Moses ben Maimon
Moreh nebukhim

ואין אנחנו עתה בזה הענין · ואמנם עדאוי שהביאו [illegible]
לקיים חדוש העולם יש בהם ההפך העולם ויעשו [illegible] אחי
אותן שלא אזכור לך ההקדמות ההם ואפני הבנת ראיותיהם [illegible]
כמו שאמרנו כלל עתה · מה שאני אומר העולם · לא ימלט מהיות חדש [illegible] ואם
היה מחודש יש לו מחדש בלא ספק וזה מושכל ראשון כי המחודש לא [illegible] עצמו · אבל
מחדשו זולתו · ומחדש העולם הוא האלוה · ואם היה העולם קדמון [illegible] במופת
כך ובמופת כך שיש שם נמצא אחד מבלתי גשמי העולם כולם שאינו גשם ולא כח בגשם
והוא אחד תמידי נצחי אין עלה לו ולא ישתנה והוא האלוה ית' · הנה כבר התבאר
לך כי מופתי מציאות האלוה ואחדותו והרחקת הגשמות ממנו צריך שילקחו לפי הנחת
הקדמות ויהיה המופת אז ישלם בדרכו שלם יהיה העולם קדמון או מחודש · ולזה ית'
תמצאני לעולם במה שחברתיו בספרי התלמוד כשאזכור זכרון יסודי הדת ואתחיל
לדבר בקיום מציאות השם שאני אקיימהו במאמרים נוטים לצד הקדמות · אין זה
שאני מאמין הקדמות · אבל רוצה אני שאקיים מציאותו ית' באמונתנו בדרך מופתי
שאין מחלוקת בו בשום פנים ולא נשים זה הדעת האמתי הגדול הענין נשען ליסודות
אדם יזעזעהו ויבקש להרסו · ואחר יחשוב שהוא לא נבנה כלל · וכל שכן שהראיות ההם
הראיות ההם הפילוסופיות על אלו השלש השאלות לקוחות מטבע המציאות הנראה
אשר לא יוכחש אלא מפני שמירת קצת דעות · ואמנם ראיות המדברים הם לקוחות
מהקדמות שהם כנגד טבע המציאות הנראה עד שהם ישימו לקיים שאין טבע
לדבר כלל · והנה אפרד לך בזה המאמר פרק · כשאדבר בחדוש העולם · ואבאר לך
קצת ראיה על חדוש העולם ואגיע אל התכלית אשר השתדלו כל המדברים אליה ט'
מבלתי שאבטל טבע המציאות ולא אחלוק על ארסטו בדבר ממה שבארו במופת · ט' ל'
כי הראיה אשר יביאוה קצת המדברים על חדוש העולם והיא החזקה שבראיותיהם
אשר לא התישבה להם עד שיבטלו טבע המציאות כלו ויחלקו על כל מה שבארוהו
הפילוסופים · הנה אני אגיע לכמו הראיה ההיא ולא אחלוק על טבע המציאות ולא אצטרך
להתנגד על המורגשות · וראיתי שאזכור לך הקדמות המדברים הכוללות אשר י'
קיימו בהם חדוש העולם · ומציאות האלוה ואחדותו והרחקת הגשמות · ואראך ל'
דרכם בזה · ואגיד לך מה שראוי מכל הקדמה מהם · ואחרי כן אזכור לך הקדמות
הפילוסופים הקרובות בזה וארחק דרכם · ולא תבקשני בזה המאמר לאמת ההקדמות

הם הביאו ראיה [illegible] לך [illegible] ומאמינות הטבע והאלהות כמו שלא הביאו
אם אמרו ישבו בזה [illegible] על אמתת הקדמותיהם שבזה כלו ימיהם
ויכלו ימיהם וכח מחשבותם כי כל הקדמה מהם לא תמצא יסתור אותה הבחינה ויצטרכו
להניח עוד הנחות [illegible] הספקות ויצטרכו לאיזורים והתמכרו ההקדמות ההם
והתיר הספקות ... אמונותיהם ולבחות הבחינה המוכחת להם ואם אי אפשר זה תבוטל
נגלו ההקדמות הפילוסופיות אשר אומר לך אותם בקצרה לבאור שלשלת הענינות
האלה לשלשלת ... ואחרותם והדרכים הנאמרות ... הקדמות אשר בכך
אמתתם בהתחלתם שיודעם והבנת עשייתם ונקשם ירוך ... ה'
הספרים הטבעיים ... אחר הטבע ... והחכמה אשר צריך
שהיא יבעו ... זולתם ... ואין לפו ראיה של אמיתות הם ...
אלא ... הענין ... ומבונו ... זה הענין לפניה שהוא שלו א
ולקחו ההקדמות ... ואין עוד ... ומשמעות ... ואם א'
יאושר ... ראיה ... שאבאר פרק אחד לך בו כל אמונות
שלהם ההבנה ... שסבב בם שלו ... ואחר אבאר לך א
פרקים אחרים אזכור בהם הקדמות המדברים ואבאר לך ... אשר יבארו בהם
הענינות ההם המדוברים ואחר כן אביא פרקים אחרים אבאר לך בהם הקדמות ה'
הפילוסופים ודרכי ראיותיהם על הענינות ההם ואחר כן אבאר לך אי זה הדרך אשר
אנהג לך בו כמו שיעדתיך בענין הענינות

פרק ע״ב

דע כי זה העולם בכללו הוא איש אחד לא זולת זה ר״ל כי כדור
הגלגל הקיצון בכללו עם מה שבו איש אחד בלא ספק כראובן ושמעון באישות והתחלפות עצמיו
ר״ל עצמי זה הכדור בכללו שבו מהאישות עצמי איש מבני האדם על דרך המשל וכמו
שראובן על דרך משל הוא איש אחד והוא מחובר מאיברים מתחלפים כבשר והעצמות ו'
והליחות והרוחות כן זה הכדור בכללו מחובר מן הגלגלים והיסודות ה'
הארבעה ומה שהורכב מהם ואין ריקות בו כלל אלא מתדבק מלא מרכזו כדור
הארץ והמים מקיפים לארץ והאויר מקיף המים והאש מקיף האויר והגלגל ה'
החמישי מקיף האש והוא כדורים רבים אחד תוך שני אין ביניהם חלל ולא ר'
ריקות כלל אלא מתדבקים מתקבצים אחד באחד כולם מתנועעים תנועה ס'
סבובית שוה שאין מהירות בצד אחד ולא איחור ר״ל כל כדור מהם לא יתאחר

יותר פעם ויותר פעם אחרת. אבל כל אחד דבק לא בכוכבי המאירות אחת מתנועות אלה
אלו הכדורים. קדמוה יותר מאוחר תנועה מקדמת. והמאוחר תנועה מאוחרת הגלגל ה
העליון בכל. והוא אשר יתנועע התנועה היומית. וישים כולם שתי תנועות האלה
בכל. שהם כולם חלקים בו. ונקודות מרכז של הגלגלים משותפים מרכזו מי שמרכזו
מרכז העולם. והם מי שמרכזו חוץ למרכז העולם. שיתנועעו תמיד יתנועעו ה
היומית כמו מן המזרח אל המערב. והם מי שיתנועעו תמיד מן המערב אל
המזרח ולכל כוכב מכל הכדוריים הוא חלק מן הגלגל אשר הוא בו עומד במקומו אין
לו תנועה מיוחדת בו. ואולם ירחק מתנועעו בתנועת הגשם אשר הוא חלק ממנו ל
ואומר זה הגשם החמישי בכלל התנועעו בסבוב אינו כמו שאמר שתי הקרבות נקודות
אשר בתוכו. ומספר אלו הכדורים המקיפים בעולם אי אפשר בשום פנים ולא בשום
שנין שיהיו פחות משמונה עשר כדור ואמנם אם יספרם יותר הוא אפשר ויש בו
שוני. ואולם אם יש גלגל העליון והם אשר אינם מקיפים את העולם יש בו עיון. ובתוך זה
הכדור אשר הוא סמוך לנו. אומר אחד מתחלף לאומר הגשם החמישי. הכל ארבעה
עורות ראשונות ושב בארבעתם ארבעה גשמים. הארץ והמים והאויר והאש. ולכל אחד
מאלו הארבעה יש לו מקום טבעי מיוחד בו. ולא יימצא בזולתו והוא מונח שם בטבעו הם
גשמים מתהפכים. אין קיים בהם ולא תשנה כלל ולא יתנועעו תנועה בעצם אבל הם שוכנים
במקומותם הטבעיים. ואם יוצאו אחד מהם ממקומו הטבעי בהכרח בסבור היתבריה
הוא יתנועע לשוב למקומו הטבעי ימצא אבל הנחים היו העולם. הם קיים בגלל.
עם כי התנועעו ואין התחלה מפורסם בהם כלל ולא ישנם שנוי של בכנוה בהיותם
מתנועעים בעצם. אבל אם יש להם שכל שאירו בו אין זה מתחבר של אחר שון דרך
ומסיבת תנועת הגשם החמישי בסבוב בכלל הגיע התחלת בסבות מתני זה התנועה
קבחית יצאו בכללה ממקומותם כל האש והאויר ויבואו אל המים. ויעברו וטלם בעץ
הארץ לעמקה ויתחלו לסבות עירוב. ואחר כן יתחיל להתנועע לשוב אל מ
מקומותם ויבואו חלקים מן הארץ גם כן מתנה זה ממקומותם בחברת המים והאויר
והאש נים בזה כל פועלם קנתם בקנתם. ויתפעלו קנתם מקנתם. ויתילו ה
ההתחלות בעיוור שיהיו יהם התולה הקיבורים בפניותם החלקים. ואחרי
כן המחברים בפניותם החלקים. ותוית הנמחים כולם. ותיום הרבה מתבוא א"ם
בפניה שנער מזה המערב ולא יתנועעו הוא עפר. ארום יהיה מן היסודות ... אידם

על ... ולק בבהלה ... ולא ... לשוא של ... יוסר ... אשר ... ולבו ... ולא ... ויעלו ... מעם לשון

יפסד · וכן היסודות יתהוו קצתם מקצתם ויפסדו קצתם אל קצתם שהחומר הכל אחד
והוא אשר לא יתפשט חומר מבלי צורה · ולא תמצא צורה שתעמוד בעצמה והגוף הנפסד
מבלי חומר · ויהיה השנוי אם כן בהויות והפסדים והיות כל מה שיתהוה מהם ויפסד
חוזר חוזר חלילה · כהויות קשורה בגלגל שיהיה תנועת החומר הזה בשלשה הצורה שכן
הצורות זו אחר זו בתנועת הגלגל באחד · שהשתנות ההויות בשנותם לכל חלק מהן · וכמו
שבעל החיים איברים ראשים ואיברים שהם תחת יד הראשים צריכים בעמידתם
להנהגת האבר הראש אשר יהיום · כן בעולם בכללו חלקים ראשים והוא הגשם
החמישי המקיף וחלקים שתחת יד הראשים צריכין למנהיג והן היסודות ומה
שיורכב מהם · וכמו שהאבר הראש אשר הוא הלב לא יתנועע תמיד והוא התחלת
כל תנועה שתמצא בגוף ושאר איברי הגוף תחת ידו והוא ישלח אליהם כחותם אשר
יצטרכו אליהם לפעולותיהם בתנועתו · כן הגלגל הוא המנהיג שאר כל חלקי העולם
בתנועתו והוא ישלח לכל מתהוה כחותיו המגיעות בו · הנה כל תנועה שתמצא
בעולם התחלתה הראשונה תנועת הגלגל וכל נפש שתמצא לבעל נפש בעולם — ה
התחלתה נפש הגלגל · ודע כי הכחות המגיעות מן הגלגלים לזה העולם לפי מה שהתבאר
ארבעה כחות כח יחייב המזג וההרכבה ואין ספק שזה מספיק בהרכבת המחצבים
וכח יתן הנפש הצומחת לכל צומח וכח יתן הנפש החיה לכל חי וכח יתן הנפש הדברי לכל
מדבר · וכל זה במצוע האור והחשך הנמשכים אחר אורם וסבובם סביב הארץ · וכמו
שאם ינוח הלב רגע אחד ימות החי ויבטלו כל תנועותיו וכל כחותיו כן אלו ינוחו הגלגלים
יהיה בו מיתת העולם בכללו ובטול מה שבו · וכמו שבעל חיים הוא חי בכללו בתנועת
לבו · ואע"פ שבו איברים נחים לא ירגישו כעצמות והסחוסים · כן זה המציאות כלו איש
אחד חי בתנועת הגלגל אשר הוא בו כמדרגת הלב מבעל הלב · ואע"פ שבו גשמים רבים
נחים מתים · הנה כן צריך לך שתצייר כל הכדור הזה · איש אחד חי מתנועע בעל נפש
כי זה הענין מן הציור הכרחי מאד או מועיל מאד במופת על היות האלוה אחד כמו שיתבאר
ובזה הציור יתבאר גם כן שהאחד אמנם ברא אחד · וכמו שאי אפשר שימצאו איברי
האדם בפני עצמן והן איברי אדם בפועל ר"ל שיהיה הכבד בפני עצמו או הלב בפני ע
עצמו כן אי אפשר שימצאו חלקי העולם קצתם מבלתי קצתם בזה המציאות המתמיד
אשר דברנו בו שימצא אש מבלתי ארץ · או ארץ מבלתי שמים · או שמים מבלתי
ארץ · וכמו שבאדם כח אחד יקשור איבריו קצתם בקצתם וינהיגם ויתן לכל אבר ואבר

יחבר מה שצריך שישמור עליו הנקודה ויראה מה שיזיקהו הוא אשר בחרו אותו
הרופאים ואמנם הנה תמונה גשמית אחרת והרבה פעמים קראוהו טבע׳ כן בעולם
בגלל כן יקשור קצתם בקצתם ישמור אותו שלא יחברו וישמור אותו יותר ושכן מה
מה שהוא אשר ישמרם וישמור גם כן קצת אותו השלשה זה הכח יש בו עשן אם הוא ב׳
במשנה השלישית כי׳ וכמו שבעלי חיים האדם דברים מכוונים מהם מה שכוון בהם
שמירת אישיו כבעלי המזון׳ ומהם מה שכוון בהם שמירת מינו כבעלי ההולדה
ומהם אשר כוון בהם עצמו אשר הוא צריך אליו במזונותיו והולדתו כידים וכיוצא בם
׳׳ וכהם גם כן דברים בלתי מכוונים לעצמם אבל הם נמשכים ונמשכים אחר מזג.
האיברים ההם אשר המשל הוא הגוף אחר הכחות בהתקיים הצורה ההיא על מה
שהוא עליו לפי שישנו השעשלות ההם המכוונות ונמשכו אחר קיומו המכוונות לפי
הכרח החומר דברים אחרים כמו שער הגוף ומראהו׳ ולמה לא ימשך שיהיה מה
שלסדר׳ והרבה פעמים יעדר קצתם וימצא היתרון גם כן בהם בין האישים רבתא
מה שלא יהיה זה במיוחדים׳ שאתה לא תמצא איש יהיה לו כבד שארך כפלי כבד איש
אחר׳ והמצא איש שעבר הזקן אותו שבמקורות מן הגוף׳ או שיהיה לו זקן שארך
כפלי זקן איש אחר או ושיהיה כפל׳ וזה הרבה בזה הספר ל׳ יתרון השער והמראים
׳ כן במציאות שעמו מהיות מכוונים מן ההויה קיימים נמשכים על הסדר׳ אין
הבדל ביניהם שלא ימנע לפי רוחב המין ההוא בצורתו ואיכותו׳ ומינים בלתי את
מכוונים׳ אבל נתחייבו לאשר ההויה וההפסד הכולל׳ כמו מיני התולעים המתהלכים
מן האספקה׳ ומיני בעלי חיים המתהלכים בפירות שיתעפשו׳ ומה שיתהוה מעפוש
הליחות והתולעים המתהלכים במעים וכיוצא בהם׳ קוה דבר נראה לכל כלומר שלא
ימצא לו מה התולדה לבורא לו הוא מזה הצד׳ ולמה לא תמצאם שומרים סדר ואמנם
אתי אי אפשר מבלעדיהם כמו שאי אפשר מבלתי מראים מתהפכים ואי אפשר את
מבלתי מיני שער בבני אדם׳ וכמו שבבני אדם נמצאים שאישיהם נעדרים ב׳
כאיברים הראשים ונמצאים נעדרים במין לא נמצא לאחות האחרונה׳ כן במציאות
בגלל נמצאים קיימים נעדרים במין׳ והוא קנפס המין בבלתיקיו׳ ונמצאים
נעדרים במין לא בפרט כפקודות יותר שיור כבהמות וכמו שכבוד האדם המחייבות
להויתו ענייניו אחרת עניינית הם בעצמם המחייבות להפסדו ואנחנו כן מצרף
ההויה הם בעצמם סבות ההפסד בכל אלה ההפסד וההויה׳ והמשל בזה

שא׳ הרבה הכחות הנמצאות בעצם כלם והם כח המושך והמחזיק והמעכל והדוחה · אם
היה אפשר שיהיו אלה הכחות בכחות השכליות עד שלא ימשכו אלא מה שראוי ובעבור
הראוי ובשיעור הראוי היה האדם שלם ומכוון בזולת מחקר ואולם רבים אחים בעבור
שלא היה זה אפשר אלא אם עשו מעשים עבודתם מלאה מחשבת והשתדלות
ואחים מאנשים מהם שימצאו כלל התחייב שיתחדשו בעבורם חלאים גדולים ומכות · ו׳
ואחשב שיהיו הם קצת בהויית האדם ובענינו המלאך אשר ישמור · ובאור זה כי הכח ה׳
המושך על דרך משל אם לא היה מושך את הדבר הנאות מכל צדדין והשיעור הצריך
אשר לצד · היה נמלא האדם מחלאים ומכות רבות · אבל בעבור שאין הענין כן אבל ·
ימשוך אז זולתו שהנזרך יקבל מה שיכותו אחשב שהוא יהיה מותך ימשך בכמותה
ואיכותה יתחייב מזה שימשוך הלחה אשר היא יותר חמה מראה שנקרא או יותר קרה
או יותר עבה · או יותר רקה · או ימשוך יותר מה שנצרך · ויחנקו בזה הגידים ויתחדש
הסתום והעפוש ויפסד איכות הליחות ויתפשט כמותם ויתחדשו חלאים כנגב והקיבון
והיבלות או פצעים גדולים כמורסא הנקראת קרינט · והצרעת והאיבולנש ש׳/
שיפסד צורת האבר או צורת האברים · וכן הענין גם כן בשאר הכחות הארבעה
כן הענין בעצמו בכל האיכיות · כי הענין המחוייב להיות האדם שיהיה והמשך מאכותו
מדה אחת והוא ערוב היסודות בכחות הנפשות המשיגות אותם המחברות בהן
היא הקבה בעצמה בהתחלת סבת מזיקות בהנאות · כזרעים · והמאור הסוחף · ו׳
והשלג והברד · והאחות המזיקות הרעים והצדיקים ועשוי האויר · או התחדש ·
סבת מתיהות · יבא חרב או הרעות או איקלים כהשקע מקומות · וההרעש והזרועה
והמים השוטפים מן הימים והתהומות · ודע כי זה שאמרנוהו כל מדות הנולד
בכלל כחיוב מבטחדים לא יתפש זה מאמר באדם שהוא עולם קטן · כי זה הדמיון כל נמשך
בכלאים מחיוסי בעלי חיים הקשה בזדבריו · ולא שמעת כלל אחל מהראשונים אמר כי
החמור או הסוס עולם קטן · ואמנם נאמר באדם מפני הדיבור שיוחד בו האדם והוא
הכח המדבר ר״ל השכל אשר הוא השכל ההיולני אשר זה הענין לא ימצא באחד מבעלי
חיים זולתו · ובאור זה כי כל אחד מחיוסי בעלי חיים לא יצטרך בהעמדת מציאותו
אל מחשבה והשתדלות והנהגה · אבל ילך ויתהלך כפי טבעו ויאכל מה שימצא ממה
שיאות לו · ויסכן באיזה מקום שיזדמן לו ויתרבה כשום מי זו נקבה שימצא בעת התאוה
אם יהיו לו שתהיה העברת מינם · ויתמיד בזה אישו המדה אשר יתמיד

יתמיד · ויתוסף התאותו ממנו · וממנו צריך כל איש אחד ממנו שיעזרהו ויסמכהו על שיגיעהו
עד שישאר לו דברים לא ישיגם הוא בעצמו · ואמנם האדם לבדו ישוב איש ממנו לבדו
נמנע שיקיים עזר ההנהגה ושב כבהמות · היה אובד לשעתו ולא היה מתקיים אפילו
יום אחד אלא במקרה · ר"ל שיזדמן לו דבר יזון בו · והוא בשאר שמזונותיו אשר
בהם עמידתו צריכים אל מלאכה והנהגה ארוכה לא תשלם אלא במחשבה והסתכלות
ובכלים רבים ובאישים רבים יתיחד כל אחד מהן במלאכה אחת · ולזה הוא צריך למי שינהיגם
ויקבצם עד שיסדר קבוצם קיומם ויתוסף להשאר קבוצם כן נפש · וכן השמירה ומן החום
בעת החום · ומן הקור בעת הקור · והסתר ומן המטר והשלג ושיסדר הדירות צריך
שיזמין הכנות רבות לא תשלם אחת מהם אלא במחשבה והסתכלות · ומפני זה נתן בו
הכח הדברי אשר בו ינהיג ויחשוב ויסתכל ויעשה ויבין ויזמין בעיונו אל המלאכות · מזונו ו
וכסותו ולבושו וכן ינהיג כל איברי גופו עד שיעשה מהן הראש מה שיעשה וינהיג הכ"א
האיברים אשר תחתיו והאיברים הראשיים כמו שינהיגם · ובעבור זה אמרו החכמים
אחד מבני אדם שנעדר זה הכח · ונשאר עם הכח החיוני לבד היה אובד לשעתו · וזה הכח
הנכבד מאד יותר הוא נכבד מכל כחות בעלי חיים והוא גם כן נעלם מאד לא תובן א'
אמתתו בתחלת הדעת ההמוני כהבנת שאר הכחות הטבעיות · כן במציאות דבר
אחד הוא המנהיג בכללו הוא הראשון לבדו והראשון אשר נתן לו סם ההנהגה עד שהנהיג
במה שזולתו ולא ידמה אדם בנפשו באלה הדבר ההוא · באלה המציאות זה הכח ב'
בעצמו · הראש מהמשרתים אשר תחתיו הראש · ובגדר ההוא ימשך המציאות הכח וכל
חלק ממנו · והדבר ההוא האלוה ית' שמו · ולפי זה הענין נאמר שהאדם לבדו שהוא עולם
קטן · ומפני שבו התחלה אחת מנהיגה כלו · ומפני זה הענין נקרא הש"י ית' מלכו של
העולמים · ומ' ויש בנשבעים העולמים · ובעבור זה הדמיון אשר דמינו העולם בכללו באיש
מבני אדם לא יתחלף בגבור מאיה שזכרנו אלא בשלשה דברים ·· האחד מהם שהאבר
הראש מכל בעלי חיים שיש לו לב יקבל תועלת בחברים שתחתיו ותשוב עליו התועלת
ואין במציאות הזה דבר כן · אבל כל מי שישפיע הנהגה או יתן כח לא ישוב אליו התועלת
מאשר תחתיו אל נתינתו מה שיתנהו כנתינת הנדיב אשר עשה זה בטבעו
ובמעלתו לא לתקוה · כי זה לא להיות לש"י ית' ... והשני כי הלב מכל בעלי חיים
שיש לו לב בתוך גופו בטבעו ושאר האיברים אשר תחתיו מקיפים בו בעבור
שיגיעהו תועלתם בשמירתו והסתרו בהם עד שלא ימהר אליו היזק מחוץ · והשני

בעולם בכללו כהפך · ויתבאר שמה שהקיף בכחותיו בעולם שבאות שלא יהיו [illegible]
ולא היה מה שלמעלה מן הגשמים ויש הנה גם כן קצת דמיון · וזה כי האבר הראש שבגוף חיים כל
מה שירחק ממנו מן האיברים הוא קצון הימשלה מן הקרוב לו · וכן הענין בעולם בשגיו
כל אשר יקרב הגשמים לעבודתם יתעברו שתים ונבדק תנועתם ויפר אורם וסדרו
לאחד מן הגלגל היבבה המאיר הסדיר ותנועת וענבדק הפסוק כלה גלגל וכל אשר
יקרב לו שם קנה מהן מאד היסודות בפי קרבתו והיה לו קצת משלה עלמה שאחרו
והשלישי · כי זה קצת מה שבאר הוא כן בגוף ובלתי נבדל ממנו · והשני אינו כן
בגוף העולם · אחרו הבלתי נאמר נדר נבדות נבדלים יקנה למעלה כי המושך
ישים על אשר משה הנבדל ושם נבדל בבלתי גלגל וחסר בכך הפסוק · ויתבאר
מי שמבין שלמותו · ודעה כי ראוי היה שדמה יתם האלוה לעולם יחס השכל הנקנה
האדם אשר אינו כח בגוף והוא נבדל מן הגוף הכל אמתו ושופע עליו ויהיה
דמיון הכח הקדמוני שבכל העולם אשר הם בגשמיות · אמנם שיש שכל העולם
ומשלות השכלים הנבדלים ואור השכל הנקנה הנה לאשר הוא נבדל גם כן הם
דברים יש בהן עיון וחקירה וראיותיהם שלמות וקשה שהם אמתיות ויתחתנו
בהם ספקות רבות · ולשון בהם טענות ולמערערים בהם ערעורים · ואמנם
אמנם שהרבו הזה שמשל המשלות בצורה המיוחדת אשר לא יכחיש דבר ממנו
שאמרו והו וכבר סדרום שאין אחד ממנו אנשים · אם סכל כנגד הדבור כמו שאמרו
משאמרו וחכם בחכמות המשורות בדברים לימודיים בא עליהם קיומה · אמנם
שיחר להחזיק בדעת אחד קודם ויעשה עצמו · אחלתי שירצה שיעיין עיון אמתי
ימד עד שיתבאר לו אמתתכל מה שאמרנו בו וידעו אמתה אין ערכה הממנח
ומיושב המשלות בלא ספק · ואם ירצה לקבלה ממנו שידוע המופתים בכל מה
ידוע שלא ימותה וקבל ויבטה שלא הקשין לראיותן · ואם לא יבחר בקבלה אתי
ושאלו התחלות ילמד ואחר כך יתבאר לו שהענין כך הוא · הנה זאת הקדמות
כן היא שמשנה ואתה דעלך · ואחר זאת ההזרמה והתכונה אתחיל בזכרון
מה שיעשן זכרו ובאורו ·

פרק שני

ההקדמות הכוללות אשר הנביאים
המדברים לפי התחלות לעשות ורוב דבריהם והסר · ג
הכרחיות בקיום מה שירצו לקיימו · ואחר רבם בקשות שהם עשרים · ד
הקדמות והשני זוכרם לך ואחרי כן אבאר לך עגין כל הקדמה מהן ומה שיתחייב

שיתחייב במחוייבות ·· ההקדמה הראשונה · לקיים העצם הפרדי ··
ההקדמה השנית · מציאות הריקות ·· ההקדמה השלישית שהזמן מחובר
מעתות ·· ההקדמה הרביעית שהעצם לא ימלט ממקרים רבים ··
ההקדמה החמישית ·· שהעצם הפרדי יש לו מציאותו ועמידתו במקרים אשר
אנו מספרים ולא ימלט מהם ·· ההקדמה הששית · שהמקרה לא יעמוד
שני זמנים ·· ההקדמה השביעית · שדין הקניות כדין ההעדרים ושהם
כולם מקרים נמצאים צריכים לפועל ·· ההקדמה השמינית שאין בכל
הנמצא כלו רק עצם ומקרה · רוצה לומר הבריאות כולם · ושהצורה הטבעית גם כן
מקרה ·· ההקדמה התשיעית · שהמקרים לא ישאו קצתם את
קצתם ·· ההקדמה העשירית שהאפשרות לא יעיון בהכרח זה המציאות לציור
ההוא ·· ההקדמה האחת עשרה שאין התכלית נשקרות מה שאין תכלית לו בין
שיהיה בעל שעור או בלתי בעל שעור או במקרים רוצה לומר שאין הפרש בין שיהיו הדברים שאין להם
תכלית נמצאים יחד או משונים מן המציאות ונעדרת שהם עבר והוא אשר במקרה
לזה אמרו שהוא שקר ·· ההקדמה השתים עשרה · הוא אמרם שהחוש
יטעה ויעבור הרבה מהשגיו ולזה אין לסמוך עליו דין ולא יקחו ממנו ראיה
התחלות מופת · ואחר אחר משעם אותו לפזר עשיתם ולבאר מה שיתחייב מ
מהן אחת אחת ·· ההקדמה הראשונה · שהם חושבים העולם כולו
ר"ל כל גשם שבו הוא מחובר מחלקים קטנים ולא יקבלו החלוקה לדקותם ולא יחלק לאחד
מהם כמות כלל ושכאשר יקבצו קצתם אל קצתם יהיה המקובץ בעל כמות ואז הוא ג
גשם וכל זוגר מהם שני חלקים יהיה כל חלק מהם גשם · ויהיה שני גשמים כמאמר
קצתם · וכל החלקים ההם דומים שוים אין חילוק ביניהם כלום · ואמרו שאי
אפשר שימצא גשם כלום כלל אם לא הורכב מאלו החלקים השוים הרכבה שבכוח
וכל שההויה אצלם הוא הקיבוץ וההפסד פירוד ולא יקראוהו הפסד אבל יאמרו ה
ההויה הקיבוץ ופירוד ותנועה ומנוחה · ואמרו כי אלו החלקים אינם נמצאים ימצאו מ
כמו שהיה חושב אפיקורוס וזולתו מן הקדמונים בחלק שאינו מתחלק · אבל
אמרו שהשם יתברך יברא אלו העצמים תמיד כשירצה והם גם כן אפשר העדרם והנה
אשמיעך ישתם בהעדר העצם ·· ההקדמה השנית ·· האמנם בריקות
קיום הדברים שהיו עקר אמונת הדברים מאמינים גם כן שהריקות נמצא

והנה יהיה מקום או מקומות אין בהם דבר כלל אלא ריקים מכל נמצא ויעדר מהם כל
גשם · וזאת ההקדמה השנית הכריחה להם ההקדמה הראשונה וזה שאם
יהיה העולם מלא מאותם החלקים איך יתנועע המתנועע · ולא יצויר הכנס הגשמים
קצתם בקצתם וזה אי אפשר התקבץ החלקים ופירודם אלא בתנועתם · ולזה ב'
בהכרח יצטרכו לקיים הריקות עד שיוכלו החלקים ההם להתקבץ ולהתפרד ותמצא
תנועת המתנועע בריקות ההוא אשר אין גשם בו ולא שם מהעצמים ההם ·
ההקדמה השלישית · היא אמרם שהזמן מחובר מעתות חלקים בזמן
שהם נמצאים לבדם לא יקבלו החלוקה לקוצר מדותם · וזאת ההקדמה גם כן הכריחה
להם מפני ההקדמה הראשונה וזה שהם ראו בלי ספק מופת ארסטו אשר הביא
ראיה בהם שהדרך והזמן והתנועה המקומית שלשתן שוין במציאות ר"ל שערך
קצתם אל קצתם ערך אחד · ובהחלק אחד מהם יחלק האחר ועל ערכו וידעו
בהכרח שאם היה הזמן מתדבק ויקבל החלוקה אל לא תכלית יתחייב בהכרח שיחלק
החלק אשר שמוהו בלתי מתחלק · וכן כשהושם הדרך מתדבק יתחייב בהכרח
התחלק העת מן הזמן אשר הושם בלתי מתחלק כמו שבאר ארסטו בספר
השמע הטבעי · ולזה חייבו שהדרך בלתי מתדבק אבל מחובר מחלקים אשר יכלה
החלוקה · והמשל בו השעה אחת על דרך משל ששים דקים · והדק ששים שניים
והשני ששים שלישים ויגיע באחרונה הענין אל חלקים אם עשיריים על דרך
משל או יותר דקים מהם לא יחלקו כלל ולא יקבלו החלוקה כמו הדרך · ויקנה גם ה'
הזמן אם כן בעל הנחה וסדר · ולא השיגו אמתת הזמן כלל עיקר · ובדין להם זה
שאם היו הפילוסופים נעלם ענין הזמן וקשה להם השכלתו עד שגאליינוס
אמר שהוא ענין אלהי לא תושג אמתתו כל שכן אלו אשר לא יביטו לטבע דבר מן
הדברים · וממה שראוי שתדע שיתחייב להם לפי אלו השלש הקדמות והאמינוהו אמרו
התנועה היא העתק עצם מדרכי החלקים ההם מעצם מדרכי אל עצם מדרכי ס'
סמוך לו ויתחייב שלא תהיה תנועה מהירה מתנועה לפי זאת ההנחה · אמרו
זה אשר תראה שני מתנועעים יעברו שני דרכים מתחלפים בזמן אחד · אין עלתם
היות תנועת זה מהירה מתנועת ההולך הדרך הארוך אבל עלתו שזאת ה'
התנועה אשר נקראה מאוחרת יכבדו בה מנוחות יותר · וכאשר הוקשה
להם בחץ אשר הושלך בקשת חזקה אמרו וגם זה כבדו בתוך התנועה מנוחות

[illegible]

מכוכבות וזה אשר השיגו מהתנועה התנועה המדובקת הוא מתנועת החלקים ובעבור זה · פ' רחים
מקום הרבה מחלקיהם כאשר קדמו והקדימו ההקדמה השלישית שזכרנו · ואמר
להם החכמים כשיתנועע הרחים בסבוב שלם קודם החלק אשר במקיפו הלך דרך ה
קשת הגדולה בזמן שעבר בו החלק אשר הוא קרוב למרכז הקשת הקטנה · רחים
הקטנה · אם כן תנועת ההיקף יותר מהירה מתנועת הקשת הפנימית · ואמרו
אפשר לנו שזה החלק שבו בדרך תנועת מנוחות יותר להיות הגשם כלו גשם
אחד ויתדבק כל גשם הרחים · והיתה תנועתם כי יתפרקו חלקיו עם הסבוב ויהיו
המנוחות אשר שבו בתנועת כל חלק שיקיף הקרוב למרכז יותר מן המנוחות ·
אשר ישבו בתנועת החלק אשר היה יותר רחוק · ושאלו להם איך יהיה הרחים
גשם אחד שלא יתפרד בפאתיים ונטיים ועם מנוחתו יתאחד ויתדבק וישוב
כמו שהיה ואיך לא ישובו חלקיו ויתחלפו · והגיד שזה ההקדמה השלישית שזכרנו
בשמים והוא שלא יתבטל השבת החלקים אבל עם השכל ולא יחשוב שזה שזכרתי
לך הוא יותר מגונה ממה שיתחייב מאלו השלש ההקדמות · אבל אשר יתחייב מן
מהאמנת מציאות הנקודות יותר מופלא ויותר מגונה · ואין זה אשר זכרתי לך ראשון
התנועה יותר מהירה מהיות אלכסון המרובע שוה לצלעו לפי זה הדעת · עד אשר
אמר קצתם כי המרובע דבר בלתי נמצא סוף דבר כי לפי ההקדמה הראשונה יבטלו
כל מופתי ההנדסה ויחלק העסק בהם שני חלקים אם קצתם יהיה בטל לגמרי כסגולת
ההבדל וההשתתפות בקוים ובשטחים והיות קוים מדברים וקוים בלתי מדברים
וכל מה שכללו אותו המאמר העשירי מאקלידס והדומה לזה וקצתם יהיו מופתיהם
בלתי מוחלטים כמאמרנו נרצה שנוציא קו שיהיה נחתכים שהם כי ומספר שאין בלתי
זוויות לא יתכן חלקו לפי הנחתם · ונראה בזה שאחר ויאמר מספר התקופות מודיע · יש
כי יותר מהירה התקופה כולם כי עשו לידם מופתים ויתן לפשל · ואשר היה הקודם
שמנחלו התכן אחרי אחרונים והן בשלם הרבה ממעשי הגדרת הימים · ובאשר על
קוים או הקדמות שימנו בהן כל הימים · וחשוב לבאר שנית הקדמות הם הנזכרות ·
ההקדמה הרביעית · היא אמרם כי המקרים נמצאים והם ענינים נוספים
על העצם · ולא ינקה גשם מן הגשמים מאחד מהם · וזאת ההקדמה לו הסתפקו
להם בזה היתה הקדמה אמתית מבוארת נגלית אין ספק בה אלא שהם
אמרו כי כל עצם אם לא יהיה בו מקרה החיים אי איפשר מבלתי היות לו מקרה

האותם כלשנו הפכים לא ימצא הירקות אחד מהם תמיד וכן יהיה למראה וטעם
והתנועה או כח וקיבוץ או הפרוד ואם היה בו מקרה החיים או אי אפשר מבלתי שונים
אחרים מן המקרים כהתנועה או הכח או הרצון או החכמה או היכולת או הציור
או התנועה או אחד מהפכיה סוף דבר כשיהיה שימצא לו או אי אפשר מבלעדיו או אחד
מהפכיו״ ההקדמה השמינית״ היא אמרם שעם הנברא השלם שאינו
מתאחדות במקרים הם ולא ימצא מהם ובאור זאת ההקדמה ושענה שהם יאמרו
שהעצמים הנפרדים אשר יבראם השם כלשם נפרדי מהם בעל מקרים לא ימלט
מהם שיראה והדיין והתנועה או השכל אלא האמונות כלשם מהם אינו בעל שמירה ולג
כי האמונות אלה לא יקראוהו מקרה ולא ישכל שאין המקרה בו ולפי זאת ההקדמה
יראו בו כל המקרים שימצאו בגשם מן הגשמים לא יאמר שהמקרה מהם מיוחד בכלל
הגשם ההוא אבל המקרה ההוא הוא נמצא אצלם בכל עצם ועצם מהמין העצמיי
אשר יחובר מהם הגשם ההוא והמשל בו זאת החתיכה מן השלג אין הלובן נמצא בכלל
כלו לבד אבל כל עצם ועצם מעצמי השלג הוא לבן ולכן נמצא הלובן בכלו וכן מהם וכן
אמרו בגשם המתנועע כל עצם מעצמיו הוא מתנועע ולכן יתנועע בכלו וכן
החיים אצליים אצלם בכל חלק וחלק מעצמי הגוף החי וכן החוש כל עצם מעצמי בוטל
שבכללות המרגיש הוא מרגיש אצלם כי החיים והחוש והשכל והחכמה אצלם
מקרים כשאר המקרים והלובן והשחרות ... אחר מדעתם אמנם הנפש הם גם אולקים קוצב
שבדבריהם אמר שהיא מקרה נמצא בגשם פרדי אחד מכלל העצמים אשר להם
מהם הגוף שלכך מתל ועקרת הכל בעל נפש מפני היות העצם הפרדי ההוא
בו׳ ואמנם ימי שלוש שהנפש מעצמים לקים והעצמים ההם בלא ספק כלל מאתה ומופס
אחד היא הדבור וכו׳ נפש׳ ואמרו שהעצמים ההם מחוברים לעצמי הגוף קנה לו
ימלאו מהיות שאין הנפש מקרה אחד׳ אמנם השכל ראיתם שהם עם שהוא מ
מקרה בעצם פרדי מן הכלל האיש כלו ובאמרעתם אלם בעלותם הוא מקרה נמצא
בכל עצם ונעם מעצמי הכלל והודע לו בעצם אחד לבד ויתחייבו מאלו הדברים
דברים מגונים ׳ונאשר הוקשה עליהם בהיותם מוצאים המחבות והאנשים רבים
בשלמראה חזק ונשיאחזו יסור המראה ההוא שאוחזו בשאחוז המראה ׳ל
הירוקה טוחן השוב תבן לבן ׳והיא ראיה שזה המקרה ישלם מאחותו בכלל לא
בכל חלק וחלק מאמין ׳ואמרו בפירוק הקושיא ההיא׳ המקרה אין קיום לו ׳ואמנם

ווייבט ... בקודבן בחלק׳ בשחובבבחלק ...
מן ... יש ... הם ...
בשעון ... בכלל ... חלק ...

ואמנם יבאר זה במה שאבאר מלעשות בהקדמה אשר אחרי זאת ״
ההקדמה השנית״ הם אומרים שהמקרה לא יעמוד שני זמנים ׳ שאין זאת ההקדמה
שהם חשבו שהשם יברא העצם ויברא בו אז זה מקרה שירצה יחד בעת אחר ולא ׳
יתאחר יתר בכללה שלא הוא שום מהלכת מקרה כי זה נמנע אחרת המקרה ושנוא
שלא ישאר ולא יתקיים שני זמנים רל״ש שני עתות ׳ וכשיברא המקרה ההוא יתאבד מיד
ולא ישאר ׳ ויברא השם מקרה אחר ממינו ויתאבד גם כן האחר ההוא מיד ׳ ויברא
שלישי ממינו כן תמיד כל אשר ירצה השם להעמיד מין המקרה ההוא ׳ וכשירצה
השם שיברא מין מקרה אחד בעצם ההוא יברא ואם ימנע מן הבריאה ולא יברא
מקרה יעבר העצם ההוא זה דעת קצתם והוא הרב ׳ וזהו בריאת המקרים אשר
יאמרו אותה ׳ אמנם קצת המעתזלה אמרו כי קצת המקרים ישארו זמן אחד
וקצתם לא ישארו שני זמנים ואין להם סדר בזה ׳ שאומן שאין עד שיאמרו מין המקרה
הזה ישאר וקצתן הזה לא ישאר ׳ ואשר הביאם אל זה הדעת ההוא ׳ שלא יאמר שיש
טבע נמצא כלל ׳ ושזה הגשם נשר טבעו שישנהו מן המקרים כך וכך ׳ אבל רוצים
לאמר שהשם יתעלה ברא המקרים עתה בלתי אמצעות טבע ומבלתי דבר אחר ׳ ו׳
וכשיאמרו זה התחייב אותם בהכרח שלא ישאר זה המקרה שאם תאמר יעמוד
זמנה ואחר כן יעבר ׳ התחייב בהם גם כן אי זה דבר העבירו ׳ ואם תאמר שהשם
כשירצה העבירו לא ישאר זה לפי דעתם כי האפשר לא יעשה ההעדר כי ההעדר אינו
מתחדש אבל כשיעמוד הפועל מן הפעולה יהיה ההעדר הפעולה ההיא ׳ וזה אמת
על דרך אחד ׳ ומפני זה הכריחו אותם דבריהם שלא יהיה שום אמצעי בהמצאות דבר וזה׳
והעברן לאמר בבריאת המקרים זה אחר זה ׳ וכשירצה השם לפי דעת קצתם ש׳
שיעבר העצם לא יברא בו מקרה ויעבר ׳ אמנם קצתם אמרו כי כשירצה השם להפסיד
העולם יברא בו מקרה ויעבר ׳ אמנם קצתם אמרו כי כשירצה השם להפסיד ה׳
העולם יברא מקרה הכליון לא בנושא ויהיה הכליון ההוא סבה לאפיסות העולם
ולפי זאת ההקדמה אמרו שזה הבגד אשר צבענוהו אדום במחשבתנו אין אנחנו
הצובעים כלל אלא השם ברא המראה ההוא בבגד בהתחברו לצבע האדום אשר
נחשוב בו שהצבע ההוא נכנס בבגד ההוא ׳ ולא זו בלבד אמרו אבל אמרו גם כן
שהבגד השם יעשה שלא יהיה זה המראה השחור על דרך משל אלא בהתחבר
הבגד למשקים ׳ ולא ישאר זה המראה אשר ברא השם בהתחבר המשחיר לשחרות

געלף

[illegible]

אלא יחבר לשניהם יחד א׳ משארית אחר׳ והמשל בזה שיש כן מונח שלא יצדק אחד סוג השארית מג׳ל
ההוא אחד משאריות או מקומות אחת משארות סוגו׳ ומיוחד לבי׳ זה המשל שלא יקרא הדבר שר ט׳
שיש עמה אותם אשר ידעום אחר׳ אבל שיהיו היודעים אותם ונבראו
ידעום אחרים עמהם׳ אמרו כן הוא כי המקרה היודע מקרה והנפש גם כן יחייב אלו
שיהיה מקרה שיצדק לשלשתם׳ אם שיש עליך מה שלא בכמו כי הזמן א׳
אלה כמו שידעת יחבר מעמיד לא יתכן׳ ולפי זה הקדימה אמרו שאחד מ׳
משני הקולמוס לא האדם השני׳ כי זה הנושא אשר יאמר בקולמוס הוא מקרה ב׳
בראיו השם בקולמוס׳ וכן המעמיד הנושא לקולמוס במחשבתו מקרה בראיו גם כן ד׳
הנושא׳ ואמנם המדינות השם המינה גם כן המעמיד למעמיד הקולמוס לא שיש
לו נושא כלל ולא סבה בתנועת הקולמוס׳ כי אמרו שהמקרה לא ינעדר מנושאו׳ וכ׳ לז
ובהקדמה אותם אמרו שזה הדבר הלבן אשר הוא בגוף המקטים ובמעמד הנמצאים
לא המינים משאירן כי המשארות מקרה בנושא היו לא ינעדר לגולגולת ולא ימצא גם
שיש לו פעולה כלל׳ ואמנם הפועל האחרון הוא השם והוא אשר אחשב בנאת הדבר׳ ה׳
השארות בהתחברו לאחשים כי כן הנה בהמינה׳ ושוק דבר לא יאמר זה סבב כך
כלל זה דעת קדום וקדמות אמרו בטבע ופנוהו׳ ואמנם פעולת האדם הם אחרונים
בהם דעת רוחם והראיון המשעריך הוא אומר כי בהשגת הקולמוס יצדק השם אר׳ שני
מקרים אין אחר מהם סבה לאחר׳ אבל מחוברים הם לנושאות לא זולת זה׳ המקרה
הראשון לא שגת הקולמוס והמקרה השני יכולת שלא העמדתו המקרה השלישי נק׳ ה׳ דכל
התנועה האינושית לתנועת היד (והמקרה השני יכולת שלא העמדתו והמקרה השלישי
שף התנועה האינושית לתנועת היד) והמקרה הרביעי תנועת הקולמוס שהם
חשבו שהאדם כשיעשה הדבר ויעשהו במחשבתו בבר נברא לו רצון ונבראת לו
היכולת לעשות מה שירצה ונברא לו הפועל שהוא לא יעשה ביכולת הנבראת בו ואין
מעשה לו בפועל׳ אמנם המעמד אמרו שהוא יעשה ביכולת הנבראת בו׳ וקצת
המשעריך אמרו שיש ליכולת הנבראת רושם מעשה ויש לה בו הכלאה׳ אבל רובם בזו בחוול
זה הדעת והדין הזה הנברא לפי דעת כולם והיכולת הנבראת וכן הפועל הנברא לפי
דעת קצתם כולם מקרים אין מעמד להם׳ אמנם הבורא יברא בזה הקולמוס מ׳
שעה אחר שעה ושהוא כל עוד שהקולמוס מתנועע והשאלה לא יכנה שם שיברא וק
בו גם כן מנוחה לא יסור מברוא בו מנוחה אחר מנוחה כל עוד שהקולמוס נח׳ אם כן

אם כן כבר שהתבאר ענין התנועה הזה ר"ל אין האמצעים הקרובים יבדיל המעבר מקרה בכלל אשר
הנמצאות מאלו ואלו ואולם תמיד בכל רגע ואחר שזאת היא ההמשכה האמיתית
בזה הם הפשוטים ואם שלא האמצע שכן ישאר הם הנה הגבולים הם הפועל לפי
הענין ועבור אל האמצעות יאמר אבל ואם לא כן הנה אם סוף הכל בתנועה ה'
ההכללה בו שזה הוא נעלה ההיולי התחתונה ההקדמה השני עניין היא האמצעים
שהעבר הקצוות הם שנים נמצאים בעצם מקומם על שמו והם מקרים נמצאים גם
כן והנה הם יבדלו תמיד כאשר יאמר דבר יבדל דבר ובאור זה שהם לא ידבקו כי
התנועה היא העבר התנועה ולא שהיות העבר החיים ולא העניין העבר הדבקות ולא
למה שדומה לזה מהעברי הקצוות אבל דין התנועה והתנועה אמנם דין האמצע
והקור וכמו שהחום והקור נמצאים שני מקרים בעצם הנושאים האחד והקר כן כל
תנועה מקרה ויבדל במתנועע התנועה מקרה יבדלהו הגשם בעצם ולא ימצא שני
גוון ימצאו גם כן מצוי שהם בהקדמה אשר לפני זאת והנה זה הנושא אמנם ידבק הגשם
באלה התנועה בכללה מאחרי ובאשר יושב תנועה יבדל תנועה אחרת כאשר
שהדבר הנמצא והוא הקצה בעצמו אלה בחכמה ובשלות שהם כלות אלה
נמצא והוא מקרה ולא יקובל סכלות יאמר וסכלות יבדל תמיד כאשר ימשיך הם כל
כל נבדל אחד והוא הקצה בעצמו בחיים ובמות שהם אלה מקרים והם
ימצאו בשחור שהיים יחדו וחיים יבדלו לפי אשר קודם וכשיראה הגשם מורכב
יבדל בו מקרה התנועה אחר סוף המקרה החיים אשר לא יעמדו שני זמנים אמנם
זה כל אומרים הם אותו בשחור ויתחייב שנבדל לפי זאת ההנחה שמקרה התנועה
אשר יבדלהו הגשם קודם גם כן ישנה ואמנם יבדל הגשם תנועה אחר ועל זה לא היה
מתנועע התנועה אבל כמו שיבדלהו חיים אחר חיים כן יבדלהו תנועה אחר תנועה ואחר
זה שהמקרה יבדל הגשם מקרה התנועה במות אבל אמר אשר טבעו שתחדש אבל ימי
עי אשר עשה מעשהו שנמצאים כי מקרה התנועה אשר יבדלהו הגשם אמנם יבדלהו
לפי ראות בכלותם עד אין העצמיים הם ואמנם נמצא מאמיתים להם אין הגשם
והיה ראוי שהגשם לא העביר הענין ההוא אם כן הוא בדרך בו מקרה התנועה כל
האופנים האלה כאשר סר מות בחיות זה לעת החום וקצת התנועה אלה אומר
כי קצת העברי הקצוות אינם שנים נמצאים אבל יאמר שהלא יאות העבר היכולת
והסכלות העבר החכמה ולא ימשיך זה בכל העבר ולא יאמר כי החסר העבר הקור

נקשן

ולא שיתמידהו העדר התנועה אבל שיש ואלו ההעדרים קנינים נמצאים וקנינם העדר
שכבר בארנו כפי המובן מאמרותיהם שעשו בשמירת העקרים קצתם ישמור קצתם בזה
וקצתם לא ישמור שני עניני כוונה כי כונת הכל להתיר ומשתנות שיקבלם עצמן לעצם
וחדושם ·· ההקדמה השמינית · היא אומרם שאין נמצא אלא עצם ומקרה
ושהצורות הטבעיות גם כן מקרים · ובאור זאת ההקדמה הוא שהגשמים כולם אלא מחוברים
מעצמים נפרדים כמו שבארנו בהקדמה הראשונה · אמנם הבדלם קצתם
מקצתם במקרים לא בדבר אחר ויהיה החיות אצלם והאנושות והרגשה והדבור כלל
כן מקרים כמו הלבן והשחרות והמרירות והמתיקות עד שיהיה הפרש איש זה
המין מאיש ממין אחר כהפרש איש מאיש ממין אחד · עד שגשם השמים וגשם המלאכים
וגם גשם הכסא הגדול כפי מה שיחשבו וגשם אי זה תולעת מתולעי הארץ או אי זה
צמח שיהיה הכל עצם אחד ואמנם התחלפו במקרים לא בזולת זה · ועצמי הכל הם
העצמים הנפרדים ·· ההקדמה התשיעית · היא אומרם · שהמקרים לא
ישאו קצתם את קצתם ולא יאמר אצלם שזה המקרה נשוא על מקרה אחר והוא אחר
על העצם אבל המקרים אמנם הם נשואים כולם ראשונה על העצם נשוא · ובזה
חזקו מפני שיהיה מתחייב שלא ימצא המקרה ההוא האחרון בעצם עד אחר קדימת
המקרה הראשון והם ימאנו זה בקצת המקרים וירצו שימצאו אפשרות מציאות קצת
המקרים בלי זה עם שידמו ומבלתי שיקדימהו מקרה אחר לפי מה שירצו שהמקרים
כלם הם אשר ייחדו ויחדשו אחרים גם כן כי העצם אשר ישאם שלו הנשוא צריך
שיהיה קיים תמיד זמן אחד בגבול · ואם המקרה לא יעמוד שני זמנים אלא ר״ל רגע
שתתחלף ולכלל פי היסוד הזה שיעשה מולתו ·· ההקדמה העשירית ·
זאת היא ההעברה אשר יזכרוה · וזה הוא עמוד חכמת הדברים ושמעתה · הם
סבעם יראו כי כל מה שהוא מדומה הוא עובר אל השכל כמו שישוב כדור הארץ גלגל מ
סובב · וישוב הגלגל כדור הארץ · ואפשר היות במחינת השכל · וכמו שיתנועע כדור
ירגס האש עד נקודת המרכז ויתנועע כדור הארץ עד המקיף ואין זה המקום רחוק בזה
הגשם מן המקום האחר לפי ההעברה השכלית · אמרו וכן כל הדברים הנמצאות
הנראות היות דבר ארוך יותר גדול ממה שהוא או יותר קטן · או בהפך מה שהוא
נמצא עליו מהתבונה והמקום · כמו שיהיה איש אחד כשעור ההר הגדול בעל ראשי°
רבים ישוטט באויר או ימצא פיל כשיעור יתוש · ויתוש כשיעור פיל · כל זה אמרו שהוא

שהוא נעדר השכל בפ״ע ושזה הענין התעבה ימשך כלה השלם ואין זה דבר שיאמרהו
אלה הענין. אמרו כי הוא ראוי שיהיה כך ואיפשר שיהיה כך. ואין הוות הענין הזה
כך יוכר ראוי והיותו כך. ואולם הבאת ההסכמות המפורסמות למה שיאמרוהו. אמרו כי
זה הענין אשר לא נראה ידוע ענין שיעויבם מאד ויורונו ושאנם מחויבים שלא שהכין
ושלא ימלטו מהם היותם כך הוא כפי המשך המנהג. כמו שהמנהג המלך שלא
ישב בשוקי המדינה כי אם רוכב ולא נראה מעולם כן שלא כן לא ימצא הכבר
שילך המלך רגלי במדינה. אבל זה איפשר בלא ספק ואין קיומו כן. אמרו שהיות ה
האדם מתנועע [illegible] הארץ והאש לעולם או היות האש למטה והארץ למעלה ואחרים
מקרים הוא מיני מנהג ולא ימצא בשכל שימנע זה הענין. ויקרה האש ו׳
ויתנועע למטה והאש וכן יאמרו הארץ ויתנועע למעלה והם יאמרו. ושזה
שבה הענין כולו. והם עשו זה מסכימים. שהמקבל שני הפכים בנושא אחד ובעת
אחד שקר ולא יתכן ולא ישתנהו השכל. וגם יאמרו גם כן כי היות עצם אין מקרה
בו כלל או מקרה לא בנושא בדברי קצתם נמנע לא ישתנהו השכל וכן יאמרו שהתהפך
העצם מקרה או התהפך המקרה עצם לא יתכן ולא הסם גשם בגשם יתכן אבל ידוע
שאין נמנעות מן השכל. אמנם היות כל מה שיצייר מן הנמנעות בלתי מצייר
באופן מה והיות מה שקראוהו איפשר מצוייר הוא מאמר אחר. אלא שהם לעניות
אומרים שזה אשר קראוהו אותו נמנע להיותו בלתי מדומה ואשר קראוהו אותו ח׳
איפשר להיותו מדומה. והיות האיפשר אצלם הוא האפשר בבחינת המדמה לא אצל
השכל. הנה אתם בזאת ההקדמה הטעות הדמיוני והאיפשר והשקר פעם בדמיון לא
בשכל והם בהם לעה הדעת [illegible] כמו שזכר [illegible] בזכרו הענין אשר יקראוהו
המדברים שלהבה כבר התבאר כי המדומה אצלם הוא האיפשר ישכלו עמו ט׳
[illegible] ולא ישכלו עמו ובכלל שלא ידומה הוא הנמנע וזאת ההקדמה לא י׳
ההקדמה הא׳ מבשש עשר הקדמות ובעבורה בלא ספק היה צריך להקדימן ובאור
זה בתכלית שיתכפר לך אחלה לך מהתבונות שו השמש ו[illegible] אחלקה יותר בין
המדבר והפילוסוף אחר המדבר לבין הפילוסוף למה יאמרו גם הדברים
היה בתכלית הקושי והחוזק והוא שאור וגם המלאך הזה בתכלית הרחוק והוא
לבן שהוא הפילוסוף בשאמרו כל גשם עבותו של עני אישון מן המקרים מקרים
ישיגוהו מצד יותר של כמו שיורה האדם ויאלה ויקרים מצד צורתו כתמה האדם

ושאין וחומרי השם קיום הדבר המרובה חלקים יותר טבעי האחרות המיוחדים
אחדים עד שיהיה שם הדבר נחלף עם החומר ונמשך אחריהם מן המקרים
החלקים אך שיראה המקרה בזה והיה בזה שהם מקרים נמשכים אחר החלוק
עליהם והאחרות וקצתן שהם מקרים נמשכים אחר חלק אחרים האחרון שלהם
והנה המדבר זאת התשובה כלה בהקדמות והם אשר לו כמו שהוא שאמר וזה
שאומר אין צריך נמצאת כלל כמו שהמשנה מקיימת לעשה עד שהשמים שגיאים
שוים אבל הכל מקרים כמו שבארנו מהמאמרים בהקדמה הראשונה ואחר כן הנה
אומר אין חלק בין שם הדבר עם החומר והכל מחובר מעצמים פרדים דומים
כמו שבארנו מדבריהם בהקדמה הראשונה אשר יתחייב מאמר בהבטחת ההקדמה
השנית והשלישית כמו שבארנו וכן ההקדמה הזאת שאומר צריך לקיים השם
הנבדל וכן לא יתכן אבל המדבר שיהיו קצת מקרים מיוחדים אך השם עד שיהיה כן
מזומן ויוכן לקבל מקרים שונים כי לא ישא אבל מקבלי מקרה כמו שבארנו בהקדמה
השמינית ואין למקרה קיום קודם כמו שהתבאר בהקדמה השביעית וכשיאמר
המדבר כלומר שירצה לפי הקבלה ועלה כמו מאמר שעשו החומר והדבר עצמים
אחדים דומים ויש בכל שם מהם של מקרה יותר אחד ואין זה השם יותר ראוי
בזה המקרה מזה וכמו שזה שם הפרדי אינו יותר ראוי להתקומם מאחר שהוא
לפיכך אין שם מהם יותר ראוי לקבל מקרה החיים או מקרה השכל ומקרה
החוש מעצם אחר והבני העצמים אומרים לא יוסיף בזה דבר מתנאי שהמקרה
אינם מתחלפים בכללם ועם מהם כמו שבארנו מהמאמרים הקדמה השמינית ויתחייב בפנקתוב
לפי אלו ההקדמות כולם שאין האדם יותר ראוי להשכיל מן השאלף ויתחייב
שיאמרו ואין ההעברה כאחת ההקדמות ונאמר זאת ההקדמה היא ההשתדלות כלו
מתנאי שהוא החזק שבדברים בעינים כלומר שירצה לקיים כמו שיתבאר הערה
דע אתה המעיין בזה המאמר אם ידעת הנפש וכחותיה וכו'
והתבוננת לך בה כל דבר שאמתתו ... הדמיון שהוא לרוב בעלי
חיים ... כולם ... לבריאות הדמיון לא ...
ושהאדם לא ... הדמיון ואין פעל הדמיון פועל שכל ... וזה כי ...
... הדבר האחד
שנים ... אבל הדמיון

הדמיון במציאות· והשכל יבדיל העניין הכללי מן העניין האישי ולא יתכן מופת מן המופתים
אלא בכללי· והשכל ידע הענינים העצמיים מן המקריים· ואין הדמיון פועל דבר מאלו הפעולות
שהדמיון לא ישיג אלא האישי המורכב בכללו לפי מה שהשיגוהו החושים או ירכיב ה
הדברים המתפרדים במציאות וירכיב קצתם על קצתם והכל גשם או כח
מכחות הגשם· כמו שידמה המדמה איש אחד וראשו ראש הסוס ולו כנפים וכיוצא ב
בזה והוא הנקרא בדוי ושקר אשר לא ישוה לו נמצא כלל· ולא יוכל הדמיון בשום פנים
להיות בהשגתו מן החומר ואפי' הפשיט צורה תכלית ההפשט· ולכן אין בחינה
בדמיון· ושמע מה שהורו לנו החכמות הלמודיות ומה טוב מאד מה שלקחנוהו מהן
מן ההקדמות· הנה כי יש דברים שיעיין האדם בדמיונו לא יצוייר כלל אבל ימנעהו
הדמיון כמו שימנע התקבץ שני ההפכים ואחר כן התבאר במופת מציאות הדבר
ההוא הנמנע בדמיון והוציאהו המציאות· וזה שאם תדמה כדור גדול אי זה שעור
שתרצה ואפי' דמית אותו כשיעור כדור הגלגל המקיף· ואחר כן תדמה קוטר ישעבר
על נקודת מרכזו· ואחרי כן תדמה שני אנשים עומדים על שתי קצות הקוטר עד
שיהיה המחבר רגליהם על שכון הקוטר וישוב הקוטר והרגלים בקו אחד ישר לא ימלט
מהיות הקוטר נכחי לאופק או בלתי נכחי· ואם היה נכחי יפלו שניהם יחד ואם היה
בלתי נכחי יפול אחד מהן והוא התחתון וישאר האחר כן ישיגהו הדמיון· וכבר התבאר
במופת שהארץ כדורית ושהיא מיושבת משתי קצות הקוטר ושאנשים מיושבים שתי
הקצוות ראשו אל השמים ורגליו לנגד האחר שהוא בראש הקוטר האחר ואי אפשר ב
נפילת אחד מהם כלל ולא יצוייר זה מפני שאין אחד מהן למעלה ואחד למטה אבל כל
אחד משניהם למטה ולמעלה בהערך אל האחר· וכן התבאר במופת במאמר השני
מספר החרוטים· ימצאו שני קוים יתחילו בהתחלה יבואו רוחק אחד וכל
אשר יארכו יחסר הרוחק ההוא ויקרבו אחד מהם אל האחר ולא יתכן הפגשם לעולם
ואפי' יארכו לבלתי תכלית ואע"פ שכל אשר יארכו יתקרבו ולא יתכן זה שידמה ולא שיפול
ברשת הדמיון כלל· ושני הקוים האלה האחד מהם ישר והשני מעוקם כמו שהתבאר
שם· הנה כבר התבאר מציאות שלא ידומה ולא ישיגהו הדמיון אבל הוא נמנע
אצלו· וכן התבאר במופת הימנעות מה שחייבהו הדמיון והוא היות הש"י גשם או כח
בגשם שאין נמצא אצל הדמיון אלא גשם או דבר בגשם· הנה כבר התבאר שיש ב'
במציאות דבר אחד בו יבחן הראוי והנמנע והנמצא זולת הדמיון· ומה טוב זה העניין

ומה גבולה השלילה למי שירצה להשלים זה החסר ר"ל לאחוז אין הריון ולא התנועה שה'
שהמדברים לא ישערו בדבר זה אבל שערו בו קצת משער ויטענו ויקראו אותה שלוח'
וקות ומתנועה היות הגם נגם שלה שלוח לא הריון · והרבה פעמים בחרו שהשלוח' (שם שהם והענין · בלק)
שלוח מורכבות ולזה הרבו להשגיח לאות אשר זכרנו עד שחיתהם אחת ה'
ההקדמה השביעית היא העברית אחר שרצו העברית אין המדברים מסכימות
העצמים והשיגיות המקרים במקרים כמו שבארנו · והתנועה אחת הריון ורחק
שהנה יעמ דרך שון עמוק אחד וזה שלוקחת צורים יאמר אותם שהם צורים שלהם
ואחר יאמר שהם צורים לעצמם ורבה שמצא דבר אחר יאמר לנו הנושאות אין
המלאכות ואם יאמר הפילוסוף שהמלאכות עדי כמו שיאמר ובאמת הראוי והעובר
והמתנועה יאמר בשלהבית בזה הוא המיוחדת שזה המיוחד אותו אם שעושה בדבר (ט')
לא שהתחייב · ושעושה בזה האחר יהיה אפשר שיעשה בזולתו לא שינוע ה'
הצורה השכלי שאי אפשר להיות אליו סמו שהתנועה · ושנוי העברית ואזה יש לו
בו דברים השמים במקרות אזה האחר ואיפן שנין יאמר הקדם להיות כלו
בתנועתו · ההקדמה השמינית שהיה · היא אומרים שהמלאכות אחד
שאין הבלית לו הוא שקר על כל שנין · ובאור כבר הסתר הישרות ושם
אחד אין הבלית לו אומרות ושתים אין הבלית למספרם וחלק שלאחד מהם נשאו
בשלהבלית ובהגשמי שיהיו לא שאין הבלית להם ומלאכים אחד בזמן וכן אומרות
שלאין להם הבלית שקר · ר"ל שיהיה דבר שלה לשנין אחד ולדבר ההוא שלה אחת (ג')
ושלה שלה וכן של לא הבלית עד שיהיו מאין אין להם הבלית נמצאים בפועל · יהיו
נמצאים אחר הבליים שאחר שמקצתם שלה לקצתם וזהו הסדר הטבעי השלמי אשר ה'
ההסתר במופת הישנה שאין הבלית לו · אמנם מלאכות אחד שאין הבלית לו גבם
אם במקרה אמנם אחד שסבב הסתר מלאכות במופת כמו שהסתר במופת ה' (ט')
החלק הגשם שלא הבלית גבם והחלק הזמן של לא הבלית · ואמנם אחר שבן אמנם שנין
והוא מלאכות אחד שאין הבלית לו בגשם זה אחר סור זה והוא אשר יקרא אחד שאין
הבלית לו במקרה והוא שיהיה דבר אחר קודם דבר אחר והאחר הקונה אחר ה'
העבר שקרא שלשי וכן של לא הבלית ובזה הוא השנין העמוק אחד · ומי שיהפך
שסבר במופת קדמות העולם אותו כי הזמן בלבי כלה ולא יתחייב לו מזה שקר
להיות הזמן כלמה שיבנו בראשו חלק יעבר לפני חלק · וכן בזה המקרים זה אחר זה (נ')

זה אינו שלא יאמר אלא הבלתי ולא יתם ייבל שקר להיותם בלתי נמצאים כלם יחד אבל
בענין זה אחר סור זה וזה רעה שלא בא תוספת על הראשון· אמנם הדברים אין ביניהם
אלא בין שיאמר שנים אחד ואמר אין הבלתי לו אומר שהנשים והראשון יקבלו
החלוקה אלא הבלתי· ואין הפרש אלא בין מציאות דברים אין הבלתי לא מקדים —
ומאוחרים יחד כלו המאמר אישי הנמצאים שהם· או אחרך שהדברים השנוי במציאות קנים
אין לא מקדים הבלתי והנה שעברו ראשון ראשון כלו אמרת ראובן בן יעקב ושמעון
בן יצחק· ויצחק בן אברהם כן לא הבלה· זה בו כן אלה שקר כראשון· ושלו אחר בנו
החלקים מאין שאין הבלתי להם· אם אלה שוין· וזה החלק האחרון· קדמם שקר
לאחרון· כל שקר הראשון בכך אבל אחריו בזה היאמר· והלכם אומרים שזה מוסף
בעצמו ודנו בעצמו לבו מחשבה ואין צריך שלו מוספת ואם היה אין השקר האחר —
שיהיו דברים אין הבלתי להם על כן בא האחד אחר סור האחד והנה שהמצא אתם
שהם בעל הבלה יהיה שקר קדמות השלם מתחלת מחשבה ולא יאורך אלא הקדמה
אחרת כלל ואין זה מקום החקירה על זה הענין·· ההקדמה השנית שהיא
היו אומרים שהאנשים לא ימצאו האחרות תמיד וזה כי הדברים אשר הם הענין האנשים
יש [illegible] פנים· אחד מהם· שהם אמרו כי הדבר מתוחשיהם יעבר מהם לעקור —
הנשים האנושים [illegible] בשם הכללי [illegible] מה שבארנו· ואם
לאחרים מן האנשים להם כמו שלא יראה האדם ולא ישמעו ולא יראה על רוחק מאנשים
רבים· וכמו שלא יתנו בשום ענין האנשים·· והב השני· אמרו שהם יתנו במושגם
כמו שיראה האדם הדבר הגדול קטן כשיראהו מרחוק· ויראה הקטן גדול כשיראהו במים
ויראה האישים יותר כשיראה הקנה במים והקנה נראה במים· וכן כשיראה ירוק יראה
הדברים ירוקין· ואשר שוקק שונו מרוק· יטעם הדברים המתוקים מרים· ויראו
דברים רבים מזה הענין· ואמרו שמפני זה אין ראוי בהן שילקחו התחלת מופת
ולא התחלות שהיו דברים הספיקו שלא תהיה ההקדמה לשאלה כמו שישנו רוב שלו
האחרונים כי התחלת הקדמותם לקיים האולך אין צרך לו· אבל כלה שהקדמנו
מתאמרים [illegible]· וכשהפסד הקדמה אחת מהם תשאל הכונה כולה· ואמנם
את ההקדמה האחרונה היא הנאמר אחד שאנחנו [illegible] אינו שונים
פועלים [illegible] שהשיבו ואמרו אם אין להשגת האנשים אחר שיתבאר במופת הענין
אשר [illegible] כי [illegible] הוא שלו כאמרם [illegible] ההדבקות שבגמו [illegible]

מצוות והתבונן הכוונה בעת הסבה׳ וכאשר תשלים זה הכתב עמי עתה שלא וזה
לבן אחר׳ ואלו הדברים אשר אחריהם׳ והדברים רבים יתחייבו מהמצוות הדיקות
סלם יכוונם אותו׳ ויהיה מאשר זה לא שזה הדבר יגבר מן החוש בזה שהיה
טעמו בכן׳ והדברים ישנה בהם שזה שעמיהם כל טענות אחוש׳ וסבר ידיעה
שאו כולם לשית קדמונות היו ותפארים בהם ואספתי אחשבן והם אומרים שהם
אחרים האלה׳ סוף שזכר נצייום בספרו ובאותו העשות על אורך שהיו מכזבין
אחוש יספר הדברים כבר ידעם׳ ואחר הקדימי אלו ההקדמות אתחיל לבאר דרכי
באו הראיות בקצור׳

פרק עד

זה הפרק אכלול לך בו ספור ראיות המד
המדברים שהיות ה׳ העולם מחודש׳ ולא תבקש ממני לו
לספרם בלשונותם ולא בארוכות אבל אספר לך כוונת כל אחד מהם ודרך הוראותם לקיום
חדוש העולם או לבטול קדמותו׳ ואחייבך שההקדמות אשר עשו בהם בשלהרך ה׳
ההוא בקצרה׳ ואתה כשתקרא ספריהם הארוכים וחבוריהם הידועים לא תמצא כלל
שום תוספת עליונה שהבינותו מדברי שם בראיותם ראיה שלא תבינה׳ אך שתמצא יתרון
דברים יותר ארוכים ולשונות נאים ויחיש׳ ואולי חוזרו בשירים ובשלוב בתלישות מחברן
להם צחות לדברים ואולי נאמרו בלשון קשה נבוך בזה להבהיל המתחיל ה׳
המתבונן והתמיהו מחוברייהם גם כן כמו שהיו קושיות ראשונים לא אמתויתם
ולעמוד לבד מי שתלק ישהם הדבה אחד׳׳ הדרך הראשון׳׳ אמרו קצתם
שמיקחת האחד ראיה שהעולם מחודש באו המאמר כ
ראובן שהיה עתה זרע ואחר שעתה שנה אחר שנה עד שהגיע לשלמותו׳ אין ה
השקל שיהיה הוא אשר שבה עצמו והשקין תושבין לשנן׳ וכן ההיקש בזה
היתור הזה והולכו׳ ואמר שכן ההיקש בעולם בכללו והנה אתה רואה שזה יתלה
עד זה דין שימצא לעצם אחד יתחייב שידוע בו שלכל גשם׳׳ הדרך שני אמרו
גם כן שבהתחלת אישור מן האישים הנולדים יתבאר המופת שהעולם
כלו מחודש׳ ובאורו שראובן זה לא היה ואחר כן היה׳ ואם אי אפשר היותו לא מעצמו
אבל ההוה אותו גם כן מאחר׳ ואם אי אפשר היות אותו אלא מיצחק זקנו הנה גם
יצחק מחודש׳ וההולך זה אל לא תכלית׳ וכבר השכן שרגמה המה שאין תכלית לו
שלדרך זו שקר׳ כמו שנאמר בחויה שעדרך ההקדמות ההם׳ וכן לו הקשת על
דרך תשלום השהב לאיש ראשון אין תבלן והוא אדם׳ יתחייב ההשלה מאה זה

[illegible]

זה נביא אתם זה · והאחר על דרך משל מן העבר וראוי שישא · והעבר ההוא מאוה
זה נתהוה · וישנה על דרך משל מן הנחים · וישא והנחים ההם מאוה זה · ואמרו שישא
כאשר ילך זה שלא הבלנת נהיית שקר · אולם בסוף למנחות הגבר אחר ההעבר ה'
הכדור החיצון · דרך שלישי · אמרו שעניני הקוים לא ימלאו בזום פעם מהיות
מקובצים רחוקו מפורדים ושיקבצו אותם שעמים פעם ויפרדו
פעם אחרת · ועוד אחר עלה הוא שלפי בחינת שעמים אין להם קיבוץ לבד · או פירוד
לבד · שאו היה שעמים ועמים נשר שיהיו מפרדים לבד לא יתקבצו לעולם · וכן או היה
שעמים מתאחדים נשר שיהיו מקובצים לבד לא התפרדו לעולם ואם אין הפירוד
יותר ראוי בהם מן הקיבוץ ולא הקיבוץ יותר ראוי בהם מן הפירוד · יהיה אם כן
היות מקצתם מתקבצים ומקצתם מתפרדים ומקצתם יתנהגו שתים השנויים פעם
יתקבצו ופעם יתפרדו והיא ראיה שהיותם ר"ל שו העצמים צריכים למי שיקבץ ה'
המקובץ מהם · ולמי שיפריד המתפרד מהם · ואמרו שזאת ראיה על היות העולם
מחודש · הנה כבר התבאר לך שבעל זה הדרך עשה בהקדמה הראשונה מהקדמותיו
וכל מה שיתחייב ממנה · דרך רביעי · אמרו העולם כלו מורכב מעצם ומקרה
ולא ימלט עצם מעצמיו ממקרה או מקרים והמקרים כולם
מתחדשים · יתחייב שיהיה העצם הנושא להם מחודש כי כל מחובר למתחדשים ולא
ימלט מהם הוא מחודש אם כן העולם בכללו מחודש · ואם יאמר אומר אולי העצם
בלתי מחודש · והמקרים הם המתחדשים הבאים שזה זה אחר סור זה על לא תכלית ·
אמרו אם כן יתחייב שיהיו מחודשים אין תכלית להם וזה כבר שמוהו שקר · וזה
הדרך הוא אמת שבדרכים והעובשים אותם עד שרבים חשבוהו מופת ובבר
הבאו בזה שלש הקדמות · שצרכו לו מה שאינו נעלם מבעלי העיון · האחת מהן · שאין
תכלית לנמצא בפועל אחר אחר סור זה האחר שקר · והשנית · שבלתי מחודש ·
ובעל דינו האומר בקדמות העולם יאמינו שמקרה מן המקרים והוא התנועה ה'
הסבובית שאמרו שהיא נחשבת שהתנועה הסבובית בלתי הווה ולא נפסדת ולזה הוא
אמר זה המאמינו אשר נראה לו התנועה האחת בלתי הווה ולא נפסדת · וראוי
העולם לפי דעתו הלוגם שאר המקרים אשר בבעל דינו לא ירחיק ולא יאמינו ב'
בחיקום ויאמר שהם באים זה אחר סור זה על בלתי תכלית בסבוב ויאמר בזה
המקרה לבדו והוא התנועה הסבובית ר"ל התנועה הגלגלית שהיא בלתי מחודשת

[illegible]

ואינה יותר מקדמת מן ההקדמות המתחלפות הנה ההקדמה ההיא לבדה צריך שיתבאר שאי יבאר
קדומו׳ וההקדמה אשר קבלה בעולם זה הדרך היא שאין נמנע היות שלא יהיה העולם והמקרה׳
להתאחר העולם ההוא הפרדי ומה שהאמינו המדברין אמונם אם היה העולם מורכב
מחומר וצורה כמו מה שנאמר בתוספת בעולמינו צריך שיתבאר בתוספת היות החומר
הראשון והצורה הראשונה הווים נפרדים ואז יתבאר תוספת חדוש העולם ״ דרך
חמשי ״ והוא דרך ההתחלה זאת יש אחר אחד ועשה שבאלוה עד
שהערתיך שהקדמותם העשיריות וזה שהוא יכון שיתאמת הנחת העולם
בעצמו או לא יהיה חלק שירצה מחלקיו׳ ואחר זה עשה שיהיה שלמה שהוא עליו
מן התואר והשיעור ושאר המקרים הנמצאים בו וכזה האחר והמקום אשר נמצא בו
ועשה שיהיה יותר גדול או יותר קטן או שיהיה זה התואר או במקרים כך או יוקדם
קודם זמן מציאותו או אחריו או בזולת זה המקום׳ אם כן היותו בכוונה אחת בגיע
או במקום׳ או במקרה מן המקרים ובמין מיוחד עם השארות אלו שם כולם׳ הייך
ראיה על מיחד בוחר בו רוצה אחד משני עניינים׳ אם כן צריך העולם בעצמו או אי
זה חלק מחלקיו למייחד ראיה על היותו מחודש׳ שאין הפרש בין אמרך מיחד או
פועל או בורא או ממציא או מחדש או מכון הכל ירצה בו ענין אחד׳ ויישאו לדרך הזה
פעמים רבים אחד כולם ומיוחדים עד שיאמרו אין היות הארץ תחת המים יותר
ראוי מהיותה על המים ומי יחד לה זה המקום׳ ואין היות האש על האויר יותר ראוי
מהיותה מתחת לו ושאר שיאם האחרים כולם לשאלות כמו אלו בשאר האחרים—
יחס אחד׳ אם כן מי יחס השמש בזה התואר׳ וכן יאמרו בכל העולם כולו׳ עד
שהם כשיראו הפירות והפרחים חלוקי המראים שיתחלק אלם זאת ההרגשה׳ ואמרו הנה זאת
הארץ אחת והמים אחדים׳ למה היה זה התפוח אדום וזה ירוק אין זה אלא במיחד
והמיחד ההוא הוא האלוה׳ אם כן העולם כלו צריך למי שייחדהו כלו וכל חלק
מחלקיו מאחד האפשרים וזה כלו יתחייב בקבלת ההקדמה העשירית׳ מאמרך על
היות קבלתנו שאפשר להיות העולם לא יחלוק שלא יהיה בהיותו כמו שאפשר
סוף דבר זה אלו היותר שבדרכים ולי בו חמות השמעתהו ״ דרך ששי ״
חשב אחד מן האחרונים שהוא מצא דרך טובה מכל דרך
שקדמה׳ והוא הכרעת המציאות על ההעדר׳ אמר העולם אפשר המציאות
אבל כל אדם שאלו היה מחויב המציאות היה הוא האלוה׳ ואמנם אמנם נעדר עם

דרך

יפלא

עם מה שיקיים מפתחות האלוה · ויחויב בקדמות העולם · והאפשר הוא · שאיפשר
שימצא ואיפשר שלא ימצא · ואין האפשרות יותר ראוי בו מן ההעדר אם כן היה זה
האיפשר האפשרות נמצא עם השתוות דין מציאותו והעדרו היה ראוי שלא יכריע ה'
הכריע מציאותו על העדרו וזה הדרך מספיק מאד · והוא ספק מספקי ההתחלות
הקודם · אלא שהחלק מלהתמיד בזולת מכריע והחלק שבו הנמצא במציאות
הנמצא עצמו והענין או נעשה בענין יאמר האומר בעולם איפשר המציאות
כן בעל דינו האומרים בקדמות יקלוס האיפשר באחרון העולם איפשר המציאות
של בלתי הענין אשר יקלהו המדבר כמו שנזכר · ועוד שאחרון שהעולם צריך למי/
למכריע שיכריע מציאותו על העדרו מקום ספק גדול מאד · כי ההכרעה וההתחלות
אחים יהיו נמצא אחד מקבל לאחד ואחד משני ההפכים או לאחד ואחד משני הה'
ההתחלות כמו · ויאמר אחר שמצאוהו בענין ההפכים ולא נמצאהו בענין האחד היה
ראוי על השאלה מכוון אלו ואמרת שזה הנמשך אינו בקיבול צורת המיוחס יותר ראוי
מאשר הוא ראוי בקבול צורת המגורק · ובאשר תמצאוהו מגורק · או מייחס ידעשו
בהכרח שיאחד ומכוון כוון אחד מאלו שני עשרים: שכבר הנאמר שהמשעת נמצא
ושני העוברים המיוחסים לו עוברים מתמן קודם הכרעת המכריע: אחים הלב
המצא התהלך שלו אם מציאותו כן לא קרה ולא תסור או נמצא אחר ההעדר למי עי"ר
בו שום פעם זה הענין · ולא יאמר מי הכריע מציאותו על העדרו אלא אחר הוראק
בשהוא נמצא אחר העדר · וזה הוא הענין הנתלה שלו · ואם עקת מציאותו העדרו
מחשבו · כבר שבאו להקדימה השאירית בעצמה · והיא בחינת המיוחסות והמחשבות
לא ההבונות הנמצאות והמושכלות · כי הבעל דין אשר יאמין קדמות העולם יראה
שדמותו העדרו בדמותו כל נמצא שיפול בדמיון · ואין הכונה לאחר מאמרם
ואחים בי אחרית לך שזה הדרך אשר חשבו שהיא דרך זולת מה שקדם אינו אחת
אבל גינה דין מה שלפשה מיוחד זאת ההעברה הידועה ״ דרך שביעי ״
חלנו כן הענין הקודמים שהוא יקים חידוש העולם
במה שאחרו אותו הפילוסופים מתאחר הנפשות · אמר · אם העולם קדמון יהיו ה'
האנשים אשר מתנבאה שלא סר אין התכלית למספרם · והנה כבר נמצאו אם כן נפשות
אין תכלית למספרם והנה כבר נמצאו אם כן נפשות אין תכלית למספרם ואם כ'
נמצאות יחד · וזה מה שהתבאר באותו במופת בלא ספק · כל מה שתה אם וייס אין

הבלתי מתחלקים יחד · וזה לפי שכל שהוא נגד הדבר העולה כמה שקדם יותר שעבר
ממנו · וכמו שאמר בהיות המשל המתחלקים אל החלקים · שכבר שבנו עליו כלו זה
כבר התבאר אצל הצורות הטבעיות · ולפי שאלו זה ערך אחרון ומה הוא הדבר השני
עד שיבא מקום ההיא · אמנם אם היתה כונתו לחייב התמיד לפי שלא היו המאמין קדמות
העולם · עם האמינו הפך הטבעות הרי זה מתחייב · כי אם היה הפעל כן זה ·
מודה לאנשים הספק הזה מה שידענו מדבריו בהפך הטבעות · אמנם קצת א'
אחרונים הפילוסופים התירו זה הספק באמרו הטבעות השמימות אינם שמים
שיהיה להם מקום והנה שיתנועעו באמצעותם ההן הבלתי · ואשר הביאו כי אלו
השנים המדברים ר"ל שאינם שמים ולא מן השמים אבל הם שלכם לא יצייר בהם הבו
כלל ולא בגוף שכן לאחד יהיו קצתם סבת מציאות קצתם ויהיה הטבע בהיות זה
עלה וזה עלול · ואין הדבר השאר מראה כן לא עלה ולא עלול לשאר ומשתתף ולזה
יהיה הבלתי אחד במספר · כמו שאמר אבובכר אבן אלצאיג והיו שכבר אמר לדבר באלו
השמיומות · סוף דבר לא יתחייב מכונת באלו השנים העולמים אשר התבאר כי השני
מבוררים ילקחו הקדמות לצורך בהם עצמם אחרים · ועם כל זה שיתבאר לקיים
חידוש העולם או לבטל קדמותו באלו הדרכים הנזכרים · אי אפשר לו מלהתי השגרו
באחת משתי ההקדמות האלה או שתיהן · והיא ההקדמה השנית ר"ל ההעברה
המתחלפות על שניים המתחלף או ההקדמה האחת שאין והיא לשום שקר מה שאין
הבלתי שנכבר בזה זה אחר עוד זה · וזאת ההקדמה ממה שכבר · אם שיבא
בשני הריאיה הבלתי המינן אשר משקים הנה ונפלאים ויבון באלו על זמן ·
שכבר ויתחייב לפי מלאכת ההקדמות כל איש מן המין שהוא מן האדם הבלתי אלא
שלפניו מקדם אין תכלית להם · וכן כל איש מזה המין בעצמו מאחד אחר זמן התנועה
באלף שנה שכבר מה להתחייב שלפניו מקדם אין תכלית להם · וזה הבלתי האחרון
יותר מן הבלתי הראשון במספר הנולדים באלף שנה ויתחייב במתחלפים באחד
הבחינה שיהיה מה שאין תכלית יותר ממה שאין תכלית · וכן מזה ישנו במנב
הגלגלים כן ויתחייב ממנו במתחלפים שמסבבים אין תכלית להם · ויהיה מסבבים
אין תכלית להם והם מקישים זה כן · בין סיבובי גלגל אחד · וסיבובי גלגל אחר
יותר מאחד ממנו ולאחד מהן אין תכלית לו וכן ישנו בבל מקרה מן המקרים · אחר·
המתחלפים · שהם יתפו אישיהם העוברים ויהיו כלו הם נמצאים · ונאמר הם דברים

דברים שיש להם התחלה מקויימת ואחר כן יוסיפו על התחלתו הוא או יחסרו ממנו · וכל
אלו השנים מחשבים לא נמצאים · וכבר הנה אבונצר אלפראבי על הדקדוק זאת ההקדמה
וגלה מקריות הספק בכל מה שיראה כמו שהוא ונאמר על זה עם הקדמות העולם
אין התחלה שספח הידוע במאמר המפורסם · אלו הן אמתות דרכי המדברים בקיום
חדוש העולם · וכאשר התקיים אצלם כאלו הראיות שהעולם מחודש יתחייב בהכרח
שיש לו פועל חדשו · בכוונה ורצון ובחירה · ואחר כן ביארו שהוא אחד בדרך אבארהו
לך בזה הפרק ·

פרק עה

אני אבאר לך גם כן בזה הפרק מופתי הייחוד לפי דעת ה' המדברים · אמרו שזה אשר הורה המציאות
שהעולם פועלו הוא אחד · ואמתות דרכיהם בקיום האחדות · שני דרכים
דרך ההמנעות ודרך ההתחלפות · והדרך הראשון · והוא דרך ההמנעות הוא
אשר יבחרוהו היום ועשו · כי הוא אומר שאלו היה
לעולם שני אלוהות היה מתחייב שיהיה העצם אשר לא יחלק מאחד משני הפעלים אם
ערום משניהם יחד וזה שקר · או יקבצו שני ההפכים יחד בזמן אחד ונושא אחד
וזה גם כן שקר · והמשלם · שזה העצם או העצמים אשר ירצה זה שיחממם
ירצה זה שיקררם ויתחייב מזה שלא יתחממו ושלא יתקררו להמנע שתי הפעולות
וזה שקר כי כל גשם יקבל אחד משני ההפכים או יהיה זה הגשם חם קר יחד · וכן
כשירצה אחד מהם שיניע זה הגשם ירצה האחר להשקיטו ויתחייב מזה שלא
ינוח ולא יתנועע או יהיה נח ונע יחד · וזה המין מן הראיה נבנה על עשית העצם הפרדי
אשר הוא ראש הקדמותיהם ועל הקדמת בריאת המקרים ועל הקדמת היות
העדר הקנינים עניינים נמצאים צריכים לפועל · שאלו יאמר האומר שהאומר כי
החמרה אשר יבחנו עליו ההויה וההפסד זה אחר סור זה לפי דעת הפילוסופים
בלתי החומר הזה לא הושאל המשלים כמו שהתבאר זה במופת ויאמר אומר שיש
שני אלוהות האחד ממציא החומר הראשון ואין היכולת לפעול בגלגלים · והשני לא
מניע הגלגלים ואין היכולת לפעול בחומר הכל יולדו כמו שחשבו המאמינים היה זה דבר
הנעה בלתי מחויב ההמנעות כלל · ואם יאמר אומר שזה חסרון בחוק כל אחד
מהם להיות בלתי משתמש במה שיש משתמש בו האחר · יאמר לו אין זה חסרון בחוק
אחד משניהם כי הדבר ההוא אשר אין היכולת לפעול בו נמנע בחקו · ואין חסרון כ'
בפועל בהיותו בלתי יכול לעשות הנמנע כמו שאין חסרון אצלנו אנחנו המיוחדים

כאלו האחד היותו בלתי מתחלק כן שהשנים בנושא אחד לא יתחלה יכולתו בזה ולא בזולתו
שדומה לו אין המניעה ומה שאמר שיעבו בחולשת זה הדרך והשיג שהשנים אין מחלק פרו
חלק אחר ·· הדרך השני ·· אמרו שלו היו שני אלוהות היה מתחייב שיהיה לשניהם
ענין אחד · שישתתפו בו · וענין יתייחד בו האחד ויהיה לא יתייחד בו האחר
בו יתחלקו ויחלק · וזה הוא דרך פילוסופי אומתנו · שימשך היותם אחרים ויבאחרו ל'
הקדמותו והנה חבארים שאחבור הנה הפילוסופים בזה הענין · וזה הדרך לא ימשך
לפי דעת בלתי שיאמין בתארים · שהקדמון ית' אחד · וגם כי שמוש פועלים רבים ··
וענין החכמה בלתי ענין היכולת אצלו · וענין היכולת בלתי ענין הרצון · אם כן לא ימנע
לפי הדעת ההוא שיהיה באחד מענינים אלוהות בשני ענינים יהיה לזה שיתחלק בהם
עם האחר ויהיה לזה שיתבדל מהאחר בהם ·· הדרך השלישי ·· שהנה גם כן צריך אל
הקדמה מהקדמות בעלי חכמה הדברים · והוא שקדמם נהם ק'
הקדמותם · ואמרו שהבורא רוצה ברצון הרצון הוא אינו ענין מוסף בעצם הבורא · אבל
הוא הרצון לא בנושא · ולפי זו ההקדמות אשר בארנום · יתבאר שאמרם רחוק מפני מה ש'
שבארנו · אמרו · הרצון האחד אשר לא בנושא לא יהיה לשנים · כי לא תהיה עלה אחת
מחייבת שנדיינן לשני עצמים · וזה כמו שהודעתיך שאור השמש במה שהוא שמש
מתמצע · הרצון אשר יזכרוהו לא יצוייר · והוא אלהותם נמנע · ואולי שיאמינוהו ל'
יתחלקו שני מציאות שאי אפשר לו לאחדותם · והם יקחוהו מופת על האחדות ··
·· דרך רביעי ·· אמרו מציאות הפעולה מורה על יכולת מהבורא · ולא יורה על אחד
משלשה · ואין הפרש בין מציאות העולם שקדם שנים או שלשה או
עשרים אלף · זה יתבאר שידרון וזה מבואר עצמו · ואם האחר שזאת הראיה לא
תורה על המענה הריבוי בפועל · רק היא מורה על מציאות המספר · ואפשר שיורה
אחד · ואפשר היותו רבים · והשלם זה הראיה כשאמר · והמציאות הנה · אין אפשרות
בו · אבל הוא מחויב המציאות ובאלו גם כן אפשרות הריבוי · כן שם הראיה בגדר
הראייה הזאת · וזה מבואר המציאות · שמציאותו ית' הוא אשר אין אפשרות בו · א'
אחם דעתכם יהיה בו האפשרות · כי האפשר בידיעה · בלתי האפשר במציאות
ואולי כמו שימצא הכופרים שהם שלשה ולא כן נמצא אמונו · שהוא אחד · ואין הענין
כן · וזה מבואר למי שהרגיל בידיעת התחייבות ההולדות מההקדמות ·· דרך
חמישי ·· חשב אחד מן המפרשים שסבר מזה דרך מופת על הייחוד

והוא הערך והשיעור כך · ואם היה יכולה אחד לשאת אלו הנמנעות · יהיה הקשר יותר
לא יצרך אלו ואם לא ישלם זה הנמנעות ולא יודה שאם שתהיה יחד · יחויב לכל אחד
מהם להיות לו בערכות לאחד · והנה אינו מספיק בעצמו · אבל אמנם הוא ספק מן ה
ההנעות · ויש להקשות על זה העניין מן הראיה ולומר לא כלתי שלא יפעל מה שאין ה
בעצמו ש יפעלהו ויקרא לזה · כי אמנם לא נאמר על אחד מבני אדם שהוא חלש · להיותו
בלתי משא אלף ככרים · ולא נאמר לאל ית' לאות להיותו בלתי יכול להגשים עצמו · או לברוא
כמותו או לברוא מרובע שצלעו שוה לאלכסונו כן לא נאמר שהוא לאה להיותו בלתי ברא
לבדו שחיוב מציאותו הוא שיהיו שנים · ולא יהיה זה צריך לאלה שנים והפכו הוא הנמנע ורפ
מזה שלא נאמר שהש"י לאה להיותו בלתי יכול להמציא גשם אלא בברוא עצמים פרדים
וקבוץ מקרים יבראם בהם לפי דעתם ולא נקרא זה צרך ולא לאות · שאלוה זה נמנע
כן לא נאמר המשתתף נמנע שיעשה האחד לבדו · ואין זה לאות בחוק אחד מהם · ש'
שהנמנעות המחוייב שיהיו שנים · וכבר הלאו המתעלפים קודם עד שאמרו שהייחוד
מקבל מן הדת · ובו המדברים זה והפריזו הרבה · אמנם אמרו שאומר זה מהם
איש חזק הבינה מאד · ראוי לקבל העניין · שהוא כאשר לא ישמעו מדבריהם קבר חשק
הוא מופת נאמת · ואמנם שלא תפוק עצמו למה שחשבו שהוא מופת אמר שזה הדבר יקבל מגומגב
בקבלה מן הדת · כי אלו האנשים לא הניחו לנמצאות טבע נקבל · שיוכל מאמינו ראיה ראיה
ולא הניחו לשכל דין · ... · כלל זה עשה ב'
בבונך עד שהיו המנעות שנעשה אותו מופת על מה שלא יותן לו מופת · והביאן
זה ובם לפי שקנהו יך שכלו מהמופתים שיותן לו מופת · ואין להרגיע מהם גם לא
ולמודים על אמתת חידוש העולם · בהראות השניות לפי דעת

פרק ע"ה

המדברים · דרכי המדברים · ו' ועתה נזכיר על הראיות השניות
ההשגות אחד יותר חזק מראיותיהם על הייחוד · כי הראיות השניות אצלם כאלו הוא
ספק מחויב לשתי הייחוד · אמנם · השנים אינן אחד · אמנם מי שהרחיק השניות
יתפש שהשנים מורכבים מחומר וצורה וזאת הראיה ואחר הנעה הראיה נחק שגם
האלוה אלא אין יתבר · ואין זו הראיה נעשת על עדת המדברים אבל הוא מופת אמתי
יבא על אמונת החומר והצורה ותאר קשם ועשם · וזה דעת הפילוסופים אחריהם ו'
ואחבר דבר מופתי הפילוסופים על זה ובואתו בזה הפרק אמנם היא לבאר ון
ראיות המדברים על הראיות השניות כפי הקדמותיהם ודרך ראיותיהם ו'

הדרך הראשון״ אמרו אם היה האלוה גשם לא ימלט מענין האלהות והאחדות יובלהו ס׳
שהאלם מציאותו בכללות שני הגשם ההוא ר״ל כל אחד מחלקיהם׳ או
האלם מציאותו בכלל שני הגשם ההוא׳ ר״ל בכל אחד מחלקי בשום אחד מעצמי הגשם
ההוא׳ ואם האלם מציאותו בשום חלק אחד מה תגלה שאר החלקים הקדם׳ ואין
שום למציאות זה הגשם׳ ואם האלם מציאותו בכלל חלק וחלק מחלקי זה הגשם׳ יהיו
א׳ אלוהות רבות לא אלוה אחד׳ וכבר בארנו שהוא אחד׳ ואמת הראיה שהתבאר
בה התמנעק שבעת על ההקדמה הראשונה והחמישית מהקדמותיהם׳ ואלו יאמר להם
שגשם האלהינו מחובר מחלקים לא יחלקו ר״ל שאינן מחובר מחמרו ועצמים אשר
יבדיאם שיוש מאמריהם אלהות גשם אחד מדובק לא יקבל החלוקה אלא במחשבה ואין
בזה במחשבה שאתה כן הביאה שגשם השמים יקבל החלוקה במחשבה׳ והפילוסוף
אומר שזה מחובר מן החומר והצורה׳ והקיפו מן הנראה ואם השמים הממציאים אחרי שלהם הם״
״ הדרך השני״ והוא נבואות אלום התנועה הדיעות שהוא לא ימצא דבר מבדי יחוד רשו
ואם היה גשם היה דומה לשמים׳ ואם יאמרינו אחד בזה הסעי
ויאמרו אם נאמר גשם אינו כשמים כבר סותרת עצמך׳ כי כל גשם דומה בכל גשם
אחר הגשמות׳ ואמנם יחלקו הגשמים אלה מקצתם בשמות אחרים ר״ל המקרים ובט׳
ויתחייב גם כן שיכבר בכל גמותו׳ ואמת הראיה המסדר בשני פנים׳ האחד מהן
שיאמר החומר לא יקבל העדר הדמות׳ ואין זה מאמת׳ יעמוד לך שאי אפשר ש׳
שידמה האלוה לדבר מנבראיו בדבר מן הדברים האלוהיים אם לא תהיה בזה שבה
סתרי קושיות ר״ל הרחקת הדמות בכבוד׳ והשיג הרחקת הגשמות מקבלת לא
מוסכלת׳ ואם יאמר שאם היה דומה לדבר מנבראיו כבר בטל מציאותו׳ יאמר ה׳
החולק אין מציאותו מקבלה נבדיו׳ ואנו לא באנו אראיה שיהיה בזולוה ששם רבים
ולא נדרים כי מאמין הגשמות לא יברית אחד׳ ופנים אחרים ואם יאמר נאורים וזה
ם כבר הסביר והאמית אצלנו שהתפלגו והתנגיה בדעות הפילוסופים׳ ׳ כי
השלמים אצלם יאמר שהם גשם ושאר הגשמים האחרים בעתות נאור שאין
זה החומר החומר ההוא ולא אותו התורה הזה ההיא׳ אבל החומר והצורה נחמים נגשף
של שלהשר הנה ושלהשלים בעתות׳ ואמנם שהם נחלקים קפק של מרחקים
שאין נדל המרחקים הוא הגשם׳ אבל הגשם הוא הדבר המורכב מחמר וצורה
ואם נאמר זה נראה השלמים שאמר אותו האנשים בכל שהוא יאמר הוא גשם

גם כשלמדתיקים אלא שעצמו ומהותו ועצמותו לא יראה דבר מגשמי הגבר יוסד ״
ימים יאמר שלו ועלהם גשם בשיתה ׳ כמו שיאמר שלו ועלהם נמצא בשיתה אבל
המאמרים לא יקבל הטועה בהשגחה ׳ והות הגשמיים כולם מחברים מחלקים דומים
אבל יאמרו הגשם צורה לו הגשמים כולם מתחלפים השמם והמאמרות ׳ וכמו שאין גשם   גשם
העצמים אלא הוא גשם כמו הגשם ׳ כן יאמר שאין גשם אור העבר״ר״ל השכינה הוא   בשכינה
שם הגלגלים והכוכבים ׳ ולא גשם השכינה או עמוד העשן העבר הוא גשם האל ית׳ א׳
אלא ׳ אבל יאמר הגשם הקוח קוח השמם השלם הכבוד אשר לא הורכב כלו ולא הש׳
ולא איפשר השגתו אבל כן התחייב מציאות זה הגשם מוגבל תמיד ׳ והוא יתגדל
בלמוד שאולהו בפי רבנו ומפי׳ ואיך יתחייב הידיעה שלו בדרכיהם המופלאות אשר   ולא הגשם
הודעתיך אותם ״ הדרך השלישי ״ הוא זה ׳ אמרו אלו היה האלוה גשם היה לו
תכלית ׳ וזה אמת ׳ ואם היה לו תכלית היה לו שיעור ידוע וצורה
ידועה עומדת ׳ וזה גם כן אמת ׳ ואמרו כי כל שיעור וכל צורה יתכן שיהיה הגשם
יותר גדול מן השיעור ההוא או יותר קטן ושתחלף הצורה ההיא ויאפשר הא גשם יהיה
אם כן הגשם שיעור אחד וצורה אחת ׳ לפי אלהיות ׳ והדרך הזה גם כן שמעתם
מבעלים אותה והוא יותר חלשה מכלמה שקדם שהוא נבנה על הקדמה השישית
אשר כבר בארתי שיעור מה שבה מן הספקות בחוק שאר הנמצאות שיש בהן אורך
על מילוף טבעם ׳ וכל שכן בחוק הש׳ ואין הפרש בין זה ובין אומרים בהכרע המצא
העולם על העברו ׳ שהוא מורה על פעל הבורא ומציאותו של העברו למאפשרות ית׳
מציאותו ׳ ואם יאמר להם ׳ ולמה לא יעשך זה בחוק הא׳ ית׳ ונאמר אחר שהוא נמצא
יתחייב שיהיה לו מכריע למציאותו על העברו ׳ והוא יענה בלא ספק ויאמר שזה א׳
מגיע אלה השלמות ׳ ולא איפשר אבל המבטוף למחויב המציאות אין אפשרות
בו ׳ ולא יצטרך לממציא ׳ וזה המענה בעצמו יתחייב בצורה ובשיעור ׳ כי כל הצורות
והשיעורים האפשריים המציאות בלא שלא היה נמצא ואחר כך נמצא ׳ הוא אשר נאמר
בו היה יכול שיהיה יותר גדול או יותר קטון ממה שהוא נמצא שלו ובמילוף זאת הצורה
והוא הצריך לממציא בהכרח ׳ אמנם צורת הא׳ ושיעורו ית׳ מכלמ חסרון ודמות הנוכח
יאמר המגשים שלא היה עבר ואחר כך נמצא שיצטרך לממציא אבל עצמו ושיעורו וג׳
וצורתו מחויב המציאות כן לא יצטרך לממציא מציאות שלא עבר שאין אפשרות העבר
בו ׳ כן לא יצטרך לממציא צורה ושיעור ׳ כי כן התחייב מציאותו ׳ והשאלה אחת המעשן

אם יבאר לבני האדם האמתות ההולך התמוה והקבלה והנראה לי למה שסבבה לנו כל זה ולא האמנה
עשך שני אלו המינים ומה שקרה להם ומקום שהם עברו מן הראיות אלהיים ונה'
שהם באלו עצם המציאות ושנין בריאת השמים והארץ בשמים כי בהקדמות ההם
יביאו מופת היות העולם מחודש · ולא חדוש העולם קדמו ובמופתם · ואחבר שלשה מופתי מ'
מציאות השם ואחדותו והרחקת הגשמות כי המופתים אשר יבארו בהם כולם אמנם
יקחו ויתנצחו המציאות המוטבע המופתים המושכל בחושים ובשכל · ואחר שהשלמנו
תכלית דרכיהם · נתחיל כן בזכרון ההקדמות הפילוסופיות וזכרון מופתיהם
על מציאות השם ואחדותו והמנעו היותו גשם עם מה שהודה להם מקדמות העולם
ואע״פ שלא נאמינהו · ואחר כך אדרוך דרכי אבאר · במה שיישר לי אחר אמתת
העיון מהשלמת המופת שלשה הענינים אלו השלשה · ואחר כך אשוב להשלים עם הפילוסופים
במה שיאמרוהו מקדמות העולם בעזרת שדי ·· שלם החלק הראשון

החלק השני

תהלה לאל ונמ' אחריו החלק השני · יתחלתו ה'
ההקדמות הצריכות אליהם ··
ההקדמות הצריכות ליסוד מציאות ה'
האלוה ית' · ובמופתים על היותו לא גשם ולא כח
בגשם ושהוא ית' שהוא אחד חמש ועשרים ה'
הקדמות כולם בא עליהם המופת אין ספק
בדבר מהם כבר עשה ארסטוטלוס ומי ש'
שאחריו מן המשאיים מופת על כל אחת מהן · והקדמה אחת נתן אותה להם מפני
כי בה יבארו מבוקשינו במופת כמו שאבאר · וההקדמה ההיא היא קדמות העולם ··
ההקדמה הראשונה שמציאות בעל שיעור אין לו תכלית שקר ··
ההקדמה השנית שמציאות בעלי שיעור אין תכלית למספרם שקר · והוא שיהיו נ'
נמצאים יחד ·· ההקדמה השלישית שמציאות עלות ועלולים אין תכלית
למספרם שקר · ואע״פ שלא יהיו בעלי שיעור · והמשל בו שיהיה השכל הזה על דרך
משל סבתו שכל שני · וסבת השני שכל שלישי · וסבת השלישי שכל רביעי וכן אלא יבאר
זה כן שקר מבואר ·· ההקדמה הרביעית היא שהשנוי ימצא בארבעה
מאמרות · במאמר העצם וזה השנוי ההוה בעצם ההויה וההפסד · וימצא במאמר
הכמה · והוא הצמיחה והחסרון · וימצא במאמר האיכות והוא ההשתנות · וימצא ב'

ויאמר במאמר האחר והוא תנועת ההעתקה · ועל זה השני כתוב · התאחר התנועה
בפרט ·· ההקדמה החמישית היא שכל תנועה שינוי ויציאה מן הכח אל
הפועל ·· ההקדמה הששית היא כי כל התנועות אמנם בעצם · ואמנם ב'
במקרה · ואמנם בהכרח · ואמנם בחלק · והוא מין מתנועה שבמקרה אמנם · אשר ב'
בעצם כהעתק הגשם ממקום למקום · ואשר במקרה כמו שיאמר בשחרות אשר
בזה הגשם שנעתק ממקום אל מקום · ואשר בהכרח כתנועת האבן למעלה ב'
במכריח יכריחנה על זה · ואשר בחלק כתנועת המסמר בספינה · כי כשתתנועע
הספינה יאמר שכבר התנועע המסמר גם כן · וכן כשמחובר שיתנועע בכלל יאמר
שחלקו כבר התנועע ·· ההקדמה השביעית היא שכל משתנה מתחלק
ולכן כל מתנועע מתחלק והוא גשם בהכרח וכל מה שלא יתחלק לא יתנועע · ולא
לא יהיה גשם כלל ·· ההקדמה השמינית · כי כל מה שיתנועע במקרה ינוח בהכרח
מפני שאין תנועתו בעצמו · ולזה אי אפשר שיתנועע התנועה ההיא המקרית תמיד ··
ההקדמה התשיעית · כי כל גשם שיניע גשם אמנם יניעהו כשיתנועע
גם הוא בעת הנעתו ·· ההקדמה העשירית · כי כל מה שיאמר שהוא
ב בגשם יחלק אל שני חלקים · אם שיהיה עמידתו בגשם כמקרים · או שתהיה עמידת קיום
הגשם בו כצורה הטבעית שהם כח בגשם ·· ההקדמה האחת עשרה ··
כי קצת הדברים אשר עמידתם בגשם יחלקו בהחלק הגשם ויהיו נחלקים במקרה · כמראים ענין
ושאר הכחות המתפשטות בכל הגשם · וכן קצת המעמידות לא יחלקו בשום פנים כנפש ו
והשכל ·· ההקדמה השתים עשרה · כי כל כח שימצא מתפשט בגשם הוא
בעל תכלית להיות הגשם בעל תכלית ·· ההקדמה השלש עשרה ·· היא
שאי אפשר שיהיה דבר ממיני השנוי מדובק כי אם תנועת ההעתקה לבד · והסבובית
ממנה ·· ההקדמה הארבע עשרה ·· כי תנועת ההעתקה היא הקודמת ש'
שבתנועות והראשונה שבהם בטבע כי ההויה וההפסד יקדם להם ההשתנות · וההשתנות
יקדם לו קריבת המשנה אל המשתנה · ואין צמיחה ואין חסרון בלתי שיקדם לו הויה
והפסד ·· ההקדמה החמש עשרה ·· כי הזמן מקרה נמשך אחר התנועה
ודבק עמה ולא יימצא אחד משניהם בלתי האחר · ולא תמצא תנועה כי אם בזמן ולא יושכל
זמן אלא עם התנועה · וכל מה שלא ימצא לו תנועה אינו נופל תחת הזמן ··
ההקדמה השש עשרה ·· כי כל מה שאינו גשם לא יושכל בו מנין אלא אם כן היה

מן גשם ויהיו אישי הכחות ההם · במספר החמרים שלהם או נושאיהם ולזה הדברים
הנבדלים אשר אינם גשם · ולא כח בגשם · לא יושכל בהם מנין כלל · אלא בהיותם עלות ועלולים ״
״ ההקדמה השבע עשרה ״ כי כל מתנועע יש לו מניע בהכרח אם חוץ ממנו
ממנו כאבן שתניעה היד · או יהיה מניעו בו כגוף בעל חיים שהוא מחובר ממניע ו
וממתנועע · ולזה כשימות בעל חי ויעדר ממנו המניע והוא הנפש · ישאר המתנועע והוא
הגוף לשעתו כמו שהיה · אלא שלא יתנועע התנועה ההיא · ולהיות המניע הנמצא
במתנועע שהוא בלתי נראה לחוש · חושב בבעלי חיים שהוא מתנועע בלתי מניע · וכל
מתנועע שיהיה מניעו בו הוא הנקרא מתנועע מעצמו · ענינו שהכח המניע למה
שיתנועע ממנו בעצם נמצא בכללו ״ ההקדמה השמונה עשרה ״ כי
כל מה שיצא מן הכח אל הפועל מוציאו זולתו והוא חוץ ממנו בהכרח שאלו היה מוציאו
בו ולא יהיה שם מונע לא יהיה נמצא בכח עת מן העתים · אבל היה בפועל תמיד
ואם יהיה מוציאו בו ויהיה לו מונע והוסר אין ספק כי מסיר המונע הוא אשר הוציא
הכח ההוא אל הפועל והבן זה ״ ההקדמה התשע עשרה ״ כי כל מה
שלמציאותו סבה הוא אפשר המציאות בבחינת עצמו שאם ימצאו סבותיו ימצא ואם
לא ימצאו או יעדרו או ישתנה ערכם המחייב למציאותו הנה לא ימצא ״ ההקדמה
העשרים ״ כי כל מה שהוא מחויב המציאות בבחינת עצמו אין סבה למציאותו
כלל ולא בשום פנים ״ ההקדמה האחת ועשרים ״ כי כל מורכב משני
ענינים · אותו ההרכבה היא סבת מציאותו על מה שהוא בהכרח ואם כן אינו
מחויב המציאות בעצמו · כי מציאותו במציאות שני חלקיו והרכבתם ״ ההקדמה
השתים ועשרים ״ כי כל גשם הוא מורכב משני ענינים בהכרח ויש לו מקרים
בהכרח · אמנם שני הענינים המעמידים אותו החמר שלו וצורתו · ואמנם ה
המקרים המשיגים אותו הכמות והתמונה וההנחה ״ ההקדמה השלש
ועשרים כי כל מה שהוא בכח ויש בעצמו אפשרות אחת · יתכן בעת מה שלא
ימצא בפועל ״ ההקדמה הארבע ועשרים ״ כי כל מה שהוא בכח
דבר אחד · הוא בעל חמר בהכרח · כי האפשרות היא בחומר לעולם ״
ההקדמה החמש ועשרים ״ שהתחלות העצם המורכב האישי · החומר והצורה
ואין ספק בצריכות פועל · ר״ל מניע הניע הנושא עד שהכינו לקבל הצורה · והוא
המניע הקרוב המכין חומר איש אחד ויתחייב מכאן העיון בתנועה ובמניע ב

ובמשנה מה שזכרנו · וכבר התבאר בזה מה שרצינו לבארו · והנה דברי ארסטו בזה
החומר שלא ישתנה · וזו היא הקדמה גדולה היא צריכה למקור שלמציאות המשנה
הראשון · ולזו התחלה ושארית הקדמות אשר הקדמתים לך מהם מה שהוא מבואר
במשנה התנועות וההקדמות מופתים או שכלות באשור או קרוב מהם במה ש׳
שבארנוהו ומקודם · ומהם מה שיצטרך אל מופתים והקדמות רבות אלא שכבר
התבארו כלם במופתים אין ספק בו · קצתם בספר השמע וביאורו · וקצתם בספר מה
שאחר הטבע ופירושו · וכבר הודעתיך שאין כוונתי בזה המאמר להעתיק
ספרי הפילוסופים ולבאר הרחוקות שבהקדמות · אבל לזכור ההקדמות הקרובות
הצריך אליהם לפי עניננו · ואחבר אל מה שקדם מן ההקדמות הקדמה אחת תחייב
הקדמות ויחשוב ארסטו בה שהיא אמיתית יותר ראויה מכל מה שיאמין · ונניח לו
על דרך ההנחה עד שיתבאר מה שכוונו לבארו · וההקדמה ההיא היא הנשה ועשרים
היא אומרו שהזמן והתנועה נצחיים תמידיים נמצאים בפועל · ולזה יתחייב לו ב׳
בהכרח לפי זאת ההקדמה שיש גשם מתנועע תנועה נצחית נמצאת בפועל והוא
הגשם החמישי · ולזה יאמר שהשמים לא הווים ולא נפסדים · כי התנועה אצלו לא הווה
ולא נפסדת · שהוא יאמר שכל תנועה יקדם לה תנועה בהכרח · אם ממינה ר״ל
מזולת מינה · ושמה שיחשב בבעלי חיים שלא יקדם לתנועתו המקומית תנועה
אחרת כלל אינו אמת · כי הסבה בתנועה אחר המנוחה · ינעו לשתים מבואים לו
לתנועה ההיא המקומית · והם אם שינוי מזג מחייב התנועה לבקש הנאות או לברוח
ממה שהוא כנגדו · או דמיון או דעה תתחדש לו וישנה אחד משלשתם · וכל אחד
מהם יחייבוהו תנועות אחרות · וכן יאמר כי כל מה שיתחדש יקדם אפשרות
חדושו קודם שיחודש בפועל · ויתחייב מזה דברים לאמת הקדמתו · ולפי זאת ההקדמה
יהיה המתנועע בעל תכלית מתנועע על דרך בעל תכלית פעמים אין תכלית להם
בחוזר על הדרך ההוא אחד · וזה אי אפשר כי אם בתנועה הסבובית כמו שיתבאר
במופת ההקדמה השלש עשרה מאלו ההקדמות · ועליה יתחייב מציאות מה שאין תכלית
לו שלא בבת זה אחר זה · לא שימצאו יחד · ותמיד זאת ההקדמה היא אשר יעיין
ארסטו להעמידה תמיד · ויראה לי שהוא לא יגזור שראיותיו עליה מופת · אבל
היא הראויה והטובה אצלו · ויאמרו המפרשים אחריו ומפרשי ספריו שהיא מחוייבת
לא אפשרית ושכבר התבאר במופת · ויחשוב כל מדבר מן המדברים לקיים שהיא

בעשה שלן

ויבואו בה

אבן

לשמה

שמענו ויאמרו לא ישאר אחר יתחדשו ומחודשים אין תכלית להם כמו זה אחר סור זה
וכמו דבריהם שהוא מושכל ראשון · ואשר יראה לי הוא · שזאת ההקדמה היא שהיא
לא מחוייבת כמו שאמרו המתפלספים דברי ארסטו · ולא נמנעת כמו שאמרו המדברים
ואין הכונה עתה לבאר אמיתת ארסטו ולא הביאו ראיה הפך שלו · ולא לבאר
דעתי במדוש הזה · אבל הכונה במקום הזה להביא ההקדמות אשר צריך
אליהם במופתים השלשה · ואחר הקדים אלו ההקדמות ובאורם · אתחיל לבאר

פרק ראשון

מה שיתחייב מהם · יתחייב לפי זאת ההקדמה הראשונה
ועשרים ושש מינה · הוא אשר השנה חומר הזה
ההוה הנפסד עד שיקבלנה הצורה · ונשיגהו ה׳ הראשונה הוא הקדמה ההנע א׳
יתחייב בהכרח שיהיה לא מתנועע אחר אם לא היה מתנועע · כי התנועה ראשונה ב׳
באר ואחרות ונבאר יאמר עליהם התנועה כמו שזכרנו בהקדמה הרביעית
לא ילך של לא תכלית כמו שזכרנו בהקדמה השלישית · ואם כן כל תנועה תבלה לתנועה
השמים הראשונה ואלה תפסק · ואין התנועה ההיא יסתעף ואלה ישתלשל מתנועה
ואם כן בשלם הראשון לא יתבלבל מתנועה ותנועה התנועה ההעתקה והיא הקודמת שבתנועות
כמו שזכרנו בהקדמה השלש עשרה · וכן עד כל התנועות ההעתקה אינם הולכים בסוף
לתנועה הגלגל כאלו אמרת שזאת האבן שהתנועע · הנעה מקל והמקל הניע
היד · ויד השנה המיתרים והמיתרים השרירים · והשרירים העצבים
העצבים · והעצבים השנים החום הטבעי · והחום הטבעי השניהו הצורה אשר
בו והיא הנשמה הראשונה בלא ספק · והנשמה הוא תניעהו להשגת שנה על דרך משל
והוא שיביא האבן ההיא והכות המקל כדי לסתמו · עד שלא יבוא לאורו
הרוח הנושבת ונשבה הרוח ההוא והולדת שיתנועה היא תנועת הגלגל · וכאשר ה׳
תמצא בסוף כל התנועות ויתחייב שיהיה לו מניע כפי מה שקדם בהקדמה
השבעה עשרה · ולא יתכן מהיות המניע בו או חוץ ממנו וזו חלוקה הכרחית ואם היה
חוץ ממנו לא יתכן מהיותו גשם או שיהיה בלתי גשם ולא יאמר בו אז שהוא חוץ
ממנו אבל יאמר נבדל ממנו · כי מה שאינו גשם לא יאמר שהוא חוץ לגשם אלא
בהרחבת המאמר · ואם היה מניעו בו לא יתכן מהיות מניעו כח
מתפשט בכל גשמו ומתחלק בהתחלקו כמו החום באש · או יהיה כח בו בלתי מתחלק כי
כמו הנפש והשכל כמו שקדם בהקדמה העשירית והאחת עשרה · ואם כן אי אפשר

חייב בהכרח והבלתי שיהיה מספר בעל אחד מאלו הארבעה · אם נשאר אחר חוץ
ממנינו · הוא בכלל אותם המתפשט בו · אותם בלתי מתחלק · אותם הראשון והוא שיהיה
מספר בעל נשאר אחר חוץ ממנינו והוא עקר כמו שאמרנו · כי אחר שהוא נשאר הוא
יתפשט בשישנו בכמו שנזכר בהקדמה השלישית · ואחר שזה הנשאר השני יתפשט בו
כשישנו חייב שישנהו נשאר שבינו · והוא גם כן יתפשט וישתייב מאלו אותו נשארים
חוץ הבלתי למספרם ואם יתפשט בעל חה עקר כמו שקדם בהקדמה השנית · ואם
השני השלישי והוא שיהיה מספר בעל כח מתפשט בו גם כן עקר · כמה שאמרנו
כי הנשאר והוא בעל התבלה בהכרח כמו שהקדים בהקדמה הראשונה · ויהיה
כמו בעל התבלה · כמו שנזכר בשתים שעיה · אחר שיתחלק בהתחלקו כמו שנזכר
בחתת עשרה · ולא ימנה אלא התבלת כמו שהנחנו בהקדמה השנית ועשרים · ואם
השני הרביעים · והוא שיהיה מספר בעל כח בו בלתי מתחלק כנפש האחד ס
במדם יזה גם כן עקר · שיהיה זה המספר בעל כו סבה כשיעה הגדירה ואמנם שהם
בלתי מתחלקים · ובאור זה שאם היה זה מספר הראשון יהיה זה המספר יתפשט
במקרה כמו שנזכר בהקדמה השנית · ואמנם אם היה באור · כי אחרים על כן
יש לו ששנהו ונפשו אחר היה עוד עם שעה יש הבית לשנה ונהוא שיתפשט
בשם · הנפש הוא המספר הראשון בשם לא שנזכר היתפשט במקרה · כי בהשנך
השני אין הבית לשנה עשוקה הנפש שהיתה בבית ושנה בשנית · ובשאר הוא קשה
השנה הנפש יהיה היתפשטו בשאריה והוא הנה ובשאר השני האור הקשה ה׳
המקריות ההוא לנפש · ולא יתפשטו במקרה יהיה בהכרח כמו שנזכר בשמיני ·
ובשיהיה היתפשטו בשברן ויתחייב אם כן שיהיה למספר הוא הראשון ג׳
סבה אחרת בהכרח חוץ יען הכלל האחד במספר מתפשט בכל אחד מהם הסבה
היה אשר היה הבתלה היתפשטה · ימספר המספר הראשון אשר בכלל ההוא אחד
היה יתפשט ממנו · ואם לא היה ממנו יהיה · ולא אחת הסבה לא יתפשט בבעל חיים
רביעי · ואמנם שבבעל אחד מהם מספר ראשון לא יחלק כי מספרם אינו מספר האחד
בשנה · אבל היה אחים אחד ולהשנותם שנים יעלים חוץ ממנין · אם בהקשתך
שאות אחד יהיה יותר שהוא כקנו · או היה אחד בער שיש לו שעור · וראם
ישנו שישנו היתפשטו במקרה · וכי אחים · מאלה שיהיו אותו שנזכרו · ואלו
היו מספר בעל כן שאלו הקשים לא היה יכול להתפשט לשנה · ואם אחר היה

התנועה הסבובית שהיא תמיד שזכר בשלישי ודע אמנם כמו שזכר בהקדמה השלש עשרה
יתחייב בהכרח לפי זה הדעת שתהיה התנועה הראשונה לתנועה הגלגל שהתנועה השנית
ר"ל גלגל הגלגל כמו שחייבתהו החלוקה · הנה כבר התבאר במופת שהתנועה הגלגל
הראשון אם היתה התנועה הסבובית יתחייב שיהיה לא נח ולא נע בעצמו כלל
עד שלא יהיה לתנועה התנועה לא בעצם ולא במקרה · ולזה לא יקבל חלוקה ולא שינוי כמו
שנזכר בהקדמה השביעית והחמישית · ויהיה הגלגל יתע' שמו · ר"ל המניע הראשונה
התנועה הגלגל · והראיה אין קשר היותו שלם אין יותר לשארית התנועות העצמיות ה
הנבדלים אשר הם בעצם אלא בהיותם אחד מהם שלם · והאחד שלו כמו שנזכר בשמ
שורק · וכבר התבאר שאין מתחלת הזמן גם כן · לה התנועה התנועה נמצא כמו שנזכר
בחמש שורק · הנה כבר הבאנו השנין הזה במופת שהגלגל אין הסבר שיש שעצמו ז
התנועה עצמית · ושהסבה הראשונה בתנועתה אינה גשם ולא כח בגשם · ושהוא אחד
ולא ישתנה · שאין מתנועתו מתחברת לזמן · נ"ו והן השלש הגאות אשר שמו שלהם
מופת מאוד הפילוסופים · שגן שנלכם · הקדים ארסטוטלים הקדמה · והיא
כי כשימצא דבר מורכב משני דברים וימצא אחד משני הדברים בפני עצמו חוץ
מן הדבר המורכב ההוא גם כן · שאז היה מתחייב מחייב שלא ימצאו אלא יחד
בחומר והצורה הטבעית לא יהיה נמצא אחד מהם בלתי האחר בשום פנים
יהיה אם כן מציאות אחד מהם בפני עצמו מורה על העדר החיוב · והנה ימצא
האחד בהכרח · והמשל בו כי כשימצא הסכנג'בין וימצא גם כן הדבש לבדו יתחייב
בהכרח שימצא החומץ לבדו · ואחר בארו זאת ההקדמה · אחר אשר אמנם נמצא
דברים רבים מורכבים ממניע ומתנועע ר"ל שהם יניעו זולתם ויתנועעו מזולתם
בעת שיניעו וזה מבואר בכל מה שבהוויה כולם · ונמצא מתנועע שלא יניע כלל
והוא התנועה האחרון יתחייב בהכרח שימצא מניע שלא יתנועע כלל והוא ה
המניע הראשון · ולאשר אי אפשר בו התנועה הוא בלתי מתחלק ולא גשם ולא יגיען
נופל תחת הזמן כמו שהתבאר במופת הקודם · שגן שלישי הפילוסופי בזה ה
השנין הלקוח מדברי ארסטוטלים ואף על פי שהביאו בשנין אחר וזה סדר הראיה
אין ספק שיש שנים נמצאים והם אלו הנמצאות הרשומות בחוש · לא ימלט
השנין משלשה חלקים והיא חלוקה הכרחית והוא · אם שיהיו הנמצאות כולם
בלתי הווים ולא נפסדים או יהיו כולם הווים ונפסדים או יהיה קצתם הווה ונפסד

[illegible]

ונפסד · והקדמה כלה הוה ונפסד · אמנם החלק הראשון הוא שקר מבואר עם היות
צריך לענין נמצאות רבות הוות ונפסדות · והחלק השני הוא שקר גם כן · וזה מבואר
שאם היה כל נמצא כופל יתכן ההויה וההפסד · יהיו הנמצאות כולם כל אחד מה'
מהם אפשר ההפסד · והאפשר כמו שלא יאפשר בהכרח מבלתי היותו כמו שנ'
שידעת ראוי שיפסדו כל הנמצאות כולם בהכרח · וכשיפסדו כולם אין השקר שימצא
דבר · כי לא ישאר מה שימצא דבר · ולזה יתחייב שלא יהיה דבר נמצא כלל · ואמנם מה
צריך לדברים נמצאים והנה אנחנו נמצאים · ויתחייב אם כן בהכרח בזה השקר אחר
שיש שם נמצאות הוות ונפסדות כמו שצריך שיהיה שם נמצא אחד לא הווה ולא
נפסד · וזה הנמצא שאינו לא הווה ולא נפסד · אין אפשרות ההפסד בו כלל · אבל הוא
מחויב המציאות לא אפשר המציאות · אבל עוד שלא ימלט היותו מחויב המציאות
מהיותו בבחינת עצמו או בבחינת סבתו · עד שיהיה מציאותו והעדרו אפשר
בבחינת עצמו ומחויב בבחינת סבתו · והיה סבתו היא המחויבת המציאות · כמו
שזכר בתשע עשרה · הנה כבר התבאר שאי אפשר בהכרח מבלתי שיהיה מה'
נמצא מחויב המציאות בבחינת עצמו · ולזה הוא לא היה נמצא כלל לא הווה ולא נפסד
ולא מה שאינו לא הווה ולא נפסד · אם יש דבר נמצא כן · כמו שיאמר אריסטוטליס
ר"ל לא הווה ולא נפסד להיותו בשלמות מחויב המציאות · וזה מופת אין ספק בו
ולא דחייה ולא מחלוקת · לא כמו שיסבב דרך המופת · אחר כן נאמר כי כל מה
מחויב המציאות בבחינת עצמו ראוי בהכרח שלא תמצא למציאותו סבה כמו שנ'
שנזכר בהקדמה העשרים · ולא יהיה בו רבוי ענין כלל · כמו שנזכר בהקדמה
האחת ועשרים · ולזה יתחייב שלא יהיה גשם ולא כח בגשם כמו שנזכר בהקדמה
השתים ועשרים · והנה כבר התבאר במופת לפי זה השקר שיש נמצא מחויב השכ'
המציאות בבחינת עצמו בהכרח · והוא אשר נמצא אין סבה למציאותו ואין בו
הרכבה · ולזה לא יהיה גשם ולא כח בגשם · וזה האלהים יתעלה שמו · וכן יתבאר במופת
בטהרה שחיוב המציאות בבחינת העצם · אין השקר שימצא לשנים · שיהיה אחד
מין חיוב המציאות · ששני נוסף על עצם כל אחד משניהם ולא יהיה אחד משניהם
מחויב המציאות בעצמו לבד · אבל מחויב בשני ההוא אשר הוא מין חיוב
המציאות אשר נמצא לזה ולזולתו · והנה יתבאר בפנים רבים כי המחויב ה'
המציאות אי אפשר בו השניות כלל לא דומה ולא הפך · וסבת זה כלו הפשיטות

התמורה והשלמות התמורה אשר לא יהיה מראו דבר חוץ מעצמו ותמיד ועובר הגלגל
והקבה ויכלכל אם כן אין השלמות בלל׳ עוד דבש השלמות יש כן׳ ידוע שאותו
נראה התמיד ששנים יהיו בכח ויצאו אל הפועל כל מה שיצא מן הכח אל הפועל יש לו
מוציא חוצה לו כמו שזכר בהקדמה השמונה עשרה׳ ומבואר הוא שכן שהמוציא
ההוא היה מוציא בכח ואחר כן שב מוציא בפועל ועלת היותו אז בכח אם למונע
מעצמו או לעם אחד היה עדין מקודם בינו ובין זה שהוציאו ונשהיה לו היתה ה׳
ההוא הוצא בפועל׳ ולאחד מאלו השנים יתחייב מוציא או מסיר מונע בהכרח׳ וכן
ראוי שיאמר במוציא השני או מסיר המונע וזה לא ילך אל לא תכלית׳ ואי אפשר
מבלתי הגיעו למוציא אחר לפועל יהיה נמצא לעולם על ענין אחד ואין בו כח כלל
כלומר שלא יהיה בו בעצמו דבר בכח שאם היה בו בעצמו אפשרות היה נעדר׳ כמו
שנזכר בשלשה ועשרים׳ ואין אפשר שיהיה זה בעל חומר אבל נבדל׳ כמו
שנזכר בארבעה ועשרים׳ והנבדל אשר אין בו אפשרות כלל אבל הוא נמצא
בעצמו הוא האלוה׳ וכבר התבאר שאינו גוף׳ אם כן הוא אחד כמו שנזכר בהקדמה
השש עשרה׳ ואלו כולם דרכים מופתיים על מציאות אלוה אחד לא גוף ולא כח
בגוף עם האמין קדמות העולם׳ ונמצא גם כן דרך מופתי על הרחקת הגשמות
והעמיד האחדות׳ וזה שאלו היו שני אלוהות היה מתחייב בהכרח שיהיה להם
ענין אחד ישתתפו בו׳ והוא הענין אשר בו ראוי כל אחד משניהם שיהיה אלוה
ולהם ענין אחר בהכרח בו נעשתה ההבדלה והיו שנים׳ אם שיהיה בכל אחד משניהם
ענין בלתי הענין אשר באחר׳ ויהיה כל אחד משניהם מורכב משני ענינים׳ ואין אחד
משניהם סבה ראשונה ולא מחויב המציאות בבחינת עצמו׳ אבל לכל אחד משניהם
סבות כמו שהתבאר בהקדמה התשע עשרה׳ או שיהיה ענין ההבדל נמצא באחד מן
משניהם׳ ויהיה זה אשר בו שני הענינים בלתי מחויב המציאות בעצמו׳ דרך
אחר ביחוד׳ כבר התבאר במופת כי המציאות כולו כאיש אחד נקשר קצתו
בקצתו ושכחות הגלגל מתפשטות בזה החומר השפל ומכינות אותו׳ ואין אפשר
עם אשר התבאר שיהיה האלוה האחד מתעסק לבדו בחלק מחלקי זה המציאות
והאלוה השני יתעסק בחלק אחר מחלקי שזה נקשר בזה ולא ישאר בחלוקה אלא שיהיה
זה עושה עת אחת וזה עושה עת אחרת׳ או יהיו שניהם עושים יחד תמיד
כאחד עד שלא יעשה פעולה מן הפעולות אלא משניהם יחד׳ אמנם היות זה

זה ישוב שהאחדות וזה ששוב שהאחדות הוא עקר המספרים רבים אם היה הזמן א'
אשר ישוב בו האחד אחר אשר ישוב בו האחד אל הקצה המחייבת שישוב
זה ויבטלהו · ואם היה הזמן אשר ישוב האחד אליו נמנע שלא יאחר לשוב בו
שהיה עם סבה אחרת היא אשר חייבה אישורות הפעולה הזה ומשלמותה · אחר
שהזמן כלו אין חלוק בו · והכונה למשפט כונה אחד נקשר קשר [illegible] כמו שאמרנו
ועוד שכל אחד מהמצבים יהיה כופל תחת הזמן אחד שהוא [illegible] אחד במין · ועוד שכל
אחד מהמצבים [illegible] בשום כל אחד מהמצבים [illegible] · ו'
ואחרים אם יהיו [illegible] יחד [illegible] תמיד [illegible] שלא ישוב אחד מהם
כלל והאחד זה גם כן עקר כמו שאמר · וזה שכל כלל שלא ישלם פעולה אחד [illegible]
בכלל אין אחד ממנו פועל בחינה עצמו · ואין אחד ממנו גם כן סבה ראשונה לפועל
הוא אבל הסבה הראשונה [illegible] כלל · ובעבור ההכרח [illegible] שהמחויב [illegible]
ראוי בהכרח שלא יהיה לו סבה · ועוד שההקדמה הכלל פעולה אחת · והיא צריכה סבה
אחרת שהיא מקבצת הכלל · ואם היה המקבץ לכלל הוא גם כן כלל אחר · יתחייב
כלל השני [illegible] שיתחייב לכלל הראשון [illegible] אל אחד הוא הסבה
[illegible] זה [illegible] האחר שלא [illegible] דרך שהוא אם שלדרך [illegible] אחר העבר · אם
שלדרך החיוב · הנה כבר התבאר לך גם כן במה הדרך [illegible] אחד
[illegible] ואחד " דרך אחר [illegible] כל גשם מורכב
כמו שזכר [illegible] · וכל מורכב [illegible] פועל הוא הסבה למציאות
[illegible] · ומבואר הוא מאד שכל גשם הוא מקבל חלוקה ויש לו רחקים · אם
כן הוא [illegible] למקרים בלא ספק · ואין הגשם אם כן אחד [illegible] ה'
[illegible] · כי כל גשם · אמנם הוא גשם אחד [illegible]
אחד [illegible] על היותו גשם אם כן הוא בעל [illegible] שבהכרח · וכבר התבאר
במופת שהמחויב המציאות אין הרכבה בו משום פנים · ואחר הקדים ההקדמות
אתחיל לבאר דרכו כמו שיעשה " זה [illegible]

פרק ט'

[illegible] ונפסד · [illegible] עד
בן הוה ונפסד [illegible] כמו שיאמר בעל [illegible] · ואם יהיה
[illegible] הווה ונפסד יהיה [illegible] אחר העבר הוא [illegible] ראשון כי
[illegible] אחר העבר יש לו [illegible] בהכרח · ומן [illegible] שיתקיים עצמו · ואם

[illegible]

היה זה הנעלם נסתר ולא יסור היותו כן מהקושיות בשאלה הזאת עליה · והחייב לפי ר״ל

הקדמות אשר קדמו שיהיה מעשה אחת הקושיא העליה לא נשאר ולא נסתפק והוא הה״ל ק

יתבארו · כבר התבאר לך שהמלאכות הם · כי הוא המחוייב המלאכות אשר אין מנוס לו ולא

מסדרות למלאכות ובבחינת שכמו · הורו המופתים המחייבים על מלאכותן ·

יהיה העולם חדש אחר העדר הכלאות · וכן הורו המופתים שהיותו אחד ובלתי נגף כמו

שהקדמנו · כי המופת שהיותו אחד ובלתי נגף הוא הדבר יהיה העולם חדש אחר

העדר או לא יהיה הכלאות · וכן שנאמר כמוך הגשמי אין הדרכים הפילוסופים · וכמו

שבארנו בהריקה השמות והעמיד האחדות בדברי הפילוסופים [וכמו שבארנו בהריקה

השמות והעמיד האחדות בדברי הפילוסופים] והנה טוב לנו שנשלם דעת הפי'

הפילוסופים ונסתר מופתיהם במלאכות הגלגלים ונגמר הספקות ליסודות תורתנו ר״ל

מצל גו הנפלאים · ונשלם זה הענין ונחזור לשוב למה שיעדנו להביא ראיות שחדוש העולם

כי החזקות שבראיות שלנו לא יתאמתו ולא יתבארו אם אחר ידיעת מלאכות הגלגל

הנפרדים · ואיך אביא ראיה שמלאכות לא יאמר מבלתי הקדים לפני זה הקדמה

היא נר מאיר השאלות זה המאמר כל מה שקדם מפרקיו ומה שיתאחר והיא זאת

ההקדמה ·· הקדמה דעני מאמרי זה לא היה כוונתי בו שאחבר דבר בחכמת

הטבעית או אחבר בו עניני החכמה האלהית לפי קצת דעות · או

אבאר מופת שלמה שבאו עליו מופתי מהם ולא היתה כוונתי בו שאחבר ושאזכיר תכונת

ואם לא יהיו מספיקין הגלגלים ולא שאגיד מספרם · כי הספרים המחוברים בכל זה מספיקים בענין מהם

הענינים · לא יהיה מספיק שחובר אחר אחר הם בענין ההוא טוב מכל מה שנאמר · ואמנם

היתה הכוונה בזה המאמר מה שכבר הודעתיך אותו בפתיחתו והוא ביאור ספקות

התורה והראות אמתות נסתריה אשר עלו מהבנת ההמון · ולזה ראוי לך כשתראני

מדבר בהעמיד השכלים הנפרדים ובמספרם ובמספר הגלגלים ובסבות תנועותיהם

או בבחינת ענין החומר והצורה · או בענין השפע האלהי ונמצא באלו הענינים שלא ר״ל

תחשוב או יעלה בלבך שאני אמנם כוונתי לאמת הענין ההוא הפילוסופי לבד · כי אלו

הענינים כבר נאמרו בספרים רבים וגם האופנים שלא נאמר תרובם · אבל אמנם אכוון

לזכור מה שיבאר ספק מספקי התורה בהבנתו ויותרו קשרים רבים בידיעת הענין

ההוא אשר אזכרהו · וכבר ידעת מפתיחות מאמרי זה · שהקטב אמנם יסוב על

ביאור מה שאפשר להבין ממעשה בראשית ומה שאפשר לבארו ממעשה

ויר רבנו יחד

קומה

ממעשה מרכבה ולבאר ספקות התורה באמתה ובידיעת האמת · ולכן כל אשר המאמר
מדבר בו בבאור ענין שכבר בא עליו מופת בחכמת הטבע · או כבר התבאר במופת
בחכמת האלהות · או התבאר שהוא הדעת היותר ראוי שיאמן · או ענין שיש לו עלה במה שה׳
שהתבאר בלמודים · דע שהוא מתחייב בהכרח להבנת דבר מספרי הנבואה ר״ל
ממשליהם וסודותיהם · ולמה נזכר ונתבאר ונודע למה שנעלם מידיעת ממעשה
מרכבה · או ממעשה בראשית או לבאר שרש משרשי הנבואה או בהאמין דעת מהדעות
מן האמונות התוריות · ואחר הקדים זאת ההקדמה אשוב לבאר מה שבעבורו כן ״

פרק ג׳

דע · כי הדעות אשר יראם אריסטו בסבות תנועות הגלגלים
אשר יצא להם מהם מציאות שכלים נבדלים ואעפ״י שהם טענות אשר לא
יעמוד ע״ג עליהם מופת · אמנם הם יותר מעטות ספק מכל הדעות אחרות · ויותר
הולכות על סדר נכון · כמו שיאמר אלכסנדר בספר העקרים התחלות הכל · והם גם
כן מאמרים מסכימים למאמרים רבים ממאמרי התורה וכ״ש לפי מה שהתבאר ~
במדרשות המפורסמות אשר אין ספק שהם לחכמים כמו שאבאר · ולזה אביא ד׳
דעותיו וראיותיו עד שאלקט מהם מה שהוא מסכים לתורה דומה לדברי החכמים
ז״ל ״

פרק ד׳

אמנם היות הגלגל בעל נפש הוא מבואר עם ההשתכלות · אבל
יח׳ יחשוב השומע או הרואה שזה קשה להשיגו או ירחיקהו גם כן להיות
מדמה שאמרנו בעל נפש · שהוא כנפש אדם או החמור והשור · ואין זה ענין המאמר
אבל ענין המאמר שתנועתו המקומית מורה על היות בו התחלה בה יתנועע
בלא ספק · וההתחלה ההיא היא נפש בלא ספק · ובאור זה כי מן השקר שתהיה
תנועתו הסבובית כתנועת האבן הישרה למטה · או כתנועת האש למעלה עד ש׳ נ׳ ע״ש
שתהיה התחלת התנועה ההיא טבעית לא נפש · כי אשר יתנועע זאת התנועה
הטבעית · אמנם תניעהו ההתחלה ההיא אשר בו כשיהיה בזולת מקומו לבקש
מקומו · וכשיגיע למקומו ינוח · וזה הגלגל מתנועע במקומו סבוב בעצמו · ולא
מפני היותו בעל נפש גם כן יתחייב שיתנועע כן · כי כל בעל נפש אמנם יתנועע
מפני טבע או מפני ציור · ר״ל במאמרי הנה טבע כנטית הבהמות לבריחת ממה שאינו
טוב · ואין הפרש בין שיהיה מתנועע אל אחד כבריחת בעלי חיים מחום השמש ובואו
אל הצל כשיצמא · או יהיה מתנועע בעיון כי בציורו שהוא טוב ויהיה שלמותו יתנועע נ״ב קון
לו · וזה הגלגל לא יתנועע לבריחת מה שהוא כנגדו לבקש הנאות · כי מה שאליו

התנועות רצוני התנועות ובלתי שרוצה והתנועות אלו התנועות ועוד שאין היתה התנועה
מתמדת · היה מתחייב שיהיה מתנועע מעצמו שיתנועע תמיד · כי אם יתנועע לצד א׳
דבר או לצורך תכלית ולא יוכל למצוא לעולם תכלית התנועה אם כן נמצא הנה זאת
התנועה הסבובית אם כן תהיה בשור אחד מחייב להשיג הרוח שיתנועע כן · ולא
יהיה שור כי אם נשכל אם כן הגלגל הוא בעל שכל · ואין כלומר שיש לו שכל שיהיה בו עשן
אחד ותהיה לו נפש בה יוכל להתנועע · והתנועה כאשר כי השור לבדו לא יחייב ה׳
התנועה כבר הזכיר בספר הראשונה הרא שונה והוא מבואר שאינה תמצא מעצמך
הספר ענינים רבים והנה יכולה התנועה אליהם · אך לא התנועה אליהם שיסודי
שם עד שהתבאר לך התשוקה בספרים לשון ההוא אשר זכרנו ואז התנועה הגלגל
לאחר שזכרנו · והנה כבר התבאר גם כן שאין המשיג אשר בה התנועה ולא
השכל אשר בו יצוייר הדבר המשיקים בהתחדש כמו זאת התנועה עד שהתחובר אל
זה התשוקה לשון ההוא המצויר · ויתחייב גם כן מזה שיהיה לגלגל התשוקה למה ש׳
שציירהו · והוא הדבר האהוב והוא האל שמו · ובאו החכמים אמר שבשם הגלגל · ר״ל
בהיות הגלגל כוסף לדמיונו במה שהשיג והוא הענין ההוא המצוייר אשר הוא תכלית
השיגותיו ואין שנוי בו כלל ולא התחדשות ענין · והטוב מגיע שהוא תמיד · ואין אחד
כן לגלגל מאשר הוא גשם שאם היה ישנו תנועה סבובית לא דבר אחר · כי
זה התכלית שייחשב בגשם שהתמיד פעולתו שלו והיא התשוקה שבתנועה
ההווה בגוף ולא יהיה בעצמו שנוי · ולא גם תשוקה שיתחייב התנועה ראיה התנועות
וכאשר הדבר אחרי טעלם זה כולו שב והשכל ונמצא הגלגלים רבים במספר ו׳
ותנועות זה מזה לפי תנועה זה מהירות ובאיחור ובכל הרקיעה · וחייב שיהיה
לכל הרקיעה הסבובית יתחייב לפי זה הענין האחד שאין שהענין אשר יציירו
זה הגלגל עד שיתנועע התנועה המיוחדת בו אם אחד בלתי הענין אשר יציירו הגלגל
אשר התנועה תנועה אחת שלשים שנה · ופסק הדין שיש שכלים נפרדים במספר
הגלגלים וכל גלגל מהם יכסוף לשכל ההוא אשר הוא התחלתו והוא מתנועע זאת התנועה
המיוחדת בו · והשכל ההוא הוא אשר מניע הגלגל ההוא · ולא נזכר מספרם ולא
נודע מספר השכלים הנפרדים נשאר או אחר · אבל נזכר שהם כמו מספר
הגלגלים · עד שהיו חושבים בזמנו שהגלגלים חמשים · ואחר אמר אם הענין כן
השכלים הנפרדים גם כן חמשים · כי היו הלמודים בזמנו חלשים ולא היו שלמים

שלמים · והכוכבים שלהם ושב עליה גלגל ולא היו יודעים שתנועת הגלגל האחד יותר מן
התנועה רבה נפלאות· כמו האמור התנועה הארוך והתנועה הנוגע· והתנועה הנראית גם
כן בשלשת האופן בעיגול המזרחים והמערבים והיו מן כולם· ושוב מהלכם שהיו כן
בן· אמנם מאחר האחרונים מן הפילוסופים כי הגלגלים קטנים שאדם מקשים
אמנו הכדורים שיש להם הכוכבים והמקיף ותנועת שקיעת הכדורים ההם נעלמים
רבים והכדורים במספרים המגע· המקיף בכל גלגל הכוכבים העומדים · וגלגל
השבעה הכוכבים · והשכל העשירי הוא השכל הפועל אשר הורה עליו במה שכללו מן
הסבה לגלגל הפועל והיות הצורות הטבעיות ההוות הנפסדות אחר שלא היו נמצאים שלהם
לא בכח ובלתי שיצא מן הכח אל הפועל יש לו מוציא בהכרח חוץ ממנו ולכך שיהיה המוציא
מחוץ להתנגד · כי הגוף לא יוציא זה החומר כאשר הוא אמנם אבל יתואר בשלא צורה
החומר · וצורת החומר אשר בשכל הגוף היא אשר הוציאה צורת החומר לפועל שאינה אותה
בשנין · כן בלא ספק יותן הצורה צורה נבדלת · ואמנם השכל שכל והוא השכל הפועל עד
שיהיה אם השכל הפועל לצורות הנמצאות שיורכבו מהם יהיה כל שכל נבדל המניע גלגל
גלגל היא · ואם השכל הפועל המניע כמו אשר הוא משפיע השכל הפועל וכן שיני הפועל
אם שכל גלגל הנמצא כאשר הוא משפיע השכל הנבדל יש לה השכל שיורכבו ויבחון
להיותם ויתפשטו ויתוסף לו גם כן העשן אשר נבר הנזכר · והוא שהם ית׳ לא יוכל
הדבר שנשנה · כי כמו שהוא שורש בתנועות האש · והאש יתפשט בתנועות התנועה
הגלגל · כן הגלגל גם הוא יתפשט בתנועות שכל הנבדל ויהיו השכלים ההם המלאכים
המקורבים אשר בתנועותם יתפשט הגלגלים · ותחשב שהם ית׳ שבגלגלים הראשון ·
כמו כמו זה הסבה שמניעם שהם לא נמצא יתחייב לבאר אלו · שיהיה הם ית׳ הוא
אשר יניע השכל הראשון אשר מניע הגלגל הראשון שהוא שתחתון · והשכל אשר
יניע הגלגל השני אחריו שלו והתחלתו השכל הראשון וכן עד שיהיה השכל אשר יניע
הגלגל הסמוך לו הוא עלת השכל הפועל והתחלתו · ואמנם הסבה מציאות הגלגלים כמו
שהנשמים גם כן יתחילו מן הגלגל העליון ויכלו אל היסודות ורעה שיורכבו מהם · ולכן
יתכן שיהיה השכל המניע לגלגל הראשון הוא המחויב המציאות שסבב השתתף
עם השכלים האחרים בשיהיה אחד · והוא תנועת הנשמים · ונבדל כל האחד מן ה׳
האחר בעניין · והיה כל אחד מן העשרה בכל שני עניינים · אם א׳ כן אי אפשר מבלתי
סבה ראשונה לכל · והוא מאמר ארסטוטלס ודעתו וראיותיו על זו העשרה נבדלים

ולגבה קיו
השכל נבון

כפי שלא נמצא במחקרי המשוטטים אחריו · והעולה מדבריו כולם הוא שהגלגלים כולם גשמים
חיים בעלי נפש ושכל מציירין ומשיגין השם ומשיגין התחלותיהם ושבמציאות השכלים הנפרדים
לא גשמים שכולם שופעים מהאל ית' והם האמצעיים בין השם ובין אלו הגשמים כולם
והנה אבאר לך מה שבתורתנו ממה שמסכים לכל זה ואחר כך אבאר מה שהוא א'

פרק ה'

כוונת בפרקים הבאים ·· אמנם שהגלגלים חיים מדברים · ר"ל מש'
משיגים זה אמת ונכון גם כן מצד התורה ושאינם גשמים
מתים כאש והארץ כמו שחשבו הפתאים · אבל הם כמו שאמרו הפילוסופים
בעלי חיים עובדים לאדוניהם משבחים אותו ומפארים שבח גדול ופאר נפלא · אמר השמים
מספרים כבוד אל · ומה רחוק מאמר מי שחושב שזה לשון הענין · וזה כי לשון ה'
הגדה וספור לא יחוברו העבריים יחד לא על בעל שכל · והראיה היותר על זה ש'
מאמר שבהם בשמים ר"ל השמים הגלגלים לא שמעת קולם בהם · אמרו אין אומר
ואין דברים בלי נשמע קולם · הנה באר שהוא מאמר עליהם שהם משבחים
השם ומגידים נפלאותיו בלא דברי שפה · והוא האמת כי אשר ישבח בדברים אמנם
יספר מה שצייר · ועצם הציור הוא השבח האמיתי · אמנם הגדה בו הוא לבאר
לאחרים או להראות שנשמע מקבלו · כמאמרו אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו
סלה · כמו שבארנו וזו ראיה תורייה ולא יכחישה רק סכל או מתעקש · אמנם דעת
החכמים בזה איננו אותו צריך לבאור ולא לראיה · התבונן סדורם ברכת הירח
ומה שנכלל בתפלות ההלכות ומאמרו וצבא השמים לך משתחוים · ובמאמרו
ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים ... ובדבריהם רבו אמרו
ית' והארץ היתה תהו ובהו · אמרו היתה ועתה ר"ל ... שהארץ
והארץ אוכלת ... והם ... ר"ל השמים והארץ · השמים חיים והארץ
מתים · הנה כבר באר גם כן בהיות השמים גשמים חיים · ולא גשמים מתים כמו יסודות
כי כבר התבאר לך · כי מה שאמרו הוא גם כן בהיות הגלגלים משיגים ... יספים
לדברי נביאינו וחכמינו והם רבותינו החכמים ז"ל ודעת כל הפילוסופים עם ...
היות התבונה הזאת הגלגל ... שלמה בבחינת ... הגלגלים משיגים
והגלגלים משיגים ... וזה נבא ... ומה אשר אלך ...
אלהיך ... ר"ל ... לתנועות ... לא ...
... ועתה ... בהנהגה ...

ויוסף על האור והחשך אשר הוא סבת ההויה וההפסד הקרובה · כי שני האור והחשך
הוא המאור עצמו והבדיל בין האור ובין החשך ואין הבדל שיהיה האחד לא
ידענוהו אשר יודיענו שיקוה שתהיה על זה הצלחה · והנה נראית בזה הענין
מאמר אחד ··

פרק ו

אמנם שהמלאכים נמצאים זה ממה שאין צריך שיובא
עליו ראיה תוריית · כי זה כתוב בתורה במקומות רבים · וכבר ידעת
כי אלהים שם השופטים · עד האלהים יבא דבר שניהם · ולזה הושאל זה השם
למלאכים ולבורא להיותו שופט על המלאכים · ולזה אמר כי ה' אלהיכם · וזה סיפור לשין [illegible]
האדם כלו · ואמר הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים · ר"ל אלהי המלאכים · ואדוני
האדונים אדון הגלגלים והכוכבים אשר הם אדונים לכל גוף זולתם · זהו הענין · לא שיהיה
אלהים ואדונים ממין האדם שהם יותר פחותים מזה · וכל שכן שאמרו אלהיכם כולל
כל מין האדם ראשיו ועבדיו · ואי איפשר שיהיה הענין בו גם כן שהוא ית' אדון כל
מה שיחשב בו אלוהות מאבן ועץ · שאין הגדולה והכבוד בהיותו אדון האבן והעץ גלגל
והמתכת והדומה להם · ואמנם הכונה שהוא ית' שופט על השופטים · ר"ל המלאכים ואדון
הגלגלים · וכבר קדם לנו בזה המאמר פרק בבאור שהמלאכים אינם גופות · זהו גם כן הוא
מה שאמרו ארסטו אלא שבכאן התחלף השם · הוא יאמר שכלים נפרדים · ואנחנו
נאמר מלאכים · ואמנם אמרו הוא שאלו השכלים הנפרדים הם גם כן אמצעיים בין
הבורא ית' ובין הנמצאות ושבאמצעותם יתנועעו הגלגלים אשר תנועתם סבת הויות
ההוות · כי גם זה כתוב בכל הספרים שאתה לא תמצא כלל מעשה שיעשהו השם שלא
על ידי מלאך · וכבר ידעת שענין מלאך שליח · וכל עושה מצוה הוא מלאך ·
עד שתנועות בעלי חיים ואפי' שאינן מדברים ספר הכתוב עליהם שהם על ידי מלאך
כשתהיה התנועה ההיא לפי הכונה האלהית אשר שם בו כח יניעהו התנועה ההיא · אמר אלהי
שלח מלאכיה וסגר פום אריותא ולא חבלוני · ותנועת אתון בלעם כלה על ידי מלאך · עד
שהיסודות יקראו גם כן מלאכים עושה מלאכיו רוחות · והנה יתבאר לך שהמלאך
יאמר על השליח מן האנשים · וישלח יעקב מלאכים · ויאמר על הנביא ויעל מלאך ייי
מן הגלגל · וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים · ויאמר על השכלים הנפרדים אשר יראו לנ
ביאים במראה הנבואה · ויאמר על הכחות החיוניות כמו שנבאר · ודברנו הנה אמנם
הוא במלאכים אשר הם שכלים נפרדים · שתורתנו לא הכחישה היותו ית' מנהיג זה
המציאות באמצעות המלאכים · כלשון החכמים במאמר הכתוב נעשה אדם

בלשון כדבריהם · ואמרו קצת עוד · אשר זה לשון רבים אמרו בכל מקום אין הקב"ה עושה
דבר עד שמסתכל בפמליא שלמעלה · והתמה מאמרם מסתכל כי בזה הלשון עצמו
אמר אפלטון שהאל יעיין בעולם השכלים ויושפע ממנו המציאות · ובמקומות אמרו כן
סתם · אין הקב"ה עושה דבר עד שנמלך בפמליא שלמעלה · ופמליא אמר בלשון יון
ובבראשי' רבה גם כן נמצא ובמדרש קהלת את אשר כבר עשוהו לא נאמר עשאהו
כביכול הוא ובית דינו נמנו על כל אבר ואבר שבך והושיבו אותו על כנו שנ' הוא עשך
ויכוננך · ובבראשי' רבה גם כן אמרו בכל מקום שנ' וי"י הוא ובית דינו · ואין הכונה
באלו הדברים כולם מה שיחשבו הפתאים שיש לו ית' דבור · או מחשבה או התי'
התבוננות · או שאלה עצה והעזר בדעת אחרים · ואיך יעזר הבורא במה שברא
אבל זה כלו ביאור שאפי' חלקי המציאות עד בריאת האברים מבעלי חיים לפי מה
שהם כלם באמצעות מלאכים · כי הכחות כלם מלאכים · ומה מאד רב עורון ה'
הסכלות ומה מזיק · שאלו אמרת לאיש אחד מאשר יחשבו שהם חכמי ישראל
שהאל ישלח מלאך שיבוא בבטן האשה ויצייר שם העובר ייטב לו זה מאד ויקבלהו
ויראה זה שהוא הגדלה ועוז והפלאה מאמרו ית' עם האמינו גם כן שהמלאך
גוף מאש בוערת ששיעורו כשליש העולם כלו ויראה זה כלו אפשר בחוק האלוה ·
אמנם אם תאמר לו שהאל שם בזרע כח מצייר ישוה הצורות התבנית אלו ה'
האברים ויתארם והוא המלאך או שהצורות כולם מפעולות השכל הפועל והוא המלאך
והוא שר העולם אשר יזכרוהו החכמים תמיד הנה יברח האיש · כי לא יבין ענין זה הגדולה
והיכולת האמתיים והוא המצאת הכחות הפועלות בדבר אשר לא יושגו בחוש ·
וכבר בארו החכמים למי שהוא חכם כי כל כח מהכחות הגופיות מלאך · כל שכן ה'
הכחות המפוזרות בעולם · ושלכל כח יש לו פעולה אחת מיוחדת ולא יהיו לו שתי פעולות
בבראשית רבה תני' · אין מלאך אחד עושה שתי שליחיות ולא שני מלאכים עושין ש'
שליחות אחד · וזהו ענין כל הכחות · ומה שיחזק אצלך היות הכחות האישיות
הטבעיות הנפשיות נקראות מלאכים · אמרם במקומות רבים ועיקרו בבראשית
רבה · בכל יום בורא הקב"ה כת של מלאכים ואומרים שירה והולכים להם · וכאשר
הוקשה זה המאמר במאמר מורה שהיות המלאכים עומדים וכן הדבר השיבו
שהמלאכים חיים וקיימים · ויהיה המושב שיהיו קיים ואבד · וכן יראה
באמת כי אלו הכחות האישיות הוות ונפסדות על התמיד · ומיני הכחות ההם

ויקבס
פקס
עשונו
טלן
שנ'

קהם שאחרים לא יספקו · וגם נראה בעניין יהודה ותמר · אמר יוחנן בכח יהודה ע
עובר ורצה לו הקב"ה למלאך הממונה על התאוה ל"ע בת הקדוש · הנה כבר קרא גם
זה מלאך גם כן · וכן המנהגים תמיד אומרים מלאך שהוא ממונה על דבר וכך שיאמרו
הבורא ית' על ענין מן הענינים · הוא מלאך הממונה על אותו הדבר · וכבר במדרש ק'
קהלת · בשעה שאדם ישן נפשו אומרת למלאך והמלאך לכרוב · הנה כבר ביארו לנו
שיבין ויסכל שהכח המדמה גם כן יקרא מלאך · ושהשכל יקרא כרוב · ומה מאד
הוא זה נאה למי שידע · ומה מאד הוא מגונה לפתאים · אבל היות בלעם שיראה
בה המלאך במראה הנבואה · שבאמרו בזה שאמרה המשנה נביאים יראו המלאכים
כשהוא איש מן האנשים והנה שלשה אנשים · והם שיראה איש · וירא מלאך
ה' איננו צריך אלא · וגם נאמר אברהם שהיה כאן יפה בראו לו אנשים · לא שהיה
כחורע בראו לו כראות מלאכים · וזה קוד שאין גדול · והנה יבאו הדברים בנבואה
במה שאראו · וגם נאמר עד שלא עשו שלא נראה אנשים · ומעשו שלא נראו
לפניו מלאכים · והתבאר לך באמרו עליהם שעניין מלאך הוא פעולה אחת · ושכל מראה
מלאך אמנם הוא במראה הנבואה ולפי ענין המשיג · ואין במה שזכרנו אנחנו גם
כן בזה הענין דבר שיחלוק על התורה · אבל אשר יחלוק בזה כלו היותו מאמין כי אלו
הדברים כולם קדומים ושהם שנים מחוייבים מאלו יתכן · ואנחנו מאמינים כי כל
זה נברא · והנה נראו השכלים הנפרדים · וגם נגלה בה התשוקה להם · והיות אשר
נראו השכלים והגלגלים · וגם כהם לא הכחות הטבעיות בזה נחלק עליו · והנה השיעור
דעתנו ודעת התורה והחכמה במניין העולם · כבר בארנו שהיה גם

פרק ז

מלאך ושהוא כולל השכלים והגלגלים והיסודות · כי כולם עושים מלאכה
אבל לא ישגו שהשכלים והגלגלים בצורות אחר הפחות · השלמיות אשר הם עליהם
ולא ישגו פעולותיהם אבל הגלגלים והשכלים משיגים פעולותיהם ובוחרים ומנהיגים
אבל לא כבחירתנו והנהגתנו אשר היא כלה בשנוים מתחדשים · כבר קדמה התורה
שנים הענינים עליהם · אמר המלאך ללוט · כי לא אוכל לעשות דבר · ואמר לו הצלה
הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה · ואמר הכתוב מזהיר ושמע בקולו אל תמר בו כי לא
ישא לפשעכם · שכולם יורוך על השגתם לפעולותיהם והיות להם רצון ובחירה
במה שהושם להם מן ההנהגה כמו שיש לנו רצון במה שהושם לנו ומסור לנו ב'
בעקר הויתנו · אלא שאנחנו נעשה הפחות יקדם להנהגתנו ופעולותינו העדר

פבלשם

ומה שאמרו בכלל הבנים
דוגה מהם בר לא ומשנהו
מנגנים מלאך קראם כולם
ומד ומשל

מהבנהם

וכוחל שלום

אלה השכלים והגלגלים חיים כן. אבל ישנו הטוב לעולם. ואין אלה כי אם הטוב. וכך מנהגם
וקורותם כמו שזכר בפרקים ולמה שיש להם כח נמצא בשלמות ובפועל תמיד מבלי
שמניעו׳׳

פרק ח

מן הדעות הקדומים המתפשטים אצל הפילוסופים ורוב ההמון שלתנועות הגלגלים קולות נוראות עצומות מאד
והיה ראייתם על זה. אמרם שהגרמים הקטנים אשר אתנו כשיתנועעו בתנועה
מהירה ישמע להם קשקוש ורעש ובלבול גדול: כל שכן גרמי השמש והירח והכוכבים
לפי כמותם שלא יתכן הגלגל המהירות. וכת פיתאגורס כלה תאמין שיש להן קולות
ערבין עם גדלם כערך המוסיקה. ויש להם לתת להם עלה להיותנו בלתי
שומעים הקולות ההם הנוראים העצומים. וזה הדעת מפורסם באמתנו גם כן. הלא
תראה החכמים יתארו גדל קול השמש בשעת מרוצתה כל יום בגלגל. וכן ראוי לבוא אותו
ארסטו לא יאמין זה ובאר שאין קולות להם. ותמצא זה בספרו השמים והעולם
ומשם תבין זה. ולא תרחיק היות דעת ארסטו חולק על דברי החכמים בזה. כי זה
הדעת ר״ל היות להם קולות אמנם הוא נמשך אחר אמונת גלגל קבוע ומזלות ח׳
חוזרין. וכבר ידעת הכרעת חכמי אומות העולם על דעתם בעניני התכונה
והוא אמרם בפירוש ונצחו חכמי אומות העולם. וזה אמת. כי הענינים העיונים אמנם
דבר בהם כל אחד כפי מה שהביאו אליו העיון. ולזה יאמין מה שהתאמת מופתו׳׳

פרק ט

כבר ביארנו לך שמספר הגלגלים לא דוקדק בזמן ארסטו ו/
ושתמונים הגלגלים בזמננו היום. אמנם יתנו הכדור האחד
הכולל גלגלים רבים וחשבוהו לאחד כמו שיתבאר למי שיעיין בחכמת התכונה
ולזה לא תרחיק עוד מאמר קצת החכמים שאומרים שני רקיעים הן שנאמר הן לי״י
אלהיך השמים ושמי השמים. כי אולי זה המאמר מנה כדור הכוכבים כולם אחד
ר״ל הגלגלים אשר בהם הכוכבים ומנה כדור הגלגל המקיף אשר אין כוכבים בו כדור
שני. ולכן אמר שני רקיעים הם. ואני אקדים לך זה ההקדמה שיצטרך אליה בענין כוונתי
בזה הפרק. והיא זאת. דע כי נוגה וכוכב יש מחלוקת בהם בין הראשונים ואחרוני ה׳
התוכנים אם הם למעלה מן השמש או תחת השמש מפני שאין מופת יורה על סדור שני
הכדורים האלה. והיה דעת הראשונים כולם שכדורי נוגה וכוכב למעלה מן השמש
ודעהו והבינהו מאד. ואחר כן בא בטלמיוס והכריע היותם מתחת. ואמר שהוא הנאות
בטבע שתהיה השמש באמצע שלשה כוכבים למעלה ממנו ושלשה למטה ממנו

יתננו· ואחר כן באו אנשים אחרים בחכמה חכמו בלמודים ובחרו לפי הקראות בתלמיי
כי נוגה וכוכב למעלה מן השמש ·וכבר אמר כן· אבן אפלח האשבילי אשר קראתי
עם ספר מחברם ·אחר כן התחכם בזה הענין תלמי ואף הראיה המעלה שבכבר אבן שפלח
אשר קראתי עם אחד מן תלמידיו והראיה שבררו מתנועת הגלגל השמשיים מרמז ירחיק
נגה שיהיה נגה וכוכב למעלה מן השמש ·אלא זה אשר זכרו שבכלל הוא ראיה הרחקה
זה · למחשבתו· אולי כבר יהיה הענין כן אולי יהיה כן · הנה הראשונים כולם היו
מסדרים נגה וכוכב למעלה מן השמש ולפי הניחום הכדורים שמונה · כדור הירח
הסמוך לנו ולמעלה ממנו · וכדור השמש אשר לא הוא למעלה ממנו בהכרח וכדור מאדים
כוכבים הנבוכים וכדור הכוכבים העומדים והגלגל המקיף בכל אשר אין כוכב בו
ויהיו מספר הכדורים המניעים הכדורי האורות אשר נגה הכוכבים ·כי כן היו ח׳
הראשונים קוראים הכוכבים שרות· כמו שהוא מפורסם בספריהם ויהיו מספרם
ארבעה כאלה ·כדור הכוכבים העומדים ·וכדור הכוכבים הנבוכים ·וכדור ד׳
השמש וכדור הירח ·ולמעלה מכלם גלגל חלק אין כוכב בו ·וזה המספר הוא אשר
שמעו מפי אחד ושמו שלה בדעתו ולא ראיתי לאחד מן הפילוסופים בביאור ·ואולם
ראיתי דברי הפילוסופים ודברי החכמים הנזכרים שלמה וקצת אחריהם בזה הענין
ואמר הענין·· **פרק י׳** יודע ומפורסם בכל דברי הפילוסופים שידברו
בהנהגה א׳ אמרו כי התנועה הזאת העליונה המקפת לגלגל ההוא
והמספר אמנם הוא בבאור התנועה מן הגלגלים · וכבר זכרנו זה פעמים · וכן
המנהג החכמים ז״ל אומרים · אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו מזל ברקיע
מכה אותו ואומר לו גדל שנ׳ הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ · ומזל קראו
גם כן הכוכב · המנהג זה מעתה בראש ברכות רב עם אמרו שם מזל שהוא
גומר הילוכו לשלשים יום · ויש מזל שהוא גומר הילוכו לשלשים שנה · כבר בארנו בזה
הדומה שאמרו אנשי ההויה שלהם כמות כוכבים מיוחדים להם · ואשר שכל
כחות הגלגל מתפשטות בכל המציאות · אלא שיהיה גם כן כח כוכב אחד מיוחד בעין
אחד כענין כחות הגשם האחד · כי המציאות כלו כאיש אחד כמו שזכרנו וכן זכרו
הפילוסופים שגרם מן מוסף ומיוחד בסוד הימים וקראוהו על זה התפשטות המים
והגבורות בהתפשטות הירח והחסרון בשובו לאחור רל שעתו וירידתו ברביעי הגלגל
ומה שהוא מבואר עליה לכל שהשקיף על זה · אמנם היות ענין השמש

יבי פרב יו וחם בוס
החם קבו זה יום כרמנין
פעמים ושקפים ביום כבלתב

סלט

משני יסוד האש זה מעבר אחד כמו שהרחקנו מהיות אור היום במשכות גם הנא
והעברת הקור בחרן ומתקים · או בהעלמו ממנו וזה מבואר מאד כמו אין להאריך
בזכרו · ועלה בידינו מאשר ימעט זאת כי אלו הארבעה הכדורים המצויירים
והעשה שיסובבו מכולם סבות בכל היותם והיותם עלהם · יש לכל כדור יסוד ראשון
וארבעה יסודות הכדור היום התחלת סבות היסוד ההוא לבד · והוא הראשון הפועל
ההוייה בהגיעה ויהיה כדור הירח משבה מים · וכדור השמש משבה אש · וכדור
שאר הכוכבים הנבוכים משבה אויר · ולרוב תנועתם והתחלפם ושובם וישרותם
ועמידתם ירבה התמייר האויר והתחלפו והקפתו והתפשטו במקרים · וכדור
הכוכבים העומדים משבה ארץ · ואולם מאשר זה התאחרה תנועתו לקבלת ה
ההשפעות וההרשמות למאור הכוכבים העומדים בתנועה וכבד העדו של ד
ההתאחדות הכוכבים העומדים בארץ · באמרם שמספר מיני הצמחים כמספר
אישי כוכבים מכלל הכוכבים · וכן אי אפשר שיהיה הסדר · שיהיו הכדורים ארבעה
והיסודות המתנועעות מהם ארבעה והסבות הכוללות מהם התלה בהשגחות
בכלל · ארבעה סבות כמו שזכרתי · וכן סבות כל תנועה בעולם ארבעה סבות וקם
עדת העולם · כל כדוריה ועושו · ושכל אשר יהיה בו כמו שזכרתו · והשכל הנבדל
אשר הוא תשוקתו והכוון זה מחד ובאורו כי לולי היות צריכין זאת הארץ לא היה
יכול בשום פנים להתנועע התנועה הסבובית עם הדבקות מפני שאי אפשר ד
דבקות התנועה בחומר אלא על בתנועה הסבובית לבד · אבל התנועה הישרה
ואע״פ שיסוב המתנועע בדרך ההוא בעצמו פעמים לא יהיה דבק התנועה · כי בין שתי
התנועות הפך זו מנוחה כמו שהתבאר במקומו · הנה כבר התבאר שמי
שמסבב דבקות התנועה מאורה בדרך אחת ממנו בעצמו שיהיה המתנועע
מתנועע בסבוב לא יתנועע כך בעלמא · הנה התבאר שתנועת הנפש · ואי אפשר
מבלתי מבין לתנועה והוא צור והכוסף לשמה שזכרנו כמו שזכרתו · וזה לא יהיה כי
אם בשכל · אחר שאינו ברייתו ממה שהוא כך ולא בהשתנות · ואי אפשר מבלתי
בעצם אחד הוא חסר יצייר וכיה הכוסף אלו כמו שבארנו · הנה אלו ארבעה סבות
לתנועה הגלגל · וארבעתם מן הסבות הכוללות הנזכרות התלה מאתה אלו · והם
כחות המלאכים · וכח הנפש הצומחת וכח הנפש החיונית · וכח הנפש המדברת כמו
שבארנו · ועד הנה שיתבן שלשה אלו הסבות המלאכים שני מינין הוית למלאכה וכו׳

ברון

במשג ורס

ומהלוך · ושארית הארבעה ההוא ר"ל שארית מאון י"ט ושארית ח' שעות זמן אחד · וזהו שאין
הסבוב אשר יאמר שהוא חסר מבין משמע במולדות אחד במולכם · כי אם שבת משנים
במולדותיו והמולדות באה אותם כלות ומתפות עוד הם סבר מתמולותיו וחסור הסד
סבת שמולדות ושארית הזמן שלישי הכונה הוא השנה האלוקי המשנה ומשנו שתי ה'
הסבלות האו במחצבות הבלות · ומספר הארבעה היה עולם ומקום התבונות · במה
ר' התחלת אחר כמה משלת היו בעולם ארבעה ר"ל אחרן והנה סלם מאנו אחלה · ובכל
המולדות יזכר שארבעה מחזורות של מלכים הם והם שבזה מחצות · וראיתי בהלכה
הנקודות מיד ושלוה היו בעולם שבעה · אבל השאחות כולם ובלה המולדות כולם
וספרים שמלחמי אלהים אשר היה עולם וירדים אותם היו ארבעה לא יותר
שנים עולם ושנים יורדים · ושארבעה שקבוץ במדרגה אחת ומולדותיה השוש והוא
הארבעה בשורך אחת · הגשים עולם והגשים יורדים עד שלמות מזה שרוב הסלם
היה עולם ושלוש במראה הנבואה · כי רוב המלאך האחד במראה הנבואה היה ש'
שיעור שלש העולם במראו ונראית ססכסים ויהיה רוחב הארבעה הם כן עולם ושלי ש
ומשלי זכריה כמראו ארבעה מרכבות · ומראות מבין שני ההרים והקלדים הר"י
נחשת אמר בפירוש זה · שה ארבעה רוחות השמים יוצאות מהתיצב על אדון כל הארץ
הם שלמת כל מה שיתחדש · אמנם זכרון נחשרון נחשת קלל · הרוחק בו קצת
התחדבות והנה השמש אחד זה העניין · וזה יאמרו אומרים שהמלאך שליש ה'
העולם · והוא אומרים בבראשית רבה בזה הלשון שהמלאך שלישו של עולם הוא מאמר
וכבר נאמר וזה במדרגה הגבול בתלמוד כי הנבראות כולם שלשה חלקים · העליונים
התחתונים ומה המלאכים · והגשמים התחתונים · והשלישי החומר הראשון ר"ל התנועות
היסודות תמיד · אשר תחת הגלגל · כן יבין מי שירצה להבין סודות הנבואה ויישר
ישוב השכל וישתמש הסבלות · ויעלה אל עליונים · אמנם מי שיוצב לו שיסוב
בם הסבלות וירד · ישוב מזה לא יעבור שיורידו ויבחן לו לבו על התשובה והוא ירד
למטה מטה · והבן כל מה שנאמר והבן זה מאד ··

פרק י"ח

דעת שבני
התשובה התבונה הלא המזכרים כשיקראם ויטום אים
ליהודי לבב יתשוב עמהם מחשבות על עבודת הגלגלים ומספרים כן ויכוין
השנה כן · וזה זה הנבקש בתבונת התבונה · אבל אם שישים מוקפים שהן כן
מוסף שהמחבר במחשבה השמש מעט מן הקו השוה חד מה שהן בו ספק · אבל

אם יש לו גלגל חוץ למרכז או גלגל הקף לא היה שכר זה במופת וזה ראיה שלא ידענו עדיין
שלא התנועה · כי כונת התכונה היא להניח התנועה שיתכן שמה שתהיה תנועת הכוכב
אחת מסובבת אין מהירות בה ולא איחור ולא שינוי ויהיה האותות מן התנועה
ההיא שוות למה שיראה ויאות לזה זה שימשו התנועות ומהן הגלגלים כל מה
שיוכל · כי על דרך משל כשיוכל להניח התנועה שיתכן שמה הנראה מהתנועות זה
הכוכב בשלשה גלגלים · והתנועה אחרת שיתכן שמה זה הנראה בשנים מהם מהתנועה
גלגלים מן הראוי שנסמוך על התנועה שמספר התנועות מעט · ולזה בחרנו לשתנו
ענין המרכז של גלגל סובב מו שכבר באלמגיסטי · ולפי זה השני מספר הגלגלים
תנועת הכוכבים העליונים אלא תנועה אחת לא תתחלף ולא ישתנו התנועות ק'
קדם מקומם הסמוך על הירח שלש בגלגל אחד ולא ימצא שיהיה לכוכבים המספר
בגלגל אחד · ויהיו התנועותיהם אלא אחת · והגלגלים ההם כולן על קוטבים אחדים וזהו
השלשה או שלמספר הכוכבים שהיא מספר לעודיו כל הרבעיים · ים השלשה ובראש גלגל
השנים והנחות כלם הכל בודין ואי אפשר מבלתי שיתחייב מהיותם מספר עד
שלא היה השני כן לא נסתפק שלא סדרן במציאותו גלגל הכוכבים העומדים כדור
אחד כמו שאמרנו · אמנם גלגלי הכוכבים הנבוכים יש מה גלגלים בדור אחד · כי
הכוונה סבב הכדור אותה שאמרנו כלהם אשר השתתפו במציאות הסבה כולל שלש
מבלתי שנקח לגבל אחת השלשים והגלגלים · אבל התכוון כולו שהמציאות האחת
הכדור יתחלקו שלשה חלקים האחד מהם השלשים הנפרדים · והשני נחות ק'
הגלגלים אשר הם נושאים לגופות נשמות לא תנועה להיות בהם מצטרף לגופות
ולא ישתנה המושג הקוים בעצמו · והשלישי או השמים הקוים המספרים אשר יהיו
חומר אחד · ושהתכונה שזכרנו מהכדור יש על השלשים כפי סדרם · ואין השלשים
סבות ונותנות שלמה הנה היום המספר הכוכבים שקורין מה שהם להיותם · והענין כל
אשר שנצא ונמצא במה הסדר · אין מציאות הראשון היא והשלישי וכונת לבוא
זה התוקף השלמות לבד כי אמחייב מזה הסדר הכדור · וזה · כי הכרח יותר
נכבד מן הדברים אשר הם בגלל הכבלות · כי איך יתחייב שיהיה מציאות העליון
והשלם והנכבד מצטרפות לא ידענו זה ואם כל · אבל השני כמו שאמרנו · וזה
כי הדבר השלם שנגב אחד מן השלמות אפשר שיהיה השלמות ההיא בגבול שישלים
עצמו · ולא יעשה מאין שלמות לזולתו · ואפשר שיהיה שלמותו בענין שיותר רבעון

ויתחלפו בעצמו עולם
ויותר וגופם של נחות לגלגלי
נפרדים מן גלגלים כו'

עי״ז

ואמנם שלמות לזולתו· כאן התחיל על דרך משל שיהיה איש לו ממון הראשון ממה שיספיק לו
צרכיו לבד ולא יותר ממנו שישפיע לזולתו· ואחרים לו ממון יותר לו ממנו מה שישפיע
אנשים רבים עד שיתן לאיש שיעור אחד שיהיה בו קיום החיות גם כן שעור ויותר לו
מה שיעשיר בו איש שלישי כן השפע מהתחלות ממשות הראשונה ממנו ית' להמציא שכלים
נפרדים שפע השכלים ההם גם כן להמציא קצתם את קצתם עד השכל הפועל
ואצלו הפסק המצאות הנפרדים· ולכל נפרד שפע ממנו גם כן המצאה אחרת· עד
שיגיע השפע אל גלגל הירח· ואחריו זה הגוף ההוה הנפסד· ר"ל החומר הראשון ו
ומה שהורכב ממנו· וכל גלגל ישפע ממנו כחות אל היסודות עד שיכלה שפעם אל תכלית
ההויה וההפסד· וכל הענינים האלה כבר זכרנו שהיו מורים כדבר מאמר שזכרו ה
רבותינו ז"ל· ונביאינו והמפרשים· כי תורתנו אמרה חכמה שלמה כמו שבאר ית'
על יד האדון אשר השלמות מארך עם תם ועמן העניינים הגדולים· אך כשאבר אבדו
עוכרינו משני אנשי הקורות הסכלות ואבדו חכמותינו וחיבורינו והיינו חכמינו
עד שנמנו סכלים כמו שיעדנו בעונותינו· ואמר ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו ת'
יסתתר· והתערבנו בהם ועבדנו אליו דעותיהם ופעולותיהם כמו שאמר בראיון ה'
האנשים· ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם· כן אמר בהעתקן דעות הסכלים אליינו
ובלי עברים ישפיקו· הרבותינו יונתן בן עוזיאל ז"ל ובמצאוקי שתורתם אחרים· ובאמר
בלבו שלמות דעות הסכלים שכן אלו הענינים הפילוסופים באים עדים מהדברים
כזרותם מהעתקת הסכלים ואין הענין כן· ואחר שנכלל בדברינו זכרון האופנים מהם
ית' ומהשכלים צריך שנזכיר מאמרנו· ר"ל הענין אשר יבוא שופענו אחר כן אתחיל
לדבר בחידוש העולם·

פרק י"ב

מאמר הוא שכל מחודש יש לו סבה
מחודשת מקרוב הדרך אשר חדשתו אחר שלא היה נמצא
והסבה ההיא הקרובה לא ימלט מן מהיותה גשם או לא גשם· וכל גשם לא יעשה
מאשר הוא גשם· ואמנם יעשה מעשה אחד מאשר הוא גשם אחד ר"ל בצורתו והנה
אדבר בזה אחר כן· והסבה ההיא הקרובה המחדשת לדבר המחודש· תצטרך גם כן
מחדש· וזה לא ילך אל לא תכלית· אבל אי אפשר לנו בהכרח אם יש דבר מחודש מבלי
שיגיע למחדש קדמון שלא מחודש הוא אשר חדשו· ונשאר לשאול למה חדשו עתה ולא
חדש זה מקודם אחר שהוא נמצא· ואי אפשר בהכרח מבלי שיהיה המונעת ההיא
הכנת המחדשת קודם חידושה או התעדר ערך אחד בין הפועל והפעול אם היה הפועל

נשם או יותנו העדר הכבדות אשר אם היה הפועל ופועל נשם · ואחת הראיה כולה אחד שי
ואם שיאמרו הענין הקודם מפועל ששנים עתה לקבלת הפועל או לאחדו כי אין זה כונת
זה הדבר · וכבר קדם הנמצא כמו כל נשם שיעשה מעשה אחד בנשם אחר לא יעשה בו
רק שיפעל בו או יתנועע ממנו שיפעלהו אם היה מעשה הפועל ההוא בתנועה · וזה
והיה לשלנו כי זה הנשם אשר קורא עתה אותם היום בנשם אותו נשם קרוב או עתה ש
תראה האויר · והאויר המקיף בנשם ההוא אותו ויהיה הפועל ההוא הקרוב למנוס
הנשם ההוא נשם האויר הזה · עד שהיה האותו המשך הדבר ולבסוף שהנסתר ממנו
באויר הפועל הברזל ולא לא המשך של אי זה רוחק שידמה · אבל שלא רחק שיעבה
האויר אשר בינו ובין הדבר המתנועע ממנו · אבל ביותר הוא האויר מזה הזה · כ
המתנועע הדבר אז התנועה להתהלך ממנו · כן הענין במה שימשך · וזה אשר לא היה
חם ואח"כ עתה הם · אז יותר לו בהכרח מפועל סבה מתחלת התנועה · אם אם
המתנועע ואותה ממנו על רוחק אחד והאיכות הרוחק ההוא והענין ההוא הוא אשר
היה עדר ואחר כך התנועה · וכן נמצא סבות טבעיות שיתחדשו בתנועות מתחלפות מיס
תהיה סבה היא הלשון היקרות אשר הם נשמים פועלים קצתם בקצתם ומתפעלים
קצתם מקצתם · ר"ל שסבת התנועה קרובה נשם על רוחק של תנועה · אמנם מה
שנמצאהו מתחלפים עליונים נשמים אחד מהם הצורות כולם · אז אפשר להם
גם כן מתנועת הפועל ר"ל פועל הצורה והוא נבדל נשם · כי פועל הצורה לא אומר
שיו שיתחבר במקום ההוא · ובבר הענין על ראיית זה נמצא שקדם · ומה שיבחר
לך זה גם כן · כי כל זמן שיקבלה הנפסד והתחדשות והוא יתחדש ראשון ראשון ולשר אין
הענין בהם · ואמנם יתחדשו או יפסדו בלא זמן · אבל אם התנועות קרוב · אבל
התחדשות יותר לקבל הצורה לבד : ומקבלת הצורה לבלתי יקבל החלק · כי פועליו
ממנו · ולא יתבאר שפועל הצורה ר"ל נותן צורה בהכרח · והיא נבדלת · וזה קושי
אשר הוא בלה נשם אין קושי שיהיה מעשהו למעשה שיעשהו בערך אחד אחר שאינו
נשם שיקרב או ירחק או שיקרב נשם לו · או ירחק ממנו · ומפני שאין ערך רוחק בין
הנשם ומה שאינו נשם · ובהכרח יהיה עלת העדר הפעולה היא העדר קבלת החומר
ההוא לקבלת פעולת הנבדל · הנה כבר התבאר שפעולת הנשמים כפי ערכם קצתם
בקצתם יחייב הכנות החומרים לקבל פעולת מי שאינו נשם · אשר הפעולות ההם הם
הצורות · וכאשר היו מעשה השכל הנפרד מבוארים בנשמים במנוחות והם כל מחי

מתקרב בלתי מתחלק מפני הרוח לבד ידענו בהכרח שזה הפועל לא ישיגהו בקדמותו ולא
ישתרחק מיוחד מפני שאינו גשם ׳ ונמנה לשלם פועלו הגדול בשופטנו על הקדמות ענין ה׳ יב
הגיס אשר ישפיעו מכלם ואין לנו מיוחד שימשך ממנו אלו ימשך לעולם אלא אחד הוא ונשנו
ולבעבורים ירוה הקרובים אליו והרחוקים ממנו תמיד ׳ כן זה השלם יגבילהו כח מנבדל
אחד ומרוחק מיוחד ולא ישבוהו לעולם גם כן אחד מיוחד ועל רוחק מיוחד ולא נשתלת בלתי
עד אחר שלהות תמיד כאשר ידמיון דבר יקבל הפועל ההוא המגיע עליה המידות אשר כונה
גם שפעו כן הבה׳ יתעלו כאשר הדבור שהוא בלתי נגף והדבקים שהכל פועל ושהוא
סבת הפעולות כמו שבארנו וכמו שנאמר שהעולם מושפע הבורא ושהוא השפע ינשך
לאמה שיתמשכו וכן נאמר שהוא השפיע ממציאו עליה נבראים והענין כלו שזה הפועל
פועל בלתי נגף והוא אשר יקרא פועל שפעו וזה הם לכל השפע כשר התחיקו לשון השפע גם
כן על הבורא מפני היה רואות בענין הגיס השופעת כמו שזכרנו ׳ מפני שלא ימצא לבריאות
משלת הגבלות יותר נכון מזה הלשון לכל השופעת שלא יוכל נלא יחוייבו שגם שהשוה למהות
הענין כי צור פעולת הגבל לבד אחד מבדות צור מציאות הגבל וכמו שהדמיון לא יצייר
נמנה כי אם נגף או סמך בנגף ׳ כן לא יצייר הדמיון היות הפעולה רק בקרבות משל או רוחק
אחד ונקרא מיוחד ׳ ונשאר זה כאשר התחייבת מלבקשת הדמיון היות השם לא נגף אך שהוא
לא יקרב למה שיעשהו ידעו שהוא יצר המלאכים והמלאכים ישנו הפעולות הם בקרבה
ובשעת הגשם בגשם כמו שעשה אותו במה שעשהו ׳ וידעו המלאכים גם כן גשמיים
ואחרים מי שיאמין שהוא ית׳ יאמר הדבר בדבור כדברינו ׳ לא בשלחותיו וקול ויפעל הדבר
ההוא ׳ כלומר המשך אחר הדמיון ׳ אשר הוא גם כן יצר התגשמות כי כל אחרון בגבר או
בדלות הוא פועל הדמיון ׳ או נמשך אחר פועל ׳ ואין זה ענין הפרק ׳ אבל הכוונה להבין
ענין השפע הנאמר בכח הבורא ית׳ ובכח השכלים כלומר המלאכים לפי שהם בלתי גשמיים
ויאמר בבחות הגלגלים גם כן שהם ישפיעו מציאות ׳ ויאמר שהגלגלים ׳ אינם משפיעים
יעשו מעשם ולא יישנו הכוכבים ברוחק מיוחד ׳ לא קרובים למרכז ורחוקים ממנו וזולת כן
קצתם לקצתם ׳ ומהנה נבוא למשפטי הכוכבים ׳ אבל מה שתמצאהו בספרי הנביאים כי
האמין ענין השפע גם כן לפועל הבורא ׳ הוא אומרו אותי עזבו מקור מים חיים ר״ל שפע
החיים ׳ כלומר המציאות אשר הוא החיים בלא ספק ׳ וכן אמרו כי עמך מקור חיים כלומר
שפע המציאות ׳ וכן השלמת האחרון והוא אומרו באורך נראה אור ׳ הוא השפע בעצמו כי
משפע השכל אשר משפע ממך נשכל ונשיג ונבין השכל והבנה ׳׳ ויאסף

פרק י״ג

פרק י"ג

דעות האנשים בקדמות העולם או חדושו לכל מי שיאמין שיש שם אלוה
נמצא הם שלש דעות. הדעה הראשונה והיא דעת כל מי שיאמין תורת
משה רבי' הוא שהעולם בכללו ר"ל כל נמצא מלבד הבורא ית' השם המציאו אחר ההעדר
הגמור. והשם ית' לבדו היה נמצא ולא דבר זולתו לא מלאך ולא גלגל ולא מה שבתוך הגלגל. ואחר
כן המציא כל אלו הנמצאות לפי מה שהם ברצונו לא מדבר. והזמן עצמו גם כן מכלל הנבראי'
כי הזמן נמשך אחר התנועה והתנועה מקרה במתנועע והמתנועע ההוא בעצמו אשר
הזמן נמשך אחר תנועתו מחודש. והיה אחר שלא היה. ושזה אשר יאמר היה הבורא קודם
שיברא העולם אשר תורה מלת היה על זמן. וכן כל מה שיעלה בשכל מהמשך מציאותו ק'
קודם בריאת העולם המשך אין תכלית לו כל זה שיעור זמן או דמיון זמן לא אמתת זמן. כי
הזמן מקרה בלא ספק והוא אצלנו מכלל המקרים הנבראים כשחרות ולובן. ואעפ"י שאינו
מאיכות אלא שהוא בכלל מקרה יתלוה לתנועה. כמו שיתבאר למי שהבין דברי
אריסטו בביאור הזמן ואמתת מציאותו. ונבאר הנה ענין ואעפ"י שאינו מכוונת מה
שאנחנו בו אלא שהוא מועיל. והוא שאשר חייב העלם ענין הזמן מהרבה מאנשי ה'
החכמה עד שנבוכו בו היש לו אמתת מציאות או אין אמתות לו. כגאלינוס וזולתו הוא היותו
מקרה במקרה. כי המקרים הנמצאים בגשמים מציאות ראשונה כמראים וטעמים
הם יובנו בתחלת המחשבה ויצויירו ענייניהם. ואמנם המקרים אשר נושאיהם מקרים
אחרים כזהר במראה והעקום והעגול בקו יעלם ענינם מאד. ובפרט כשיחובר אל זה
שיהיה המקרה הנושא בלתי עומד על ענין אחד אך ישתנה מענין לענין יעלם הדבר
יותר. ונקבצו בזמן שני הענינים יחד שהוא מקרה מתלוה לתנועה והתנועה מקרה לו
במתנועע. ואין התנועה כמראות השחרות והלובן אשר הם ענין עומד. אבל אמתת ה'
התנועה ועצמותה שלא תתיצב על ענין אחד אפי' כהרף עין. וזה ממה שחייב העלם ענין
הזמן. והכונה שהוא אצלנו דבר נברא מחודש כשאר המקרים והעצמים הנושאים
המקרים ההם. ולזה לא תהיה המצאת הבורא לעולם בהתחלה זמנית כי הזמן מכלל ה'
הנבראות. והתבונן זה הענין מאד בעבור שלא תתחייב הקושיות אשר אין לנצל מהם
למי שיסכלהו. כי כשתקיים זמן קודם העולם יתחייב להאמין הקדמות. כי הזמן ׳
מקרה ואי אפשר לו מבלתי נושא ויתחייב מציאות דבר קודם מציאות זה העולם
הנמצא עתה. וממה הוא הבורח. וזו היא אחת הדעות. והוא יסוד תורת משה רבי' ע"ה
בלא ספק והיא שנית ליסוד הייחוד לא יעלה בדעתך זולת זה. ואברהם אבינו התחיל לגלות זה

ברצונו וחפצו

פט זה היתה אשר הביאו אלו הענין ולמה היה קורא'' לעולם · וכבר הראה זה הדעת במאמרו
קונה שמים וארץ'' · והדעת השני · הוא דעת כלל מי ששמענו שמעו וראינו דבריו
מן הפילוסופים · וזה · שהם אומרים כי מן השקר שימציא השם
דבר לא מדבר · ולא יתכן גם כן אצלם שיפסד דבר אל לא דבר · ר"ל אל לא דבר שאי אפשר
שימצא נמצא אחד בעל חומר וצורה מהעדר החומר ההוא העדר גמור · ולא יפסד אל העדר
החומר ההוא העדר גמור · ויאמר השם אצלם כשהוא יכול על זה כאמרו כשהוא יכול לקבץ
בין שני הפכים בעתה אחת · או יברא כמוהו ית' או יגשם · או יברא מרובע קוטרו שוה
לצלעו וזה שרואה לזה מן הנמנעות · והמובן מדבריהם שהן אומרים כמו שאין לו לאות ב'
שתקן להיות בלתי ממציא הנמנעות כי לנמנעות טבע קיים ושהוא אינו מחודשות משום שלא
חי אפשר לשנותו · כן אין לאות בחקו מאשר לא יוכל להמציא דבר מלא דבר · שזה מסוג הנמנעות
כלם · ולזה יאמינו שיש שם חומר אחד נמצא קדמון כקדמות האלוה · לא ימצא הוא זולתו
החומר · ולא החומר ימצא זולתו · ולא יאמינו שהחומר במעלתו ית' במציאות · אבל הוא
ית' סבת מציאותו · והוא לו על דרך משל כחומר ליוצר · או הברזל לנפח והוא אשר יברא בו מה
שירצה · פעם יצייר ממנו שמים וארץ · ופעם יצייר ממנו זולת זה · ובעלי זה הדעת מאמינים
כי השמים גם כן הווים ונפסדים · אבל שאינם הווים מלא דבר · ולא נפסדים
אל לא דבר · אבל כמו שבעלי חיים הווים ונפסדים · אבל שאינם הווים מחומר נמצא
אל חומר נמצא · כן השמים יהוו ויפסדו והויתם והפסדם כשאר הנמצאות אשר תחתיה
ואנשי זאת הכת יחלקו גם כן · כי אין תועלת לספר כתותיהם ודעותיהם בזה המאמר אבל
שורש זאת הכת הוא מה שזכרתי לך · ואפלטון גם זו היה אמונתו · אתה תמצא ארסטו
יספר עליו בספר השמע שהוא יאמין ר"ל אפלטון כי השמים הווים ונפסדים וכן תמצא ד'
דעתו מבואר בספרו לאיטימאוס · אבל שהוא לא יאמין אמונתנו כמו שיחשב מי שלא יבחין
הדעות ולא ידקדק העיון · וידמה שדעתנו ודעתו שוה · ואין הענין כן · שאנחנו נאמין היות
השמים לא מדבר · אבל אחר ההעדר המוחלט והוא יאמין שהם נמצאים נהיים מדבר אחר
הוא הדעת השני · והדעת השלישי · הוא דעת ארסטוטליס והנמשכים אחריו ומפרשי
ספריו · וזה שהוא · אומר מה שאמרוהו אנשי הכת הזכורים זכרו
והוא שלא ימצא בעל חומר מלא חומר כלל ויוסיף על זה ויאמר כי השמים אינם נופלים
תחת ההויה וההפסד בשום פנים · ובאור דעתו בזה · שהוא יחשוב בזה הנמצא כלו כפי
מה שהוא לא סר ולא יסור היותו כן · ושהדבר הקיים אשר לא יפול תחת ההויה וההפסד

והיות המופתים לא סר היותם נצחיים והאמת והידיעה שלמים נמצאים לא הווים ולא נפסדים ושהדבר
ההוה הנפסד. והוא מה שהתבאר לנו הנה לא סר היותו כן. ר״ל שהאומר ההוא הראשון לא
הווה ולא נפסד בעצמו אבל הצורות יתחלפו בזה אחר סור זה. ואמנם עוד [illegible] אחרית
ושזה הסדר כלו העליון והתחתון לא יתחלף ולא יבטל ולא יתחדש בו מתחדש מה שאין בט׳
טבעו ושיתחלף להיות חוק קבוע. אמר׳ ואמנם אלו אמרו בזה הלשון אבל העולם
מדעתו שהוא מסכים [illegible] שישתנה לטבע לא יתחדש לו חפץ ושבזה יהיו הנפלאות
כפי מה שהוא [illegible] בששת ימי בראשית אמר הנביא. וכמו שהוא משפט הנמצא
שיעבר הטבע או שישתנה כן יאשר שהוא משפט הנמצא שישתנה לו רצון או יתחדש לו
חפץ. ויתחייב שיהיה זה הנמצא כלו כפי מה שהוא עתה. כן היה בימים שלפני וכן יהיה
עדי עד. זה באור ש׳ הדיעה האמתית והם דעת מי שיתבאר אלו במופת מציאות
האלוה לא העולם [חלוקי שלא ידע מציאות האלוה לא העולם] אבל שלא ידע
מציאות האלוה אבל בחדוש הדברים הווים ונפסדים בהקדמה כן והנה כפי [illegible]
ושאין שם יכולת לא סדר מציאות והוא אפיקורוס וכיוצא והדומים לו כמו שיספר
לספר אין השלמות לנו בזכרון התורה הקדמות כי נבא הסתור מופת מציאות האל י״ת
וזכרנו גם כן דעת אנשים בזו [illegible] רבה הסתור סותר במופת אין השלמות
ועם [illegible] עד [illegible] ר״ל היות השמים הווים ונפסדים אין
השלמות לנו באמונה שהם [illegible] בקדמות. ואין החדוש אלא כן מי שיאמין שה׳
שהשמים הווים [illegible] ונפסדים [illegible] או אמונה אחרת [illegible]
שהם עתה הווים ולא נפסדים. כי כוונת כל [illegible] אחר [illegible] רבים ואמרתם אחד
אותי שילך בדרכיהם אמונה היא אמונה שאין לדבר קיום [illegible] ושאמונת החכמים
מהעדר [illegible] עד [illegible] שהוא מחויב
ואחר [illegible] אחר [illegible] זה

פרק י״ד

לא תחשוב להשיגך בכל פרק שזה המאמר אמנם אכוין [illegible]
מה שהולך בו ושאני לא אאריך [illegible] לשון דברי החכמים
בכל מקום אבל [illegible] ולא אאריך אבל [illegible] על הדרכים אשר יכונו [illegible] כמו
שיש [illegible] בדעות ההם דברים ולא אחשוב [illegible] אבל [illegible]
[illegible] ואם [illegible] או [illegible]
[illegible]

ויהיה חזק ·· ואולם כי ארסטו׳ אמר כי התנועה לא הווה ולא נפסדת ר״ל התנועה
הראשונה שהוא אומר אם התנועה התחדשה · וכל מתחדש יקדם לו תנועה והיא נתחדשת
בפועל והתחדשו אחר שלא היה · יתחייב התנועה אם כן נמצאת והיא התנועה אשר בה
נמצאת התנועה האחרונה · ואם כן התנועה הראשונה קודמת בהכרח · או ילך הענין לא
ג׳ תכלית · ולפי זה השרש גם כן · יאמר כי הזמן לא הווה ולא נפסד · כי הזמן נמשך לתנועה
ודבק לה · ואין תנועה אלא בזמן ולא יוכל להיות זמן אלא בתנועה כמו שהתבאר במופת · וזה
דרך לו יתחייב בה קדמות העולם ·· הדרך השני ·· יאמר כי החומר הראשון המשותף
ליסודות הארבעה לא הווה ולא נפסד שאם היה החומר הראשון הווה
יהיה לו חומר ממנו נתהווה · וראוי שיהיה זה המתהווה בעל צורה שהוא אמתת ההוייה
ואמנם המתהוה הוא אומר לא בעל צורה אם כן הוא בהכרח בלתי הווה ונפסד · והוא אם כן קדמון
לא יתאבד · וזה גם יחייב קדמות העולם ·· הדרך השלישי ·· יאמר כי חומר הגלגל בכללו
אין בו הרכבת הפך כי התנועה ה׳ הסיבובית אין הפך לה כמו
שהתבאר · ואמנם ההפסד מתנועה הישרה כמו שהתבאר במופת · אין וצריך שיפסד
אמנם סבת הפסדו · זה שבו אין ההתהפכות · ואחר שהגלגל אין בו ההתהפכות · אין
אם כן נפסד · וזה שאינו נפסד אינו מתהווה · ואולם נגרר ונתבאר · וגם שכל הווה
נפסד · וכל נפסד הוה · וכל מה שלא יהווה לא יפסד · וכל מה שלא יפסד לא יתהווה · וזה גם
כן דרך יחייב בו מה שירצהו מקדמות העולם ·· הדרך הרביעי ·· אם כל מתחדש יהיה
אפשרות חידושו קודמת לחדושו בזמן וכל נשתנה יהיה א׳
אפשרות שאין קודמת לו בזמן · ובזאת ההקדמה יחייב הקדמות התנועה הסבובית
שאין לה תכלה ולא התחלה · ובזאת ההקדמה בחרו האחרונים מן המשכילים אחרים
קדמות העולם · ואמרו העולם קודם שיהיה לא ימלט מהיות חדושו אפשר או מחוייב או
ד׳ נמנע · אם היה חדושו מחוייב הנה לא סר היותו נמצא · ואם היה חדושו נמנע לא ימצא
לעולם · ואם היה אפשר · מי נשא האפשרות ההוא · אם כן לא יאפשר זולתי דבר
נמצא הוא נושא האפשרות · ובו יאמר לדבר ההוא אפשר · וזה הדרך חזק מאד בקיום ה׳
קדמות העולם · ואשר נשתבשו בו האחרונים מן המדברים שהוא יאמר זה הספק
ואמר האפשרות הוא אצל הפועל לא בדבר המתפעל וזה אינו כלום מפני שהפועל שני
אפשרויות כי בכל דבר יאמר אפשרות חידושו קודם לו · וכן הפועל אשר יחדשו היה בו אפ׳
אפשרות שיחדש מה שיחדשו · אם כן שני אפשרויות הם בלא ספק · אפשרות בחומר

ואם עתרשנו

שיהיה כן ולא אפשרות בפועל שיפעל כך · ואלו הדברים אשר ילך ארסטו בקדמות העולם מזה
העולם עצמו · ויש דרכים גם כן זכרום הבאים אחריו הוציאום מפילוסופיתו ויראו בהם
קדמות העולם מצד האלוה שאמרו · מהם שאמרו אם האל ית' שברא העולם אחר היה העדר
אם כן היה הבורא קודם שיברא העולם פועל בכח · וכאשר ברא יצא פועל בפועל הנה כבר
יצא האל מן הכח אל הפועל אם כן יש בו יכולת אפשרות אחד · ואי אפשר לו מוציא מוציאו הנה
הוציאו מן הכח אל הפועל וזה גם כן מקושה מאד אשר צריך שיחשוב בו כל משכיל להתירו
ולהראות סודו · ודרך אחר שאמרו · אמנם יפעל הפועל בעת אחת ולא יפעל בעת
אחרת לפי המונעים או המביאים המתחדשים לו · ובן · ויחייבו לו מה
המונעים שלא יפעל מה שירצהו · ויחייבו לו המביאים רצון מה שלא היה רוצה הוא מקודם
ואחר שהבורא ית' שמו אין מביאין לו שיחייב שינוי רצון ולא מונעים אותו ולא מעכבים
שיתחדשו או יסורו · אם כן אין עד להיותו פועל בעת אחת ולא יפעל בעת אחרת · אבל
פועל תמיד בהתמדת נמצא בפועל · ודרך אחר אמרו פעולותיו ית' שלמות מאד · ואין
בהם דבר מן החסרון ואין בהם דבר לבטלה ולא מותר · וזהו הענין אשר ישבחהו ארסטו
תמיד · ויאמר הטבע חכם ולא יעשה דבר לבטלה ושהוא יעשה דבר לפי מה שאפשר בו מן
השלמות · ועוד אמרו זה המציאות הוא שלם לפי מה שאפשר שיהיה בו מן השלמות ואי
אפשר טוב ממנו · ולמה צריך שיהיה תמיד שהחכמה בעצמו תמיד · ואין
חכמתו דבר חוץ מעצמו אבל עצמו חכמתו אשר חייבה מציאות זה המציאות · וכל
מה שיחשב שהחכמות מעשות מה שיאמין בקדמות · אלו הדרכים ישתמשו ואל אחד
מהם ישוב · ועוד עליהם ההרחקה שהם אומרים · איך היה הבורא ית' ויתעלה · בשאל לא
יעשה דבר בשום פנים ולא היה מתחדש בזמן הקדמון אשר לעבר · ואחר כך המשך מציאותו
הקדמון אשר אין לו תכלה ולא יעשה דבר · וכאשר היה אתמול התחיל המציאות · שאלו
אמרת שלפניך מעולם שהם ברא עולמות רבים קודם זה על מספר מלא כדור הגלגל
העליון חרדל וכל עולם מהם עמד שנים כמנאות על מספר מלואו חרדל היה זה ב׳
כשתעריכו אל מציאותו ית' אשר אין תכלית · כאלו אמרת שהם אתמול ברא העולם
שאנחנו כשנעקים התחלת המציאות מאחד העבר אין הפרש בין שתשים היות זה אחר
אתמול אלפים מן השנים · או אחר זמן קרוב מאד · וזה גם כן מה שיחייבהו במי ש׳
שיאמין הקדמות · ועוד עליהם שנות הרחיק במה דרכם משאמות כולם מן הענין
אשר יחייבו זה שהענין ממנו לא ימנע ולמה עשה הדבר עתה · אין ארסטו ולא כל

מאמ״ם בלתי לאנשי העולם סדרו בהתמדת השמים ועמידתם׳ וכאשר שיערו שהם בלתי הווי׳
ולא נפסדים שמום מעשכן לא ירגז ולבוחם׳ ר״ל המלאכים וייחסו לו להודות על התמידה
והביא בזה השער גם כן ששם״ ר״ל השער על זה חיזוק הדעת אשר אמרתיו הענין אלא
בתחבולות׳׳

פרק טו

כוונתי בזה הפרק שאבאר שארסטו אין אצלו מופת על
קדמות העולם לפי דעתו ואינו בזה טועה׳ ר״ל כי הוא עצמו יודע כי
אין לו מופת על זה׳ ושהטענות ההם והראיות אשר יאמר אותם הם אשר יראו ו/
ותטה הנפש אליהם יותר והם יותר רחוקי הספקות כפי מה שיחשוב אלכסנדר ולא יחשב
בארסטו שהוא יאמין שהמאמרים ההם מופת׳ כי ארסטו עצמו הוא אשר לימד בני
אדם דרכי המופת וסדריו ותנאיו׳ ואשר הביאני לזה המאמר׳ כי האחרונים ממשכם
אחר ארסטו יחשבו שארסטו עצמו כבר עשה מופת על קדמות העולם׳ ורוב בני אדם
מן החושבים שהתפלספו יתלו בארסטו בזאת השאלה ויחשבו כי כל מה שזכרו מופת
חותך אין ספק בו ויראו לחלוק עליו או לסותרו׳ שנעלמה ממנו העלמה או שיעבר ד׳
דבר מן הדברים׳ ולזה ראיתי שאחשוב עמהם כפי דעותם ואבאר להם שארסטו עצמו
עצמו לא התפאר שהביא עליו מופת בזאת השאלה׳ מה שהוא אומר בספר השמע׳ כי כל
מי שקדמנו מחכמי הטבע יאמין כי התנועה בלתי הווה ונפסדת מלבד אפלטון שחשב
כי התנועה הווה ונפסדת׳ וכן השמים גם כן אצלו הווים ונפסדים זהו לשונו׳ וידוע
שלו היתה זאת השאלה מבוארת אצלו במופתים חותכים לא היה ארסטו שיסמכה
בהיות מי שקדמו מן הטבעיים יאמינו כן׳ ולא היה צריך שיאמר כל מה שאמרו במקום
ההוא מן ההרחקה למי שיחלוק עליו ונפילות דעתו׳ כי כל מה שהתבאר במופת לא יוסיף
אמתתו ולא יחזק בו אמונת בהסכמת כל החכמים עליו ולא תחסר אמתתו ולא יחלש האמונה
בו בחלוק אנשי הארץ כולם עליו׳ ותמצא גם כן המונח ארסטו יאמר בספר השמים והעולם
שהתחיל לבאר כי השמים בלתי הווים ולא נפסדים׳׳ אמר׳ ור״ל עתה שנחקור אחר
זה על השמים גם כן׳ ונאמר אם הם מתהווים מדבר׳ או בלתי הווים מדבר ואם יפסדו או
אחר התהוותו או לא יפסדו כלל׳ והשיב לאחר הטענות אחר השאלה לזכור טענות מי ש/
שיאמר בהתהוות השמים׳ והביא אחר זה דברים זה לשונם׳ אמר שאמנם בטענות׳
זה יהיה מאמרנו זה אצל מעיינים השגים יותר מקובל ויותר נאמן׳ ולכן כי שמענו ט
טענות החולקים תחילה׳ שאמנם אם נאמר דעתנו וטענותינו ולא נזכור טענות החולקים
יהיה יותר חלש לקבלה אצל השומעים ונראה שראוי לבלתי שיהיה שידון בעיניה שלא

יהיה מורה רבה ומאמרו שיחלק עליו אבל יהיה חוזר ומודה על האמת ויעביר לו מה שיעביר
לענינו ויוסר הטענות זה הדרך הראשון ואחר כשלא הענין השני שלזה הקדים הרעומות
אחר זאת ההקדמה ואם ישתבשו אחר זה המאמר שעלה בידו מוחלט שלא השלה ואם
יראה אדם וכל ארסטוטליס כי הדבר אשר התאמת במופת יהיה קבלתו וירצה חולשה אם
לא ישמעו טענות המחולקים עליו ועוד שורו זה דעת לו ושמופתו עליו טענות ואם
ארסטוטליס יסכל ההפרש בין הטענות והמופתים ובין הדעות אשר יחזק האמונה
בהם או יחלוש ובין הענינים המופתיים ועוד זה המאמר ההגיוני אשר קדמהו מדבריו
על האמת לבעלי דין עד שיחזק דעתו הנה כלו יצריך אלו במופתים לא אבל כונתו כלה
היא שיבאר שדעתו יותר נכון מדעת החולקים עליו ממאמרי שאמר שהענין הפילוסופי יבין
אלהיות השמים כולם היתה ההויה וההפסד אם שהם לא עברו כלל ונהיו ולא נפסדו
ושאר מה שיזכור מהדעות ההם וזה אמת בלא ספק שדעתו יותר קרוב אל
האמת מדעותם לפי לקיחת הראיה מטבע המציאות ואמנם לא כן כמו שחשבו כמו שאמר
אבל כבר נמשכו המאוחרים על רוב הסכמות אחרי הפילוסופים ויחשבו שארסטוטלס
ביאר זאת השאלה במופת ואולם לפי דעתם ארסטוטלס ביאר זאת השאלה במופת והוא
לא שיער שעשה מופת שהתבארו לזה אחרין אמנם אנו אין ספק אצלנו באלו הדעות ובלש
אשר זכרם ארסטוטלס כלו והשנים קדמות העולם ועלת החלק הכוונה הגלגלים
וסדר השכלים כל זה אין מופת עליו ולא חשב ארסטוטלס יום כלל שהמאמרים ההם
מופת אבל כמו שזכר שדרכי עשיית זאת הראיה על אלו הדרכים שעריהם עולים
בפניו ואין מלנו ואין להם שעשה ראיה בה וכבר ידעת הדבר לדבריו והם זה
ואשר אין לנו בהם טענה או הם נדונים אלו ומאמרין בהם למה זה הענק כמאמרו אם
העולם קדמון אם לא זה הבדל לשונו אם שאתה כבר ידעת מה שהעתיק זה הפסוק
ומה בארנו ובהיות מה שיהיה ארסטוטלס מופת בקדמות העולם ובזה
נאמנים באין גדול שאמרו שזאת השאלה מופתית לא ידעו בה אמת ויראה אבנצר
שהענין מבואר ואין יורה עליו המופת כי השמים קדמונים ויאמר שכתבם הוא נפסד
ונבאר לא נזכר אלו הדברים אשר זכרנום בזה הפרק יהיה האמת דעה או יבא לאו ויסופר פרק יו'
בו ואחר שזכרנו מה שזכרנו לבאר שהיה רוצה הסכל שהם הסכלו ואשר שלא יבין
דבר מן המציאות ויתרו בקדמות העולם קבלה ממי שהתקרבה חכמתם החוקרים
בקדמותו וישלבו דבר כל הנביאים בעבור שאין הדברים צריך ללמוד אם בדרך ההגיה

ההביא אותם · והוא הדבר אשר לא יתבארו בו אלא יחידים השלמים השכל · ואחרים ... ג׳
שהראה לנו אמונתנו מענין חדוש העולם לפי דעת תורתנו והנה אזכירהו בפרקים הבאים ··

פרק ט״ז

זה הפרק אבאר לך בו מה שאחשבהו בזאת השאלה · ואחר זה אזכיר
ראיות על מה שאנחנו הולכים בו · ואומר כי כל מה שאמרוהו המדברים שיחשבו שהוא
מופת על חדוש העולם מן המדברים אינו רואה הראיות ההם ולא אטעה עצמי שאקרא
דרכי ההטעאות מופתים · והיות האדם אומר שעשה מופת על שאלה אחת בהטעאות א׳
אינו מחזק אמונתו באותו הדבר אבל מחלישה ומדריך לטעון עליו · כי כשיתבאר הפסד
הראיות ההם תחלש הנפש להאמין במה שעשה עליו הראיה · והיות הענין אשר אין עליו
מופת עליו נשאר שם היותו מבוקש לבד · או שיקובל בעבור אחת משתי הסבות · הקודם יותר ראוי
ומה שזכרתי דרכי המדברים בקיום חדוש העולם · והערותיך על מקום החולשה שבהם · וכן כל
מה שזכרו ארסטו והמשכים אחריו מן הראיות על קדמות העולם אין אצלי מופת חותך · אבל
טענות ישיגום הספקות העצומות כמו שתשמעהו · ואשר אשתדל לו אני שאבאר כי היות
העולם מחודש לפי דעת תורתנו שכבר בארתיו אינו נמנע · ושכל הראיות ההם כולם הפילוסופי׳
אשר יראה מהם שאין הענין כמו שזכרנו יש להם לשעות ההם כולם · פנים יבטלם · וכשיתבאר
הראיה בהם שכן · ושאר הדבר לפי זה והיתה השאלה הזאת רל׳ קדמות העולם או חדושו
אפשרית היתה אצלי מקובלת מצד הנבואה אשר תבאר ענינים · אין כח העיון להגיע אליהם
כמו שנבאר · שהנבואה לא תבטל אפי׳ לפי דעת מי שיאמין הקדמות · ואחר שאבאר א׳
אפשרות מה שאנחנו אומרים אתחיל להכריע עליו ולהגדיל שעשה כן רל׳ בהכרעת המאמר
בחדוש העולם על המאמר בקדמות · ואבאר שכמו שהתחייבו לנו בקצת הראיות החותכות
חדוש כן התחייב הראיה בעלה אחרת במאמר הקדמות והנה אתחיל עתה בקירוב
הדרך אשר תבאר היות כל מי שיעשה ראיה על קדמות העולם ··

פרק י״ז

כל מה שהוא אחר שלא היה ואחר היה חומר שלו נמצא ותמיד
שהשליך צורה ולבש אחרת · יהיה טבעו אחר התחדשו והשלמו ונחו · בלתי טבעו בעת דעג
התהוותו ולקחו והתחילו לצאת מן הכח אל הפועל חולף טבעו גם קודם שיתנועע לצאת אל
הפועל · והמשל בו כי טבע זרע הנקבה והוא דם בכליו בלתי טבעו בעת ההריון · כי
שיפגשהו זרע האדם ויתחיל להתנועע · וטבעו כן בעת ההיא בלתי טבע החי השלם
אחר הולדו · ואין לעשות ראיה בכל הפנים מטבע הדבר אחר הויתו והשלמו והיותו עומד
על האופן שבשלמותו · על ענין הדבר ההוא בעת התנועעו להויה · ואין מביאין ראיה מענינו דרכו

בעת היותו שלמותו קודם שיתחיל בתנועה וממספר התנועה ותשוק הראיה ימצא בהכר
יהוה במציאותו שהוא בעת התהוותו מפקידות בזולת ויהיו מן השקר אלה שנים יתחייב
קודם ויתחייבו מהן שנים שקדים והשנית בגיה שהיו לבו עיין שלם במדע היותו
בעלם אחד נולד ויהיה ממנו אחר שהטבקו חדשים ויגדו לבדו השלם בדולתו יהיה בא
עד שגדל והשכיל ידע והוא לא ראה כלל אשה ולא נקבה מנקבות שאר בעלי חיים ושאל
ואמר לאיש אחד מאשר אתו איך נמצאנו ושאלה שנתהוינו ויענו המשכיל האיש ממנו
אמר נתהוה מבטן איש ממנו כמותנו היא נקבה בצורת כך והאיש ממנו היה קטן בתוך
הבטן ... ונסגר והוא חי עם שיגדל ויצא ... מן הגדול יפתח לו שער
בגוף ... שיצא ממנו ולא יסור היותו ... אחר כן עד שישוב כמו שתראהו יחזור
היותו ... ... וזה האחד ממנו כשהיה קטן בבטן והוא חי ...
אם היה אוכל ושותה ומתנשם מפיו ונחיריו ויוצא ויאמר לו לא והוא בלא ספק יתחיל
להכחיש זה ויביא המופת על בטלות השנים האלה האמתיים שהם נמצאים בשלמותם
בעמדו השלם ... ויאמר כל איש מאתנו כשיבטל ממנו הנשימה קצת שעה ימות
ויבטלו תנועותיו ... ואיך יצויר שיהיה איש מאתנו בתוך כלי סתום מוקף בו בתוך
גוף ... והוא חי ... ואלו בלענו אחד מהם צפור היה מת הצפור לשעתו
... ... ואם לא יאכל האדם בפיו וישתה ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...

... ...

אמנם אמרו בגוף פנים אחר שעשהו עולם כבלתי המצאו והגם יא׳ אחר התבאר המבואר ו׳
ויהיו עד שישלם כמו שהיה · אמר כי החומר הראשון לא הוה ולא נפסד והתחיל להביא
ראיות על זה מן הדברים ההוים הנפסדים ולבאר המצאו · וזהו אמת · שאמרנו לא אמרנו
שהחומר הראשון שהוא כהויות ההוים מן הזרע או נפסד כהפסד ההוים כל העבר
אבל אמרנו שהגשם המצאו ולא דבר · והוא כפי מה שהוא אחר המצאו ר״ל היות מתהוה ׳
אמרנו כל דבר ויפסד שו כלומר שנתהוה אמרנו ולא ימצא עבור כאשר · ושיו יגש בעבלת ה׳
ההויה וההפסד · והוא לא הוה כהויות שיתהוה אמרנו ולא יפסד כהפסד מה שיפסד
שו · אבל נבראו · ושסילק בואו ויעדרו העדר גמור אותו · וכן נאמר בתשובה כאשר
שהוא יבא אחריה מציאותו התשובה על זה הטענה אשר היא מיוסדת על לא ימחה הויה
והפסד הויה כלל והפסד כלל כהויות התשובה הפסיות ההוות · וכהפסד הפסידות
הפסידות · והוא ההקש שבלתי שיתחייב לאומנו התשובה · וכן האומר בתשובה הטענה
אין התחלה לה הוא אמרו · אחר המצאו הגשם יכלוה המצאו ועשו בסבוב לא תלאי״ר ג׳
בתשובת התחלה · וכן נאמר באפשרות המתחייב שיקדים לבלתי מתהוה · כי זה אמנם
יתחייב בזה המצא המיוסד אשר כל מתהוה בהמצאו יתהוה מעמנה אחר · אמנם
הדבר הנברא והעדר אין שם דבר נושא שו לא מחויב ולא מסלק שיקדם לו אפשרות · וכן
נאמר בהיות השמים אין היתוך בהם · הנה זה אמת · לא שאמרנו לא אמרנו שהשמים
נתהוו כהתהוות הסוס והחמור · ולא אמרנו שהמהווים יתחייב להם ההפסד כצמחים
ובעלי חיים מפני ההפך אשר בהם ועיקר הטענה הוא מה שזכרנוהו · כי המצא בגדר
שלמותו והמציאותו לא יורה על ענין ההוא על ענין קודם שלמותו · ואין רחוק שלאו גם כן
מאמר אומר שנתהוו השמים קודם הארץ או הארץ קודם השמים · או היו השמים
מבלתי כוכבים או מין בעלי חיים מבלתי מין אחר · כי זה כל בעת התהוות זה הכלל כמו
שבעלי חיים עם היותו הוא הלא מיוחד בעת התהוותו קודם הבנים כמו שירחק לשון ו׳
הבנים קודם הנשמים · וחשבו שאחר שלמותו לא ימצא בן חבר מבלתי חבר מבלי ה׳
האיברים אשר הוא מתחבר ומנולד החיים מבלעדיהם · זה כלו גם כן יתאר שיו אם יבקש
הכתובות ששואו · וחשבו שאין הענין כן · כמו שיתבאר כשובבה במאמר · ובכך ט׳
שתהיה בזה הענין עקיין תולדת ובולד בעתה סבבת הדירה יקחתה מועתק אתכם
כמשלך שיה · ואם ישען שלנו וחרפנו ר״ל החוות דבריו ויאמר אחר שלא יורה
לפי זה המצא במה זה ימנעם אתם שזה מתהוה ושהיה שם עבר אחר זה · ט׳

כי אם ... [illegible]
[illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
נתפסה

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

נאמר זה לא יתחייב לנו לפי מחשבתינו שאמונתנו לא שהשכלנוהו שנקיים שהעולם מחודש אלא
אשר שהשכלנו הוא אפשרות הויתו מחודש · ולא תקשה אחת מהטענות שבארנו ריחוק ממשבנו ה
המציאות אשר לא נחלוק בו · וכאשר התקיים אפשרות הטענה כמו שבארנו · נשוב
אחר כן ונבאר יתרון דעת החידוש ולא נשוב בזה השער אלא שיבאר לנו ראיות על המציאות
העולם מחודש · לא מטענת המציאות · מטענות שיחייבו השכל בחוק השם · והם הדרכים
השלש אשר הקדמתי לך זכרם ושהם יעשו מהם ראיות על קדמות העולם כאשר אבאר · והנה
אראה לך אפשרות הספק עליהם · עד שלא תשאר ראיה מהם בשום פנים בעזרת האל ״

פרק יח

הדרך הראשון אשר יזכרו שיתחייב לפי מחשבתם שיהיה השם יצ'א
מן הכח אל הפועל כשיהיה פועל עת אחת ולא יפעל עת אחרת ויתחייב
זה הספק להתרה מאד · והוא שזה השער אמנם יתחייב בכל מורכב מחומר בעל אפשרו'
וצורה · כי בלא ספק שיפעל הגשם ההוא בצורתו אחר שלא פעל · היה בו דבר בכח
ויצא לפועל · והיה אפשר לו מבלתי מוציא · כי זאת ההקדמה אמנם התבארה במופת בבעלי
החומר · אמנם מה שאינו גוף ואין לו חומר אין בעצמו אפשרות בשום פנים · ולא דבר שיש לו
הוא בפועל תמיד · ולא יתחייב בו זה ולא ימנע בו שיפעל עת ולא יפעל עת · ואין זה שנוי
בחוק הנפרד · ולא יציאה מן הכח אל הפועל · והראיה על זה השכל הפועל לפי דעת ארסטו
והנמשכים אחריו אשר הוא נפרד והוא יפעל עת אחת ולא יפעל עת אחרת · כמו שזכר
אבונצר במאמרו בשכל · שם אמר דבר זה לשונו ״ אמר · וגלוי הוא כי השכל הפועל לא יפעל
תמיד · אבל יפעל עת אחת ולא יפעל עת אחרת · זה לשונו · הוא אמת מבואר · ועם
היות כן לא יאמר שהשכל הפועל משתנה ולא יהיה פועל בכח · ושב בפועל כאשר יפעל
עת אחת מה שלא יפעל מקודם כי אין ערך בין הנפרדים ובין שאינם גשם ולא דמיון בשום
פנים לא בעת הפעולה ולא בעת המנע מן הפעולה · ואמנם יאמר לפעולות הצורות בעלות
החומרים ולפעולות הנפרד פעולה בשתוף השם · ולכן לא יתחייב מהיות הנפרד בלתי
פועל בעת אחת · הפועל אשר יפעלהו אחר כן שיהיה יוצא מן הכח אל הפועל · כמו ש'
שנתחייב בצורות השוכנות בחומרים · ואולי יחשוב חושב שבזה המאמר קצת הטעאה
וזה כי השכל הפועל אמנם יתחייב שיפעל עת אחת ולא יפעל עת אחרת לא מפני ש'
שנוי אחד בעצמו אבל מפני הכנת החמרים · אמנם הפועל מאתו הוא תמיד לכל
מוכן · ואם היה שם מונע מהפועל הוא מפני ההכנה החמרית לא מפני השכל בעצמו
ידע זה החושב כי עתה אינו לתת הסבה אשר בעבורה יפעל הצורה יש שינוי בעצת

בעת אחת אלא שנה בעת אחרת ולא חייבו בזה המשל ואמרנו שכבר שזה כלל המשל ·· ולא יעשה בעת אחרת

ייעשה בעבר אחת יהוה עבד כן הש' לא אמרנו זה ולא חייבוהו ואם כשיעשה זה היה האפשר

חלק אשר חייבוהו ויהוה חייב אותו· שזה כלל המשל אשר אינו נמצא ולא כמו כן· ואחשוב שיעשה

עת ולא יעשה המשל ההוא בעת אחרת היה אפשרותו זה דרך שיהיה לא יאמר בו שיהיה

אין הכח אל המשל ולא שיהיה בעצמו ויתפשרות ולא היה צריך לומר שיאמרו אין הכח על

המשל הנה כבר שיהיה מעניין זה הספק הגדול אשר ספק עניין האומר בקדמות העולם [illegible]

שלא יעשה·· הדרך השני הוא אשר יתחייב בקדמות העולם ובעלות המחייבים יה

והמתחדשים והמושגים בחקו יתע' וחקירת זה הספק טבעי והוא דקה

אחד ומתמעט· תנאי כל המשל בעל רצון שיעשה פעולותיו בכלל דבר אחד אם בכח ·· [illegible]

יתחייב שיעשה עת אחת ולא יעשה עת אחרת מפני מונעים או מתחדשים· המשל

בו שתחדש ולדרך משל רצה שיהיה לבית ולא יבנהו מפני המונעים· ואם שלא יהיה ה'

החומר שלו נמצא· או יהיה נמצא ולא יהיה מוכן לקבל הצורה למעבר הכלים· והנה יהיה

החומר והכלים נמצאים· ולא יבנה להיות בלתי רוצה לבנות מפני שאינו צריך למחסה ·'ו'

ושיתחדשו מתחדשים כחום· או קור יכריחוהו לבקש המעון אז ירצה לבנות· הנה כבר

התבאר כי המתחדשים ישנו הרצון· והמונעים ימנעו פעל הרצון ולא יעשה בעבור

זה כל כשיהיו הפעולות מפני דבר אחר בחוץ לעצם הרצון· אמנם שלא יהיה לפעולתו

אחר בשום פנים אם היותו נמשך אחר הרצון· יהיה הרצון ההוא בלתי צריך למבחוץ

· והרצון ההוא אחשוב שלא יהיו לו מונעים לא יתחייב שיעשה תמיד אחר שאין שם

רצונות אחרת ושאר אשר בעבורה יעשה ויתחייב אם יהיו מונעים למנוע היכולת ההוא

שיעשה· כי המשל הנה נמשך לרצון לבד· ואם יאמר אומר זה כל אמרת אמרם היותו

רוצה עת אחת ולא יהיה רוצה עת אחרת· האין זה שנוי· נאמר לו לא שאמיתת הרצון ה'

ומהותו זה שהוא שירצה ולא ירצה· ואם היה הרצון ההוא לפעולה החומר עד שיבקש בו

תכלית אחת ומהות· יהיה הרצון משתנה· לפי המונעים והמתחדשים· אמנם רצון ה'

הנפרד אשר אינו מפני דבר אחר בשום פנים אינו משתנה ולא היותו רוצה עתה לדבר

ולא ירצה זולתו אחר שנוי בעצמו ולא יביא זה לתכונה אחרת כמו שהיותו פועל ולא פועל

אינו שנוי כמו שאמרנו· והנה התבאר כי רצונו ורצון הנפרד אשר אינו מפני דבר אחר

אמנם יאמר עליהם רצון בשתוף· ואין דמיון בין שני הרצונות· הנה כבר הותר גם כן זאת

הקושיא והתבאר שלא יתחייב לנו מן הדרך הזה שקר· וזהו השכל אתנו כמו שידענו··

הדרך השלישי · והיא אשר יחייבו בה קדמות העולם לפי מה שיחייבהו החכמה
שאין סבר יגן · והחכמה קדומה כעצמו יהיה המחוייב ממנה קדמון
וזה חיוב חלוש מאד · וזה שאנחנו כמו שנסכל חכמתו אשר חייבה שיהיו הגלגלים תשעה
לא יותר ולא פחות · ומספר הכוכבים לפי מה שהם עליו לא יותר ולא פחות ולא יותר גדולים
ולא יותר קטנים · כן נסכל חכמתו בהוציאו מציאות הכל אחר שלא היה ומזמן קרוב · והכל
נמשך אחר חכמתו התדירה אשר אינה משתנה · אלא שאנחנו נסכל מחלקות מורה דרך
החכמה ההיא ומשפטה אחר שהרצון גם כן נמשך אחר החכמה · והכל דבר אחד · ר"ל
עצמו וחכמתו שאנחנו לא נשיגם בתכליתם · והנה תשלום זה הענין הנה כשנדבר
בהשגחה · ובזאת הבחינה יבטל זאת הדרך הזאת · ואמנם מה שזכרוהו אחרוני המתפ°
המורות מימי קדם מסכון המלאכים שכלים ומהיות הגלגלים שכלים וכן נמצא בדברי מן
כריתה · אין זה ראיה על קדמות השכלים כמו שאמר קצת מבאר עניך שהשכלים
יורו על מציאות השכלים הנפרדים והם הרוחניים מן המלאכים · והם יורו על
מציאות השם והוא משפיע ומניעם כמו שנזכר · ועליהם שאין שם ראיה הורין על א'
מציאות העולם לפי דעתנו בהיות השכלים · והם יורו גם כן לפי דעת הפילוסופים
כמו שזכרנו על מציאות מניעם ושהוא לא גוף ולא כח בגוף · ואחר שבארתי לך מה
שאפשרות טענותינו ושאינה נמנעת כמו שחשבו מי שאומרים בקדמות העולם · אשוב
לבאר הכרעת דעתנו בעיון ובראיה מה שיתחייב לטענתם מן הרחקה בדברי הבא'

פרק יט

כבר התבאר לך מדעת ארסטו ודעת כל מי שיאמר בקדמות
העולם שהוא יראה שזאת המציאות יצא מאת הבורא על צד החיוב
ושהוא ית' עלה והוא עלולו וכן הוא מחוייב · וכמו שלא יאמר בו ית' למה נמצא או איך נמצא
כן · ר"ל אחד ובלתי גשם · כן לא יאמר לעולם בכללו למה נמצא או איך נמצא כן · כי זה כלו
מחוייב שימצא כך העלה והעלול · שאי אפשר בהם העדר כלל ולא שינוי ממה שהם
עליו · ועל כן יתחייב בזה הדעת חיוב התמדת כל דבר על טבעו ושלא ישתנה בשום
פנים דבר מן הדברים מטבעו לפי זה הדעת והיה שנוי דבר מן הנמצאות מטבעו
נמנע · ולא יהיו אלו הדברים כולם בכוונת מכוון בוחר ורוצה שיהיו כך שאם היו
בכוונת מכוון כבר היו נעדרים כן קודם שיכוונו · ואמנם לפי דעתנו אנחנו
הענין מבואר שהם בכוונה לא בצד החיוב · ואפשר שישנם המכוון ההוא ויכוון כוונה
אחרת · אמנם לא כל כוונה בכלל כי יש טבע הנמנע קיים ולא יאפשר בטולו כמו

[illegible]

[illegible]

כמו שנאמר · ויכונו בזה הצד ובזה לך בראיות קודמות למופת שאינו אותו זה ויורו על שיהיה
בבוא המין בהכרח מבלתי שיעמוק על זה שהקדמה שני האמרים מציאות אותו המציאות
והאומר שלך · ובביאור ההקדים בראשונה · ובלא זה שמה שלך משתמש בהם · ואמנם אשר
הסבה לה מבעלי המופת הבחור · ולא יחשוב שהם גם כן אמרו זה אשר אומר אותו · ואמנם
שהם הסבה לא במה שהשתלבו ולא בזה שנתן · וכן זכרו השנים אשר אמרם וכוונתם
הבאור אל שיהיה הפרש אשר בין החיוב זה הנמצא בראיות מבלתי הלוקח או החיובים
מבלתי הראיות או ההכרח השנים במה שהם על מה המשפט מבלתי הראשונה השלישי וקיימו
ההתחדות בהקדמות שהם אשר נבאר עתה · ואמנם אמרם ההתחדות במציאות באותו
שצריך שיקויים בהם בהקדמות פילוסופיות לקיחות משפט המציאות וזה הדין אם אינו
אחר הכרח זאת ההקדמה · והיא · שהאומר משותף בין דברים משתנים בשם מאמר
השני ואי אפשר בהכרח מבלתי פסק אחד אתם לאומר ההוא המשותף · הוא אשר יהיה
היותו קודם באומר אחד · וקודם בדרך אחר · או קודם על משפט המשתנים · וזאת
ההקדמה מסכים עליה אריסטו מן הקדמות התאוש · ואחר זאת ההקדמה אחת לנבאר
מה שכתבו לבאר על הספקה והתשובה לפי דעת אריסטו עליו ·· שאין לגרסם על
ואמרנו לו כבר עשית לנו מופת על היות האומר כלומר שהוא שבלא היות
אומר אחד משותף לכל אם כן מה שהוא החלק אל המינים הנמצאים · ומה שהוא החלק
אינו כלומר אתם ·· ועשו על זה בשאמר · שלא ההתחלות שני מינים המורכבות
אין האומר ההוא ואמנם שהאומר ההוא המשותף קודם התחלה אחת
שהוא על צורה מקום נמשכת אחריה שהיא אפשרות · ובאפשרות ההם האחרונה היא יסודות
למה שקודם בהם · וזה שהם יתערבו החלק בתנועה הגלגל ואחר כן ימשך · ויתאחר
ההתחלות במתערבות המורכבות מהם · בעניינים האחרונים מן הקור והחום · והלח
והיבש · והיסודות שלו האישים האחרונים קודם מההתחלות לקבלת צורות ההתחלות
וצורות ההם גם כן הקטנות מההתחלות לקבלת צורה אחרת וכן תמיד · והצורה האישית
האחרונה לא נאמר עליה ראשונה בלבד במוחשה ומורכבה ולפי הדעת האלהות מה שאפשר
כמו שיתבאר בחכמת הטבע · וזה כל אחד מבואר לפי שהוא על האחרון בלא
עמו ·· אחר כן שאלנו לאריסטו ואמרנו לו אחר שזה הראשונה המוחלט בכח
בהכרח האחרים לא לקבלת צורות ההתחלות היה ראוי שיהיה האומר הראשון עד
שיקבל קודם צורת האש ואחר צורת המים האחר · ומה שבזה לקבלת צורת המים והאש

והגלגל אחד משותף · וכאשר היה החומר האחד יותר ראוי בצורה האחת · והחומר האחר יותר
ראוי בצורה האחרת · עד שנרצה בזה באמרו · אי אפשר שיהיה ההתחלף המקומות בהם חייב לזה
החומר האחד הסבות והתחלפות · וזה כי אשר סמוך לו המקיף ישוב בו לקות וזה הדבר
תנועה ויותר לשמוש בלבד הסבה ההיא צורת האש · ולכן שיהיה החומר אשר המקיף אלו
האויר הוא יותר ... ויותר משנו אשר היה הארץ · והיא השלם במים והאויר · והיא
זה הכרחי · כי אין הספק שיהיה החומר הזה לא במקום הזה אלו יהיה המקיף האויר וזה
והאויר הוא המקיף וזה חייב לו ההתחלות בצורות והתחלפות לקבל הצורות
ההתחלפות: אחר כן שאלו ואמרו לו אם המקיף החומר ...
היסודות אחד · אמר לא ... החומר ההוא אחד · והצורות אחרות · והנשם ... הנשמי
אשר אתנו ... מה שבארנו האחרונים ונבאר ...
והנה ... שהחומר ... אמר · זה ... יעשה ...
... הפעולות ... ההתחלפות הצורות · ומאשר היתה תנועת היסודות
... ותנועת ... והחומר ההוא ... החומר ... ·
... · וכאשר ... גם כן אשר תנועותיהם ... והתחלפות ...
... מה שיתנועעו למעלה והם מה שיתנועעו למטה · ... גם כן אשר יתנועעו ...
... אחד ... יותר ... ההתחלפות הצורות · ...
... היסודות ... · ... גם כן שיהיה החומר ... אחד
אחד · שכולם יתנועעו ... · ... התחלפות צורת ... אחר אחר ...
יתנועעו מן המזרח ... למערב וזה ההפך מן המערב למזרח · ... תנועותיהם
... גם כן ... אחר שזה החומר ...
... · ... אחת ... ... הוא ...
... ומביאים ... צורות והתחלפות ... אחר ... ולא ... ההשתנות ...
... · ... על ... ...
... · ... לא ...
...
...
אשר ... ... לא ...
... ... ולא יתנועעו מן המזרח ...

תנועה בהיות קוטבי מאמר התנועה וקוטבי מאמר ושזה מחויב לסדר הכוכבים מן הגלגל
העליון ויסתכלו לתנועה בהיות לכל כוכב מן השבעה הגלגלים רבים · וזה המספר הגדול בגלגל
אחד זה כלו יסתכל לתנועות עם שיסדר לפי העניין סדור · עצמו על צד החיוב אלא שלא ישלם
לדבר אחר · כי כל מה שאמר לפי התנועות גלגלי הירח · ימשך על סדר מקבים למעלות ומטור
השלות ואפשר שיאמר בן על צד החיוב התנועות הגלגל ומסלותיו · אמנם כל מה שנזכר י עוגג
בענין הגלגלים נראה בזה על מבוארים ולא ימשך העניין כן על סדר שיהיה לפי מן החיוב ט
שהנה נראה שהגלגלים אתם מה שאמר התנועה למעלה מן המאמר · ואמנם מה
שאמר התנועה למעלה מן המאמר התנועה · ואמנם מה שתנועותיהם אותה שוף ט׳
שקוטבי למעלה מקוטבי · ושנים אחרים עגולים אחד מהם בתנועה היות העניין על צד
החיוב · והנה איחר לידם פרק מפרקי זה המאמר · סוף דבר שידעתו ובלא ספק כמאמר
ימנו ואשר אמרו בהתנועות אלו הדברים והתנועות המה · הקדים לפני התחיל בלא ה׳
החקירות הדברים · וזה לשונו · אמר כלה עתה לחקור על שתי שאלות חקירה מאד · כי
מן הראוי שנחקור בהם ונאמר בהם כפי הבנת שכלנו ותכונתו ודעתנו אם שאין ראוי לחוס
שיש מי זה עלינו לעשות זאת ועוד לבב · אבל ראוי שיהא מחשבתו על התפלספות ובקשנו עליה
ושנבקש קושיות הראשונות והיות לההדרים הרב מענא מהן מן הזין על השמים שאומר
שמחתו ונשים · זה הגדיל דבריו · הנה הנה אמר לך שהוא יודע בחולשת המאמרים הדם
ולשכן בהיות חכמת העוברים בזמנו בלבד שלימה · ולא כי ודעתנו מאפיו שהגלגלים
כמו שנתבאר · וידוע לכל מה שאמרו וכפי מה שאמר היום נראה שכל נראה לגלגלים
אמנם הוא מפני זה העניין וגם כן עם שיהיה דבר יחד לכל גלגל התנועה אחת · והנה אמר
שהוא לא היה בזה המאמר · אמנם אמרו זה קשון אחר זכרו לך כפי הבנת שכלנו וכ׳
ותכונתנו ודעתנו · הנה אמר לך שעניין ולא ראיתו לאחד מן המתפלספים · אמנם אמרו
דעתנו והוא רוצה בו החיוב אשר הוא המאמר בקדימות העולם · ואמנם אמרו חכמי רצינו כ
להעתיק המספר ותוקפם עלינו כי כל דבר מאלו הדברים אי אפשר לו מבלתי סבה ועל
אחיו ועם עמל כאשר הזכרתי · ואמרו שכלנו ר"ל קוצר יד שכלנו להשיג הסבה ובזמן אלו השנים
שלהגלגלים · אם שהוא אמר לתת בהם דבר מועט · וכן עשה · כי אשר זכרו מהיותו ה׳
התנועה הגלגלית ואחור גלגלי הכוכבים העומדים להיותו באופן הנה היא עלה סבת עלה
ואמר שכן יתחייב · כי כל מה שיראה בגלגל השמיני יהיה יותר מאחד התנועה אם שיהיה
לא ייוסף כמו שבארתי לך וזהו בגלגלים שהגלגלים גם כן יתבאר מן הידוע לא הבוחן

פי׳ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

37

ולמה יען הנמנע והראוי שיהיו יותר מאחדים אמנם שהתהוים אשר יתנועעו במין ה׳
התנועה אל המערב ושיהיו אלו המתנועעים אל המזרח קרובים במהירות מתנועת היומית
אלא כמו שהודענוך לא היתה תכלית התנועה במינו כמו שהיא היום ׳ והנה כי לפי דעתנו
אנחנו קהל האומרים בחדוש העולם יקל זה כלו ויחשך לפי שהמאמין שהחכמה גמרה שיש אחד
יחד כל בני נבראו שיהיה תכלית התנועה והמהירות ׳ אם אנחנו נסתפק בזה קושיה גב׳
בהמשך זה כך ׳ ולא יכלו לרפא להתלונן ולהתחלת התנועת הגלגלים עד שיהיה זה על
סדר תכלית קצתם מקצתם כמו שהוא ׳ היה זה עלה ׳ והיתה עלת התיחדות בהתחלף ה׳
התנועות כשלת התחלף היסודות שהמתחם בין האויר והארץ ׳ אם עולם ילך הקשין על
הסדר כמו שאמרתי לך ׳ ויותר מבואר מזה במציאות ההתיחדות בגלגל אשר לא יוכל אדם
שימצא לסבה מיוחדת זולת כונת המכון הוא מציאת הכוכבים ׳ וזה שהיות הגלגל מתנועע
תמיד והכוכב עומד תמיד מורה על שאומר הכוכבים אינו חומר הגלגלים ׳ וכבר זכר אריסטו
בתנועותיו שלא יקר השמש דבר זה לשום ׳ אחר בין הגלגל והכוכבים הקשה ׳ כי הגלגל קיומי
והכוכבים אינם קיומיים ׳ והסבה בזה כי בין שני החמרים ושני הצורות ההם אבל שיש
זה הבדל דבריו ׳ אמנם אנחנו אומר מה שאנו אבל בהתחלף אחד אחד ׳ שאין לא אלא ה׳
הראיה מן המחלוקת אבל מן הששית ׳ ויתבאר לך שאין שלשה חמרים ושלש צורות ׳ שני
גופים לשום בעצמם ׳ והם גרמי הכוכבים ׳ ושנים מתנועעים לעולם והם גרמי הגלגלים ׳
ושנים יתנועעו לעתו והם היסודות ׳ ואני תמה אי זה דבר קבץ בין שני החמרים ה׳
המתחלפים האלה אם הבאת התחלתית כמו שיראה לי ׳ אין אשר בינהם התחלפות א׳
ממנו כמו שזכר אריסטו ׳ ומי הוא המכון לזה ההתיחדות ׳ סוף דבר שני גופים מתחלפים
קבצם אחד מהשנים באחד בלתי מתחבר בעצמו אבל נבדל במקום ומין ואיך יחובר
בין בעין כונת מכון פלוני ׳ ויותר עלה מזה שאו הכוכבים הרבים אשר בשמים כולם
כדוריים קצתם קטנים וקצתם גדולים כוכב אחד הנה ואחד בריחוק אמה כמו ריחוק
העין ושתי עלתים נקבצים ומתחברים בולה אחד אין דבר בה ׳ אי זה הסבה המיחדת
לאחת מהמבה בעשרה כוכבים והמיחדת לאחרת לא עבר הכוכבים ׳ ועוד ׳ גשם ה׳
הגלגל כלו גשם אחד פשוט אין חלוף בו ולמי זו סבה היה זה החלק מן הגלגל יותר ראוי
בזה הכוכב הנמצא בו מן החלק האחר ׳ וזה כלו ודומה שהוא תמיד אמנם יראה
אחד עם יקרב להתנועת שיראין שזה כלו יתחייב שלא החומר כמו שראה
אריסטו ׳ אמנם כשיראין שזה כלו בכונת מכוון עשה כן ׳ לא יתחייב לזה

לזה הדעת כבר אין הרחוק ולא הרחק כלל ולא ישאר מקום מקירה שלא יאריך זה הספק
בבואו זה · ואשר ידענו שהשלמה זה לא לשון לא נשענו · ואין זה חשש בגולה ולא יסתר
יזדמן · שאתה כבר ידעת כי בני אדם הכלב והחמור ועשבו לא יבא לא יסתר יזדמן ובני
זה מ"ש שיעור שיזדמן ולא יהיה זה הנגב עד ואחר כך ועל מקומם [illegible] רבים ואחר
לא יסתעף כן ואחד יורד יעד ואחר כך עבר במקלה · ושלא יהיה דבר יותר שלא להשלמ"ת
להשלמת כבר מקום הסין היותם · ואיך יראה [illegible] והמזות האלה הכוכבים
ושיעורים ומספרים והשמשות אלה [illegible] לא יען או יסתר יזדמן · אין ספק כי כל
דבר מקום הסין לפי טבעת המקום · וקדור לו העשבים על דבר היות לא לבוא · יען רחוק
המקור מאחד מאחד · ואין ראיה אבל שהטבע יותר גדול [illegible] הגלגלים
והיות הכוכב קטן בגלגלים · ולזה המזל הנראים כולם לקחו הגלגלים והכוכבי מוסף
על מזלות השם בהכרח · וגם כשיען [illegible] [illegible] שסבב ההפרסים
ואמנם שנה מעבר על שעות הראיה בהם · שאו מרום שעבם וראו מי בראם אלה · וכן
ירמיה אמר עושה שמים · ואמרו [illegible] שהיה השמים · ואמנם הנביאים
רובם שמים כמו שבארנו · ואמנם היא הראיה האמתית אשר אין ספק בה · ובאור זה
כי אמת שהמשה הגלגל מן החלקים ואשר שהחומר שלהם אחד כמו שבארנו יהיה
להם מיוחדים בצורת גלגלים והצורות החומר מן הגלגל כמו שלמדנו ארסטו · אמנם
החלקים המתנועים בגלגלים ובכוכבים מי הוא המיוחדים כי אם הש"י · ואם יאמר אומר
השלמים הנפרדים לא הבין בזה המאמר מאומה · ובאור זה כי השכלים אינם
גשמיים שיהיה להם הנבדל מהגלגל · ולמה זה יתפרסם זה הגלגל תנועה בתשוקה לבד
שכל הנפרד לבד המזרח ואחד למערב · הראיה זה השכל האחד לבד המערב והאחר
לבד המזרח והיות זה ממהר וזה מאחר · ולא ימשך זה על ערך רוחק השמש מקטנם
כמו שידעת · ואי אפשר בהכרח אבל שיאמר שטבע זה הגלגל עצמו חייב שיתנועע
שהקב"ה · ובאת האהירות ושתהיה מחייבת תשוקתה זה השנין כן וכן יאמר ארסטו
ובעל יבאר · הנה כבר שבאו למה שדיין בו התחלה · ואמר · אחר שהיה החומר ש'
שלהם כולם אחד במה זה דבר הנחה זה בשמש מצלתי שבשמש האחר והייתה כן תשוק
אחת מחייב לו זה המין מן התנועה מהתחלתה לתשוקתה האחר אשר תייבה לו
מין התנועה אחרת או יאפשר מצלתי מיוחד בהכרח · הנה כבר הודתי זאת הבחינה
שאחקר על שתי השאלות · אחת מהם · הבחינות זה הדבר לבות מחייב שיהיה זה

בבוונת מכוון בהכרח על צד החיוב או לא יתחייב זה · והשאלה השנית · האם בהיות כל זה
בבוונת מכוון יאמר זה יתחייב שיהיה זה מחויב אחר הענין או לא יתחייב זה · אבל יהיה מ
מיוחד לא סר כן · שכבר אמר זה גם כן קדמוני שיאמין במקריות · והנה יתחיל בשתי
השאלות האלה ואמר מה שצריך שיאמר בהם בחלקים הבאים ״

פרק ו

ארסטו יאמר שהענינים הטבעיים כולם אמנם נופלים במקרה · ו'
והמופת על זה כמו שזכר · וזה שהענינים המקריים אינם תמידיים ולא רוביים · וכל
אלה הענינים אם תמידיים או רוביים · אמנם הטבעיים ולא אשר בהם הם התמידיים
על הענינים לא יתחדשו כמו שביארנו · לא בשבעים ולא בשני מקומותיהם · אמנם הענינים
הטבעיים אשר יתחדשו על הדרך מהם התמידיים ומהם הרוביים והתמידיים כמו
האש וירידת האבן למטה · והרוביים כצמיחת שיני הלחיים ושלמותן וכל זה מבואר
ואם היו קרויים לא במקרה · איך יהיה כל במקרה · וזה מופת על שאלו הטבעיות אינם
מקריות וזה יתרון [illegible] בתשובה על מי שחשב מן הראשונים שזה העולם
נפל במקרה ושיהיה מעצמו ולא סבה · אחר · וכבר כמו אנשים אחרים סבת אלו השמי׳ קבוע׳
והשמיים כולם מעצמם · שהם אמרו כי מעצמו היה הסבוב והתנועה אשר הבדיל
והעמיד הכל על זה הסדר · וזה שעצמו מקום פלא גדול כ״ל שיאמרו בבעלי חיים ובצמח
שלא יהיו ולא יתהוו במקרה אבל יש להם סבה · אם טבעם ושכלם או זולת זה ימיה שדומה
לו · שלא יולד אי זה דבר שיזדמן מכל זרע · או מכל שכבת זרע · אבל מזה החטה יהיה זית
ומזה השכבה זרע יהיה איש · ויאמרו השמים והגשמים אשר הם נבראים שהם מאשר
הנשרים שאמנם היו מעצמם ואין להם סבה כלל כמו שיש לצמחים ולבעלי חיים זה
הרבה דבריו · והתחיל לבאר זיוף זאת המחשבה אשר חשבוה באמרו · והנה דרך
הנה כבר הבאר לך שארסטו יאמין ויבאר במופת שאלו הענינים כולם אינם נעשים
במקרה ואשר יחייב היותם במקרה שיהיו בשום דבר שיש להם סבה מחייבת להיות
כן בהכרח · ואם הסבה ההיא נמנעו כמו מה שקדם זהו אשר הבאר במופת וההוא
אשר יאמינהו ארסטו · אמנם שהתחייב להיותם לא נעשים · ושיהיו בכונת מכון ורצון מ
רוצה לא הבאר לי שארסטו יאמין זה · כי ההבדל בין האמנות על צד החיוב ובין ה
החידוש על צד הכונה והרצון עד שיהיו הענינים אחר קרובות לא להבדל בין שני ההפכים
כי ענין החיוב אשר יאמינהו ארסטו הוא שכל דבר מאלו הנמצאות אשר אינם מלאכותיים
אי אפשר לו מבלתי סבה מחייבת לדבר ההוא אשר הוא הוא שמהו להיות כמו מה שהוא

שהוא ולפעם היה סבה שנית ולפעם תשיעית אלא שיתכן עד שיגיע לראשונה מחויבת
המחויב הכל להיותו הקשר לשלות. אלא תגבלה אלא שהוא לא יתאמן עם זה שחיוב כל
מציאות העולם מהסדר הנה מהסבה הראשונה כי המחויב הכל מהסבה או המחויב
הכוס מהכוס או המחויב יבחור יתחלש כמו שיאמר שלנו מי שלא יבין לדבריו אבל יאמין
המחויב שהוא מחויב המוחשל מהגלגל כי השכל שהוא פועל המושכל אבל היותו מושכל
שהסבה הזאת הראשונה ואם אלו הוא שכל בעצמו שמדרגות המציאות וקצתם
שבה עד שנאמר שהוא רוצה בזה שהמחויב מאמין ושמח בו ועצב ואני אומר ט׳
שירצה אלמתו לא יאמר לו הכונה ואין בו שני התנועה כי האדם רוצה להיות בעל נפש
וידים ושמח בו ועצב בו ואני אומר שירצה אלמתו ולא שלא היה זה האדם בעל נפש וידים
ושמח בו ועצב בו ואני אומר שירצה אלמתו שאם לא היה זה האדם בעל נפש וידים
בכונה מאמין והתחדשות מה התחבר לא התנועת ואין שני התנועה ושני ההתחדשות שלא
לשני בלבד נגמר ואם אפשר מציאותם כמו שכמו ויחוד ואפשר שלא יאמין כן ולא חדש
ואם אלו האחרונים הוא להם מדברי ארסטו ומאמרו באלו הדברים אם להם מבלתי
שהם סבת שני הכונה והתחדשות או יהיו חולקים עליו בזה ובחרו דעת הכונה ו׳
וההתחדשות ויחשבו שלא יחייב הקדמות ואחר מה שבארתיו אתחיל בדעת אלו
האחרונים ״ פרק ט׳ ועתה מן האחרונים מן הפילוסופים האומרים
בקדמות העולם ואני אומר שהם חיוב העולם ובחר מציאותו
ותכונתו ויחודו ובריאה שהוא עליו אחר מן הסדר שיהיה זה שתבלתי יתחלף כן
היה ויהיה תמיד ואמרו אחרים חייבו כן שלא יגזור שחיוב פועל הדבר אם שיקדים ה׳
הפועל לפעולו בזמן היותו ואמרו כן יתחייב לו בזה שעשהו להיות כל פועל שיהיה
זה האחרון יש בו העבר אחד ויהיה פועל בזה ואם סר פועל אם לא הפועל אחרים האלהית
אשר אין העבר בו ולא דבר בזה כלל לא יקדים לפעולו אבל לא סר היות פועל ומה שעשהו
שכל לעצמו הכל גדול כן יחס פעלו אלו נבדל מהם פעלו אלהיו וזה ההיקש בעצמו י׳
אמרו בהתחדשות ובגזרן כי אין התחדש בזה אמרך פעלו רצה או תמיד אחר מה
מיוחד בזה השני אמרו ואין הסדר עד שישתנה פעלו אולם כמו שבארנו הנה
כבר הקדמנו לך מה היה הענין באמרי זה שאלו שני מלהחיוב והאמרו שני אולי
שהם כונו לפתח אלהבה אולהסיר הרחקה כי שני היות זה המציאות מחויב לעלתו
תמיד בהתמדה וזאת הגם כמה שיאמר ארסטו והוא שני אחרים שהעולם

מחוייב אליו בכונתו ורצונו ובחירתו ויחודו אם שלא קדם היות כן ולא יסור כמו שזריחת
השמש הוא מחוייב לשמש בלא ספק ואעפ"י שלא יקדם אחד מהם האחר בזמן ואין זה ענין
פעלת הש"י אשר נבין אנחנו אבל ענין כזה שהוא העולם אינו מחויב אלא ממנו יד
מחוייב העולם לעולם אשר אי אפשי להפרדו ממנו ולא השתנותו אלא אם ישתנה עצמו
אשר הוא ענין מחוייב והוא ענין השני כן ידענו ענין הזה המאמר בהיות העולם
מחוייב ממנו אחר זה הם המחוייבות העולם לעולם ושהוא מחוייב אליו ויחודו הוא
כבר התבאר הענין והענין שהוא לא החקירה על זה החלוף הנמצא בספרים אשר ר'
התבאר במופת שאי אפשר לא מצד אי זה ספק היות הספק ההוא היה שלא לזה החלוף
: התאמתו לעולם אשר נאמין אנחנו הנמשכים אחר משה רבינו ונאמינהו אחר
שעדים הקדמתו והיא שנאמר שאין הש"י אשר ירצהו אחר שעו עד שתאמרהו ו...
אחר לאמר לך הכרעתי לענין חדוש העולם בראיות שונות מפלוסופיות עקריות מן
האחד" ואמרו שהשכל הראשון המחייב מהש"י ושהשכל השני המחייב מן הראשון
והשלישי מהשני וכן היות זה שהעולם מחוייב מהשלם והסדר ההוא המחייב
אשר כבר ידענוהו מהם ומהות וכבר אמרנו הנה מרגו ראשי דברים מפאתר הוא שהוא
לא יתכן בזה שזה היה ואחר כן התחדש ממנו זה המחוייב ממנו שהוא לא אחר ב'
בהתחדש דבר מאלו ואמנם יתכן מזה הסבה כאלו הוא אומר השכל הראשון סבה מ'
מציאות השכל השני והשכל השני סבה מציאות השכל השלישי עד סופם וכן הדברים
כולם ובאומר הראשון ולא קדם דבר מאלו כולם לאחר ולא ימצא בלעדיו אלא והמשל
על כלו אמר אומר שלא היתה הראשונות המחייב השניות והשלישיות והקו ש'
והרביעית והחמשית והמקשיות אשר לא יספק אדם שאלו להיות הקו' והלמוד והיות
הם המתחדשים לכל האלקות השניות והקו' והרביעית והחמשית והמקשיות ומה
שדומה לזה ומאלו אחרונות אלא הראשונות המחייבן אלו ואחר שני יותר שימצא
גם בשלא ראשונות הראשונות ועבוס מאלו האחרונות השניות שאין כולן בזה
שאין החדוש אך שאין הסבה עלוה המשל בעצמו אמר אחרים במציאות בכלל ו
שזה המחייב מזה עד שישוב עלה הראשונה כמו שיאמר הוא או הסבה
הראשון או כמו שהסבה שהקדמתו חלקו ולהתחלה אחת נבין אם שהוא יראה
הוכחה שזולתו נמצא כמו שספרתי לך ואנחנו נאמר שכל אלו הדברים הוא
ששאם בבונה ורצון לזה הענין אשר לא היה נמצא ושבונה נמצא ברצונו ית'

[illegible]

[illegible]
[illegible]

יה' והוא מה שחייב בזכרון ראיותי והכרעתי לחדוש העולם מחודש כפי דעתנו ״

פרק כ״ב

הקדמה מוסכמת עליה מארסטו ומכל מי שהתפלסף כי הדבר הפשוט
אי אפשר שיתחייב ממנו אלא פשוט אחד ואם היה הדבר מורכב
יתחייב ממנו דברים כפי מספר מה שבו מן הפשוטים אשר הורכב מהם והמשל
בו כי האש אשר בו הרכבת שתי איכויות מהם והוא החום והיובש יתחייב ממנו שיחמם
בחומו וייבש ביבשו וכן הדבר המורכב מחומר וצורה יתחייבו ממנו דברים מצד
החומר שלו ודברים מצד צורתו אם היה רב ההרכבה ולפי זאת ההקדמה אמר ארסטו
שלא התחייב מהשם תחלה ראשון אלא שכל אחד פשוט לא דבר אחר ״ הקדמה ב׳ ״
כי לא יתחייב כל דבר שיזדמן מאי זה דבר שיזדמן אבל לעולם יהיה בין
העלה ועלולה קצת ערך בהכרח עד שהמקרים לא יתחייבו זה מקרה מזה
מאי זה שיזדמן כמו שיתחייב מהאיכות כמות או מהכמות איכות וכן לא יתחייב
מחומר צורה אחרת ולא מהצורה חומר אחד ״ הקדמה ג׳ ״ כי כל פועל שיפעל
בכונה ורצון לא בטבע שיפעל פעולות מתחלפות רבות ״ הקדמה ד׳ ״ כי הכלל
המורכב מעצמים מתחלפים שכנים יותר ראוי בהרכבה מן הכלל המורכב מן
מעצמים מתחלפים הרכבת המזיגה והמשל בו כי העצם על דרך משל או
הבשר או הגידים או העצבים יותר פשוט מכלל היד או הרגל המורכבים מעצב
ובשר וגידים ועצם וזה מבואר מאד עד שאין צריך להוסיף בו דברים ״ ואחר אלו
ההקדמות אומר שזה אשר יזכרהו ארסטו שהשכל הראשון סבה לשני והשני
לשלישי וכן עד אחרון ודרך הדבר שהוא האחרון מהם פשוט הוא בלא ספק ומאין
נמצאת ההרכבה הנמצאת באלו הנמצאות על דרך החיוב כמו שיחשוב ארסטו ואנחנו נודה
לו כל מה שזכרו שהשכלים כאשר ירחקו יתחדש בהם הרכבת עניינים יותר ס׳
שיהיו השכלים רבים וגם הודיתנו לו בזאת ההשערה והסברא איך היו השכלים
סבה לגלגלים מהם ומה יחס זה יערך בין החומר והשכל אשר אין לו חומר כלל
אמור שאנחנו משכילים מה שהשכל הנבדל סבה שכל על הגלגל הנזכר האחר שהשכל
ההוא יש בו הרכבה בהיותו משכיל עצמו ומשכיל זולתו וכאלו הוא מורכב משני
דברים אחד משני הדברים קודם יתחייב ממנו השכל האחרון אשר תחתיו ו׳
והשני האחר יתחייב ממנו הגלגל ויאמר לו השואל האחד הפשוט ההוא אשר
התחייב ממנו הגלגל איך התחייב ממנו והגלגל מורכב משני חמרים ושתי צורות

[illegible]

ג׳ הכלל

והמין פ׳

חומר הגלגל וצורתו וחומר הכוכב הקטן בגלגל וצורתו כי יהיה הענין שלא יהיה הכרחי
אי אפשר לנו שנבאר שזה המורכב מאלו שני מורכבים יתחייב מחלקה האחד גרם
הגלגל ומחלקה האחר גרם הכוכב ואם יהיה חומר הכוכבים כלם אחד וכמו
שיהיה יצא המחויב מהם שם אחד ושם המשובים שאין להם זולת שם
אחד והנה יודעים כל שם מורכב מחמרו וצורתו הנה כבר התבאר לך שלא יתכן
שו הענינים שלא יהיו חומרם יחייבו וכן עד אלף הגושמיים הגלגלים לא יספיקו
עד כדי הזמם יחתכו אתם עד שיאמר בזה על המחויב ונבאר אמרנו זה והנה נבאר שכן
סוהל לבארה והוא בגשמים הנבראים שיהיה שכן הגלגל וזה שאם היה חומר
הגלגלים כלם אחד למה לא יתחייב שתשתנה צורת זה הגלגל לחומר האחר · כמו ש
שיקרה בהתחלת הגלגל היות מה הגלוי החומר ולמה יתחייבו נתיחת הצורה בזה
החומר התמיד וחומר הכל מסתפק האלהים אם לא יאות אלא שכל גלגל החומר
של גלגל חומר האחר ולא תהיה א"כ צורת התנועה מורה על החומר וזה סותר
הפרשים כולם ועוד הכוכבים אם החומר כלם אחד במה זה נבדל איש מאיש
אם בצורות או במקרים ושני זה מאלה יהיה שיהיה מתחייב כי שתקו הצורות
הם או המקרים הם ונבאר זה אחר אור זה שכל אחד מהם עד שלא יבדלו היות
החומר ראוי לכל אחד מהצורות ולכל אחד מהמקרים ובזה יתבאר לך שאמרנו
חומר הגלגלים או חומר הכוכבים אין בו דבר מענין זה החומר · ואמנם זה
שתוף בשם ושכל אחד מן הגשמים ההם הגלגלים יש לו מציאות בתייב שיתחד
בו ולא ישתתף בו זולתו א"כ במה זה יעלה התחלה ברצונה הגלגלים בסבוב אחד
עמידת הכוכבים אבל בסבוב מהם שזה כלו בצורה מכוון פעלו ויחדו כמו שמריך
תפשות אחד לא השגנו לא יתחייב לכן דבר מאלו השאלות כולם אבל אמנם יתחייב
למי שיאמר שזה כלו יתחייב החיוב לא בכוון רוצה והות דעת שלא יותכן עניינו
שלמדר התנועות לא נמצא בו עלה ולא תמצא מקמחת יימשכו לו גם כן הסחורות
עצמות מחק והם היות ה אשר יורד כל מה שכלים שלימותו לא יתכן דבר מכל
התנועות ואין בהם להתחיל כי אלו זמנבחו למסר רגל התנועה לא היה יכול מתנועה
אחרת ואמנם שלא ישתכל בזה ולא הסדר שלו שירכב אלף זה ואין זה מרוחק ·
שיוסיפהו ושלמות אבל אין שיהיה יתרון בבחינה הגמורה וכל א"ו לך אמנ"ל
שחלוק שהדבר מן הנבראים לא ורבותם · ואם נבאר הנחמרים אם לא יצא הדבר

ג' ונפחו ומעבר [illegible]

כל [illegible]

כל [illegible] ועוש [illegible]
[illegible]

דברי ארסטו בנבואה אין ספק אמת זה לא אמענו אלא אמר מה שהגענו וקבלנוהו כפי
קוצר יד שכלנו והכלל ההוא הוא שכל מה שאמרו ארסטו בכל הנמצא אשר מתחת גלגל
הירח עד מרכז הארץ הוא אמת בלא ספק ולא יטה ממנו אלא מי שלא יבינהו או מי
שקדמו לו דעות ירצה להגין עליהם לבד או שימרו או שיביאוהו הדעות ההם
להכחיש ענין נראה אמנם כל מה שידבר בו ארסטו ממה שלמעלה מגלגל הירח ולמעלה הנה כולו כ
כדמיות ומחשבה ופחות מחלק קטן הדברים כל שכן מה שיאמרהו בסדר השכלים וקצת
אלו הדעות האלהיות אשר יאמינם ובהם זרות גדולות והפסדים נראים ל
האומות בכללם ורעות והתפשטות הרעה ואין מופת לו עליהם ולא ידקדק היותו·
קוצר הספקות אשר יתחייבו לשעור ואמר הספקות ישלמו או יחלו יש סותרו
אמתנו הענין אינו כן אלא אמנם עשיתי עם זה הכלל מה שעשו מעשה המעשים
אחרים וזה שאני אמרתי כבר באר שבכל מה שלא יעמוד לו מופת צריך שיורו שני
קצות הסותר בענין ההוא וירחק מה יתחייב לכל אחד משני הסותרים מן הספקות
ויאמין המועט בהם ספקות וכן אמר האלכסנדר שימסך הענין בכלמה שיאמרהו
ארסטו מן הדעות האלהיות אשר לא יעמוד עליהם מופת כי כל מי שהיה אחרי
ארסטו יאמר כאשר אמרו בהם ארסטו ויהיה מועט ספקות מכל מה שיתאמר
שיאמר בו וכן עשו יחיא אבן עדי הדבר אלא שזאת השאלה והיא אם הגלגלים
הוים או קדמונים אין מופת על אחד משני הסותרים בה וכבר זכרו הספקות המתחייבים
לכל אחד משני הדעות והראיתי לך שהדעת הקדמות יותר רב ספקות ויותר מזיק במה
שראוי שיאמן בבורא השם ית' מחובר אלהיות והידוע ממה מגרפם אחד ובאין מאמר שני
ואחר שחברתי בזה ענה דעת בספקות השני ראה שאכור לך בזה מעט

פרק כ"ג

דע כי ההקש בין הספקות המתחייבות לדעת אחד ובין הספקות
המתחייבות לסותרו המתנגדות עליהם וכבר יהיה הספק האחד יותר גדול
מאלף ספקות אחרות ולא יתאמת זה ההקש אלא למי שהשוה אצלו שני הסותרים אלא בשוה
אבל מי שיבחר אחד משני הדעות ההם לפי גדולו ולהשגתו אחרון התשובה הוא
יתעלם מן הנבונה כי הענין המופתי לא יוכל בשלה התמוך שהוא לך עליו נפשו אחרים
שהם כאן השוים יותר לחלוק עליהם הרבה והנה הוא בהם רבה שהתפשט מן
הדמיון ושאר המנהגות שלא השוו לבו והבריאה שצריך להכריע אחר
ראיך בזה אלהנאים רבים אחלהם שהם עושר גוף שכל ושמירה אמנו וזה

ועד כב... ומצא... ולעם
קבל... בכתבם
גם... ולא...
עולם...

ענוש מכון
הנבוא

יתבאר לך בהתלמדך באחר החכמות הלמודיות והשגת הדרכים הקבריים והגש י׳
ידיעת התכונה האמתית ותמונתם עד שתגיע בספקות על אמתתם והגשי ידיעה
שימנת האדם שמוחין הפרט אלשו כן שיהיה זה שומעו ובקיין נוטה אל קצת
והנטות או בחר טעם והקלה והעבר אם הטעם שלא יקנו אותו לעולם יחשוב וישאל
שלך כי יטה לעשות ישרותו שלמה שנמשך יוצא לו ואחרים הענר והפך שלזה שלא
ידוע שהנא אינו שישימך לחשוב אדם יום אחד בספק שיספקהו שלהדוש לך
העולם והפך יאמר כי בבלתי זה הדעת סתירת יסוד הדת ודבר פרק בזה הספר
והיה תמיד חושד שלך טועה בלא תשגיח הנביאים אשר הם עמוד התקון מאמונות
האמת האנושי באמונותיו והמשכו ולא תהיה מדעת חדוש העולם כי אם בתוספת זה
בלתי נמנה באומנות לא ידקדק עד קמעון בזה המאמר שאמרתי זה הדבר
הספורי לאחור בו המאמר שלחדוש העולם הנה אמר ראש הפילוסופים אריסטו ב׳
בשמתו ספריו מאמרים ספוריים יאמר בהם לעת בהדמות העולם וכבוד אל
בזה שלא אמת לא תהיה הדרך שלמה שלא יספק בזאת שלהם שהיה הוא
סומך לעתו בהויית הנראה איך לא נאמנהו אנחנו באמונת משה ואברהם וכבל
מה שיתחייב מזה וכבר יעדתיך בפרק אחר לך בהספקות השאלות הת׳
המתחייבות למי שיחשוב שהשגיל כבר כלה ימות האדם סדר הגלגלים והיותם
שבעים עגולים ומשמים שלהם והם מהיות מאחרי הסדר והענך והנני אמר לך
זה

פרק כג

כבר ידעת מחשבון התכונה מה שקראתו עמי והבינותו
מתוך שכלל אותו ספר המגסטי ולא ארך הזמן להתחיל
עמך בספר אחר ונאמר ידעת כבר שהענין כולו ימשך בסדור המהלכים ושווי
מהלכי הכוכבים למה שיראה שלשה עניינים אם גלגל הקף או גלגל יוצא חוץ למרכז
או שניהם יחד והנני אעירך על היות גלגל ההקף יוצא חוץ להיקש ועוף
דבר חוץ שלמה שיתבאר בחכמת הטבע והוא זה העמיד גלגל הקף סובב
על גלגל אחד ולא יהיה סובב סביב מרכז הגלגל ההוא היושב בו כמו שהונח זה
בירח וחמשה כוכבים וזה יתחייב ממנו הגלגל בהכרח והוא שיהיה גלגל ההקף
מתגלגל ומתנועע ומתחלף ממקומו וזהו הספק אשר בזה ממנו שיהיה שם דבר יתחלף
ממקומו ולזה זכר אבובכר בן אלצאיג בדבורו הנמצא לו בתכונה שמציאות גלגל ההקף
שיתחייב ממנו שקרים אחרים והנני אזכיר לך מהם שיהיה הקפוב לגקפב

עבר ונשלם בח׳ יכ׳ ע׳ קיוב ושב
ואחריו ... ב׳ מעבר מן הנשר ... ג׳ ... ...

סביב מרכז העולם ויסור זה העולם כלו שהתנועה אשר התנועה מן המתנועע והתנועה
למתנועע התנועה סבבי המתנועע אם היה שם גלגל הקף תהיה תנועתו לא מן ה
המתנועע לא אל זולתו סביבו ועוד שהטבעת ארכנו שהכרה הטבעות אחר אחיכ נזכר
מגלגל דבר קיים סביבו תהיה התנועה ולא תהיה המתנייע תהיה הארץ קיימת ואם
היה גלגל הקף נמצא תהיה זאת התנועה סביבו לא דבר קיים ונבאר שאמנם
שאם בסבבו זכר שהוא המניע התנועה לא יהיה בזה גלגל הקף אבל בגלגלים ואמ' אמן
לא כן לא זולת זה וזה ידוע שלא שמענו מתלמידיו ואחר התבאר לנו זה לא הראוי
בזה ראוי ...יתר המרכז נב' יש בו מן היתר ממה שאמרו ארסטו לשורש
מה שאין להוסיף עליו וזה העניין כי והוא שבתנועת המרכז יש בו כבר אמרנו ה
התנועה הסבובית הגלגלית לא סבב המתנועע אבל סבב נקודה לא מסבב ואמ' ה
אם למרכז העולם והיא נגד התנועה לא סבב דבר קיים ואם יתבאר שאין ...מיד
לא התנועה שבתנועת המרכזים אחר שהנקודות ההם ירוץ גלגל הירח כמו שיראה
בראות ... היא התנועה סבבי המתנועע ואמנם נבארו מציאות סבב נקודה
מה שאינו ... אשר לא תהיה התנועה אם סבב דבר קיים ונשאר לנו שנבאר
הדבור במציאות שיעור יציאת המרכזים במספר המוצאי כפי מה שקובע שם
ונבאר התחרוש במציאות התמונה אשר אין ספק בו במה שיעור יציאת המרכזים
הם שמיקור ... במו שנבארו הרחקים כולם ונשאר הסיעור והתבאר שהנק'
קיימת ממרכז העולם אשר ישוב סביבה הנקודה היא ואמנם אין לחוש
גלגל הירח בתנועתו והיא למעלה ממנו ... גלגל כוכב חמה וכן הנקודה אשר ישוב
סביבה מרכזים גל' מרכז גלגל והיותו היא ואמנם אין לחוש גלגל כוכב ולמעלה מ'
ממנו ועד גלגל נוגה וכן מרכז גלגל היותו נב' בזה הרחק בשמו לבין גלגל כוכב
ונגה אמנם ... מרכז גלגל ליותו יהיה בין גלגל מאדים וצדק ורחק כמו שאלו
באו העניינים מן הדרוח המהשמן הטבעי וזה כלו יתבאר לך כשתראה הלוחות
והמרחקים אשר ידעת לכל גלגל ולכל כוכב ושיעור זה כלו במה שקדם בארץ עד
שיהיה הכל מעבר אחד בשמו ולא שיחבר יציאת גלגל גלגל ויוהר רחוק מזה
ויוהר מאוד מה שבכל שני גלגלים אחד מהם ירוץ האחר ודבק בו ... והמרכזים
יתחלף ... שיתנועע הרקיע ירוץ הגבולות והגבולות ... שיתנועע גלגל
הגבולות אחר זה קוטר שיתחלף ולא יתנועע הרקיע אם שיתנועע ... הרקיע

בתנועתו בהכרח אם לא יהיה התנועה על הקטר העבר בשני המרכזים ולפי
זאת תהיה הקריאה האמתית ולכן מה שיתבאר במאותם שהדרכים דבריו לא נמצא ולפי
מה שהונח מאחת המרכזים יתחייב כי התנועה שלו יתנענע אשר יחתו ז
בתנועתו ותבת מרכזו ולא נמצא הקטן כן הנה נמצא כל אחד משניהם האופק
והמרחק לא יהיה תנועה בתנועת אחרו ולא של מרכזו ולא על קוטבו אבל לכל אחד
תנועה מיוחדת לו ועל הבין ההכרח להאמין שיהיו אחרים מאשר הגלגלים
בין כל שני הגלגלים וכתב בזה גם כן מן הפלך ותחלה היה הקטן כן והנה יורו
מרכזי הגלגלים ההם אשר בין כל שני גלגלים והיה לשניהם להם גב התנועה
מיוחדת וכבר נראה זה התנועות במה שלא ועשה מופת עליה שאמרנוהו שאין
אפשי אמתתה: וגם גלגל בין כל שני גלגלים זה לא יראה שלא אמרנוהו לך בקיצור
שני שלא תבלבל עליך מה שהיה כוונת להביא אותו אחרים עניין הטעיה הנזכרת
במחברת וכמו שכבר אמרתי לך פעם אחר פעם ולהראותך המעגלות מאחות זה
בשמים ובעולמות נגד נעה הלמודות בזה מאוסריות ואחר בזה הלשון לא יתכן
אדם שאלו הגלגלים והדומה להם תכנית הויותם משמים שונים נגה שהיותם לבן
שגופן אלוה שיהיה את הדברים אשר יקחו בהשתלה ויקות המלאכה והבגד
הוייתם וזה שאין ראוי שיוקש על הנשמים האלהיים השונים הנכונים זה יתרף
דבריו מה שידעת. וכבר הודעתיך את המקומות אשר יחלוקו בהם תלמי ש'
שזכרתי לך מההבטות אין והקווים אשר הם מרכזי הגלגלים היותם אחד
יחד שהוא לא שמעתי כל משפט זה אם לא וזה יתבאר לך מידיעת שיעבר הקטר
לגלגל ומה בין שני המרכזים במה קטר הארץ על מה שעשה המופת הקרן
בתנועת המרחקים שהוא שיתחבר המרחקים ההם יתבאר לך אמתת מה
שעוררתיך עליו והתבונן רבות על הספק ותחם יהיה מה שזכרו אריסטו במאמר
השמינית היא האמת הנזכר אין גלגל היקף ולא חוץ למרכז וכולם יסבו סביב מרכז
הארץ ואיך ימצאו אלו הכוכבים התנועות האמתית לחיות היום עד שיהיה עמו ז
שתהיה התנועה הסבובה שוה שלמה וירחה בזה מה שיראה לא בא אחד מהם
פעם שוים אוסטים יחד וגם בהיות כלמה שזכר בעולמיות מגלגל היקף ה
הירח ונאות לגב נקודת יוצאת חוץ למרכז העולם וחוץ למרכזו היותו יותר
ב מה שיראה כפי הנראות הגלגלים להם לא יחסר אלא אחד ויעיד על אמתת זה

לגוף ג

רטל

ושלבר ומאוחר

פ לבנון

זה הדבר אמתת הלקיות התנועות בגרמים ההם תמיד ודרכי עבודתם ומה חשבם ושעוריהם ואין
יצייר לנו שוב הכוכב עם שאר תנועותיו מבלתי גלגל היקף ואיך היקף יוצא עד שיהיה שם גלגל
מושגה סובב לא מרכז שמה וזה והגלגל מחוץ ועוד מחרתו לך פנים בפנים עזה בלא לא יה׳
יתחייב בשלל התנועה שאין כוכב שיגבל לפי צורת מחוברת העולם איך היה יתגלגל כוכב שישה ה׳
התנועה שיתבונן בה שיהיו התנועות סבובות ושוות ומסכימות למה שיושב לעין יהיה הענין בן אולם
יהיה ועבר ידעת שאחד טבע בן שלם ספק בגדרו מאשר הידע ארסטו יסוד המרכז השלמות
ושתק ממנו והתעסק במה שיתחייב מן התאוה להיות מופעל שם המרכז אינו מודד למפעל
הנאה אולם הסיבה והאמת שהוא לא השיג לא שיגיעו לכל הלמודים לא שלמו בזמנו ולא שיודע
היה מכחיש אותו בהכחשה גדולה ואלו היה נאמר לו היה עוד בשלמות שהשנו בזה היה מסופק
גדולה ומה שאמרתיו לפנים הוא אשר חשבנו עתה והוא שלמות שזכר ארסטו מאמתת העולם
השפל ומסכים על ההקש והם ענינים ידועים הסבות מתחייבים קצתם מקצתם ואמתתם מבוארת בגלוי
והתבאר היות הטבע מתחדש וידוע ואמנם כלל שבגלגלים לא ידע האדם דבר ממנו אלא
בזה השער הלמודי הראשון ואתה תראה מה שבו ואמנם אמתת מה שאמר השמים שמים
ליי והארץ נתן לבני אדם ר״ל שהשם לבדו ידע אמתת השמים וטבעם ועצמם וצורתם ותנ׳ וה׳
ותנועותם וסבותם ועל השלמות אשר הם נתן יכולת באדם לדעת מה שתחת השמים ש׳
שהוא עולמו וביתו אשר ירד בו והוא חלק ממנו וזהו האמת כי סבות הראיות על השמים רחוקות ממנו
מה שנשגבו ממנו אשר עשם הוא עשם וכו׳ שאין לאדם השגה בהם אלא מעט וזהו האמת אשר בו
עניין לא יושג ואין לנו השגה במופת אלא ראיות מועטות ואמתתם רחוקה ממנו במקום ובמעלה כי אין לנו להשגת שלו
האדם לטעות הטירוף והפלא שהוא ספק בו שלא יבוא להם בראיות אשר לנו שיגבלו אותם הפ׳
חסרון דעתנו אין אדם השגה אבל נעמוד אצל היכולת ונניח הענין במה שלא יושג בהקש למי
שבאהו השפע האלהי הגדול עד שיהיה ראוי שנאמר עליו פה אל פה אדבר בו זה תכלית
מה שאצלי בזאת השאלה ואפשר שיהיה אצל זולתי מופת יתבאר לו בו אמתת מה שנסופק
לי והגדלתי בחירתי לאמת שהודיתי בלאותי והודיתי בקצורי מהעיונים ואם לא שיגיעו מופת
עלינו מהם ולא ידענו ״

פרק כה

דע כי אין בריחתנו מן המאמר בקדמות העולם
מפני הכתובים אשר באו בתורה בהיות העולם מחודש כי אין ה׳
הכתובים המורים על חדוש העולם יותר מן הכתובים המורים על היות השם גשם
ולא שערי הפירוש סתומים בפנינו ולא נמנעים לנו בענין חדוש העולם אבל היה אפשר לנו
לפרשם כמו שעשינו בהרחקת הגשמות ואולי זה היה יותר קל הרבה והיינו יכולים יותר

כלומר שלא יושג שיושבו שיעורם
כדי היקף ושמשו ושעור הגלגל
והמשל ...
... קוו

לפרש הפסוקים ההם ולהעמיד הקדמות העולם כמו שפרשנו הכתובים והרחקנו היותו ית' גשם
ואולם הביאונו שלא לעשות זה ושלא נאמינהו שתי סבות האחת מהם שהיות השם בלתי גשם
יתבאר במופת ויתחייב בהכרח שיפורש כל מה שיחלוק עליו שפשוטו יחלוק המופת ויודעים שיש לו פירוש
בהכרח וקדמות העולם לא יתבאר במופת ואין צריך שידחו הכתובים ויפרשו מפני הכ
הכרעת דעת אחד שאפשר להכריע סותרו באופנים מן ההכרעות וזאת סבה אחת והסבה השנית
כי האמיננו שהשם בלתי גשם לא יסתור לנו דבר מיסודי התורה ולא יכזיב מאמר כל נביא ואין
בו אלא מה שיחשבו הפתאים שבזה כנגד הכתוב ואינו כנגדו כמו שבארנו אבל הוא כוונת
הכתוב. אבל האמנת הקדמות על הצד אשר יראה אותו ארסטו שהוא על צד החיוב ולא ישתנה
טבע כלל ולא יצא דבר חוץ ממנהגו הנה היא סותרת הדת מעיקרה ומכזבת לכל אות ב'
בהכרח ומבטלת כל מה שייחלה בו התורה או הפחיד ממנו האלהים אלא אם יפרשו ה
האותות גם כן כמו שעשו בעלי הקבלה מן הישמעאלים ויצא בזה למין מן ההזיות ואמנם אם
יאמין הקדמות לפי הדעת השנית אשר בארנוהו והוא דעת אפלטון והוא שהשמים גם הם הווים
ונפסדים הדעת ההוא לא יסתור יסודות התורה ולא ימשך אחריו הכזבת האותות אבל
אפשרותם ואפשר שיפורשו הכתובים עליו וימצאו לו דמיונות רבים בכתובי התורה וזולתם
שאפשר להתלות בהם וגם יהיו לראיה אבל לא יביא אותנו לזה צורך אם לא יתבאר
הדעת ההוא במופת אחר שלא התבאר במופת לא זה הדעת נטה אליו ולא הדעת
ההוא גם כן נביט אליו כלל אבל נבין הכתובים כפשוטיהם ונאמר כי התורה הגידתנו ענין לא
יגיע כחנו להשיגו והאותות מעידות על אמתתו. ודע כי עם האמנת חדוש העולם
יהיו האותות כולם אפשריות ותהיה התורה אפשרית ותפול כל שאלה שתשאל בזה
הענין עד שאם יאמר למה נגלה השם לזה ולא נגלה לזולתו ולא לאחרים ולמה זה שלו
המצות והזהיר אלו המוזהרות ולמה ייחד הנביא באלו האותות הנזכרות ולא היו זולתן
ומה כוונת השם באלו התורות ולמה לא שם אלו העניינים המצוה בהם והמוזהר מהם
בטבענו אם היתה זו כוונתו יהיה תשובת אלו השאלות כולם שיאמר כן רצה או כך גזרה ח
חכמתו כמו שהמציא העולם כשרצה על זאת הצורה ולא נשיג רצונו או חיוב חכמתו במיוחד
צורותיו וזמנו כן לא נשיג רצונו או חיוב חכמתו שייחד כל מה שקדמה השאלה עליו ואם יאמר
אומר שהעולם כן התחייב יתחייב בהכרח שישאלו השאלות ההם כולם ואין יציאה מהם
כי אם בגנות מאמר יקבצו ההכזבה והבטול לכל פשוטי התורה אשר אין ספק בהם
למשכיל שהם על הפשוטים ההם ומפני זה היא הבריחה מזה הדעת ולזה כלו ירצו

עיון

ולמה נתן התורה לאומה
זו ולא נתנה לאומה אחרת
ולמה נתנה בזה הזמן ולא נתנה
לפניו ולא

יחי' החמשה וכו' ויכלו בחקירה על זאת השאלה אבל יתבאר החדוש במופת ואפי' על דעת
אפלטון יפול כל מה שדברו עלינו הפלוסופים מהם סדר וכן אלו התאמת להם מופת על הקדמות
על דעת ארסטו תפול התורה בכללה ויעתק העיון לדעות אחרות הנה כבר בארתי לך
כי הענין כלו תלוי בזה המבוקש ודעהו.

פרק כו

ראיתי לר' אליעזר הגדול דברים
בפרקים המפורסמים הנודעים בפרקי ר' אליעזר לא ראיתי מעולם
יותר זרים מהם בדברי אחד ממי שימשך אחר תורת משה רבי' ע"ה וזה שהוא
אמר דבר שמע לשונו אמר שמים מאי זה מקום נבראו מאור לבושו לקח ונטה כשלמה
והיו נמתחין והולכין שנאמר עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה הארץ מאי זה מקום
נבראת משלג שתחת כסא כבודו לקח וזרק שנאמר כי לשלג יאמר הוה ארץ זה לשון האומר
הנמצא שם ואני תמה זה החכם מה האמין אם האמין כי הוא מן הנמנע שימצא דבר
מלא דבר ואי אפשר מבלתי חומר יתהוה ממנו מה שיתהוה ולזה בקש לשמים ולארץ
מהיכן נבראו ואי זה דבר השגנו בזאת התשובה יתחייב שיאמר לו ואור לבושו מהיכן נברא
ושלג שתחת כסא הכבוד מהיכן נברא וכסא הכבוד עצמו מהיכן נברא ואם ירצה באור
לבושו דבר בלתי נברא וכן כסא הכבוד דבר בלתי נברא יהיה זה רחוק מאד יהיה מודה
בקדמות העולם אלא שהוא על דעת אפלטון אמנם היות כסא הכבוד מן הנבראים
החכמים כתבו זה אבל על פנים זרים אמרו שהוא נברא קודם העולם אמנם כתובי
הספרים לא זכרו בריאה כלל בלתי אמרו דוד יי' בשמים הכין כסאו והוא מאמר יסבול
מאמר התמדה וקיום וכן אמרו ואתה יי' לעולם תשב כסאך
לדור ודור. ואם היה ר' אליעזר מאמין קדמות הכסא הנה יהיה תאר לשם לא
נברא ואיך אפשר שיתהוה דבר מתאר ואורך על כן אמרו מאור לבושו סוף דבר הוא
דבר יבלבל כל דעת בעל הדת היודע מאד ולא התבאר לי בו פירוש מספיק ואמנם
זכרתי לך שלא תטעה בזה אבל שמעה כל חכמים הועילנו בו תועלת גדולה שהוא באר
שחומר השמים בלתי חומר הארץ ושהם שני חמרים נבדלים אחד מהם מיוחס
לו יתע' למעלתו ולגדולתו והוא אור לבושו והחומר האחד רחוק מאורו יתע' ומזהרו והוא
החומר התחתון ושמהו משלג שתחת כסא הכבוד וזהו אשר שמני שאפרש מאמרת
התורה ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר שזה הספיר במראה הנביאים ההוא אמת
החומר הראשון התחתון כי אונקלוס ע"ה שם רגליו שבה של הכסא כמו שבארתי לך
וזה באור שהלבן ההוא שתחת הכסא הוא חומר הארץ ובזה שנה ר' אליעזר זה הענין

ענינו ואלו מר"ל הוא שהם שני חמרים עליון ותחתון ושאין חומר כל אחד וזה סוד גדול
לא הקל בו גדול מגדולי ישראל שהוא סוד מסודות המעשה בראשית וסתר מסתרי התורה ב
ובבראשית רבה אמרו ר' אליעזר אומר מאור לבושו שמים בשמים נבראים מן השמים ובלבוש,
שיש נחרך בר' יהודה אמר הוי זה החכם כי חומר כל מה שבחרן חוי
אחד משותף לכל מה שתחת גלגל הירח וחומר כל השמים ומה שבהם חומר אחר
אין זה ומה שבתוך וזה החדוש המוסף ל"ל מעלת החומר ההוא וקרבתו אליו
ותפרון זה ונפלאותו וכו' ודע זה

פרק כז

כבר בארתי לך שהאמנת חדוש
העולם הוא יסוד התורה כלה ב בלא ספק ושאבדו אחר
ההתחדשו וההוה אינו אצלנו יסוד התורה ולא יפסיד עלינו דבר מאמונותנו באמונת
הפסדו ואולי תאמר והלא כבר התבאר שכל הווה נפסד ואם הוא נתהוה הנה יפסד
ודע זה לא יתחייב לנו שאנחנו לא אמרנו שנתהוה כהתהוות הדברים הטבעיים
המחוייבים לסדר טבעי כי המתהוה ההוא על המנהג הטבעי יתחייב הפסדו בהכרח
על מנהג הטבע כי כמו שטבעו חייב שלא יהיה נמצא כן ואחר כן היה כן כמו כן ב
הפסדו יתחייב שלא יהיה נמצא כן לעולם שסבב התהוות אחר ההויה בלתי מתחלף
התחייב לפי טבעו המונע לפי מה שתחייב ההויה אשר היא מציאות הדברים והקיום
לפי רצונו ית' לא על צד התחייב לא יתחייב לנו לפי זה הדעת שהוא ית' יפסיד המציאות
דבר לא היה נמצא שיפסיד הנמצא ההוא אחרי מציאותו אבל הענין תלוי ברצונו ואם ירצה
יפסידהו ואם ירצה ישאירהו או בגזרת חכמתו הנה הוא אפשר שישאירהו
לשם עולם ויעמידהו כהעמידתו ית' כבר ידעת שספק הנבוא אשר סברו הפילוסופים
בהיותו נברא שלא אמרו כל שייעדר לא שמענו כלל בדברי נביא או חכם שספק הנבוא
אשר סברו הפילוסופים בהיותו נברא שלא אמרו כל שייעדר לא שמענו כלל שייעדר לא
שמענו כלל בדברי נביא או חכם שספק הנבוא יפסד או ישאר אבל הכתובים אומרים
באמונה וכן עשות התשובות שם שלמעלה ובראים ולא יעדרו כלל ואלו הם יעידו
זה שימשך אחר פשוטי הדברות שבהם יהיו גם כן משנים המיד לשם עולם
כתוב ונתתי שהכתוב אמונים באמת גם עד סוף דבר הענין יתחייב שלא יתחייב
הפסד העולם מהכרח ולא נשאר אלא הגבלת הנביאים והחכמים אם בזה הענין
בזה העולם יפסד על כל פנים אם לא כי רוב המוני ישראל נוטה כזה הענין בו
ובזה העולם יפסד כל אותו אשר לך כי הענין אינו כן אבל הכתובים רבים בזו ב

באופנים

[illegible]

שלבחנים

בזו נצחותו ולזה שבח משפטיו שלמדנו שיראה מאמין שיראה הענין מבואר בו מאד
שהוא משל כמו שהזכיר ואם יאמין זה האחד מן המשכים אחר פשוטי הדברים ויאמ׳
אני מאמין לו מפלתו שיאמין הפשטו לא יקיפהו שום אלא צריך שיודיעהו שאין הפסדו
הכרחי להיותו מחודש אבל יאמין זה לפי דעתו כהאמין במשל ההוא אשר הזכ׳
הוא על פשוטו ואין הפסד בזה בשום פנים

פרק כח

הרבה מאנשי
תורתנו חשבו כי שלמה ע״ה יאמין הקדמות וזה פלא איך ידמו
באדם שהוא מאנשי תורת משה רבי׳ שיאמין בקדמות ואם יחשבו אדם שהוא
נוטה מאמונות ומדעות התורה ויאמר מעשה זה לאלהים איך קבלוהו ממנו
רבה הנביאים והחכמים ולא דברו בו עליו ולא פגעוהו לאחר מותו כמו שמצאנו בנשים
עכו״ם וזולתם ואמנם הביא לחשוב זה עליו מה שאמרו החכמים ז״ל בקשו לגנוז ספר
קהלת מפני שדבריו נוטין לדברי מינות וכן הוא הענין בלא ספק ר״ל שבספרו זה של
ספר ההוא עניינים נוטים לצד דעות זרות לדעת התורה ויצטרכו לפירוש ואין
הקדמות מכללם ואין לו פסוק יורה על הקדמות ולא ימצא לו בשום פנים פסוק מבואר
בקדמות העולם ואמנם יש לו פסוקים מורים על נצחותו והוא אמת וכאשר ראו כתוב
מורים על נצחותו חשבו שהוא מאמין שהוא בלתי מחודש ואין הענין כן ואמנם
לשונו בנצחותו הוא אמרו והארץ לעולם עומדת שהוצרך מי שלא ישגיח בזה ה׳
הקדום שיאמר הקדמון המשובח לו וכן יאמרו באמרו ית׳ עוד כל ימי הארץ שהוא כל
ימיה המשוערים לה ואחר יהיה מה שאמרו ומאמ׳ דוד יסד ארץ על מכוניה בל
תמוט עולם ועד ואם יהיה גם כן אמרו עולם ועד לא יחייב הנצחות יחייב הא״ית א״כ
יש לו תחלה זמן אחרת כי הכתוב בנצחותו ית׳ יאמר ימלוך לעולם ועד ׳ ואשר תדעהו ש
שעולם לא יחייב הנצחות אלא כשיתחבר בו עד אם אחריו כמו שאמר עולם ועד אם לנצח
כמו שאמר עד עולם אם כן מאמר שלמה לעולם עומדת למטה ממאמר דוד בל
תמוט עולם ועד וכבר באר דוד ע״ה ונצחות השמים והתמדת חוקיהם וכל
מה שבהם על ענין לא ישתנה ואמר הללו את ה׳ מן השמים וגו׳ כי הוא צוה
ונבראו ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור ׳ ר״ל שאלו החוקים אשר חקקם לא
ישתנו לעולם כי זה החק רמז לאלות שמים וארץ הקודם זכרם אך שהוא בא׳
אותם נבראים ואמר כי הוא צוה ונבראו ואמר ירמיה ע״ה הנותן שמש לאור
יומם חקות ירח וכוכבים לאור לילה וגו׳ אם ימושו החקים האלה מלפני נאמ׳

ית' גם ורצונו שלא ישתנו מחויבי טבע שהם לעולם שהיו נבראים ר"ל אי הנוקים
הם לא ימוטו ושהעולם זה ימצא בזולת דברי שלמה וכבר זכר גם שלמה שאלו מעשי
הש"י ר"ל העולם ומה שבו עומדים על טבעם לנצח ואעפ"י שהם נבראים אמר כי כל אשר
יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע הנה כבר הגיד
בזה הפסוק שהעולם מעשה הש"י שהוא עומד ונצחי קיים גם כן בבאורו והוא אמרו
עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע שזה הוא עלה להיותו לעולם כאלו אמר שהדבר
אשר ישתנה אמנם ישתנה מחסרון שיש בו ויושלם או תוספת אין צריך אליה
ותוסר התוספת ההיא אמנם פעולות האל אחר שהם בתכלית השלמות ואי אפשר
התוספת בהם ולא החסרון מהם הנה הם יעמדו על מה שהם עליו בהכרח שאי אפשר
מצא לשנויים ושלא הוא גם כן כן תכלית הכונה לומר שימצאו או התכלית לשומרה שישתנה
בסוף הפסוק מאמרו והאלהים עשה שייראו מלפניו ר"ל התחדש הנפלאות ואמרו אחר
כן מה שהיה כבר נקרא שמו ואשר להיות כבר היה והאלהים עשה שייראו מלפניו ר"ל
ר"ל התחדש הנפלאות ואמרו אחר כן מה שהיה כבר נקרא שמו ואשר להיות כבר היה
והאלהים יבקש את נרדף שהוא רוצה בו התמדת הנפלאות והמשך הטבע אחר
הטבע ואמנם זה אשר זכרו משלמות פעולת השם ושאין בם אפשרות להוסיף ושהן
ולא לחסר הנה כבר גלה החכמים אמר הכל תלוים משום ר"ל שפעולותיו כלם
ר"ל בריאותיו על תכלית האמתות ולא התערב בהם חסרון כלל ואין בהם מותר ולא דבר
בלתי צריך אליו וכן כל מה שסדר לבריאות ההם ומהם כלו דבר גמור ושמשך אחר
גזרת חכמה כמו שיתבאר בקצת פרקי זה המאמר.

פרק כט

דע כי מי שלא
יבין לשון אדם שישמעהו מדבר ידע בלא ספק שהוא מדבר
אבל לא ידע כונתו ויותר גדול מזה שהוא ישמע מדברין מלות הם בפי לשון המדבר
מורות על ענין אחד ויורו במקרה שיהיה המלה בלשון השומע מורה על הפך ה
הענין ההוא אשר רצהו המדבר ויחשוב השומע שהורתה אצל המדבר כהורותה
אצלו כאלו שמע ערבי יאמר אבה יחשוב הערבי שהוא מספר על איש שהוא
מאס ענין אחד ומאנו והעברי אמנם ירצה שהוא ישר בענין ההוא ורצהו וכן יקרה
להמון בדברי הנביאים שום שוה קצת דבריהם לא יבין מהם כלל כמו שאמר ותהי לכם
חזות הכל כדברי הספר החתום וקצתו יבין ממנו הפך או סותרו כמו שאמר והפכתם
דברי אלהים חיים וצריך לדעת שלכל נביא דבור אחד מיוחד בו כאלו הוא לשון האיש ההוא כן

כן רצו אליו לבד הוא אחד המיוחדים בעולם שיבינהו ואחר זאת הזכיר הכתוב ישועתו
עד שנשען בדבריו הרבה אחד ובדבריו אלהינו משה כי כשהגיד יעלו עננים או אבן
חומה בולה יתחזק זה בעולם שהכוכבים עלו והשמים אבנו ורגזו והשמש קדרה
והארץ חרבה ועשה וכוונת באו הרבה מן התשלומות זה כמה שיגיד אלהיהם
לאיש יעשהו מעשהו שרעו על ארצו וכן כשיספר הקריעת חומה והתמהות כי
הלחות חומה יפנו כשיספר אור השמש והירח והתמהות שמים והתמהות הארץ
וכוונת בזה כמו שקם כשיספרו אבן איש אוהליכה יתקנו עשה כמה ואחרון גדול
לבוא עליהם · וכשיספרו הלחות שיתקנו לשם שמחה וגדולה וייראו בעיני ה'
הכתוב עליהם וירד ושאר הרעים ונתן קולו והרבה כמו זה ויאמרו גם כן אחר ואחר
ויפל ויושב וכוונתו בזה כמו שאמר וכן שהגיד קריאת בתבנית אנשי מקום אחד
יתקנו מקום אנשי המקום ההוא האמין לו כמו שאמר יהושע ורחק יי' את האדם
והוא ה' לאבדם ישראל ואמר עכשיו בזה והכרית את האדם מעל פני האדמה ונאמר
ידי ישראל יהודה וידיעה נ"ב ואחר שהעמדתי לך זה הלשון שלפעמים אמרך אמרתי
זה ומעשהו · אמר יהושע כאשר צוהו תם להושיע בעת מלכות בבל ואמר דבר
מספרים ונזכר על הדם אחריו שהפסיק מלאכתו והתחיל לאמר אלהים בגוף מן
מלכותם והיותם יענו שנים ומה שישיגם מן הרעות הראשונות לבלתי גורל על
מהגבירת האחד אמר כי כוכבי השמים וכסיליהם לא יהלו אורם חשך השמש
בצאתו וירח לא יגיה אורו · ואחר בזה הפרק באמרו על כן שמים ארגיז ותרעש
הארץ ממקומה בעברת יי' צבאות וביום חרון אפו · ואין חושבים שם אדם
הגבעון מהן המכות והעוון ומשך אחר השווי החשבון והמאחרים הקמוריים
שחשבו שכוכבי השמים ואור השמש והירח נשתנו בשעת מלכות בבל שקרו
יגיד מאורעות כמו שזכר · אבל זה כלו מאמר שבין הראשונה שהוא בלא ספק ירמיה
כאור שהחזות וימצא למתוק מר וידמה ארץ לבנון והארזים נהפכים עליו · וכן
כאשר התחיל לספר מה שהשיג אלו שבין ישראל מן הגלות והשאום לכל מקנהם
הרשע בנפשו ישלח עבדי יהודה הטורחת שבעים ולעמים והחבה הבנות עליהם מתא
ונחבה ארץ ישראל כלה אחזו אחד אחד ופחת ופח עליך יושב הארץ והיה הנס מקול
הפחד יפול אל הפחת והעולה מתוך הפחת ילכד בפח כי ארובות ממרום נפתחו וירעשו
מוסדי הארץ · רועה התרועעה הארץ פור התפוררה ארץ מוט התמוטטה ארץ

מעתה ועד עולם הנבואה השכור ונער ובסוף זה הדבור הבקשתי לא תפר מה שיעשה השם באויבים
ואבדת מלכותם ותהיה שלום לירושלם ושהבטיחו השם שלא תלחם ואחריה הלבנה
ובושה החמה כי מלך יי׳ צבאות. ואמר יונתן בן עוזיאל כי את דברי יי׳ אמר ואחר כ׳
שיהיה לסנחריב מה שיהיה על ירושלם אז ידעו עובדי הכוכבים שזה פועל אלהי
ישראל ויתבהלו. אמר ויתבהלו ויתבושו לשיהיה ויתבוששו ויתבוננו לשתי אמרי
השם מלכותם יי׳ וגו׳ ולפי שר הכתוב לספר איך תהיה תשועת ישראל אחר מפלת
סנחריב ושמחת ארצם ויושבה והשבת מלכותם על ידי חזקיהו אחר מפלת שאור
השמש והירח יוסיף כי כמו שזכר שלא יתקיים שאור השמש והירח יסור ויהיה חשך
בהסתרת שלא יתקיים. כן אורם יוסיף אחר התשועה. והתנה הנביא זה התמיד באדם כי
שתשמחו עד גבול יתבסו עד ולא יחד אור ראותו למה שיעבר הרוח הרואה
מן הרואה השמש ולמושבו מישואו נב׳ לכתחלת והתקבן הנפש ונהפך יום חשוך
והתפשט הנפש לבו וחוץ הרוח יראה האדם כאלו האור יוסיף שלמה שהיה אחר
כי שם נכון ישבו ירושלם נבנה לא הבטח וגו׳ וסוף הימים ויהיה אור הלבנה כאור החמה
ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים ביום חבוש יי׳ את שבר עמו ומחץ
מכתו ירפא. להקים כשלום אחר סנחריב הישועתם אמרו כאור שבעת הימים
המפרשים זה אמרו הנה כן הרבו כי העברים ירבו בשבעה ואשר יראה לי שהוא
רומז לשבעת הימים שלחנכת הבית אשר היו בימי שלמה אשר לא היה משלם
לאותה מעלה והצלחה ושמחת הלבבות שהיה בימים ההם ואין שרומזים והצלחה
אז יהיה כמו שהיה בימים ההם השבעה. וכאשר ספר אבדן אדום ... אשר
היו מחזיקים לשראל ואלהיהם יושלכו ופגריהם יעלה באשם ונמסו הרים מדמם ו׳
ונמקו כל צבא השמים ונגלו כספר השמים וכל צבאם יבולו כנבול עלה מגפן וכנבלת
מתאנה כי רותה בשמים חרבי והנה על אדום וגו׳ והכתובו אדם כנבלי העשים היו כאלו
המפורים דבר ימותר או יכנו למשוב שהוא היחד עין ישן השמים ואם זה כי אם
משלו לגן מלכותם ואור סתר השם אותם והשפלת ושאולת גדוליהם במהרה וקלות
וכאלו אמר כי האנשים אשר היו ככוכבים בגדולה ובמעלות מעלה וראוי מן השמים
יפלו במהרה כנבול עלה מגפן וכנובלת מתאנה וזה מבואר לא אין צריך לדברי בזה
הימות ... להאריך בו את שהבא הכתוב שלו להורה ההראון ואחד מי שיחשוב בהם
שהם פעלות ... ראיה מזה הפסוק ... למה שבא לפני ואחריו ולא עוון

יען בזה היום יחזו אם כאלו היה הנה בחתמו ברכה על אלהי ה׳ אלהים כמו שבחתמו... ועוד פסוק גם [illegible] בתחלת [illegible]
הקב״ה בתהלותיו · ועוד כאשר התחיל שנית לבשר לישראל בתשובה אחרית כל הגליות
והאומות אשר עמו ועוד שהתחיל פסוקים והשרים בעמד הכם לא דבר אחר · אמר להם
ישמעו חיך נתתיו ושמתים קדם ושמתה הארץ ההיא ויראו מי שעלה ויאמר
עוזרים כמו את שהם אשר מלאו הארץ והיה נאשם בהם השלישי והקים בשתים
עליך נשיא חבו יחד וכל כלות השן ושבטם הקיימים בקיימות הארץ יחדו
השבטים יהם כאבות הבא הבא · תחלת זה השבע אמר כי נתם ה׳ עון נשם כל ארצותיה
וגו׳ הקשיבו לי עמי וגו׳ הדוב נדיי [illegible] וגו׳ [illegible] ושבטם והביאו אל הארץ
[illegible] כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה ויושביה כמו כן ימותון וישועתי לעולם
תהיה וצדקתי לא תחת · ואת בשוב ה׳ את שבות ישראל וקוממו והבמתם [illegible] יחדו שמי
וארץ כי כבר נמשך זה בבכריו שישים מלכות המלך כאלו הוא שלם ועומד [illegible] שמים
וארץ · וכאשר היה לבמות ואת אחב הוא [illegible] ואת שרפה בזה · וא׳
וחשים דברי בפיך ובצלי כמיתך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה
ואת בה שאר המלכות לישראל וקורות הבולם [illegible] כי ההרים ימושו וגו׳
ואת בה תולדות מלך המשיח ושלח [illegible] מלכות ישראל ואחר כן את לא יבוא עד שיגן
וגו׳ ועד כי יש עבדו [illegible] דבריו על אלו הה גלות המשכות לבני שיבין עשב
הדברים וספר [illegible] ופרטיהם · ואחר כן ספר שוב המלכות והמחות [illegible]
כל [illegible] שמים אחרים וארץ ושכחו [illegible] ויראה זכרם · ואחר
כן אמר זה על דבקות [illegible] · ואת זה אשר אמרתי [illegible]
[illegible] בעשן שמחה [illegible] הקוס [illegible] והעב ולא יוסר [illegible]
הקודם ושמעלה [illegible] השנים להדבק הפסוקים האמורים עליהם אין [illegible]
זה העשן · [illegible] ה׳ אזכיר תהלות ה׳ וגו׳ ואחר כן ספר [illegible]
[illegible] כל ימי עולם וגו׳ · ואת שדבק בזה את [illegible] ספר [illegible]
דור קדשו ואת שדבק בו ואחר כן ספר [illegible] עליון [illegible]
[illegible] ימי עולם · ואת שדבק בו ואחר כן [illegible] ה׳ עד
[illegible] ואת שדבק בו · ואחר כן זכר [illegible] בו [illegible]
[illegible] ולא [illegible] אחר [illegible] וגו׳ · ואחר כן יעד [illegible] · ואחר
כה אמר ה׳ כאשר ימצא התירוש וגו׳ ואת שדבק בו · ואחר כן יעד [illegible] ואת

הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו · ואחר כן סמך לזה זכרון שאחר החורבן יתקנו מחוגותיה ויהיה
כרמה בארץ והשכם לבלתי שקרים יאחלו העונשים המתחלפים · ואמר דבר זה לשונו ולשונו
יקרא שם אחר אשר המתברך בארץ יתברך באלהי אמן והנשבע בארץ ישבע באלהי אמן כי
נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני כי הנני בורא שמים חדשים וארץ חדשה
ולא תזכרנה הראשונות ולא תעלינה על לב כי אם שישו וגילו עדי עד אשר אני בורא
כי הנני בורא את ירושלם גילה ועמה משוש וגלתי בירושלם · הנה נבאר המאמר לך ה'
השגת כולו ועלה · וזה כי כשאמר אמר כי הנני בורא את ירושלם גילה ועמה משוש · ואחר
ואת הדבר היה אמר שנעשה התשובה ההם והשמחה בה אשר יעבירך אני שאמרתם
כמו שהם עומדים תמיד כי התשובה באלהים והשמחה בתשובה ההיא הם שני ענינים
אי אפשר שימורו ולא ישתנו לעולם מבלתי שיהיו לו · ואמר כמו שעשין התשובה ההיא
והשמחה בה אשר ישמחו שיהיה הארץ תמידי וקיימי כן יעמיד זרעכם ושמכם
והוא אחרון אחר זה כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה
עומדים לפני נאם ה' · כי פעמים יאחר הזרע ולא יאחר השם כמו שיתמלא [illegible]
רבות אין ספק שהם מזרע [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] מיוחד [illegible] [illegible]
אומה אחרת · וזה נבאר על העדה על תאות היחיד אשר בשאריה יש לנו
שם מיוחד ובאשר באו אל ההשגחות בעצה הדבקה [illegible] [illegible] כולם · ובכר
באמרם בדברי יואל · [illegible] ירושלם [illegible] [illegible]
את הארץ והנה תהו ובהו · ואת [illegible] [illegible] מלבות [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] שמים והקדרתי את כוכביהם [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] נאם ה' · ואמר [illegible] [illegible] [illegible] אשר [illegible] [illegible]
[illegible] ארץ ראשו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · ואמר [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ביום אור [illegible] ה'
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ארץ [illegible]
[illegible] ואמר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] את השמים ואת הארץ
את הים ואת החרבה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

ויעבר הש׳ לעבדים שהיה את הרשעה ארץ טמאה יהיה שבריה טמאה ואחר
בטען שד שאמתך לא נדרך סימנהו האומות ויתכנו להיותו שעשם על שוערין
לא על חרבן וכתב כמו שאמר עם מושע בזה אמר על כן לא נדרך בהיותך אדון
ובמוגו הרים בלבבימים ובא בספור עבורת אלדים רחוק מים ידלק אף ירדן
ההוראות קול רעמך בשלמי רעה והרעש הארץ הגדולים אדה יי׳ שלא שעשן
מלוגו נפתלכן טירת דבורה ארץ רעשה ונמוג הרבה ויהי שלא אחזר ישמח על
הה שזכרת ואחרנו יאמר יואל ושתי מופתים בשמים ובארץ דם ואש ותימרות
עשן השמש יהפך לחשך והירח לדם לפני בא יום יי׳ הגדול והנורא והיה כל אשר
בשם יי׳ ימלט כי בהר ציון ובירושלם יהיה פליטה וגו׳ והטוב אלא שהוא מספר
מיתת סנחריב על ירושלם ואם לא הגלה זה יהיה קודם מיתתו על ירושלם בימי
מלך המשיח עם היותנו כן בלתי זוכר בזה השען של חזבהדין ושריפת האש
ולקחת המחוברת מולהתמת אך יקרא יום יי׳ הגדול והנורא יום מיתת סנחריב
בירושלם הנה הנשבע כלום שיהיה בישועה גדולה אותה גדולה יקרא יום יי׳
הגדול והנורא כבר אמרו יואל ונלוים בא האדמה שהם כגבולים יי׳ ונורא מאד
ומי יכלנו והשען אשר על סבבו כבר הכשחר והוא הפסד זה העולם והשתנותו
מהה שהוא שלא הו השתנות כבר מאמינו היוסבו על השני יהיה הוא דבר שלא
נחנו בזה נשאה ולא דברי חכמים עד כי אמרים שיהיה אפי שנקוי שלא ואחד א׳
חרוב אין העבר המשחות לגמרי ואמרו ואחד חריב הורה על השאר הזמן וזה לא
עד מאמר מכלול והוא על עדה אחת ואשר המגון לכל החכמים התליך והותיסוד יבז
ישנה מאתו ראיה כל אחד מחכמי משנה וחכמי תלמוד הוא אמרו אין כל חדש תחת
השמש ושאין שם התחדשות בשום פנים ולא בשום סבה עד שרני שלקח שמים
חדשים וארץ חדשה כפירוש שיחשבו אותו ארץ שרים שהם עתידים להבראות
כבר הם ברואים ועומדים שנ׳ עומדים לפני יעמידו לא נאמר אלא עומדים והנה
ראיה ימחדו אין כל חדש תחת השמש ולא התשב כי זה סותר למה שבארנו
אבל אפשר שהוא רוצה שהעשוים הם קיימים באופן מחייב אותם ללו לז
מאשר ימי בראשית הוא נברא וזה אמרו חכמים אחרי שלא יתחדש דבר מעתה
ויוסף על השני יהוא להשארות התלאות כי אמת שנהפך המעט לנחם וגו׳
ויתחבו הרים להם ויהיו התורה העברית ובזה מבליתי סבה עבשת מחייבת

אותם הענינים ההם והודיע להם לא ימשכו ולא שבו עשו אחר · אלא כמו שאמרו ז״ל
ישלם כמעשיו והוא דעתי · והוא שאביך שימין חז״ל שהחכמים אלבבר מאמר
במלאכים לדברים זרים מאד המוגנים כתובים בבראשית רבה ובמדרש קהלת · וה
והענין ההוא הוא שהם רואים הנפלאות ההם מיוחד שמו בכ״ב על כל אחד · וזה
שהם אומרין כי כשברא השם זה האותיות והשבע על שלולה העולם שם באותם
ההם שיתחדשו בהם במה שיתחדשו מן הנפלאות בעת חדושם והוא הענין שד׳
שהודיעהו השם בעת אשר יאמר כי מה שיאמר ויפעלה הדבר כמו שעשם בעשותו בעת
מה שהוא בונו וזה אם הוא כמו שיראהו הוא מורה על מעלת האומר והיותו קשה
בענין מאד שישתה עם מאמר משה בראשית אני יתחדש רצון אחר אחר שקונה
כן · וכלל הוא יראה על דרך ההוא שהוא שם באותם הימים שידבקו ויגרו ולמעלה
למעלה המיד ירך בעת היא שמעשו המגריים והיותם ההם לבד הם שי אלקן
ובבר הפרוהן על זה המאמר ויזה בריאה מאהבתו לבדו עם · אר׳ יוחנן כהנים
היתה הב״ה עם הים שיהיה נקרע לפני ישראל הדא הוא דכתיב וישובו הים לפנות בקר
לאיתנו · אר׳ ירמיה בן אלעזר לא עם הים בלבד התנה הב״ה אלא עם כל מה שנברא
בששת ימי בראשית הדא הוא דכתיב אני ידי נטו שמים וכל צבאם צויתי התנה
שיקרע · את האור שלא יזיק לחנניה מישאל ועזריה את האריות שלא יזיקו ל
לדניאל את הדג שיקיא את יונה והוא ההוא כאמר · הנה זה הדבר לך הענין
יעלה הדעת · והוא שאנחנו נודה למרעשו בלתי יתנעתי · ונאמין שזה המנחות
המיוחד כמו שזה המבטח שאמר רבנו הק״ ל׳ לא ישתנה ממנו לבד בשום פנים אלא בהרחו
על בר המופת אשר יש יכולת ליה לשנותו כלו או להעביר או יזה עצמו
שירצה ואמנם אמר היה לו פתח והחלה שלא היה שם דבר נמנע כלל אלא הנסים
והמופתים יהיה שיצא היוצר בעת שהתנה ושלא יעבר זה אשר הותנה ושלא ישתנה
לו עצמו לא בענה שזה ממרעים מהוה שסבר יתעלה · ואמנם שלא נבטח אחר
יבוא זה הענין ויסור הנרתק · ואחר שזו יראה שמזה שהוא כמו ולא יפסק כן הוא
קדימות ולא נתחוות · ובבר אמרו ובמרתן שזה לא יסודר אלא על דין החיוב · וד
ושהחיובים בו דבר מרה על השם מה שסבר במרעיתו · ואחר שהקדימונו המאמר
זה נשיב פרק שנזכר בו נ״ב קצת השלות על הפסוקים במו במעשה בראשית כי ה
הכונה הראשונה בזה המאמר · אמנם היתה לבאר מה שאמרו לבארו מעשה

[illegible]

ומחשבה בראשית ומחשבה מרובה אחר שנקדים שתי הקדמות כוללות וזאת
אחת ״ **זאת** ההקדמה והיא שכל מה שנזכר במחשבה בראיות בדרך
ראיון כולו שלמשפטו שלמה שידעו מרעו הקדמון שלא היה השגן
כן לא היו מספקים אותו אנשי התחלה ולא היו התחכמים ממריצים מלאכת בהעלמו
ומששת הספור בו בבני הדיון כי המשוטים ההם מצאים אם לא הפסדם ראיון ׳
גדול והרבה דעת רעות מזה האלוה לבאו לגמור ונפירה במוד הקורה והנבו ׳
שמוצלהריק בחינם בדיון לבו והשאיה מן הקדמה ולא כמו שעשו הדרשנים ׳
והמופתים העצמים אשר ימשכו כי ידיעת פירוש התחלות הוא החכמה והרבות
הדברים והאחרים יתפתח אלה משלשות ואחיש בחינם במאמר הטבע אחר ׳
השלמות במסוות המופתים וידיעת היסודות הנאותית הוא ראוי אחבלבאי שידע
מה דבר אין ראוי לברשו כמו שאמרתי מעניים בפרשן המשנה וספר אחרון מן
מתחלת הספר ועד שתן בגוף שלדים הקירב דבר ׳ ואמרו זה אחר שנזכר בנוסח
הגשי ׳ הנה כבר התבאר מזה שאמרהו לא כאשר חייב השגן הא״י בהכרח
לבלתי שישינו שלמות שישיגהו שלשולהן כמו שנבאר בפרקים הבאים בעצאחד
אי אפשר לבלתם שיוכל להבין דבר מאלו היסודות אם מעיונו או מתורה הורה לו
אותו מקבלתי שיראה ראשון והבאור במאמר ב׳ ראשונים מאמר ׳ וכבר נאמר בדרך ההדיוטות
והעצורה בדיות בעבדי רבותי ז״ל לשוידים אותם גב׳ לא שהם מעשרות בעבדי אחרים
ובעבדים אחרים ולפה המחתן תמיד באן הקדמים תזכור המאמר האחד אשר הוא
סבת הדבר ׳ ואנח הבאור למי שראוי שיובן לו ״ **הקדמה** שנית שהנביאים
כמו שאמרנו ידברו משלות המשתנים ——— ובשאות ראיון
הבונה בהם מה שידו שלו במשלו הראשון אבל נזכור הסם לון מפני נערך אחת
כמו מקבל שקדשיבעוד מאמן כי שורד אבי׳ כמו שנבאר בפרקים הבאים ולפי זה השגן
נאמר במרובה אשמלבמו שנאמרנו ׳ וכן רנלשנך ׳ ובשעת רלב׳ וזולת זה ׳ וכן מאמר ׳׳
זכריה והדרים הרי נחשת ׳ וזולת זה מזה שנאמר ׳ ואחר שתי ההקדמות האלו אבאר
הפרק אשר ידברהו ״ **פרק ל׳** לששים הפרש בין הראשון ובין ההתחלה וזה
שההתחלה היא ממנות במה שהיא לו התחלה אל שמו חמש״ם שלו
הקדמים לו בזמן כמו שאמר שהלב התחלה החי והיסוד התחלה מה שהוא לו יסוד ׳ וכבר
יאמר לו גב׳ שלמה השגן שהוא ראשון אבל הראשון אחים יאמר שלהקודם בזמן לבד

שתלה שיהיה הקודם והאחר בזמן למתחלף אחרין כמו שיהיה ראשון ושני וסדר בזמן
בענינים ואחרים תלוי ולא שתלוי התחלה תלוי והיא תאר היות שלראשון [illegible]
קום התחלה התחלה כבר [illegible] בהוסע ואשר יורה שהתחלה ראשית שהיה אצל מן ראש
אשר היה התחלה אחר לפי הנחתו והעולם לא נברא בהתחלה זמנית כמו שאמרנו כי
הזמן מכלל הנבראות ולא אמר בראשית והבית נביא כל׳ ופירוש זה הפסוק כי
האחרות כן בהתחלה ברא את השמים והארץ וזהו הפירוש האמתי לפרוש
שלמה שראוהו כרוב לקנות החכמים והעמיד זמן נמצא קודם בריאת העולם
ומופקן אחד כי זהו דעת מרשעו אשר באר לך אשר יראה שהזמן לא יצייר
התחלה וזה מעניין ואשר הביא האומרים שזה האחת הוא מנשם יום אחד ויום שני
והבין אותו זה אחת העניין על פשוטו וחשבו אחר שלא היה שם גלגל וכו׳ ולא שמש
במי זה דבר שומע יום ראשון ואחרו בזה לשון יום ראשון אמר ר׳ יהודה בר׳ סימון מכאן
שהיה סדר זמנים קודם לכן אמר ר׳ אבהו מכאן שהיה הקב״ה בונה עולמות
ומחריבן וזה יותר מגונה מן הראשון ואתה התבונן מה שהוקשה עליהם והוא מצאו
זמן קודם מציאות השמש והנה יתבאר לך היתר הזה אשר פותח שאלת הקושיא כי
בקרוב אלהים יום לא רצו אך השנים לומר שני אחד מעלתו סדר זמנים קודם וזהו
אמונת הקדמות וכל בעל תורה יתרחק ממה ואין זה האחר אחד אלא כוונת באחר
כי שיעור שנים מהכן ונבראו סוף דבר לא הבין כלי המקורות למאמר אחר כבר
הודעתיך שיסוד התורה כולה שהשי׳ המציא העולם לא מדבר ולא התחלה ומאמר
אבל התחיל ונברא כי הוא נמשך לתנועת הגלגל הנברא ומה שצריך שתדעהו כי
שהתחלת העמדת מאמרו את השמים ואת הארץ כבר באו החכמים במקומות
רבים שהוא כעניין עם ירצו בזה שהוא ברא עם השמים כלומר שעשמים ועם הארץ
כלומר שבארץ וכבר ידעת בזמנים כי השמים והארץ ונבראו יחד למאמרו קורא אני
אליהם יעמדו יחדו אם כן הכל נברא יחד ונבדל הדברים כולם ראשון ראשון עד שהם
המשילו זה לזורעי זרעים שוים בחד זמנו אחת ונמת קצתם אחר יום וקצתם אחר
שני ימים וקצתם אחר שלש וזריעה כולה היתה בשעה אחת ולפי זה הדעת
האמתית בלא ספק יותר הספק אשר חייב לר׳ יהודה בר׳ סימון שיאמר מה שאמר
והוקשה עליו במי זה הדבר שומע יום ראשון ויום שני ויום שלישי וגבי אמרו ה
החכמים בבראשית רבה במאור המבר ברבה שהוא נברא ביום ראשון אמרו

אמרו בזה הלשון הן הן מאורות שנבראו ביום ראשון ולא תלאן עד יום רביעי · הנה כבר
התבאר כמה הכונה · ומה שצריך שתדעהו שהארץ שם משותף יאמר בכלל ובפרט
יאמר בכלל על כל מה שתחת גלגל הירח ר"ל היסודות הארבעה · ויאמר בפרט על האחד
האחרון מהם והוא הארץ · וראיה זה אמרו והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום
ורוח אלהים מרחפת על פני המים · ובר קרא כולם ארץ · ואחר כך אמר ויקרא
אלהים ליבשה ארץ · וזה גם כן סוד גדול כי כל מה שתמצאהו שיאמר ויקרא אלהים לכך
וכך אמנם להבדיל מן הענין האחר אשר שתף בו השם בו זה השם · ולזה פרשתי לך
זה הפסוק כי התחלה ברא העליונים והתחתונים והיה ארץ הנאמר תחלה הוא [illegible]
ר"ל היסודות הארבעה והנאמר שנית · ויקרא אלהים ליבשה ארץ היא הארץ · הנה כבר
התבאר זה · ומה שצריך שתדעהו כי היסודות הארבעה שזכרן תחלה אחר השמים
אשר אמרו שמם ארץ הראשון יורה עליהם שהוא זכר ארץ ומים ורוח וחשך · כי
החשך הוא האש היסודי לא תחשוב זולת זה אמרו ודבריו שמעת מתוך האש · ואמרו
כשמעכם את הקול מתוך החשך · ואמר כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נפח ·
ונקרא כן ר"ל האש היסודי בזה השם להיותו בלתי מאיר אבל [illegible] שאלו
היה האש היסודי מאירה היינו רואים הלילה האויר כלו כלהבה מתלהב כאש · וסדר זכרם
כפי המקומות הטבעיות הארץ · ועליה המים · והאויר דבק עם המים · והאש
למעלה מן האויר כי בהבדל האויר על פני המים יהיה החשך אשר על פני תהום
למעלה מן האויר בלא ספק · ואשר חייב שיאמר רוח אלהים מפני שאמר מרחפת
ר"ל מרחפת ותנועת הרוח מיוחסת לעולם לשם · ורוח נשבה מאת יי' · נשפת ברוחך
ויהפך יי' רוח ים · וזה הרבה · והאשר היה החשך הנזכר תחלה אשר הוא האש
היסודי בלתי החשך הנזכר באחרונה אשר הוא החשך התחיל לבאר ולהבדיל ואמר
ולחשך קרא לילה כפי מה שבארנו · הנה כבר התבאר זה · ומה שצריך שתדעהו
שאמרו ויבדל אלהים בין המים אינו הבדל מקום שיהיה זה למעלה וזה למטה
וטבעם אחד · אמנם פירושו שהוא הבדיל ביניהם בהבדל הטבעי ר"ל בצורה · ושם
קצה זה אשר קראו מים תחלה כבר אחד בצורה טבעית [illegible] · ושם קצתו האחר
אחרת וזהו המים · ולזה אמר ולמקוה המים קרא ימים · הנה כבר גלה שהמים
נשקס הראשון הנזכר על פני המים אינו זה אשר בימים אבל החלק הנבדל בצורה אחת
למעלה מן האויר והחלק השני הוא זה המים · ויהיה אמרו ויבדל בין המים אשר מתחת

לרקיע שאמרו ויבדל אלהים בין האור ובין החשך אשר הוא כהבדלה אחת הרקיע
עשוי מן המים נתהוה כמו שאמרו קונדיה טפה המתעשה ואמרו וכן ויקרא
אלהים לרקיע שמים ולמה שנאמר לך לבאר שהוא השם ושאין השמים הנאמר
בתחלה כשאמרו את השמים ואת הארץ הם אשר נקראו שמים ואחר זה הענין ב
כאמרו על הרקיע השמים לבאר שהרקיע בלתי השמים ואחר זה הארץ גם יקרא
גם כן השמים האמתי הרקיע כמו שנקרא הרקיע האמתי שמים והוא אמרו ויתן ג
אותם אלהים ברקיע השמים ויתבאר גם כן באלה המאמר מה שסבר המבאר במאמר
מהיות הכוכבים כלם והשמש והירח הקבועות בגלגל שאין רקיע בעולם ואינם על
שנים בגלגלים שיראו הקראוין אמרו ברקיע השמים ולא אמר על רקיע השמים · וכן
טבר המבאר שאומר אחד היה מאוחד והראה מים · ואחר כן קובל בשלש צורות הי
קראו מים וקראו רקיע וקראו על הרקיע ההוא וזה כולו חוץ לארץ · הנה סבר לקרא
בשני דרך אחרת לבוא גלגלים · אמנם זה אשר למעלה מן הרקיע קרא
מים בשם לבד לא שהוא אלה המים הידועים · הנה כבר אמרו החכמים ז"ל אש כן
אמרו כאומרם ארבעה נכנסו לפרדס וכו' · אמר להם ר' עקיבא כשאתם מגיעים
לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים שכך כתוב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני
והתבונן אם תהיה מאנשי העיון איך בארו בזה המאמר ואיך גלה הענין כלו
באופן שלם ואיך בין כל מה שהמבאר במורה נבוכים אורה השמים והרקיע שלא
מה שאמרו האנשים בכל דבר ואמנם שצריך שידעהו והתבונן עליו ה'
קהלה אשר מבאר לא נמצא בום הענין טוב · וכבר ידעת מאמרי החכמים ז"ל
אשר אמרו גם בזה על ענין הדרש הטוב שבהם אומרים לפי שלא אמר בהם
השמים · ועל זה אלו מבוארת אחד וזה כי כל אשר יזכור שם מעשה המצוות
המתחדשים הנמצאים על הדרך האמתי הם ושם אמר בזה כי טוב · אחר
הרקיע ההוא אשר עליו אשר נקראו מים השני כמו מן הראשון כמו שבארנו וזה ט
שאם יובן כפשוטו בצורת השני יהיה ענין בלתי נמצא כלל שאין שם ענין כלל
אחר בלתי היסודות בענינו ובין השמים התחתונים ואין שם מים למעלה מן ה
האויר אבל שיראה אחר שזה הרקיע וזה שעליו הוא למעלה מן השמים
ויהיה השני יותר נמצא ויותר רחוק משיושג ואם יובן כפי הפשט וזה שולל
טבע יותר עולם שהוא צריך שיהיה מן היסודות התחתונים עד שלא ידעהו המין

הראשון ושני שהוא כן אין ראוי שיאמר בו כי טוב · ואמנם שני טוב עולה הראשונ'
ואמר בהתנועות זה התנועות וההתמדה · אבל הדבר עולה קושין אשר פירושו
שלהתמדת כן אין זה יתעלה בו וביאת לבני אדם עד שיאמר בו כי טוב ואין זה אמת
לפרטותי שהוסיף בחומר והוא שזה ואם הוא חלק בו ואין הנעשות אלא הבלתי
מכוונת להישך התנועות שיאמר בו כי טוב אבל להכרח התחייב כדי שיתגלה הארץ
והבן זה · ואמנם שצריך שיתעשו שהחכמים סברו באמרן שקשטים והאילנות שר
הנמצאים השם מן הארץ · ואמנם הנמצאים אחר שהמטיר עליהם ושאמרו ואד
יעלה מן הארץ ·· ואמנם הוא סתר שני הראשון אשר היה קודם הבשם הארץ
הסתולת הראשה אבל ושני הוא קודם מן הראשון · ומאמר הוא זה מן הכתוב ל'
וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח · וכבר ההתאר זה · וכבר
ידעת אתה הענין כי ראש קצות ההויה וההפסד אחר הסבות העליונות האור
והחשך לפי שימשך אחריהם מן החום והקור וכל צורות השפל יתעדבו היסודו'
באור ובחשך ישתנו מזגיהם · והתחלת הראשונה יתחדש ענקם שבעלי חיים אשר
קם התחלת סבות וחיות השלמים כולם אשר המערבות והם גם כן סבות התחדש
יאחר כן הרכבת הצמחים ואחר הצמחים בעלי חיים · והרכבה האחרונה היא
האדם ושהחשך הוא טבעי שנמצאות השלם התחתון כולו והאור מתחדש עליו · אמ
ענין אבחון · אלא להורות שבהעדר האור ישאר העניין השני הזה · וכן בא הכתוב ב'
במעשה בראשית שלא זה הסדר בשוק לא יאמר דבר מזה · ואמנם שצריך שהבינהו
אחרים כל לאשה בראשית בקריאת ובראו בעולם ובראו בשבועם ובראו · יאמר כי
לא היה בהם שלשלמות מינותן ועל שלמות צורתן ונמצא שנעקרו והוא אמרו בנפשו
ובראו מן זכר היא לבל אחר לאתודעות בב' שיש בו ולבבר ההמאר · ואמנם שצריך ש'
שהבינהו ואחר זכרו בריאת אדם בשני ימים בראשית יאמר זכר ונקבה בראם
ואחר הבריאה כולה ויכלו השמים והארץ וכל צבאם והנה פעם אחר לבריאת
חוה מאדם · וזכר עץ החיים ועץ הדעת ולדבר הנחש והענין ההוא וזכר שזה אלהים
אחר שהושם אדם בגן עדן ולהחכמים מאמרים שזה הענין היה כלו בנס · אשי
ושלא יתהפך שגן בנס פעם אחר שמעשה בראשית שלא יונה דבר מהם
הישנים הם כמו שאמרו שעד עתה לא היה מתגלגל · ועם כל זה כבר זכרו
דברים מאמריהם עד מולקטים מתוקו מתחתיהם ואערוך גם כן על דברים כמו ב'

שהעירו הם ז"ל. והנה אלו הדברים אשר אזכרם לך מדברי החכמים ז"ל אמנם הם
דברים שהבנת השאלות מבוארים בפי' אשר זכרנום לו מתוקנין מאד ולזה לא ארבה
בפירושם ולא אשיבם השבושים שלא אחדש מאומה סוד אבל אזכור אותם בקצרה כסדר
ושהשבה מעשה ישפיק בקצרה לבוא עד. ומזה אמרם כי אדם וחוה נבראו כאחד
מדובקים גב לגב ונחלק ולקח אחד מהם והיא חוה והובא אלו ואמרו אחד מצלעותיו
רוצה בו אחד מחלקיו והביא ראיה מאמרו ולצלע המשכן אשר הבינו צד המשכן וכן אמר
תרגומו והבן איך היה הבאור שהם שניהם כבר אחד והם אחד כמו שאמר עצם
מעצמי ובשר מבשרי והוסיף זה הבאור באמרו שקרא שניהם יחד אחד איש ואשה
כי מאיש לקחה זאת. ואמר ודבק באשתו והיו לבשר אחד ואיך גדול
סכלותמי שלא יבין שזה כלו לשון בהכרח הנה יבא הבאור זה. ואמנם שצריך
שתדעהו מה שבארוהו אחר שהם זכרו שהנחש היה רוכב ושהיה כמו גמל
ושרוכבו הוא אשר השיא חוה ושאחר רוכבו היה סמאל שם הם יקראוהו על ה'
השטן והנכם אומרים במקומות רבים שהשטן רצה להכשיל אדם הראשון עד
שלא ירצה להקריב יצחק וכן רצה שיחטיא עד שלא ימשך אחר רצון אבינו ואמרו
עד כשטן וכו' ז"ל לבעבור זה אמרו בו פרשה אלו הדברים הם ענין אומרם מה סבה
אומרים לעדך וכו' והנה יבא הבאור לך שפרשתי הוא השטן. וזה הנחש גם כן כמו כ'
שפסר יצא לשטן. ואמרו גבוה להשיא חוה היה סמאל רוכב עליו והקב"ה שוחק על גמל
ורכבו. ואמנם שצריך שתדעהו והתעורר ישנו היות הנחש לא קרב לאדם ולא דבר
עמו אמנם היה השתדלותו וקרבו לחוה ובאמצעות חוה נזק אדם והמית הנחש
ושמחה השלישי אמנם היא היתה בין הנחש וחוה ובין זרעו וזרעה ואין ספק
שזרעה הוא זרע האדם. ויותר נפלא מזה הקשר הנחש בחוה זרעו בזרעה רק
ועקבו והיותה מנצחת לו בראש והוא מנצח לה בעקב וזה מבואר גם כן ומה שאמרו
גם כן הנפלאים השיכויים גבר בהבנתה הנה ושבונו פרק זה המחוה הבא טובה
הנפלא ממה שזה המשלה בריבו למדע והוא אמרם מפני מה עלה הנחש
בה אומות ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן. ועם אלו שלא עמדו על הר סיני
לא פסקה זוהמתן והבן גם זה כן. ואמנם שצריך שתדעהו אמרם עץ החיים מהלך
חמש מאות שנה [illegible] קורות עשה השעור. ואמת החכמים ממה להם לתבונה [illegible]
השטן ובאחרון הנה יבא הבאור זה. ואמנם שצריך שתדעהו גם כן אמרם עץ

קורם

פנעם

[illegible]

ויענק החיים לא גלה הכוונה אותו אלא לאדם ולא עשה לעשותו וזה אמת שעבעה המאמר
כן חייב. ומה שצריך שתדעהו אמרם ויקח ה' אלהים את האדם. עלה וינחהו בגן
ישב בשלו. לא אמרו בזה הלשון להעלותו ממקום ולהניחו במקום אלא העלות המדרגה
מציאותו באלו הנמצאות ההוות והנפסדות ויושב על ענין אחד. ומה שצריך שתדעהו
גם כן ותעורר עליו אמרו היות שני בני אדם קין והבל והיות קין הוא ההורג
להבל בשדה. ושהם יחד אבדו ושלא נתקיים המציאות אלא
לשת כי שת לי אלהים זרע אחר. והנה כבר התבאר זה. ומה שצריך שתדעהו
ותעורר עליו אמרו ויקרא האדם שמות ולמדך שהלשונות הסכמיות לא טבעיות כמו
שחשבו קצת. וזה שצריך שתתבונן בו אלה הארבעה מלות אשר באו בענין השמים
והם ברא ועשה וקנה ואל. ואמר ברא אלהים את השמים ואת הארץ. ואמר ביום
עשות ה' אלהים ארץ ושמים. ואמר קונה שמים וארץ. ואמר אל עולם. ואמר
אלהי השמים ואלהי הארץ. אמנם אמרו אשר כוננת מעשה שמים ונוטה שמים כל
אלו יכללם עשה. אבל ברא הוא ... אמנם נופלת על עשות
עיקר והוא אחר מאמרה מן המאמרים האחרים גם כן הצורה והאחר גם כן מקדם.
ונאמר אתה יוצר אור מקדם שהוא מקדם. ויוצר הרים מהאחרים. וכן וייצר ה' אלהים
אמנם זה המלות המיוחד בכללה שלם אשר קונה השמים והארץ הזכיר שלו ברא
שהוא אשלו המלאכה מאשר ואמר גם כן עשה לצורתו הראשונה אשר עשו להם
כל מעשיהם ואמר בהם קנה למשל יתן שליטים במשל האדם שלעבדיו ולזה נקרא
אדון כל הארץ והאדון וכאשר לא יהיה אדון אלא שיהיה לו קנין. וזה נוטה לגדר
האומרת קדמות החומר אחד מאלה המלות ברא ועשה. ואמנם אלהי השמים. וכן
אל עולם הוא בבחינת שלמותו ית' ושלמותם שהוא אלהים כלומר שופט והם שופטיו
לא בענין הממשלה שזה הוא ענין קונה. ואמנם הוא בענין בחינת מעלתו ית' במציאות
ומעלתם שהוא הוא השופט להם לא הם. ואל תחשוב אלו השיעורים הבל שזה מה שהם ענין
מה שסם בזה הענין מקשיקין כפי כוונת המחבר ולפי המעיין בו.

פרק לא

אולי כבר התבאר לך העלה בזה השבת והיותה בשקילה ויראו
הנביאים הרבה עליה. והיא שלישית למציאות השם והרחקת השניות כי ההזהרה מעבוד
זולתו אמנם הוא לאמת הייחוד. וכבר ידעת מדברי שדעות אם לא יהיו להם מעשים
מעמידים ומתמידים בהמון לא לא ישארו ולזה צוו בתורה להבדיל זה היום עד שי'

שיתקיים יסוד חדוש העולם ויתקיים במציאות כשיסתפק בני אדם כולם כמוס אחד · ויבטל
מה שלא יכול יהיה המנגד כי שהמציאות ישיג יי' וגו' ויבר כמו במחה המחלוק שהי' שאר מי
מתחלפות ממנו שהם עליונים מתחלפים · וזה שהוא אומר בעלת הבל הנבראים בעשר הדבר
הראשונות אמנם שהמציאות שהשי"ת וגו' ואמר במשנה תורה וזכרת כי עבד הי' במצרים
ועל כן צוך יי' אלהיך · וזה אמת כי העלול במאמר ראשון הוא סתר קיום והגביל · כמו ש'
שאמר על כן צוך יי' אלהיך השבת · והוא העולם הנמשך לעולם כי שהמציאות · אמנם
היו לנו הודעת השבת ... אשר הוא שנמשך לעולם היותנו עבדים במצרים
אשר לא היינו עובדים ברצוננו ולא היינו יכולים לשבות לכן נצטוינו בתורת הש'
השביתה והמנוחה לקבץ שני הענינים האמתיים ... והוא חדוש העולם המורה
על מציאות השם בתחלה ... ובענין הקל ... חסד השם ... בהשחתנו מתחת
סבלות מצרים וכאלו הוא חסד כולל במציאות ההוא הענין והקנין השני ·

פרק יז

דעות בני האדם בהשגחה בדעתם קדמות העולם וחדושו אני רוצה
בזה כי כמו שהיו אחר אלה מחלוקות ... אלו דעות בקדמות העולם
וחדושו כמו שספרנו כן הדעות על ההשגחה ... ולא תחשב לדעת אפיקורוס שהוא
לא יאמין מציאות האלוה כל שכן שהוא יאמין מציאות השגחה אמנם ... לזכרון ש'

הדעה הראשון

דעת מאמין הא' · והוא דעת המון הפלוסופים ... שיאמין בהשגחה · וקצת המון ... כן ...
יאמינו והוא שהש' יגזור ... ויסיר בהשגחה ונסלקה ... מן ...
בין שיהיה האיש ההוא ... או עשר ... לא ... אדם גם
כן ... מדות כי בני אדם ... לא ... השם ...
על אדם ... לפי זה הדעת

והדעה השני

הוא דעת הפילוסופים הוא שהשגחה ... אחד ...
אדם והשלמות ההוא לא ... אדם לא ... יוצא ...
המין ...
מציאות במין אחד כי לא יחבין מציאות השלמות ההוא ...
... המין ההוא ... אחד ... זה ... ואם היה השלמות
ההוא ... שהוא צריך ...
... והוא שהאיש המעשה ...

לב

מקב

לן

ובלבוז ...

קצ

...

בתמיה ישראל מה שאפשר אין השלמות ויודעין שעמו ההזמנה אשר השתוקקה הוא יותר
בהכרח שזה השלמות הוא לו בטבעו ולא יתכן לבד זה הדעת שיהיה איש ראוי לנבואה
ויתכן שעמו ההזמנה אשר השתוקקה הוא יותכן בהכרח שזה השלמות הוא לו בטבעו
ולא יתכן לבד זה הדעת שיהיה איש ראוי לנבואה ויתכן שעמו לבו ולא יתנבא כמו שאמרו
שאין אדם זוכה בכוון בעסק טובו ולא יוכל בכוון ההוא לם טוב ומה שדומה לזה..

וקנאתו והוא דעת חבר יחד ויסוד דרכו הוא כמו זה הדעת הפלוסופי
בעצמו אלא בדבר אחד וזה שאנחנו מאמינין שהראוי לנבואה
ויתכן שעמו לא יתנבא שלא יתנבא וזה דבר לא... וזה אולי כדמות הבעלות כולם
ומשך במינהם שהשען היטבה הוא כי כל מי שראוי לנבואה לבד בריאתו ויהיה ולמד
לבו ולמדו שיתנבא וקרוב מזה אמרם הוא כלי שמעמידו כו בו
אין מעמדי ראוית במחה מלך אדם בשגן שאין אמם היות מודיעו הקבה וזה
והשלמות במדות ובבריאות ועל כל פנים הוא אמרם אין השכינה שורה אלא על חכם
גבור ועשיר וסבב במרין זה בספרים הישנה ומהלך הגדול והביא ראיות מביא
מהעסקים תמיד בספר אולי היתכן שעמו ומעלו לא יתנבא הנה הביא מזה ממשנן
ברוך בן נריה שהוא מלך שהוא הלך אחר ירמיהו ולמדו והכין והיה מקוה להנבא
ומנעו כמו שאמר יגעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי ונאמר לו על יד ירמיהו כה אמר
יי וכו' כה תאמר אליו והנה הבקש לך גדולות אל תבקש ואמרו לו לנבואה אחר
שהנבואה היא דרך גדולות וכן יאמרו שאמרו בן ונביאה לא מצאו חזון מיי מפני
היותם בגלות כמו שיבאר שלא שנזכה שהם רבים מהם כהנים הרמים ותמיד
דברי חכמים בכל קולם שזה הזמן והוא שהם יבאו להתנבא מי שירצה מהם
שירצה אותם לשם המעלה שיהיו אבל היתנאים מעוני הזמן אז יאפשר זה
אבל כל שיבא אחד מהם אלא כשיאפשר והנה אחר או בנבואה יודיעו ונתן
יאפשר מעלתו השלמות והשלמות ואז יהיה האפשרות הבלתי נמצא הזמנים
ולא יעיד בחורן ואדם אחד באו ישעתך ואדם האמרים הקשה כי זה
הראשון כלל באחוי אפשר לו מעלת הפנה עושות בעיקר ידיעות כמו שיתבאר ואז
ואמנם אחרו הן עוד אחד כבר ידיעת הראיות יוסף הישרים הצדיק עוד והוא בן
שלשים שנה וכן יהושע עוד אחר והוא קרוב לששים שנה והוא אחרו ומשרתו
יהושע בן נון עוד וגו' ומשה רבינו אז בן אחד ושמונים שנה וכל זמנו ימיה ושנה

ויהי יהושע אחריו ותרגמו משרתו · ושב יהושע נביא · ושאר׳ · הנה כבר התבאר שיהושע היה
חמשים ושמנה שנה לפחות וקראו נער · ולא ימנע גם כן יאמר בשנים באחרו חושך
רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם · כי כבר פירש והגיד מה תהיה הנבואה ואמר
זקניכם חלומות יחלמון בחוריכם חזיונות יראו · כי כל מגיד בנעלם מצד הקסם והחש
והמשב יהיה זה או מצד מחשבה צודקת הוא גם כן יקרא נביא · ולזה יקראו נביאי
הבעל ונביאי האשרה נביאים · הלא תראה אמרו ית׳ כי יקום בקרבך נביא או חולם
חלום · ואמנם מעמד הר סיני אף על פי שהיו רואים כולם האש הגדולה ושומעים הקולות
הנוראות המפחידות עלה הפלא לא הגיע למדרגת הנבואה אלא הראוי לה ועל מד-
מדרגות גם כן · הלא תראה אמרו עלה אל יי׳ אתה ואהרן נדב ואביהוא הוא ע״ה
במדרגה העליונה כמו שאמר ונגש משה לבדו אל יי׳ ואהרן למטה ממנו ונדב ואביהוא
למטה מאהרן · ושבעים זקנים למטה מנדב ואביהוא · ושאר האדם למטה מהם לפי
שלמותם · ולשון החכמים ז״ל משה מחיצה בפני עצמו · ואהרן מחיצה בפני עצמו
ואחר שנתגלגל לנו מעמד הר סיני אעיר על מה שיתבאר מן הכתוב לפי ההשקפה
ההלכה ומדברי החכמים מה שיהיה הענין איך היה במעמד ההוא

פרק ל״ג

יתבאר לי שבמעמד הר סיני לא היה כל המגיע למשה מגיע
לכל ישראל אבל הדבורים למשה לבדו ע״ה ולזה בא בספור עשרת הדברים כלו אל
היחיד הנמצא אנכי עומד בין יי׳ וביניכם · ואמר גם כן משה ידבר והאלהים יעננו
בקול · ובאור במכלתא כי כל דבור ודבור היה משיבו גם משה שמעון ולשון התורה
גם כן בשמור אורך כי הדבור היה לו והם ישמעו הקול העצום לא הבדלת הדברים · ועל
שמיעת הקול ההוא העצום אמר כשמעכם את הקול · ואמר קול דברים אתם שומעים
ולא אמר דברים אתם שומעים · וכל מה שבא משמע הדברים אמנם הכונה בו שמעו
הקול · ומשה הוא אשר ישמע הדברים ויאמרם להם זה הוא הנראה מן התורה
ומרוב דברי החכמים ז״ל אלא שיש להם גם כן מאמר כתוב בהרבה מקומות · מן
המדרשות ומן התלמוד גם כן והוא אמרם אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמעום
רוצים בזה שהם הגיעו אליהם כמו שהגיעו למשה רבינו ולא היה משה רבינו מגיעם
אליהם · וזה שאלו השרשים ר״ל מציאות האלוה והיותו אחד · אמנם ישגו בעיון
האנושי · וכל מה שיודע במופת משפטו משפט הנביא וכל מי שידעהו שוה אין יתרון ולכך
כי ידוע שהשרשים האלה אינם הנבואה לבד אמרה תורה אתה הראית לדעת

אמים

[illegible] למדרגת הנבואה

דוג

עי׳ [illegible] לאשה בכל [illegible]
[illegible]
[illegible]

בנוסח שלנו
נוסף
שמך

אמנם · שאר הדברות מכת הדעות המפורסמות והמקובלות לא מכת המושכלות ועם כל זה
שזכרו מן העניין ההוא אשר יקבלו בו הכתובים ודברי החכמים שלא שמעו כל יש'
ישראל במעמד ההוא אלא קול אחד לבד פעם אחת והוא הקול אשר השיג משה
וכל ישראל ממנו אנכי יי' ולא יהיה לך והשמיעם להם משה בדברו בהגלות שמיעה
· וכבר זכרו החכמים זה וסמכוהו לאמרו אחת דבר אלהים שתים זו שמענו · ו'
ובארו בריש מדרש חזית שהם לא שמעו אלא מאמר אחד מאתו ית' וכתוב בתורה
קול גדול ולא יסף · ואחר שמוע הקול ההוא הראשון היה מה שזכר מיראתם ופחדם
הגדול ומה שספר מאמרם ואמרו הן הראנו יי' אלהינו · ועתה למה נמות · קרב
אתה ושמע · ובא הוא הנכבד מכל גדול ולקבל שאר הדברות אחת אחת וירד למטה
ההר וישמיעם אותם כמראה ההוא הגדול והם יראו האש וישמעו הקולות אשר הם
קולות וברקים כרעם וקול שופר חזק · ולמה שתמצאהו מזכרון שמעו הקולות רבות
כמו שאמר וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר · אמנם קול
שופר ורעם וזולת בכם · אמנם קול יי' ר"ל הקול הנברא אשר ממנו הובן הדבור לא
שמעוהו אלא פעם אחת לבד כמו שאמרה התורה וכמו שבארו החכמים · אשר
העירותיך עליו והוא הקול אשר יצאה נשמתם בשמעו והשיגו בו שני הדברות הראשו'
ודע שזה הקול כ"א אין אדרבנים בו שוה עם תלמידת משה רבינו · ואני אעירך על זה
הסוד ואודיעך שהוא מקובל באומה ידוע אצל חכמיהם וזה שכל מה שתמצא בו ו'
וידבר יי' אל משה לאמר תרגמו אונקלוס ומליל יי' · וכן אמרו וידבר אלהים את כל
הדברים האלה לאמר ומליל יי' ית כל פתגמיא · ואמנם אמרם ישראל למשה ואל ידבר
עמנו אלהים · ולא יתמלל עמנא מן קדם יי' · הנה כבר הבדיל לך מה שזכרנו הבדל אשר
הבדלפוהו ואלו העניינים הנפלאים הגדולים כבר ידעת שאונקלוס קבלם מפי ר' אליעזר
ור' יהושע אשר הם החכמים בישראל כמו שבארו ודעהו וזכרהו שאי אפשר
שיבינו אדם למעמד הר סיני יותר מזה השיעור אשר זכרוהו שהוא מכלל סתרי
התורה ואמת ואמיתת ההשגה ההיא ואיך היה העניין בה נעלם ממנו מאד כי לא
קדם כמוהו ולא יתאחר כמוהו ודעהו ·

פרק לד

זה הכתוב אשר בא בתורה
והוא אמרו הנה אנכי שולח מל' מלאך לפניך וגו' ענינו הוא
מה שיתבאר במשנה תורה שהשם אמר למשה במעמד הר סיני נביא
אשר אקים להם · והראיה עליו באמרו בזה המלאך השמר מפניו ושמע בקולו

ואין ספק שזאת ההערה אמנם היא להמון בני אדם והמון בני אדם לא יראה להם מלאך
ולא יצוים ולא יזהירם שלא ימרהו · ואמנם ענין זה המאמר שהוא יתעלה הודיעם
שיקים להם נביא שיבואהו המלאך וידבר עמו ויצוהו ויזהירהו ויזהירם ממרות המלאך
ההוא אשר ישנה להם הנביא דבריו כמו שבאר במשנה תורה ואמר אליו תשמעון · ואמ'
והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי הנביא אשר ידבר בשמי וגו' והוא באור אמרו כי
שמי בקרבו · ואמנם זה כלו להודיע שזה המראה הגדול אשר ראיתם אותו ר"ל ב'
במעמד הר סיני אינו הולך עמכם שלא יהיה בעתיד נמצאו ולא יהיה תמיד לא אש
ולא ענן כמו שהוא עתה על המשכן תמיד ואמנם יבוא לכם הודעתו ויאמין לבם
האחר ויודיעכם מה שהשיגוהו מלאך משולחו לנביאים וילמדם מה שצריך לו
לעשותו ומה שראוי להשמר ממנו ובזה נתן הסוד אשר לא סרתי לבארו תמיד והוא
שכל נביא בלתי משה רבינו הנבואתו השמיעה על ידי מלאך ודעהו

פרק לה

כבר בארתי לבני אדם כולם הארבעה הבדלים אשר נבדלה אותם
נבואת משה ע"ה מנבואות שאר הנביאים והבאתי ראיה על זה ובארתיו בפירוש
המשנה ובמשנה תורה ואין צריך להשיבו ואינו מענין המאמר ואמנם אודיעך אותו
כי כל מה שאומר בפרקי זה המאמר אמנם היא בצורת נבואת כל הנביאים אשר
לפני משה ואשר יבאו אחריו · אמנם נבואת משה רבינו לא אדבר בזאת הפרקים לא
בביאור ולא ברמיזה · כי שם נבואה אצלי על משה ועל זולתו בספוק · וכן הענין
אצלי על מופתיו ומופתי זולתו כי אותותיו אינם מכת מופתי שאר הנביאים
ואמנם ראייתי מן התורה על היות נבואתו נבדלת מכל מי שקדמו הוא אמרו וארא אל
אברהם וגו' ושמי יי' לא נודעתי להם · הנה כבר הודיענו שהשגתו אינה כהשגת
האבות אבל יותר גדולה כל שכן השגת זולתם מי שקדם · ואמנם הבדלה מנבואת
כל מי שיתאחר הוא אמרו על צד ההגדה ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר——
ידעו יי' פנים אל פנים · הנה כבר התבאר שהשגתו נבדלת מהשגת כל מי שיתאחר
אחריו בישראל אשר הם ממלכת כהנים וגוי קדוש ובתוכם יי' · וכל שכן בשאר האומות
ואמנם הבדל מופתיו על הכלל ממופתי שאר נביא על הכלל כי כל הפלאות אשר
עשאום הנביאים או נעשו להם הגידו בהם יחידים כאותות אליהו ואלישע הלא תראה
מלך ישראל תמה מהם וישאל מגחזי שיספר לו כמו שאמר ספרה נא לי את כל הגדולות
אשר עשה אלישע ויהי הוא מספר וגו' · ויאמר גחזי אדני המלך זאת האשה וזה בנה אשר——

לשמע

אשר היה אפשרי כן כלו והתבאר אותות משה רבינו ע״ה ולא הגדה שלו היתה ה
גם כן שלא יקום נביא לעולם שיעשה אותות במפורסם כמו המורה לו והמופת שלו כמו
שעשה משה רבינו ע״ה והוא אמרו ולא קם נביא עוד וכו׳ לכל האותות והמופתים וגו׳
לעיני כל ישראל והוא קשר קצה שני ענינים יחד שלא יקום מי שישיג בהשגתו ולא מי
שיעשה מעשיו ואחר כן ביאר שהאותות ההם היו לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו החולקים
עליו והיו גם כן במעמד כל ישראל הנמשכים אחריו לעיני כל ישראל כי לא אמר לעיני כל
ישראל וזה ענין לא נמצא לנביא אחריו וכבר קדמה הבטחה הצודקת שלא יהיה לזולתו
ולא יטעך מה שבא מעמידת השמש ליהושע השעות ההם ויאמר לעיני ישראל כי לא
אמר לעיני כל ישראל כמו שבא במשה וכן אליהו עם הר הכרמל: ואמנם אמרתי לך
השעות מפני שיראה לי באמרו כיום תמים שהוא כיום הגדול שיהיה הימים אחרים [illegible]
כיום תמים כאלו אמר שהיום ההוא היה אצלם במה שבעו מגדולות כאמצעי ימי הקיץ שם ואחר
שהבדלתי לך שמעלת נבואת משה ושמופתיו שנפלאת התשובה ההיא שהפלגת היא נשאת
היא ושאמין שהאדם שיגיע לאותה המדרגה שקבר להשיגה כפי אמתתה וכשמעה מאחרי מלות ה׳
הפרקים שבאה ובמדרגות הנביאים גם כלם אחר זאת המדרגה וזה היה ענין

פרק לו

דע כי אמתת הנבואה ומהותה הוא שפע שופע מא׳
באמצעות השכל הפועל על הכח הדברי תחלה ואחר כך
על הכח המדמה׳ היא המדרגה העליונה שבאדם ותכלית השלמויות אשר אפשר
שימצא למינו והענין ההוא הוא תכלית שלמות כח המדמה וזה ענין אי אפשר בכל
אדם בשום פנים ואינו ענין יגיע אליו בשלמות בחכמות העיוניות ותקון המדות ואפי׳
היו כלם בתכלית מה שיוכל להיות מן הטוב והנאה שבהם עד שיחובר אליה שלמות
הכח המדמה בעיקר היצירה בתכלית מה שאפש׳ וכבר ידעת ששלמות אלו הכחות הגשמיו׳
אשר מכללם הכח המדמה אמנם הוא נמשך לאות שבמזגם שיהיו לאבר ההוא הנושא
לכח ההוא ולאותו שבשיעורים שיהיה לו ולזכות שבלחות שתהיה לו וזה ענין אי אפשר
שישלים חסרונו בהנהגה בשום פנים כי האבר שהזיק מזגו בעיקר היצירה התכלית הק׳
ההנהגה המעולה לו שישמרהו על קצת בריאות לא שישיבהו למעלה שבמעלותיו
אמנם אם היה חליו חלי שיעורו במקומו או עצמו ר״ל עצם החומר אשר ממנו
היה אין תחבולה בו ואתה יודע כל זה ואין תועלת בהאריך בביאורו וכבר ידעת
עד תכלית מה הנה תמידות מזכור הפועלים והדמיונות והחלומות אשר באמת שקבלו

שבהשגות והעבודות שבהם אחר יהיה בהם מן החושים ונבואים מתמידים בה' אז
ישתמשו בו קצת שהוא כמו הכונה ויהיה הכונה בהשגות האלהות והוא בעצמו מבלתי
הנבואה ואחרים יתחלף בכבוד ומשני בנין · ונבר ישען החושך מחמדם אלה אחד
מאנשים בעולם ולא יפול הגשער בין שניהם לפני במין אין ראוי שיאמר שלמות האדם
כן וכן כל השלמות האלה · ונבר קשר זה השכל בבואו אל רבה ואמרו מבלי שגיאה
אלהים · וזה היה עם שלא · וזה כי בו שלמות הוא אחרי עצמו ואינו שלא שהוא על קודש ש'
שלמותו וקודש שיאמר כן בעלה כן המדרגה ששני השגה הוא פעולה בשגם ה'
הנבואה אלהים בה קצר ולא השגה של הכלה · ולמה אותי עד זה מדברי הדם
ז"ל ועשה כמו זה היה אם יהיו ונביאים ""ו במדרגה שאחתד על אלהים אחד בן יהיה
כבר הגיד לפי יתר במדרגת הנבואה ומדרגה והודיעו שהוא שלמות יתר באלהים אז
במדרגה ומדרגה עבר מן רחה והוא שיבנה לבה המדרגה משלמות השלמות ש'
שראה הדבר כלו הוא אחרון יהיה השגה אשר יראה כלו בה לו עד שלא יהדר השגה.
היצחק ואלו שהאלהים בהם מדרגות השגה כולם כמו שיתבאר ל"ל במדרגה
אומרים ונבר נודע שהשגה אשר יהיה לאדם ביקינתו והשלמות אושיו מהשגת
בן אחד שוקה שלו בספר לו הוא אשר ישגה קצה המדרגה בן בענת השגה בו"ה
מספיק השכל שלו כמו הכונה והשלמות לגמרה והדבות האחר בן מאמר שזה
השגה מבואר כבר ידעהו כל אדם משלמות השלמות הוא דומה לכשבת החושים
אשר לא יתלונה בה שום אדם משלמות הדעה המוטבעת באדם ואחר שהוא הקדמו
הענין שיהיה משתמש האנשים עם מוחו בעיקר בריאתו שלא בשגת שוין בחכמות
אחרות ואותה המיוחד בכל אחד מחלקיו ובשיעורו והמחקו ולא ישיעהו מושגים אז'
מושגים מחוץ אחד אחד · ואחר כן האיש ההוא למד והתמיד עד שיגיע אל התם של
השכל ויהיה שלם אינושי שלשלמותו והמורה ויחוד אנושית טהורות ושוות וידיעה
השגותיו כולם לעת גדולות זה המפתח וידיעת סודותיו במחשבתו לעולם שקיבת
לעשות העבודים והשגתו ואחשים יאר בדיעת הא' ובחינת ממשלתו ומה שלך
שיאמין כמו ויהיה משכבר הנאלה מחשבתו והשגותיו לעשות הנהגים ר"ל
בחירה השגה ומחשבת המעשה והמשגל ונבל האוש הלמשגם אשר בשאר אדם
במדות אמתיות האוש אחרה לפי ומה עובדיה שאמר בש"ה הוא חרפה אחד
שהוא לפי מה שאמרנו בעלי חיים לא דבר אחר סוף דבר הנמשך ואין בו דבר יתעגל

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מענין הדמיונות החזקים אשר המשוגעים יחושו אותם והגרועים יראו אותם ואמ"ל שהם
שרים הנה יתנבאו בהם על אחד מהשלשה דרכים מאמר הוא לאדם כמו שאמר זה מרקען
וכבר התבאר בו והתאמת במה שאין מן הענין לא שהוא צריך אלא כי רבת מחשבות גוזרים
מאנשי המסיבה שרודף בהם מצאת את התנועות ובתפלתם ויתפללו עם זה אין לו יבוא
אם יהיה הנבואה מאתו שנתעשקנו עתו עם שיהיה זה האיש כבר נתבאר מחשבתו לתאות
ולשררות שהיא מתאוות ללמד את בעל חומר להם לו והמשך כמו שאין ועמהם
חוזים מחזה זה לנגדו אבל רובם החושים כולם ששים אשר הם לפי הענינים ההם בלא ספק
שהמה אינם היה אשר לא יתעוררו בהם לא היה אחד כי יתעורר בהם לא ענין ההוא מן הענין
החזיק כאשר ויזהרו לו שיהיה הענינים ההם ולקבלו הענין ההוא שיקובלו הענין ההם
אם יצטרך אלו הענינים והאיש אשר זה התאר ומן ספק כי יעשה כמו מדמה אשר הוא ב'
בתפלות ויתפללו מן הקבלה שלמותם שלא ידע אלא ששים שהם עקבים אחד ולא
ידיעה זולתה אלא שהוא לא ישוב ולא היה לו ידיעה שלא בענינים הם דעת ומתאוות
והענינים כולם לתקון בני אדם קצתם עם קצתם וידוע שאלו הענינים אשר כלם הם
שלמות כח המדמה שלמות ולא הענין הזה והמדמה ביותר ויתרונות המדות ובאו המחשבה
בכל הענינים ענינים ורבים והכח הכח ולמי הוא בעלת התנועות הרשות יש בהם מן ה'
השלמים יתרון רב זה על זה מאד ולפי זה היתרון בכל אחד מאלה הענינים האלו יהיה
יתרון מדרגות הנביאים כולם זו עלזו וכבר ידעת כל נביא אלה ולא ויתאר שלא יש
שאחר זה הכח המדמה כל נביא בלא ספק ולפי התנועת הנביאים והשלמות שאחר
עם אחלתו עם הכח ויתנהגו בהם כבר ידעת אמרם אין הנבואה שורה לא מתוך
עצבות ולא מתוך עצלות ושיעקב אבינו לא נבאה שהיה כל ימי אבלו נתעסק בו
המדמה בהפסד יוסף ושמשה עה לא נבאה הנבואה כמו שהיה קודם מאחר ולא
הישראלים על שאחר כל המדבר אנשי המלחמה מפני שלמה לבם לו בהתלוננתם
ואע"פ שהוא עה לא היה לכח המדמה בענינים אלו להשפעת השכל עליו אמרנו א'
אמרנו והם שאמרנו פעמים שהוא לא יתנבא במשל כשאר הנביאים והנה יתבאר
זה ומן זה הענין החזק וכן שב לקבלה הנבואה בעבור זמן אחד זמן אחר כמו שאחז
מהם ולא התמידה להם בעבור מקרה שיקרהם ואחת היא הסבה העצמית ה"ך
הקרובה בהפסק הנבואה בזמן הגלות בלא ספק כי עצלות או עצבות שיהיה לאדם בענין מן הענינים ויהיה יותר גדלה בהיותו עבד נקנה עובד לסכלים החוטאים אשר קבצו

העיד הדבר האמתי והגבורה בלא המציאות ההכרחית אין לשייך ובזה ישבחו והוא חסר
רעה כמאמרו ישמעו את דבר יי׳ ולא יחקרו וראוי ואולם וצריך בעניים אין תורק ובזה יקר
לחכמו וחוק תמיד והאחרות מאוחר העלה כי הלכבד נמצאו והוא הסבה בו מאותה הנהגה
לו שלמותו לאות המעשה מאהבה כמו שנז׳

פרק נט

צריך שתתעורר על
ענין המשגות בזה השכל האלהי התמיד אין אשר בו שכל ויהיה
יתרון שכלו זה על שכל זה ואחר שנשגרתם יחשוב לאי של אחד ויהיה שעור הדבר
ההוא המושכל שיעור שיש למה לא זולת זה ואיפשר שיהיה הדבר המושכל אחד יש
שיעור שתפוש בו שלמותו להשלים זולתו כמו שיקרה העין בנמצאות כולם אשר מהם
שהשגנו את השלמות מה שיהיה בו זולתו ומהם שלא ימצא את השלמות אם כשיעור
שיהא מתחייב עצמו לא זולתו כמו שבארנו ואחר זה יהיה שזה השפע השכלי שיהיה
שופע ממנו הכרת לבד ולא שופע לבד מחמתו כד עלהם הידיעה אם למעשה הדבר
השופע אחו לפקרון היה במתאים בשעור הבריאה ולא יקבל לקבל שפע השכל שזה הוא
כת החכמים בעלי העיון ואם יהיה השפע ההוא על שני הכחות יחד ר״ל הדברי והמדמה
שהלבות שלשתם בעלה זה הוא מכת הנביאים ואם יהיה השפע המדמה לבד
ויהיה קצור הדברים אם מעדר הדברה או למיעוט הקלטות זאת הכת הם מנהיגי
המדינות מניחי הנימוסים והקוסמים והמנחשים ובעלי החלומות הצודקות וכן ה׳
העושים הפלאות בתחבולות זרות והמלאכות הנעלמות עם היותם בלתי חכמים
הם כולם מזאת הכת השלישית ויותר שצריך שיתאמת לך הוא שקצת אנשי זאת הכת
השלישית יתהוו להם מראות נפלאות וחלומות צדיקות ומראות בענין היה לה
עד שיחשבו בעצמם שהם נביאים ויפלאו בזה שישיגו מן המראות ויחשבו
שהם נכבדי השכלים מכמות לא כלמוד ויבואו בבלבולים גדולים בעניינים העיוניים ה׳
הענינים ויתערבו להם הענינים האמתיים בעניינים הדמיוניים ערב עפלא כמה לזה
הכת המדמה וחלישות הדבר ורפיונה שלא עלה בידו דבר ר״ל שלא יצא לפועל זה וידוע
שבכל כת מאלה השלש כתות הללו יתרון רב מאד וכל אחת הכתות הראשונות יחלק
לשני חלקים כמו שבארנו וזה שהשפע המגיע לכל כת מאלו יהיה אם כשיעור
שישלימהו לא במה לזה או כשיעור שישפע על שלמותו מה שישלים בו זולתו והכת
הראשון והם החכמים איפשר שיהיה השפע לכל אחד מהם הדבר כשיעור ש׳
שיעורהו ובשלמותו והמנה ויעבור ולא יתפשט אל זולתו ולא לחבר ולא יחלם

יאמר לזה השואל וחיו לו שלא יכולתו אותי שיהיה השופט שלו כשיעור שישגהו כ׳
בהכרח לאמר וללמוד כן הענין בבהמשות שאיפשר שיבואהו מן הנבואה מה שישלים
הנבואה לא זולתו · ואיפשר שיבואהו מאומה מה שחייב לו שיקרא האנשים ולמדם
וישפיע עליהם משלימותו · הנה יתבאר לך כי לולא זה השלמות הנוסף לא היו החכמות
מחוברות בספרים ולא היו המביאים מביאים בני אדם לעבודת האמת כי לא יחבר אדם
דבר לעצמו מה שכבר ידע מה שכבר השלים הוא שישפיע לעולם ויעשה מאוקבל זה
השופט למקבל אחר אחריו עד שיגיע אלהים אל איש אשר שיעבירהו השופט ההוא אבל
ישלימהו לבד כמו שבארנו בקצת פרקי זה המאמר ומטבע זה הענין הוא חייב למי שהגיע
לו זה השיעור הנוסף מן השפע שיקרא בני אדם על כל פנים יקובל ממנו או לא יקובל
ואפי׳ יזיק בעצמו עד שאמרנו נמצא נביאים קרוא בני אדם עד שנהרגו והשפע ההוא מניע
ישנם ולא יניחם לשקוט ולא לנוח בשום פנים ואפי׳ הגיעו לרעות גדולות ועל זה תמצא ירמיהו
ע״ה כשקבלנו מבזיון המורדים והכופרים בהם אשר היו בזמנו האמת לבחירתם בשקר
ולא יקריאם אל האמת אשר מאסו ולא יכול לסבל אות כי היה דבר יי׳ לי לחרפה ולקלס
כל היום ואמרתי לא אזכרנו ולא אדבר עוד בשמו והיה בלבי כאש בוערת עצור בעצמותי
כי נלאיתי כלכל ולא אוכל וזהו ענין האמרו הנביא האחרון ייי׳ אלהים דבר מי לא ינבא ודע
זה ·

פרק לח

דע כי כל אדם כן נצרך בהכרח וזולתו לא היה ישנו · כי׳
ב׳ במה שכבר זכרנו לאמות מה שישיגהו וזה הכח בכחות הנפשיות אלא
כמות הכח הדומה בכחות הנפשיות וגם הגבורה הזה ימצא בהם וכמו שאמר · כ׳
כאחר הכחות עד שתהיה תמצא מן האנשים מי שיתגבר על האריה ותמצא מי שיברח
מן העכבר והמצא האחד אשר יתגבר על אויבו וילחם עמו ותמצא מי אשר אם יצעק
אשה עליו ירעד ויפחד ואי אפשר גם מקבלת הכח הזה מחוסר בעזקך היחיד ויוסיף
זה ויגמר מה שבכח בהוצאה ולפי דעת אחדים כן יחסר גם במעשה הנשיא וכפי דעת א׳
אחת ומשני העבודות יתבאר לך בעברים יהיו שני הכחות בהם אז אולשים וכן כל
המשער הזה הוא נמצא בכל האנשים ויתחלק במעשה וברב וכ״ו ממשש אשר לאדם
בהם השגחה גדולה ויתחשבם מושטת בהם עד שתהיה תמצא בשלמך שלא כבר
אחר כך אז שיה כך בענין הפלג ויהיה הענין כן ותמצא מבני אדם מי שרעיונו ומשג
חזק מאד נבון עד שאיפשר שבלא שר יראה היות יהיה כמו שיראה או יהיה קרוב
וכבות זה רבות מעשים רבים קודמים ומאוחרים והווים ועתידים אל שימסר

השפע ישאר השכל שלהם הקדמות ההם כולם ויולד אצלם בזמן מועט עד שיחשב כאלו
בלא זמן ובזה הכח הגדול קרבת נבואות עתידות עצומות ואי אפשר שתהיה אלו הכחות שוות
השמות האלו בנבואים מקוות ואחד מהנבואה ומן השפע ובהשפעה השכל שלהם
יתחזקו שני הכחות האלו מאד מאד עד שיהגעו זה למה שידעת והוא שהתנבא איש אחד
במקלו של המלך הגבור שהפלוסופי מצאת עבודתו ולא פחד ולא ירא כאשר נאמר לו
כי אהיה עמך וזה שגם כן יתחלף בהם לא אישים בלבדם כמו שנאמר בראשונים
הירא מפניהם הנה נתתיך היום לעיר מבצר וגו׳ ולחזקאל נאמר אל תירא מהם ומדבריהם
וכן תמצאם כולם עם היותם בהם נבורה גדולה ומזה תמצא השפע גם כן בהם יגדו
השגחות במהירה ויתחלף זה גם כן בהם כמו שידעת ודעהו שהנביאים האמתיים
ישינו השגות עיוניות בלא ספק לא יוכל אדם בעיון לבד להשיג הסבות אשר
יתחייב מהם קרוב ההוה ודומה לזה קצת בני אדם לא יוכל האדם בסברא ובמשמע
הכח לבד שיגידם שהשפע הזה בעצמו אשר שפע על הכח הדמיון עד שהשלימו
עד שהגיע לפעולתו שיגיד מה שיהיה ויגידהו כאלו הם ענינים כבר הרגישו בהם החוש
והגיע לכח הדמיון מצד החושים הוא גם כן שלם פעולת הכח המדבר עד שיגיע
לפעולתו שידע ענינים האמתיים המציאות ויגיע לזאת ההשגה כאלו השיגה מהקדמות
העיוניות זהו האמת אשר יאמינהו מי שיבחר להודות באמת כי הענינים כולם יעידו
קצתם על קצתם ויורו קצתם על קצתם וזה צריך שיהיה בכח המדבר יותר ממה שיהיה
אלימעו מפני שהשכל הפועל אמנם הוא שפע והוא ישפיע לפעולתו והכח המדבר ימנע השפע
לכח המדמה ואיך ישגב שלמות הכח המדמה זה השיעור והוא השגת מה שלא ישיג
אותו מן החושים ולא ישגב כמו זה לכח המדבר והוא השגתו מה שלא השיגהו בהקדמות
והוראה ומחשבה וזהו אמתת השפע הנבואה והודעת ההם קם אשר יוחד בהם לבד
הנבואה אמנם ההתחלה בדבר הנביאים האמתיים מבלעדי שהם לא יאמנו הדברים
השגות אשר אין דברית להם ולא חכמה שאין דמיונות ומחשבות לבד ואמנם
הענינים אשר ישיגם הנביאים ההם אמנם הם דעות היו להם ושארו השותים הם
ההוקים בדמיונם עם כל מה שבכם המדמה וכאשר באלו דמיונות רעות והשגותיהם
שארו מקוות התגעת ההם לבדם ויראו להם כאלו הם דברים מתחדשים ושבן בכם
אחור ושכלם אלא כאלו הם כחות יש עמו בביאה אלו אישים מבקשי חיים ואין שלמות ה׳
שבביאת ההוה מולבד איש אחד שהיה בבלתי שבביאת וכאשר שאר זה האדם הקודם

ההיות שם הדיוס ההוא לבד יחשוב שהוא נבא עליו בנבואתו השגן כן אלהוא אחר שהי עלה
יצא ויהתקוס מן המקומות המעשים הראיתים ובמה אתם בחן המאמרים שנאמר
במראים ויתפשו זה יחשבו אנשים שאין דעתיקם במלות שחלמו חלומות ויחשבו שזה
הנבואה שיהיה בדברים הדעות אשר יאמינוהו מצד הקבלה ולא צריך שלא ישובו
אדם ממי שלא ישלם כחו הדברי ולא הגיע להשלמת השלמות ההוא השיג כי השיג ההוא
על השלמות השיגוהו שיתייחסו שיגיע להשיג אחרות בתוספות שיעתהם כלחלומי
שלו והוא אשר הוא נבואה בשמות בבר בין הבחור בזה ונביא לבדפתחיה אותו שהנביא באמי
הוא לבד כתמיה וזה ונבואה שצריך שידע·

פרק ל״ט

ואחר שדברנו במהות הנבואה והודענו אמתתה ובארנו שנבואת משה רבנו ע״ה
נבדלת מנבואת זולתו נאמר שבהשגה ההיא לבדה נתחייבה הקריאה אל התורה כי
וזה שאחר הקריאה שקרא משה רבי לא כן לא קדמה כמוה לאחד ממי שקדם מאדם
עד ולא התאחרה אחריו קריאה כמוה לאחד מנביאינו וכן יסוד תורתנו שלא יהיה
בלעה לעולם ולזה לפי דעתנו לא היתה שום תורה ולא תהיה כלל תורה אחת והיא תורת
משה רבי ע״ה ובאור זה לפי מה שבא בספרי הנביאים והוא בקבלה שכל מי שקדם
למשה רבי מן הנביאים כאבות ושם ועבר ונח ומתושלח וחנוך לא אמר אחד מהם
לכת מבני אדם שהשם שלחני אליכם וצוני שאומר לכם כך וכך והזהירכם משעשות
כך וכך יאמר אותם לשמור כך זה דבר שלא העידו בו כתובי התורה ולא באה בו קבלה
אמתית אבל היתה באה להם הנבואה מאת השם כמו שבארנו ומי שקרבה עליו השפע
ההוא כאברהם קבץ האנשים וקראם על דרך הלמוד וההישרה לאמת אשר השיגה
שהיה אברהם מלמד בני אדם ומבאר להם במופתים שאין לעולם אלא אחד
ושהוא ברא כל מה שזולתו ושאין ראוי שיעבדו אדם הצורות האלה ולא דבר מן הנבראים
וירגיל בני אדם בזה וימשכם במאמרים נאים והטיב להם לא שאמר שהשם שלחני
אליכם וצוני והזהירני עד שקרא כאשר צוהו ומל הוא ומי שעבדיו ולא
קרא בני אדם בזה על דרך קריאת הנבואה הלא תראה לשון התורה בו כי ידעתיו
למען אשר יצוה וגו׳ הנה כבר באר שעל צד הצואה לבד ישוה וכן יצחק ויעקב ולוי
וקהת ועמרם על זאת הדרך היו קוראים בני האדם וכן תמצא החכמים אומרים
במי שקדמוהו מן הנביאים בית דינו של עבר בית דינו של מתושלח מדרשו של מת
מתושלח כולם ע״ה אמנם היו נביאים ילמדו בני אדם על דרך מורים ומלמדים

ומישרים לא שיאמרו ויאמרו ייי׳ אלהינו · כן היה הענין קודם משה רבינו · ואמנם משה כבר
ידעת מה שנאמר לו ומה אמר ומה אמרו כל העם לו היום הזה ראינו כי ידבר אלהים וגו׳ ואמנם
כל נביאינו שהיה אחר משה רבינו כבר ידעת דברי ענייניהם כולם והיותם כמו
המזהירים לבני אדם קוראים אותם לשמור תורת משה מיעדים הרע לחוטא בה
ומיעדים הטוב למי שהשתדל להישר אחריה וכן נאמין שכן יהיה הענין תמיד כמו שאמר
לא בשמים היא וגו׳ ואמר לנו ולבנינו עד עולם · וכן ראוי שיהיה כי הדבר השלם שבמינו
מה שאפשר במינו אי אפשר שימצא זולתו במינו שלא יהיה כי אם חסר מן השלמות ההוא אם בתוספת
אם בחסרון כמו המזג השוה אשר הוא תכלית השווי היותר הקרוב כי כל מזג שיצא מן השווי ה׳
ההוא יהיה בו חסרון או תוספת כן הענין בזאת התורה כמו שיתבאר משוויה ואמר
חקים ומשפטים צדיקים · וכבר ידעת שענין צדיקים שוים וזה שהם עבודות אין
טורח בהם ולא תוספת כעבודת הנזיר והדר בהרים הפורש מזולת הבשר ויין
היין ורבוי המשגל הנוגע וכאלו לעבודה וכוונה בהם ולא חסרון יביא אל הזוללות ואחר
שליפה עד שתחסר שלמות האדם במדותיו ובעיונו כשאר נמוסי האומות הקודמות
וכשנדבר בזה הפרק בטעמי המצות יתבאר לך משוויה וחכמתה מה שלך
שיתבאר ולזה נאמר בה תורת ייי׳ תמימה · ואמנם שיחשבו שעוררה גדולה קשה
ושבה בעבור כל זה טעות בהתבוננות אשר קלה אחר זה במחשבה אלהים לצורות
ולשה אמר מה ייי׳ אלהיך שואל מעמך וגו׳ ואמר המדבר הייתי לישראל אם זה כל גבר
למטובים · ואמנם אנשי השלום האחרים והתגברות האחיך מן הדברים אלה והקנא
שבהם שיהיו גם שופטי מעשה התגברות וכן מצוי הבחוה והיתר התאוות קוריה
שבדברים אלה מיושלבהם שרירות לבם במצוה ולקחת הדין ממעשהו וכן כל אחד
יראה שחשבת הדעת אשר יבחרהו לפי נפות רוע מדותיו עורח בגלות אין להקים קלות
גרוע התורה וקשיה לפי תאות כל רע פחות בשלחות מגונות ואחרים הבחן לפי השלמה
מבני אדם אשר כוונת זאת התורה שיהיו בני אדם כולם האיש ההוא זאת התורה
לבד היא אשר נקראה תורת אלהית · ואמנם זולתה מן ההנהגות המדיניות · כ
כנמוסי היונים והזיות הצאבה וזולתם כל זה מהנהלות אנשים מנהיגים לא נביאים
כמו שבארתי פעמים ·

פרק מ

כבר התבאר תכלית הבאור כי האדם
מדיני בטבעו ושטבעו שיהיה מתקבץ ואיננו כשאר בעלי
חיים אשר אין לו הכרח להתקבץ ולרוב ההרכבה בזה המין מחמת שהוא האחרון

המורכב האחרון מאשר ידעת היה ההבדל בבין אישיו עם שאפשר שלא תמצא שני
אישים מסכימים בענין מעניני המדות מאשר לא תראה צורותיהם מסכימות שוות ושלם
זה ההבדל הגדול מההבדלות האחרים ויתחלפו גם המזגים המסכימים אחר הצורה השגתנו
כי לכל צורה [illegible] מהמזגים מיוחדים מסכימים אחריה לפי המזגים הנמשכים
אחר החומר ואין כוונת בזה ההבדלות האישי הגדול במה שנדבר [illegible] אישים
אבל ההבדלות בין אישי מין מתקרבים לפי האדם שיהיה ימצא שני אישים [illegible]
מלו הם [illegible] בגלגול עם שיהיו אחוריות איש עם שיש חוץ [illegible]
[illegible] ואחר יתחלו שלהם [illegible] או [illegible] אחת וירך [illegible] וכן כמו
המקרים [illegible] שיהיה בין אישיו זה החלוק וצבעו צריך שהקטן [illegible]
הכריו או [illegible] גם [illegible] שישלם [illegible] כמו [illegible] שהם [illegible]
[illegible] המחוקר [illegible] מן [illegible] ויתן [illegible] המדות ישנו כולם שלחק אחד
[illegible] עם שישלם ההבדלות [illegible] ההקדמה ההעדרית ויסודר הקטן
ולזה אומר שההבדל [illegible] שאינה [illegible] שלא [illegible] בענין הצבע והיה אחר כמות
הא [illegible] זה הענין לפי [illegible] שיש [illegible] שיהיה לאישין מן ההנהגה
ואם [illegible] שיהיה הוא [illegible] אשר [illegible] ההנהגה ההיא והוא הנביא מנין המשוק
ואם [illegible] שיהיה להם כח [illegible] לעשות מה שיהיה הנביא ההוא ולהמשך אחריו
ולהוציא לפעל ואם [illegible] הלוקח המשוק ההוא והיא [illegible] בנבואה [illegible]
הנביא אם [illegible] אם [illegible] ויהיה [illegible] המקבלת [illegible] בעבור שיהיה
[illegible] או בעבור [illegible] בחולן בנבואה [illegible] נמשך מהם
אחר [illegible] כי [illegible] אדם [illegible] אחד וישב לו
[illegible] שיהיו [illegible] אדם [illegible] השלמות ההוא [illegible] יד [illegible] אלו
שלמות במו [illegible] בכם [illegible] ואחרון [illegible] וכן [illegible] הבה
[illegible] אנשי החכמה [illegible] איש [illegible]
[illegible] שהוא [illegible] בן [illegible] השלמות שבנבואה [illegible] כן [illegible] אנשי
[illegible] בנבואה ואחרו [illegible] שלא [illegible] לו [illegible] יום [illegible] בן
[illegible] אנשים [illegible] בנבואה ואחרו [illegible] שלא [illegible] לו [illegible]
יום [illegible] אחרים [illegible] בנבואה [illegible] כמשה בן נשגבים נפשים
[illegible] ואמרו שהם [illegible] והוא [illegible] וידיעת זה כולו והכרח [illegible] אחד [illegible]

אמר לך זה עד שלא יעותק שלך השען ויהיה אצלך הבדל הכר בין הנבואות המעוקים
האמתיים ובין הנבואה הכוזבת האלהית ובין הנבואות מי שיקח דברי אחרי הנביאים
ויתחבר בו ויאמרו שהוא אומרו אותם המעוקים אשר נגלו האמתיים בהם שהם
מעוקים מאוד מאמתים לא יצטרך שלא יהיה עשו הוראת בעשר הר יב לא יעזרך
עבים · ואמנם ארצה להודיעך ההבנות אשר יאמתו בהם שהם נבואות כי יש מהם
שאיות אמתיות ר״ל אלהיות ומהם מעוקות ומהם שיאמר אחרים אלא ולקחם
מאוהבי כי מה שתמצא יורה שכל כוונה וכל כוונת האומר אשר שיעד פעולותיה אותם
הוא סדר האדיעה ושניה והסיר השגל והתרם ממנו ולא יהיה בהם השגה בשום
חיים לשונם שונים ולא הבנה להשלים הכת הדברי ולא ירושו בהם על היות הדעת
יאין בריאות או שלומות אבל הכוונה בלה סדר עניני בני אדם קניהם עם קניהם בני
זה פנים שיהיה ושיגבו להם קנת הגבלה כפי דעת ראה אותו הראש ההוא · ודע
התורה ההיא שמו קורא נימוסית כמו שזכרנו מאנשי הכת הפילוסופית ר״ל הגלמים
בבת האורייה לבד · וכשתמצא תורה שכל השגחותיה ועיונים בתנאי עקרים מתקון
הענינים הגופיים ותקון האמונה גם כן ותשים כוונה לתת דעת אמתיות
בשי׳ המלך ובמלאכים ותשים ללמכם בני אדם נתכונים ולהעיר עד שיבינו המושג
כלו על הבנות האמתיות הדע שזאת ההנהגה מאתו ית׳ שהתורה ההיא אלהית ונפש
שתדעינהם אומרה הוא השלם אשר נאמרה לו בנבואה או הוא איש מתפאר ב׳
במאמרים האלה ונעם מו ולתו · והוא כי במי שתדעו הוא בוחינת אמיתות האיש ההוא
ולחקור ולבדוק פעלותיו ולהסתכל בהנהגותיו והגבול שבין תפוחך הגלות הדרשויות
הגופיים ולגאותבהם שזאת התחלת מדרגות אנשי החכמה כל שכן הנביאים ובכלל
האיש אשר חרפה הוא לנו · כמו שזכר ירמיהו ובכל שכן מאוד המשגלים ואחד
עבר ופרקם הגם בו כל מתפאר בנבואה כדי שיתחבר האמת למתאויים ולא
יתגנו הלא הרחק צדקיה בן מעשיה ואחאב בן קוליה איך התפארו ואמרו בנבואה
ונמשכו אחריהם בני אדם ואמרו דברי נשאלה אותם זולתם והחזיקו בהתיידותם
השגונו ראשונו עד שזנו בנשי חבריהם והנמשכים אחריהם עד שיתפקם השם
כמו שנעבר ופרקם זולתם ושרפם מלך בבל כמו שסבר ירמיהו ואמר ולקח מהם
קללה לכל גלות יהודה אשר בבבל לאמר ישימך ה׳ כצדקיהו וכאחאב אשר קלם
מלך בבל וגו׳ · ויען אשר עשו נבלה בישראל וינאפו את נשי רעיהם וידברו דבר וגו׳ והבן זאת הכוונה ·· חרב׳

דוגמא

פרק מ"א

אין צריך לבאר החלום מה הוא אמנם המראה והוא אומרו
במראה אליו אתודע הוא אשר יקרא מראה הנבואה וי'
ויקרא גם כן יד יי' ויקרא גם כן מחזה הוא ענין ומחריד
ישיג בעת היקיצה כמו שהתבאר בדניאל באמרו ואראה את המראה
הגדולה הזאת ולא נשאר בי כח והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי כח ואמר ואני
הייתי נרדם על פני ופני ארצה ואמנם דבור המלאך והשמעו בכל זה במראה הנבואה
ובכמו זה הענין יתבטלו החושים גם כן מפעולותיהם ויבא השפע ההוא לכח הדברי
וישפע ממנו על הכח המדמה וישלם ויעשה פעולתו ותהיה מתחלת הנבואה במראה
הנבואה ואחר כן ירבה ההרדמה ההוא וההפעלות החזק לשלמות הפעולה המדמה
ואז תבא הנבואה כמו שבא באברהם אשר בא בתחלת הנבואה היה דבר יי'
אל אברם במחזה ובסופו ותרדמה נפלה על אברם וגו' ואחר כן ויאמר לאברם ודע כי
כל מי שזכרו מן הנביאים שבאתהו הנבואה יש מהם מי שייחס זה למלאך ויש מהם מי
שיחס זה לשם אע"פ שהיה על ידי מלאך בלא ספק כבר כתבו החכמים ז"ל על זה
ואמרו ויאמר יי' לה על ידי מלאך ודע כי כל מה שבא בו כתוב שדבר עמו מלאך או
באתהו דבר מהשם לא יהיה בשום פנים אלא בחלום או במראה הנבואה וכבר בא
ההגדה שהדבר המגיע לנביאים לפי מה שבא בו הכתוב בספרי הנביאים על ארבעה
ערכים

הערך הראשון יגלה הנביא שהדבור ההוא היה מהשם בחלום
או במראה

הערך השני שיזכור דבר המלאך לו לבד ולא
יאמר שזה היה בחלום או במראה סומך שהוא מוכן על מה שכבר
נודע שאין נבואה אלא על אחד משני הענינים במראה או בחלום אמר בן

הערך השלישי הוא אשר לא יזכר בו מלאך כלל אבל ייחס המאמר לשם יי'
שהוא אמרו לו אלא שהוא יגלה שבאתהו הדבר ההוא במראה או
בחלום

הערך הרביעי שיאמר הנביא מאמר מוחלט שדבר אליו
או אמר לו עשה זה או אמור זה מבלי באור לא בזכרון מלאך
ולא בזכרון חלום לשכבר נודע והושרש שלא תבא נבואה ולא חזון אלא
בחלום או במראה ועל ידי מלאך ואמנם מה שבא על הערך הראשון באמרו ויבא
אל לבן הארמי בחלום ויבא אלהים אל בלעם ואמנם מה שבא על הערך השני
באמרו השני ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה בית אל ויאמר לו אלהים שמך יעקב

ויקרא מלאך יי' אל אברהם שנית · ויאמר אלהים לנח · אחרים אחר שכבר שם הדעה הנבואית
כאמרו היה דבר יי' אל אברם במחזה · ואחרים אחר שכבר שלהודיע הדבר שיש כאמרנו ויאמר ·
יי' אל אברם · ויאמר יי' אל יעקב שוב · ויאמר יי' אל יהושע · ויאמר יי' אל גדעון · וכן מאמר רובם
ויאמר יי' אלי · ויהי דבר יי' · ודבר יי' היה · והנה דבר יי' אליו · היה היה דבר יי' · תחלת
דבר יי' בהושע · היתה עלי יד יי' · וזה הרבה מאד · וכל מה שבא על אחד מחלקי ה'
המדרגות היא נבואה ונאמרו נביא · אמנם מה שיאמר בו ויבא אלהים אל פלוני בחלום הלילה
אינה נבואה כלל ולא האיש ההוא נביא כי ענין שבא שם הודעה מאת השם לאיש ההוא ואחר
כן באר לנו שההודעה ההיא היתה בחלום כמו שיקרה השם הזה ועתה איש אחד להכיר
איש אחר או להמיתו כן קבצו אחוז שנים רבה להם בחלום לכך שאמרו כי לא נמצא
שלבן הארמי השלם גמור עובד ע"ז ואבימלך אף על פי שהיה איש טוב בעמו כבר אמר אברהם
אבינו עליו ועל מלכותו רק אין יראת אלהים במקום הזה וכן בכל אחד משניהם
ר"ל לבן ואבימלך · ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה · וכן ויבא אלהים אל לבן הארמי ב'
בחלום הלילה · ודע זה · והתבונן ההבדל בין ויבא אלהים · ובין אמרו ויאמר אלהים · ובין
אמרו בחלום הלילה · ובין ויבא אלהים בחלום הלילה · ובא ביעקב ויאמר אלהים לישראל
במראות הלילה · ובלבן ואבימלך ויבא אלהים בחלום · ולזה פרשו אונקלוס ואתא מימר
מן קדם יי' ואמרו בשניהם ואתגלי יי' · ודע שהנה נאמר ויאמר יי' לרבקה ואת היה
לרבקה ולא בזה ראיה כלל שהיה נביאה לזה על ידי נביא כמו שבא הכתוב ותלך לדרוש את
יי' ואמרו בבאור לבית מדרשו של עבר והוא שבא אותה מעברו ויאמר יי' לה · ואחשב
שאמר עוד ויאמר יי' לה על ידי מלאך יפרש בזה שידיה עבר הוא המלאך שהנביא תמצא
נקרא מלאך כמו שנאמר אל ידיה רואה למלאך אשר בא לעבר בזאת השאלה ואיקרו
ולא נאמר כי בכל מקום שתמצא דבר מלאך לשם מלאכו שהוא על ידי מלאך שאחד
הנביאים כמו שבארנו ·

פרק מב

כבר בארנו כי כל מקום שנזכר בו ראיית מלאך או דבורו שאמנם הוא במראה הנבואה או
בחלום באר לשם או לא באר כמו שקדם ודע זה והבינהו מאד מאד ואין
הפרש בין שיכתוב תחלה שהוא ראה המלאך או יהיה הענין מן המאמר תחלה
שהוא חשבו איש מבני אדם ואחר כן בסוף הענין התבאר לו שהוא מלאך אחר
שתמצא סוף הענין כי זה אשר ראה ודבר היה מלאך תדע ותאמת שמתחלת
הענין היה מראה הנבואה או חלום של נבואה והוא שבמראה הנבואה או בחלום של

[illegible]

[illegible]

של נבואה. פעמים יראה הנביא אשר ידבר עמו כאלו שנער. ופעמים יראה מלאך ידבר
עמו. ופעמים ישמע מי שידבר עמו ולא יראה איש מדבר. ופעמים יראה איש שידבר
עמו ואחר כך יתבאר לו שזה המדבר מלאך. ובכמו זה הענין מן השמוע יזכר שהוא ראה
איש ישנה או יהרגהו ואחר זה ידע שהוא מלאך ולזה העיקר הגדול נאמר אחד מן החכמים
וגדולי גדוליהם והוא ר' חייא הגדול בלשון התורה וירא אליו ה' באלוני ממרא כי כאשר ה'
הקדים כלל והוא שהשם נראה אליו והתחיל לבאר איך היתה צורת ההראות ההוא ואמר
שתחלה ראה שלשה אנשים ורץ ואמרו ונאמר זה אשר פירש הפירוש שאמרתי אמרו הם
ויאמר ה' אל נא תעבור מעל עבדך שהוא גם כן ספור מה שאמר במראה לאחד מהם והוא
הגדול שבהם אמרו. ויקטן הענין הזה עד מאד מן הסודות וכן אומר כמו כן בענין יעקב
באמרו ויאבק איש עמו שהוא על דרך הנבואה אחר שהתבאר באחרונה שהוא מלאך
והוא כענין אברהם בשוה אשר הקדים ספור כלל וירא אליו אחר כן התחיל לבאר
איך היה. וכן ביעקב אמר ויפגעו בו מלאכי אלהים. ואחר כן התחיל איך היה עד ש'
שפגעו בו ואמר שהוא שלח מלאכים ופעלו ועשו ויותר יעקב לבדו וזה הוא מלאכי
אלהים הנאמר עליהם ויפגעו בו מלאכי אלהים וזה ההאבקות והדבור כלו במראה הנבואה
וכן ענין בלעם כלו בדרך והדבור האתון הכל במראה הנבואה אחר שהתבאר באחרונה
דבור מלאך ה' לו. וכן אומר ביהושע וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו שהי'
במראה הנבואה אחר שהתבאר באחרית הענין שהוא שר צבא ה'. אמנם אמרו
ויעל מלאך ה' מן הגלגל. ויהי כדבר מלאך ה' את הדברים האלה אל כל בני ישראל. החכמים
כבר אמרו שמלאך ה' שנאמר הנה פינחס ואמרו זה פינחס. שבשעה שהשכינה שורה
עליו דומה למלאך ה'. כבר בארנו שגם מלאך משותף ושהנביא גם כן יקרא מלאך כמו ש'
אמר הכתוב וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים. ואומר ויאמר חגי מלאך ה' במלאכות ה'
ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים. ואמרו דניאל והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה מועף
ביעף. זה הוא כלו במראה הנבואה. לא יעלה בדעתך שיש ש'
ראיית מלאך או שמיעת דבור מלאך לא במראה הנבואה או בחלום של נבואה כמו שיסד
במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו. ומה שזכר מן הנביא ראייה עליה שנשאר ממנה
שלא אזכירנו. ומעט שקיימו והמלאך ההזמנה לנבואה. וממה שזכרנו בפרק ו'
משה בפרק של מלאך ה' שנשלב המדרגה תחנה נבואה ולא ממנה ואמנם הם באים
כי זה הדבור אשר שמענו ממנו או עלה בדעתם הוא כמראות בתנא לאשר זכרנו אמני

לנבואם ובנשו לבם

לבוש

כלו

הגיד והוא שנשאר אחר ילך לאיש שהיו עמו ונותן ואחרים יאשה בזה שהיה הנס והוא
השחר הזה לו בהפסקות אשר בדברה אלו' והתבונן זה והמחזה מלאך י"י על עין
המים כמו שארנו בויקח ויאמרהו אחים והענין הענין אשר ולשון המראות כולם
שהוא מלאך "

פרק מג

כבר בארנו בחבורינו שהנביאים פעמים יגידו ב'
משלים ואך שהוא ירצה הדבר על זה המשל ויתבונן לו ענין המשל
והוא במראה הנבואה ההוא בעצמו כמו שיראה אחד חלום ויראה בחלום ההוא
שהוא עומד וספר החלום לאחר ויפרש לו ענינו והכל חלום וזהו שקראו חולם
שיפתר בתוך חלום ויש מהמראות עוד יותר שיודע ענינם אחר ההקיץ כן משלי
הנבואה יש מהם יתבארו ענייניהם במראה הנבואה כמו שהתבאר בזכריה באמרו
אחר אשר הקדים המשלים ההם וישב המלאך הדובר בי ויעירני כאיש אשר יעור
משנתו ויאמר אלי מה אתה רואה וגו' ואחר כן פירש לו את המשל כמו שהתבאר
בדניאל באמרו דניאל חלם חזה וחזוי רישיה על משכבה סליק וכו' ואחר כן זכר
המשלים כולם וזכר דאגתו לפתרון ידיעת פירושם עד ששאל המלאך והודיעו ענין
פירושם במראה הנבואה עצמה קרבת על חד מן קאמיא ויציבא אבעא מיניה על
כל דנה ואמר לי ופשר מליא יהודענני וקרא כל הענין ההוא חזון אחר שזכר ש'
שהיה חלום אחר שפירש שהודיעו לו המלאך כמו שזכר בחלום של נבואה והוא אמרו
אחר זה חזון נראה אלי אני דניאל אחרי הנראה אלי בתחלה וזה מבואר כי חזון ענינו
מראה ומראה ומחזה בשוה אחד ואין הפרש בין מראה במראה או במחזה או ב
בחזון ואין עם דבר שלישי לאלו ב' הדרכים אשר זכרה בהם התורה במראה
או בחלום אלא שלא יחסר בו אבל יש לו מדרגות רבות כמו שיתבאר וממשלי הנבואה משלים
רבים שלא פירש שמהם במראה הנבואה שלא הודיע לו ידע הנביא מה היה
הכונה במשלות אשר לקח זכריה במראה הנבואה אלא היה ידע הנביא מה
היתה הכונה במקלות אשר לקח זכריה במראה הנבואה וידעתי כמו שיראו
הנביאים דברים שהראה בהם משלים כמו זכריה והקוסים והפרים ויעלת יחזקאל
ואורות מה אשר ראה עמוס והחיות אשר ראה דניאל וסיר נפוח אשר ראה
ירמיה ומה שדומה לזה מן המשלים אשר קראו בהם לאמתת שאין נפל כן ירמיהו
הדברים הללו בהם מה ש"יעור עשו שם הדבר ההוא הנראה אל הנביא ראו
השמות בשם ובאותיותיהם המראה הוא להראות הדבר יש לו שם משתוקק יורה

יורה אחד מענינו על ענין אחר שזה עוד יותר הנפלא במראות ירמיה מקל שקד והיה
הכונה להורות משקוד שקד ואמרו כי שוקד אני על דברי לעשותו לא מענין המקל
ולא מענין השקדים ·· וכן ראיית עמוק כלוב קיץ להורות על כלות הזמן ואמר
בא הקץ · ויותר נפלא מזה שיהיה הענין בשם אחד אותיות השם ההוא הם אותיות
שם אחר בשנות הסדרים ואשר אין שם קורבה בין שני השמות ההם ולא שתוף שם
ביניהם שום ענין כמו שהמשל במשלי זכריה בלקחו המקלות לרעות הצאן במראות
הנבואה וקראו האחד נועם והאחר חובלים והיתה הכונה בזה המשל שהאומה
היתה בתחלתה בנועם השם והוא מנהיגה ומיישרה והיתה שמחה בעבדת
השם יתברך ושוררת לשם הוא רוצה אותה ואוהבה כמו שאמר את יי' האמרת היום ויי'
האמירך · ומנהיגה ומיישרה אז משה ומי שאחריו מן הנביאים ואחר כן עזבה
שנה על שמאסה עבודת השם ושם מנהיגים חובלים כירבעם ומנשה הלא יאחד
הולכה לפי מה שהיו מנהיגים חובלים כרמים ואחר כן הורה מזה גב"כ למקרה שהיו חובלים
שלמקום בתורה ורחק השם אותם וזה הענין לא יבא מחובלים שאין בהבדלת הש"י
יחייב והלמ"ד ואין בשנין המראות והנשאלה מזה המשל והקבץ שפי בהם וגם
בשם בחולה בי והפך אותיות חבל ושמהו בחלו וכמו לפי זה הדרך ושמים זרים
אחד הם שני קודות במאמרן במרכבה שפי הנבואה חשמל ובמקומות אלו
זה שהתהפכם שולך בכל מקום יתבארו לך מעשה הדברים אחר זאת ההערה ··

פרק מד

הנבואה אמנם תהיה במראה או בחלום כמו שבארנו פעמים
ולא נשיב זה תמיד ונאמר עתה שהנביא אפשר שיראה משל
כמו שבארנו פעמים ואפשר שיראה הש"י במראה הנבואה ידבר עמו כמו שאמר ישעיהו
ואשמע את קול יי' אומר את מי אשלח ומי ילך לנו ופעמים ישמע מלאך מדבר עמו והוא
יראהו וזה הרבה יותר כמו שאמר ויאמר אלי המלאך ויאמר אלי הלא ידעת מה המה
אלה ויען המלאך הדובר בי ונשמעה אחד קדוש מדבר וזה הרבה יותר מספר · ו'
ופעמים יראה הנביא איש מבני אדם מדבר עמו כמו שאמר ביחזקאל והנה איש
מראהו כמראה נחשת וגו' וידבר אלי האיש וגו' אחר שספר הנבואה שהיתה עלי יד
יי' ופעמים לא יראה הנביא צורה כלל אלא ישמע דבר לבד במראה הנבואה יקראהו
כמו שאמר דניאל ואשמע קול אדם בין אולי וכמו שאמר איוב דממה וקול אשמע וכמו
שאמר יחזקאל ואשמע מדבר אלי וכו' ואין השמע ההוא אשר השמע במראה

הנבואה ההיא אשר דבר אלו אל הנביא להשמיע ההוא הנבואה היא אשר בעבור שהוא הבא. וה'
יתחיל לשמוע הנבואה ונראה ואחר ואחר שמע ממדבר אלי ואחר מה שהוא דמיון ואחרי
החלוקה אשר העידו עליה הפסוקים ואומר שזה הדבר אשר ישמעהו הנביא במראה
הנבואה אפשר שיראה לו גם שהוא מדבר בשמע הקול כמו שיראה אליו שמדבר עם גדול
אוראה ישמע אזעקה כי הרבה פעמים ישמע האדם זה גם אפשר שישמעהו הדבר
אשר ישמעהו במראה הנבואה כדבר הרעם והוא בעת אשר לא יראה מראה ודבר יאמר
לך זה משני שמואל הנביא כי כאשר קרא לו השם יתברך בשני הנבואה חשב שעלי הכהן קרא
פעם אחר פעם שלשה פעמים. אחר כן באר הכתוב עלת זה ואמר אשר חייב לו
.. והיות אותו שבעבור אשר לא היה יודע שדבר השם לנביאים יהיה בזאת הצורה ולא עלה לו
זה הסוד עדיין ואמנם בעלות זה ואמנם טרם יגלה רוצה בו שלא קדמה לו נבואה כי
אשר יגלה לבד נאמר לו במראה שיאמר בעלי יהיה הפירוש הפסוק לפי שנו ושמואל לא
התנבא קודם לזה ולא ידע כי כן תהיה צורת הנבואה ודעהו

פרק מה

ואחר הקדמת מה שקדם מאמתת הנבואה לפי מה שמחייבהו
העיון עם מה שהתבאר בתורתנו צריך שאזכור לך הנבואה לפי שני השרשים
האלה וזה אשר אקראם מדרגות נבואה אין כל מי שהוא במדרגה מהם נביא אבל המדרגה
הראשונה והשנית הם מעלות לנבואה ולא ימנה מי שהגיע למעלה משתיהם נביא מכלל
הנביאים אשר קדמו הדברים בהם ואם יקרא לפעמים נביא הוא בדרך כוללת להיותו קרוב
לנביאים מאד. ולא יטעך באלו המדרגות היותך מוצא בספרי הנבואה נביא שבאתהו הנבואה
בצורה אחת מאלו המדרגות והתבאר שבא ההוא בשבעו שבאתהו הנבואה בצורת מ'
מדרגה אחרת וזה שאלו המדרגות אשר אזכרם אפשר שיבא קצת נבואת הנביא ההוא על
לפי צורה אחת מהם והביאהו נבואה אחרת בצורה אחרת לפי המדרגה למטה מהמדרגה
הנבואה הראשונה כי כמו שהנביא לא ינבא כל ימיו בהדבקות אבל ינבא עת ויתפרד
ממנו הנבואה עתים כן ינבא עת אחת בצורת מדרגה עליונה ואחר כן ינבא עת אחרת
בצורת מדרגה למטה מהראשונה אולי לא ינבא במדרגה עליונה ההיא אלא פעם אחת בכל
ימיו ואחר כן תשלל ממנו ואולי ישאר על מדרגה למטה הראשונה עד עת הפסק נבואתו
שאי אפשר מבלתי הפסק הנבואה מאחר הנביאים קודם מותם בזמן מועט או בזמן
כמו שהתבאר בירמיה באמרו ולכלות דבר יי מפי ירמיהו וכמו שהתבאר בדוד באמרו ואלה
דברי דוד האחרונים והוא ההיקש בכל ואחר הקדימה זאת ההקדמה והצעתה אתחיל

צ

מדרגות

מתחיל בזכרון המדרגה הנזכרת אליה ואומר **המדרגה** הראשונה · תחלת מ'
מדרגות הנבואה שילוה לאיש עזר אלהי ש' שיניעהו ויזרזהו אל
למעשה טוב גדול כהצלת קהל חשובים מקהל רשעים או הצלת חשוב גדול או השפיע טוב על אנשים
רבים וימצא מעצמו לזה מניע ומביאו לעשות וזאת תקרא רוח ה' והאיש אשר ילוה אליו
זה הענין יאמר עליו שצלחה עליו רוח ה' או לבשה אותו רוח ה' או נחה עליו רוח ה' או היה
עמו ה' וכיוצא באלו השמות וזאת מדרגת שופטי ישראל כולם אשר נאמר בהם על הכלל
וכי הקים ה' להם שופטים והיה ה' עם השופט והושיעם וזאת גם כן מדרגת יועצי ישראל
החשובים כולם ויתבאר זה בפרט על קצת השופטים והמלכים ויהי על יפתח רוח ה'
ונאמר בשמשון ותצלח עליו רוח ה' ונאמר ותצלח רוח אלהים על שאול בשמעו את הדברים
וכן נאמר בעמשא כאשר השפיע רוח הקדש לעזור דוד ורוח לבשה את עמשי · ודע
שכמו זה הכח לא נבדל ממשה רבי' מעת הגיעו לגדר האנשים ולזה התעורר להרוג ה'
המצרי ולמנוע הרשע משני הנצים ומחוזק זה הכח בו עד שאחרי פחדו וברחו והגיעו
למדין והוא גר ירא כאשר ראה עושק מן העושק לא משל בעצמו מהסירו ולא יכול לסבול
כמו שאמר ויקם משה ויושען · וכן לוה את דוד כמו זה הכח אחר אשר נמשח בשמן ה'
המשחה כמו שאמר הכתוב ותצלח רוח אלהים אל דוד מהיום ההוא ומעלה ולזה קרב
על הארי והדוב והפלשתי וכמו זה ברוח ה' וזאת לא הניעה אחד מאלו לדבר בדבר אבל
תכלית זה הכח להעיר זה המחוזק לפועל אחד ולא לכל פועל שיזדמן אלא לעזור עשוק
אם אחד גדול או המון שיגיע לזה וכמו שאין כל מי שרואה חלום אמת נביא כן אין כל
מי שילוה לו עזר לדבר אחד איזה שיזדמן כקנית ממון או השגת חפץ מיוחד לו יאמ'
עליו שהתחברה לו רוח ה' או ה' עמו או שהוא עושה מה שהוא עושה ברוח הקדש ואמ'
ואמנם נאמר כמו שזכרנו על מי שפעל טוב גדול מאד או מה שיביא לזה כהצלחת יוסף בבית
המצרי אשר היתה סבה ראשונה לענינים גדולים היו אחר כן כמו שהתבאר ·

המדרגה השנית הוא שימצא האדם כאלו ענין אחד חל עליו וכח אחר התחדש
עליו וישימהו לדבר ויהיה מדבר בהקיצה והרגשות פועלות כמנהגם
וזה אשר יאמר עליו שהוא מדבר ברוח הקדש ובזה המין מרוח הקדש חבר דוד תהלים
וחבר שלמה משלי וקהלת ושיר השירים וכן דניאל ואיוב ודברי הימים ושאר הכתובים
בזה המין מרוח הקדש חברו ולזה יקראום כתובים ר"ל שהם כתובים ברוח הקדש ·
ובבאור אמרו מגלת אסתר ברוח הקדש נאמרה ועל כמו זה רוח הקדש הוא אמר דוד

[illegible]

רוח יי' דבר בי ומלתו על לשוני ולזאת המדרגה היתה לכל בעלי הכתובים וזאת הכת והשבעים
זקנים האמור בהם ויהי כנוח עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו. וכן אלדד ומידד. וכן כל כהן
שנשאל באורים ותומים מזאת המדרגה ר"ל שהוא כמו שזכרו שתשכון שכינה עליו וידבר ברוח גדול
הקדש. וכן יחזיאל בן זכריהו מזאת הכת. והוא האמור עליו בדברי הימים היתה עליו רוח
יי' בתוך הקהל ויאמר הקשיבו כל יהודה ויושבי ירושלם כה אמר יי' לכם. וכן זכריהו
בן יהוידע הכהן מזאת הכת שנאמר בו ורוח אלהים לבשה את זכריה בן יה
יוידע הכהן ויעמוד מעל לעם ויאמר להם כה אמר האלהים. וכן עזריהו בן עודד
אשר נאמר בו ועזריהו בן עודד היתה עליו רוח אלהים ויצא לפני אסא וגו'. וכן כל מי שכמ
בן מזה. ודע שבלעם גם כן מזאת הכת היה בעת שהיה טוב. וזה הענין רוצה באומרו
ושם יי' דבר בפי בלעם כלו' שברוח הוא שברוח הקדש ידבר. ולזה הענין יאמר הוא על
עצמו שומע אמרי אל וגו'. וראוי שתדע שדוד ושלמה ודניאל מזאת הכת. ו
אינם מכת ישעיהו וירמיהו ונתן הנביא ואחיה השילוני וחביריהם שאלו ר"ל דוד ושלמה
ודניאל אמנם דברו ואמרו מה שאמרו ברוח הקדש. ואמנם מאמר דוד אמר אלהי ישראל
לי דבר צור ישראל שענינו שהוא יעדו על ידי נביא אם נתן אם זולתו. כמו ויאמר יי' לגד
וכמו ויאמר יי' לשלמה יען אשר היתה זאת עמך ולא שמרת בריתי אשר וגו' שהוא בלא ספק
יעוד רעה עליו אמרה אחיה השילוני או זולתו. וכן אמרו בשלמה בגבעון נראה יי' אל שלמה
בחלום הלילה ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה. ולא כנבואת ישעיהו וירמיהו כי כל
אחד מהם אע"פ שבאתהו הנבואה בחלום הנבואה ההיא יודיעהו שהיא נבואה ושבאה
לו הנבואה בחלום. ובזה הענין שלשלמה אמר בסופו ויקץ שלמה והנה חלום. וכן בענין
השנית אמר בו וירא יי' אל שלמה שנית כאשר נראה אליו בגבעון אשר התבאר שהוא
חלום. וזאת המעלה למטה ממעלה האמור עליו בחלום אדבר בו כי כאשר יבאו בחלום
לא יקראוהו חלום בשום פנים אחר שבאה הנבואה להם בחלום אלא יפסקו לאמר שהיא נ'
נבואה כמו שאמר יעקב כאשר התעורר מחלום הנבואה ההיא לא אמר שהוא
חלום אבל פסק ואמר אכן יש יי' במקום הזה. ואמר אל שדי נראה אלי בלוז בארץ כנען
ופסק שהוא נבואה. אמנם בשלמה אמר ויקץ שלמה והנה חלום. וכן דניאל תמצאהו
יזכיר המראה שהם חלומות ואע"פ שהיה רואה בהם המלאך וישמע דבריו יקראם
חלומות ואפי' אחר ידיעתו להם מה שידע אמר אדין בחזוא די ליליא רזה גלי ואמר עוד
באדין חלמא כתב' חזה הוית בחזוי עם ליליא וגו' וחזוי רישיה יבהלונני ואמר ואנא חזית

[illegible]

[illegible]

והאותות שלהמראה ואין מבין · ואין ספק שזאת המדרגה למטה ממדרגת אשר נא'
בהם בחלום אדבר בו · ולזה הסכימה האומה לסדר ספר דניאל בכלל הכתובים לא
בנביאים ולזה העירותיך שזה הענין מן הנבואה אשר בא לדניאל ושלמה ע"ה ואע"פ שראו
בו המלאך בחלום אחריהם לא אמרו בעניינם שזאת נבואה במדרגה אבל אותם ויורינו במה
שזאת משתים והיא המדרגה שידבר ברוח הקדש ונאמר היא המדרגה השנית וכן
בסדר כתבי הקדש לא שמו הפרש בין משלי וקהלת ודניאל ואיוב ומגלת רות ואס'
ומגלת אסתר הכל ברוח הקדש נכתבו ולזה גם כולם יקראו כתובים בכלל ··
המדרגה השלישית והיא תחלת מדרגות מי שיאמר ויהי דבר יי' אלי ומה שנוטה אין
הלשונות ואז הענין הוא שיראה הנביא משל בחלום ובתנאים ההם כולם אשר קדמו
במדרגת הנבואה ויגלה פתרון המשל ההוא בלשון בנבואה ההיא ויאמר לו שזה המשל הוא כך ויורה לדבר
רבו כמו רוב משלי זכריה כולם ·· המדרגה הרביעית שישמע דבר
בחלום ולא יראה מדבר ולא יראה אותו כמו שקרה לשמואל בתחלת נבואתו
שבאה לו כפי מה שבארנו משנה ·· המדרגה החמישית הוא שידבר עמו
איש בחלום כמו שאמר בקצת נבואות יחזקאל וידבר אלי האיש בן אדם וגו' ··
המדרגה הששית שידבר לו מלאך בחלום וזה שתי רוב הנביאים כמו שאמרו ו'
ויאמר אלי מלאך האלהים בחלום ·· המדרגה השביעית שיראה בחלום כאלו
שהוא כאלו הוא ית' ידבר עמו כמו שאמר ישעיה ראיתי את יי' וגו' ויאמר את מי אשלח
ומי ילך לנו ואמר מיכיהו בן ימלה ראיתי את יי' ·· המדרגה השמינית
שיבא אליו חזון במראה הנבואה ויראה משלים כאברהם בין הבתרים כי המשלים
ההם היו במראה הנבואה ביום כמו שהתבאר ·· המדרגה התשיעית
שישמע דברים במראה כמו שבא באברהם והנה דבר יי' אליו לאמר לא יירשך זה כי אם
אשר יצא ·· המדרגה העשירית שיראה איש ידבר עמו במראה הנבואה
כאברהם גם באלוני ממרא וכיהושע ביריחו ·· המדרגה האחת עשרה
שיראה המלאך ידבר עמו במראה הנבואה כאברהם בשעת העקידה וזה אצלי ה'
העליונה שבמדרגות הנביאים אשר העידו הספרים בעניינם אחר התבאר מה שה'
שהקדמנו משלמות דברות האיש על מה שתחייבהו העיון ואחר ההרגשה בנשוא
דבר אפשר אחד שיראה הנביא עד במראה הנבואה כאלו הש"י ידבר עמו הוא ר'
רחוק אצלי ולא יגיע כח הדמיון לזה ולא מצאנו זה הענין בשאר הנביאים ולזה

אחר הדרגה ואמר במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו שם הדבור בחלום לבדו ושם לנביאי'
הדבקות השכליות השפעתו והוא אמרו אליו אתודע שהוא יתבאר מן ידעתיך בשם שבמראה'
שמעו דבר יתחשם ובאשר יגלגלו הכרובים ימצאו בדבר שמעו הנביא ואחר שהוא במראה
אמרתי שלא יהיה המחשבה שאפשר שיהיה זה אשר שמעו בחלום ולא יתבאר מזה שמעו במראה
הוא שיהיה השם ידמה לו שהוא ידבר עמו זה כלו של פי המשך אחר הנראה ואחשר—
שיאמר האומר שכל מראה שבה שמע באמתך יהיה בתחלה השגת ההוא מראה
ואחר השגת השפעתו ששבחלום כמו שספרתי באמרו והמדרגה שלפה של אחרים ואחרים
זו הדרגה שלנבואה ויהיה כל דבור שישמעו שלחה זה של שישמעו אחרים היה בחלום
כמו שבא הכתוב בחלום אדבר בו אבל במראה הנבואה לא ישגבו אלא משלים והשגת
שכלית יבאו לה שנותו אלשני ראיות במה שיגמו השגת כמו שכבר זכרתי והוא אמרו
במראה אליו אתודע שאני זה הפירוש האחרון יהיו מדרגות הנבואה שמונה מדרגות
והעליונה שבהם והשלמה שיתנבא במראה בכלל ואפי' דבר שאחים כמו שזכר
ואולם הקשה עלי והאומר כבר מוכח מדרגה הנבואה שיהיה הנביא שומע הדבור
והשם ידבר עמו כי שבעה ויראה ואיך יהיה זה וידוע על בין אדם ישמע
הדבור באנשים מלאך לא מצא רבינו אשר מלא בו פה אל פה אדבר בו ידעתי כי
השגת בן ושהמשנה הזה קול הכל הדמיה שהוא אדם ישמע שהשם ידבר עמו
בחלום של ושאלה ומזה רבי מעלה הכבוד מבין שנהנה ושם מלות הסתום קרח
הדמיה ויסבב חבריו מגונה ידוע הכל לא הנבואה הזאת ותשובו שבן פה אל פה ו'
ושאר ידבר איש אל רעהו וזולת זה והבינהו ושם ואין צריך להשיבותיו שסבב נאמר

פרק מו

מן האיש האחד יתבאר ענין כל אישי המין ויודע שזה צורת כל
איש ואיש ואשר ארצה בזה כי מה שהמראה הראיה הזאת ממראות הנבואה
הנביאים יתבאר ראיה על כל הנראות ואחר שאין ההוא ואחר זאת הצעה הדעת כמו ש
שיראה האדם בחלום שכבר הלך לארץ פלונית ושא שם אשה ועמד זמן ונולד לו בן
וקראו פלוני והיה מעשהו מה שהיה כך מש' לנבואה האלו אשר יראו או יעשו במראה
הנבואה כמו שיורה המשל ההוא מעשה מן המעשים ודברים יעשה אותם הנביא ו'
ושמות זמנים יזכרו בין חשול והעתק כמו שלא יהיה המשל ובין עניני מקום ככל זה
הוא במראה הנבואה לא שהם פעלים נמצאים לחושים הנראים ויש זכר קצתם—
בספרי הנבואה סתם שאחר שהודיענו שכלה היה במראה הנבואה לא הוצרך להשיבו בכל

ג'רע
באמצעי
הנקה

כמבר להלך והלך מן המשל שיראה במראה הנבואה לא שרם השלים במנחים לאנשים הבר'
ויבא זכר קצתם כמו שראה הנביא ויאמר ה' אלי · ולא יצטרך לבאר שהיה בחלום ויש שיבא הראיון
שהמשלים ההם והנמשלות והאותות והראיות ההם הכל היה בעבור הנבואה החושים לא במראה
ולא תזכור מזה מה שלא יספק אדם בו ואחבר לך קצת מה שהוא מחויב מן הקצת
ההוא יתבאר לך מה שלא זכרתיו ומזה מה שהוא מבואר שלא יחשוב אדם במאמר יחזקאל
אני יושב בביתי וזקני יהודה יושבים לפני · ותשא אותי רוח בין הארץ ובין השמים ותבא
אותי ירושלימה במראות אלהים · כן אמרו ואקום ואצא אל הבקעה · ואמנם היה · ב
במראות אלהים וכבר יחזק ה' במראה ההיא אשר הובא בה ירושלם מה הכי זה לשונו
ואראה והנה חור אחד בקיר ויאמר אלי בן אדם חתר נא בקיר ואחתור בקיר והנה פתח
אחד · וכמו שהוא ראה במראות אלהים שאמר לחתור בקיר עד שיכנס ויראה מה הם
עושים שם ויחתור כמו שזכר במראות אלהים ובבא מן החור וראה מה שראה וכל
זה במראה כן אמרו לו ואתה קח לך לבנה וגו' ואתה שכב על צדך השמאלי וגו' ואתה
קח לך חטים ושעורים · וכן אמרו והעברת על ראשך ועל זקנך כל זה במראה הנבואה
ראה שהוא עשה המעשים ההם אשר צוה לעשותם וחלילה לשם יתעלה נביאיו דומים
לשוטים ולשכורים ויצום לעשות מעשה השוטים מחובר למעשה המרי שהוא היה כהן
וחייב שני לאוין על כל פאת זקן ופאת ראש ואמנם היה זה כלו במראה הנבואה כן
באמרו כאשר הלך עבדי ישעיהו ערום ויחף · ואמנם יחשבו חלושי העיון מזה כאלו
היות הנביא מספר שהוא צוה לעשות ועשה וכן יספר שהוא צוה לחתור בקיר אשר
אשר בהר הבית והוא היה בבבל ואמר ואחתור בקיר וכבר שספרנו כמו שאמר ואחתור
בקיר · וכבר באר שזה היה במראות אלהים · וכמו שבא באברהם היה דבר ה' אל
אברהם במחזה לאמר · ובזאת במראה הנבואה ההוא ויוצא אותו החוצה וגו' ויאמר
הבט נא השמימה וספור הכוכבים וזה מבואר שהוא במראה הנבואה היה רואה ש'
שהוא יצא ממקום היה בו עד שראה השמים ואחר כן נאמר לו וספור הכוכבים ובא ב
ספור זה כמו שספרנו · וכן אומר בעשיין אשר צוה בו ירמיהו שיטמין האזור בפרת
וטמנו ובקשהו ואחר זמן רב והלך לו לראותו ומצאו כבר נתעפש ונפסד כל אלה
המשלים במראה הנבואה ולא יצא ירמיהו מארץ ישראל לבבל ולא ראה פרת · וכן אמרו
להושע קח לך אשת זנונים וילדי זנונים והענין ההוא כלו מלידת הבנים וקריאת שמם פלוני
ופלוני הכל במראה הנבואה · אחר התבאר בהיותם משלים לא ישאר הענין רק מה שהבין

[illegible]

[illegible]

לבד מזה למה שהוא אין בו שום תועלת ויהי לכסות הטבע בדברי הקשר החלום · וכן ירמיה
לא טמנו בשק בנהר וזולתו חשום היה במראה ולא הקריהו מראה נבואה גמור שבעשן
לא הגיע למדרגת הנביאים כלשכן למדרגה המופלגים והבלתי אפשרי בו מופלאי ישראל יובד
מיוחד ומקבלי שלם כמו שבארנו · ואמנם זה כלו אם בחלום נחלום לבן וחסמילך כמו ז
שזכרנו · כמראה זכריהו · וארבעה את עבון הקרנים ואני והשגן של פוקח ואבקש הספר
בתחילת לקח הספר ומנה הכסף והשלכו בבית היוצר כלו היה רואה במראה הנבואה שהן
כבשו והן ששתו במראה הנבואה או בחלום שלנבואה וזה דבר שלא יסופק בו ולא יסכל ·· קש
אותו אלא מי שיתערבו לו האפשרות בנמנעות · ואמנם שזכרתי הנה ראיה שלמה שלא
יבדוק הכל מין אחד ודרך אחד הכל מראה נבואה ובלתי שיראה במראה הנבואה שהוא
ישב בו או שעשה זה או שמע או מת או עמד או ישב או עלה או ירד או הלך
בדרך או שאלנו ששא הכל במראה הנבואה ואחר שארבו המעשים ההם המופלגים
ועברו בו בזמנים ובמקומים ובמראות ההם ובמקורות אחר שהתבאר לך שהמעשה
ההוא משל להודיעה אמתת שהיה במראה ·

פרק מז

אחר התבאר ונעלה מזה קצת שרוב נבואות הנביאים במשלים שהלך בזה
וזה פשלבת רבלהכה המדיקה וכן צריך שיודע שנעשו ה׳ ההגזמות וההפלגות
והשמעות שהיה יבאו בדברי ספרי הנבואה וכשיובן מהשמעם מדוקדקים ולא
יודע שהוא ההפלגה ומשמע או יובן כמה שיורה עליו המלה לפי ההנחה הראשונה ולא
יודע שהוא שלא יתקן עניינם מרוחקים · וכבר בארו ואמרו דברה תורה לשון הבאי
ר״ל הגזמה והביאו ראיה ממה שאמר ערים גדולות ובצורות בשמים וזה אמת ומכלל
ההפלגה אמרו כי עוף השמים יוליך את הקול ולפי זה נאמר אשר כגבה ארזים גבהו ונו׳
וזה המין נמצא הרבה בדברי הנביאים כלם ר״ל שנאמרו על צד ההגזמה וה׳
וההפלגה לא על צד ההגבלה וההדקדוק ואין מזה הכתוב שכתבה התורה בעוג
ערשו ערש ברזל תשע אמות ארכה אף שהוא רשעה ואין מעשיו של אדם שיעשו
שוה שיהיה כבו לפי שהוא תהיה לשלש יותר גדולה מן האיש שישן עליה
והגבוה שיהיה יותר ארוכה מן האיש כשיעור שלישית ארכו ואם היה ארך המטה
תשע אמות היה ארך הישן עליה לפי הנהוג בערך המטות שש אמות או יותר
מעט ואמרו באמת איש רוצה בו באמת האיש ימצא לא משער האדם לא שיהיה
זה באמת שבכל איש שבך האנשים שהרוב יימצא שאורך שהיה כפל אורך

הק

ה׳ ...

אורך איש אחד משאר בני אדם או פחות ממנו זה בלא ספק מגזמות שיראה שלא
שאינו נמצא בעולם פנים אתבאר שבהם בהדרגה מאדרת מחי האישים אם אומר
שלא היה מהם הקם שלא היה ההוא הנזכר לבדו · ואמנם שאר האישים אחד
הימים הנזכרים הנזונים והיותר הזרות התחתונות כאיש ההוא אם לא מלבבות
למזון והנהגתו או על דרך אחרת ומהגרתה ולא יקבלו שיהיו בזה זולת זה · וכן
צריך שתבין מאחר הענינים הנאמרים על דרך ההשאלה מהם מה שהוא
מבואר אלה · ולא יסופק על אדם כאמרו הקדמונים והנבואה יתמו לשמים כנה וכל
על הסדר יראתו בקולו · שזה מבואר ההשאלה וכן אמרו גם בדרושים שאמרו וגו'
ידבק יונתן בן עוזיאל שלאוין הדיין לך עשרי נבזין · שהוא ואשר נאמר אחת
סדר וחלב עוזן · ואלו ההשאלות רבות מאד בספרי הנבואה מהם מה שיראה ההמון
בהיותם מושאלים ומהם שיחשבו בלתי מושאלים כי לא יחשב אדם באמרו יפתח
ה' לך את אוצרו הטוב את השמים שיהיה השם בעל אוצר יתבר בו המטר
וכן אמרו ודלתי שמים פתח וימטר עליהם · לא יחשב אדם גם כן שיש בשמים שער
ודלתות אבל זה על דרך הדמוי והוא מין ההשאלה וכן צריך שיובן אמרו נפתחו ה'
השמים וגו' · ואם אין ש"ם מחיתנה מספרך אשר כתבת · אמחנו מספרי · ימחו
מספר חיים · כל זה על דרך הדמוי לא שיש לו ספר ית' יכתוב בו וימחוק כמו שיחשבו
ההמון בלתי שוקים במקום ההשאלה הנה והכל מכת אחת ושאלה שלא זכרתי
עלמה שזכרתי בזה הפרק והבדל הדברים שאלך והכרם יתבאר לך מה שנאמר על
כל השאלה שמר על דרך הנשיאה ומה שנאמר על דרך הראשונה בדקדוק ויתבאר
לך אז הנבואות כולם ויתגלו ויבוארו ענין האמונות מושכלות הולכות על סדר וידיעת אלהי
השם כי לא ירצה ית' כי אם האמת ולא ישנה כי אם הצדק ולא יתבלבלו דעותיך ומחשבתיך
והאמין דעות בלתי אמתיות רחוקות מאד מן האמת ובמספס דרך והתורות אמונם
הם אמתות גמור שיבחין ממנו · אמר צדק עדותיך לעולם · ואמר אני ה' דובר צדק · ו
ובהיות הבחינה גם כן תעלם הדמיון מציאות לא המציאו השם ומדיעות מגונות
ואיחוד שיביאו האנשים לכפירה ולחסרון בחק השם בגשמות ההשאלה והתארים
וההפעלות כמו שבארנו או יחשבו בדברי הנבואה ההם שהם שקר · והחלק כלו
הימים לא היה העולם מה שהעדרנו · ואלו העניינים גם ממסתרי התורה ואע"פ שדבר
בהם בגלות הלא הוא לדעת פרטיו אחר מה שקדם ·· פרק מח

פרק מ״ח מבואר הוא מאד שכל דבר יתחדש על כל פנים יש לו סבה ריגלה:
סבה קרובה חדשה אותו ולסבה ההיא סבה עד שיגיע לסבה ר׳
ראשונה לכל דבר ר״ל רצון השם ובחירתו ולזאת יחסרו הנביאים אמצעי הסבות כ״ו פ״ס
ההם הקרובות כולם וייחסו זה הפועל האישי המתחדש אל הבורא ויאמרו שהוא ית׳
עשהו וזה כלו ידוע וכבר אמרנו בו אנחנו וזולתנו מן המתחכמים ויאמינוהו אנשי ת׳
תורתינו כלם ואחר זאת ההצעה שמע מה שאבארהו בזה הפרק והתבונן בו התבוננות
מיוחדת מוסף על התבוננותך לשאר פרקי זה המאמר והדבר אשר אבארהו לך הוא
זה דע כי הסבות הקרובות כולם אשר מהם יתחדש מה שיתחדש אין הפרש בין היות
הסבות ההם טבעים ורצוניים או מקריים וכולן בבחירה שתהיה קצת זה
המתחדש בבחירת אדם עד שאפי׳ היות קצת רצון בבעלי חיים משאר בעלי חיים שאי׳
לא יוחס לשם בספרי הנביאים ויספרו על הפועל ההוא בלשונות ההם שהשם צוה או צוה
בו או אמרו ושם אלו הדברים כולם לשון אמירה ולשון דבור ולשון צוי ולשון קריאה ולשון
שליחה וזה הוא שאני רוצה להעיר עליו בזה הפרק וזה שאחר שהשם לפי מה
שהונח והסבה היא אשר העיר הרצון ההוא לבעל חיים ההוא שאינו מדבר והוא
אשר חייב הבחירה ההיא לזה המדבר והוא אשר המשיך הענינים הטבעיים על
מנהגם והמקרה הוא מתוסף הענין הטבעי כמו שהתבאר ורובו משותף בין ה׳
הטבע והרצון והבחירה יתחייב לפי זה כולו שיאמר כפי מה שהתחייב מהסבות ההם
שהשם צוה שיעשה כך או אמר שיהיה כך ואני אזכור לך משלים בכולם ועליהם
היקש כל מה שלא זכרתיו אמנם מה שימשך מן הענינים הטבעיים התמידיים כהמסת
השלג כשיחם האויר והיות הים נע כשיעבור הרוח אמר ישלח דברו וימסם ואמר ויעמד
רוח סערה וירוממו גליו ואמר בירידת המטר ועל העבים אצוה מהמטיר ואמר במה
שיהיה מסבת בחירת אדם כהתעוררות עם ישלטו על עם אחר או איש יתעורר להזיק
איש אחר עד אמרו אחריו אמר בשלטון נבוכדנצר הרשע ומחנותיו אני צויתי למקודשי
קראתי גבורי לאפי ואמר בגוי חנף אשלחנו ובענין שמעי בן גרא כי ה׳ אמר
לו קלל את דוד ובהתעלם יוסף הצדיק מבית הסהר אמר שלח מלך ויתירהו ובנצחון
פרס ומדי בכשדים אמר ושלחתי לבבל זרים וזרוה ובענין אליהו ז״ל באשר סבב לו
השם פרנסתו משאלת עניים צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך ואמר יוסף הצדיק לא אתם
שלחתם אותי הנה כי האלהים ואמנם במה שהיה מסבת רצון בעלי חיים והתעוררו

והתעוררו בבעלי חיים ויאמר ה' לדג אחר שהוא הוא אשר העיר לו הרצון ההוא לא שהוא
שמהו נביא והעירה עליו נבואה · וכן אמר בארבה אשר במצרים · ואמנם פגשו כי עשם
עושה דברו · וכן עד אמרו בשלוט החיות בארץ אדום בעת חרבה כי פי הוא צוה ורוחו
הפיל להם גורל וידו חלקתה להם בקו · וחשב שלא יזכר קנה לשון אמירה ולשון צווי ולא
שליחה את ענין זה היקש מבואר שלאמר שהורה לאחת התיבות עד האמירה לבד
והוא בשלשה העקרים יוקרה כמו אמר בענין רבקה ותהי אשה לבן אדניך כאשר
דבר ה' · ובענין דוד ויהונתן כי שלחך ה' · ובענין יוסף וישלחני אלהים לפניכם · והנה
כבר התבאר לך איך ייוחסו אלה הסבות האמצעיות על אי זה דרך שיזכרום יהיו
סבות בעצם או במקרה או בבחירה או ברצון בשוה בכלן האמירה לשונות הם צווי
אמירה דבור · שליחה · קריאה · ודעהו והבינהו במקומות כפי ענינו וינקרו רחוקים
רבים והתבאר לך אמתת הענין במה שאני אשר יבא לאיש ובם שהוא רחוק מהאמת
וזה התכלית מה שהגעתי של המאמר בענין הנבואה ומשליה ושמותיה · וזה כלל
מה שאחזכרתיו לך מזה הענין ועקדים על ענינים
אחרים בעזרת השי"ת ·· נשלם החלק השני ··

חלק שלישי

הקדמה ·· כבר בארנו פעמים רבות שעקר
הכונה היה בזה המאמר לבאר מה שאפשר לבארו
ממעשה בראשית ומעשה מרכבה כפי שיתבאר
לזה המאמר ·· וכבר בארנו שאלו הענינים הם
מכלל סתרי התורה וידעת גם כן איך הקשו רבותינו ז"ל על מי שגלה אותם ובארו ש
שסכר מי שהעלים סתרי התורה המסותרים והנגליים לבעלי העיון שאם מאחד אמרו בסוף
פסחים לישבים לפני ה' יהיה סחרה לאכול לשבעה ולמכסה עתיק אמרו למכסה
דברים שכסה עתיק יומין ומאי ניהו סתרי תורה · והבן כמה גדול מה שהורו עליו
אם יש בלבך הטוב והנה בארו עמוק מעשה מרכבה והיותו רחוק מתנועת ההמון
והתבאר מה שהביאנו מהם מי שחננו השם הטובה חסרה התורה ללמדו את ג פנים
במנים למי שיש לו החכמה השכלית ואין מוסרין לו ממנו אלא ראשי פרקים בלבד
וזו היתה הסבה בהפסק ידיעת זה הענין האומה עד שלא נמצא ממנו דבר קטן או
גדול וראוי היה לעשות כן כי לא עבר מקבל מפי מקבל ולא חובר בו ספר כלל ·
אחר שהוא כן איך יש לי התחבולה להעיר על מה שאחשוב שהוא בו והתבארתי

עם ספק במה שהבינותי ומזה קבלה רצוני לחבר דבר ממה שהודעתי בזה עד שיהיה
אבדו ממני אחר מותי' לא תכתבנו היה בעיני אכזריות גדולה מאד ונזק כל נבוך
וגזלו הייתי עושק האמת מן הראוי לו או קנאת היורשים ביורשם על רושעתו ושיהיה כן
מדות מגונות' ואמנם ביאור דברי סבר ומראיה שיש בו מחזירה התורה מדרך
למה שיתן אותו השכל מחובר אלהיות גם כן בשלמות דרך מה שהודעתיך מאמץ ולא
בדתני שיורה אלהית להודיעני שכן נהגו בעניין ולא קבלתי ממה שאמרתיו כן גם
מלמד ולא הורתי הכתוב ומספרי הנבואה ודברי החכמים עם מה שיש לי מהקדמות
עיוניות שהענין כן בלא ספק ואפשר שיהיה הענין חלופו ושיהיה הכוונה דבר אחר
והנה עזרתי בו הרחבה בהכל ראיות רבות והישר האלהי שבמה שהקדמתיו והוראתי קח
שהנחתים לך מה שאמרו יחזקאל הנביא עה על דרך שיחסב בלבי שימעך
פירושי שאינו אלא אמרתי דבר יוסף עליה שיורה עליו הכתוב אחר בלבו אי
מה הם מלות הלשון לשון אומנם בהקדיש שנים דברים נלוים ובושי שרבב
שבמה שיחובר לזה המאמר ויהבין בפרקים כולם בהשגחה שלימה ישמור כלו ק
הענין כלו אשר הוא לי ונגלה עד שלא יעלם ממנו דבר וזהו הבלתי קיבולת
להבין בין התפלה לבנאדם ובין משנה התורה בלמוד עד מה הענין כמו
שצריך' ואחר הקדמים זאת ההקדמה מה שיש לך להקדים זה הענין
הנכבד והעסק הגדול אשר הוא יתד שהכל תלוי בו ועמוד שהכל נשען עליו

פרק א

ידוע שתמונת אדם אנשים שצורת פניהם דומה לצורת אחד משאר
בעלי חיים עד שנראה איש שצורת פניו דומים לפני אריה :
ויחזקאל אמר הצורות המונות לצורות פני שאר בעלי חיים מחבר בני אדם ופני מאך פני אריה ופני שור ופני נשר ופני
שנאמר פני שור פני אריה ופני נשר אמנם הם כולם פני אדם מתות אלו הצורות
שלא שמו המיוחם ויש לך בזה שהראייה האחד מהם אמרו מרות כבלי ודה מראיהם
מראות אדם להנה' ואחר זה אמר כלומר מהם שיש להם פני אדם ופני נשר ופני
אריה ופני שור' והראייה השנית מה שאמר במרכבה שהמאמר הכם אותה לבני
שנים שלא נזכרו במרכבה הראשונה' אמנם במרכבה השנית אמר כאלה פנים
לאחד פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה וה' פני נשר
הנה בכאן שהוא שאמר עשו פני שור הוא פני הכרוב' והכרוב הוא הקטן בשנים
והוא הדיוקן שפנים השנים אחרים אחרים מלת פני שור להערנו כן מעט מרייה

מה שמו שרגליו וזו ידיו ושתי אלו והשני עורות אחרות מהם שקוף אחר
בסוף זה הספר השמיני החיה אשר ראיתי מכבר

פרק ב

זכר שיצירה ארבעה יחסים לנחיה מהם שלה ארבעה פנים
ויאמר בכלל מהם ובהם מהם שוק ובהם מהם ארבעה הרוחות וארבע סבות
החיות והשני מהם הפשוטה ובעלי ארבע רגלים ובעלות שתי ידים ובעלי עורות ואדם
כמו שאמר כי ידות אדם להם וכן זכר שהידים גם כן ידי אדם אשר הוא יהיה שלו
האדם לכם שלה עורה שהם לעשות בהם כל מלאכה מחשבה בלא ספק ואחר
כן זכר שרגליהם ישרים לעשות בהם הדברים הוא שכן אמרו רגלי עורה כמו שאמר
אל דבר וכן אמרו ורגליהם רגלי עורה תלמוד שאין ישיבה למעלה והבין זה גם כן
ואחר כן זכר שכפות הרגלים אשר הם כפי קרובה איש כרגלי אדם אבל הידים
כידי אדם ואמנם הרגלים שלא תהיה תלויה ואחר כן זכר שאלו ארבע החיות אין
בשביל הפרש ולא יעקום פני שם כל אחת מחוברות לאחריה אחת מחוברות
אחת של אחוריה ואחר כן זכר שיש החיות מחוברות שלשה ומפרקים פרודות
למעלה והקיבה אחריו ולמעלה כי העליות מחוברות אחרים פשוטים אין פרודות
אבל למעלה הקבלה אחריו ולמעלה כי העליות מחוברות אחרים פשוטים אין ואחר
כן זכר שהם זכות כבנין גם הם הגל ואחר כן זכר שהם גם כן מחוברות אלו מדריכין
במלאכת זה כללות שנזכר מערות החיות כלו הגרים ופניהם ועורותם ועצמיהם
וידיהם ורגליהם ואחר כן התחיל לבאר התנועות אלו החיות אין הם וזכר בהם מה
שהשרוע אחת שהתנועה החיות אין בהם לא כנפיה ולא עשית ולא שקיימות אבל התנועה
אחת והוא אמרו לא יקבע בלבבן ואחר כן זכר שלחיה מהן הלך לפני פשה והוא אמרו
איש של עבר פניו ילכו הנה הכתוב אחר שלחיה מהן הלך אל עבר פניו ואחר תחיה לזה פשט
והיא מלות פנים רבים סוף דבר אין הלבה ארבעתם לכל אחד כי שאלה כן לא היה מיוחד
לכל אחד התנועה ולא היה אחד איש אל עבר פניו ילכו ואחר כן זכר שאלו החיות התנועה
התנועתם מרובה והם חוזרות חלילה במרוצה גם כן והוא אמרו החיות רצוא ושוב כי רצוא ממקום
מרוץ ושוב מקום מושב לא אחת הלוך ובא הלכות שהתנועתם היא מרוצה וחוזרת חלילה וכבר
זה בנושא אחת מצורה הברק ובזק שם הברק אמר בריות הברק אשר הנחה התנועה
המיוחדת שבהתנועה כלו הוא נמשך ממקום אחד למקום אחר ואחר כן יתקבץ וישוב אל
המקום אשר התנועה ממנו במהירות היא בשעה פעם אחר פעם ופעם יותן בן שני

ראשון ושני וחוזר ויתקיים יתעלמו והנה בריא חדש וקושר כמו ודקדק ואחר כן זכר שהם שה
שהתנועה אשר הייתה התנועה הראשונה והאחרת הייתה אין התנועה משתנית אבל כללו אחר
אחר זולתה תלה כונה האלהית אחת כי הנה אשר תהיה הכונה האלהית שהתנועה אין והחיה
התנועה התנועה הדין החיה כמו אשר היא ראשון ושני והוא אחרו בהיות אלא אשר יהיה
שיהיה הדבר לבתי לבו לא יקבל גלגל והוא הנה אינו הדבר היותו שטח אלהים כוונה כמו
שבארנו בשטחו רוח יחיד שהלך אשר תהיה הכונה שהיות שהלך והחיה בכל הדין
הדין החיה אליו וכן פירשו ויובן כן שזיל גם אחר דהוי הדין ראיה לא יולא אולם לא
מהחזרן בכללותו ואשר היה נראה מפשוטו הדין בחומר אלא אשר יהיה שיהיה הדבר
לבתי לבו שתשובים ירצה הגשם בשעור שהלך החיה לבד אחד והלך בכל הדין ותשובים
שהלך לבד אחד כמבו ושבו והלך שבו ובאחר זה הפסוק ואין שאין הקשן כן שיהיה ושיהיה
המוכר בפסוק שענו היה נוטה מעברי הדרגה ושבר הראשון קבל אשר ירצה הגשם
שהלך אליו החיה ובלב ההוא שסבר רבה הגשם שהלך החיה בו הלך והרצון קיים בבר
ההוא אחר בבאור זה הקשן והשלמות האחרון בו בפסוק אחר שלאשר יהיה שיהיה הדבר
לבתי לבו שיהיה הדבר לבתי והנה זה הבאור המופלא וזה גם כן מה שפתח מאמרו
התנועה אחרונה החיות אחר ספור ערכים ואחר כן התחיל בספור אחר ואין עקום ראה
על אחר התחלת החיות מחובר בהם והעתק ההוא מחובר בארץ והוא גם ארבעה נפשים
והוא גם כן בשלארבעה פנים לא יתחבר לו ערך בלא ערך אחרים ולא זולתו מערוך
אחר בשלשה חיים אבל חבר שלם נפשים בגולם גורמים מטבעם ולא יתחבר להם ערך כלל
וזכר שכל נפשותם עניים ואולם שנרכם אופנים אחר ואחר החיות והנה אופן אחד
בארץ אלה החיות לארבעת פניו והנה בחר שזה נגה אחד קבלת אלה החיות וקנתו בארץ
ושהאופן ההוא בשלארבעה פנים אין מראה האופנים ומעשיהם כעין תרשיש ודמות
אחד לארבעתם שעשו מאמרו אופן לאמרו ארבעה נגד גלה שהארבעה פנים אשר
לאופן הם הארבעה אופנים ואחר כן זכר שמראת הארבעה אופנים ערך אחת והוא
אמרו ודמות אחד לארבעתם ואחר כן הודיע כלל האופנים שהם מורכבים קצתם בקצתם
והוא אמרו ומראיהם ומעשיהם כאשר יהיה האופן בתוך האופן וזה המאמר אלא שאמר
בחיות אלה איך אבל קצתם מחובר בקצתם כמו שאמר אשה אל אחותה אמנם האופנים זכר
שקצתם מורכב בקצתם יהיה האופן בתוך האופן אבל כל גוף מאופנים אשר זכר והוא
אלה עניים אופן שיהיה בו אלה שנים ממש ואפשר שיהיה בשלארבעים רבים כמו ועיין

האופנים
ביחזקאל

ועניין כענין הגדולה והאחד שיהיה דמיונות כמו שמגלה קדמוני אומרים כענין שוגג כענין שפל
רומים לוח מראות מה שנגלה שנגה אל יחזקאל עשנים והאחרים שונים מאחרה אלה ידע י״י ב/
כשני ידלה לוא עשו זה קום מה שקתם מהבונת האופנים ואמנם הפועת האופנים
אחר בהם שאין מתנועתם לא עין מראות ולא עין לעין אבל תנועת ישרות שלא יתחלפו והיו
אחרו שלא הרבעה רבעיהם לבתם ילכו לא יסבו בלכתן ואחר כן זכר שאין הארבעה אופנים
אינם מתנועעים מעצמם כחיות ואין תנועה להם בעצמם כלל אלא בתנועת זולתם ואומר
והפליג להשיב זה העניין וחזק פעמים ושם מענה האופנים החיות שלא יחיה על כן המשל
שאין האופנים עם החיה כמו שיקשר נגה מה גבי בעל חיים או גבולו שלא אשר יתנועעו החי
ההוא יתנועעו העין ההוא או הקש ההוא הנקשר בגוף החי ההוא אחר ולבכת החיות ילכו
האופנים אצלם ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים ואמר והאופנים ינשאו לעומתם
ואחר הסבה בזה ואמר כי רוח החיה באופנים והשיב זה העניין לחזוק ולהוספת בחור ואמר
בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו ובהנשאם מעל הארץ ינשאו האופנים והשיב זה העניין
לחזוק ולהוספת לעומתם כי רוח החיה באופנים ויהיה הסדר בזה התנועת כן אי זה
כי עליהם הכונה האלהית שיתנועעו אלו החיות יתנועעו החיות ובתנועת החיות יתנ/
יתנועעו האופנים עלבד ההמשך אחריהם מקשירה לא שהאופנים יתנועעו מעצמם
לבד החיות ופקד זה הסדר ואמר על אשר יהיה שמה הרוח ללכת ישא האופנים ישאו
לעומתם כי הרוח החיה באופנים וכבר הודעתיך תרגום יונתן בן עוזיאל ע״ה אמר אחר דכוי
המן רעות וכאשר השלים ספור החיות צורתם ותנועתם וזכר האופנים אשר תחת
החיות והקשרם בהם והתנועעם בתנועתם התחיל בפנה שלישית שהשיג מאותה ושב
לספר אחר והוא מה שעל החיות ואמר שעל ראשי החיות רקיע ושעל הרקיע דמות כסא ועל
דמות הכסא דמות אדם כמראה אדם זה כל מה שספר בתחלה בהשגה אשר השיג אותה
התחלה בנהר כבר׳׳
שספר בתחלה

פרק ג׳

כאשר זכר יחזקאל ע״ה מה שחזר וראה בשנית
הקשור שבה לו ההשגה ההיא בעצמה פעם
שנית בשאר המראה הנשגבה לירושלם ובאר לנו דברים שלא התבארו בתחלה והם שהאופנים
השיגם נקראו גלגלים והודיענו שהחיות הנזכרות בתחלה הם גם כן יקראו כרובים
ר״ל כרובים אמר ובלכת הכרובים ילכו האופנים אצלם ובהנשא הכרובים את כנפיהם
לרום מעל הארץ לא יסבו האופנים גם הם מאצלם וחזר הקשר שתי התנועות כמו שזכר גם
ואחר כן אמר היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר ואדע כי כרובים המה

נ׳ קומה

של עין ורוח

שלב זמן ועת ולהם

רקפים כלומר

והקיפה העזרות והשיבה לאורות בשלמים והתקועות בגגים וזכר שהחיות הם קרובי׳ והפרוג׳
הם החיות ואחר כן בֵּאר במה המקיר התשיעי אחר והוא שהאופנים הם המלאכים אמר לאותנו
להם קורא המלאכים ואחר כן בֵּאר ענין שלשי באופנים אמרם כי המקום אשר יהיה ה׳
הראש אחריו ילכו לא יסבו בלכתם והנה בֵּאר שתנועת האופנים ההכרח אמרם הרוח
עשתה כל המקום אשר יהיה הראש שבהר שהוא נמשך אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת
ואחר כן הוסיף ענין רביעי באופנים ואמר והאופנים ינשאו עמם קבוצ לעומתם א׳
אופניהם ולא זה הענין התלה ואחר כן אמר באופנים בזאת התשבה האחרונה בשרם ועיניהם
וידיהם וכנפיהם ולא זכר לאופנים התלה לא בשר ולא ידים ולא כנפים אלא שהם נוגים לבד
ושבלבד באחרונה לאמר שהם בעלי בשר וידים וכנפים אבל לא זוכר להם צורה כלל ואחר כן
בֵּאר גם כן בזאת התשבה שכל אופן יותן לכרוב אחד אופן אחד אצל הכרוב לאחד ואופן ג׳
אחד אצל הכרוב אחד ואחר כן בֵּאר עוד קנה שהכרובים והם חיה אחת להדבק קנתה
בקנתה אמרו היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר והאופנים גם אמנם
קראם אופן אחד בארץ אמרו שהיו ארבעה אופנים כמו שזכר להדבק קנתם סקטים ו׳
והיותם כולם דמות אחת לארבעתן זה מה שהוסיף לפי מן הביאור בצורת החיות ו׳

פרק ד

והאופנים בתשובה הזאת השנית׳ צריך להשליך שלשון אחד שנאי
אלו יונתן בן עוזיאל עה׳ והוא כי כאשר ראה מאמר הנביא מבואר לאופנים
להם קורא המלאכים בזאת הנבואה אמר שהאופנים הם השרפים והדעם כלאופן מלאכים וכל
אופנים מלאכים ואין ספק אלא שאלה מאחר אלו שאבד זה הפירוש הוא מאמר יחזקאל עה׳
באופנים שהם פשט כענין הכרובים וזה מראה מאותה לשרפים כמו שהוא מפורש וכאשר
אמנם הכתוב אחר החיות והנה אופן אחד בארץ שיורה שאין ספק שהאופנים בארץ היה
קרוב אלו לפי היותו ונמשך אחר פירו׳ ואף שאמרו והנה שמעו השרפים שהוא אחד בענין
למה שעליהם התנועת היוצא והביא יונתן בן עוזיאל עה׳ אופן אחר בארץ ואלו נקרים שהוא והבין
פירוש אחד הוא ותשר׳ לו כי מה שהביאו לזה הפירוש אמר חשבו עה׳ שהמלאכים לשרפים
וטעה לו שאין הדבר כך והוא שהמלאכים שמה מלאך מן השמים ויגל זאת האבן
ואמר זה נאמר ומלאכים הם מתנה להם מלאכים ואמר זה בראיית כל המראות כן להיותו שולל
שכל כבוד מה מלאכי ה׳ ויקרא כל דבר כבודי מלאך ויקראו השרפים מלאכים ואמר שמעו
כל אלהים כבודים אמרו גלגל הוא שאומר בו קדוש וגם כן המלאכים הקטנים שלשון והביאו׳
שלשה אמרו לאופנים להם קורא הגלגל באוזני מאמר יבואו כי לא נזכר להם ידבר

הבונה ולא המראה שהם נפלאים אחלאתירו בהם כתובים הנה נחבר לך גם כן בספר קהלת
ואמת בחלומות ובמראה החלומות כמו אמר רבותינו ז"ל כתובים והנביאים יונתן בן עוזיאל ע"ה לא עשה וכו' והנה
ידעת שבזה הלשון ... [illegible] ... לעבד הקדוש ...
אבל אין הפרש בין אמרו ... [illegible] ... והבן זה ולא
... [illegible] ... יונתן בן עוזיאל ע"ה ... [illegible] ... החכמים ...
... [illegible] ... על פירושו ... [illegible] ...
לא יהיה כן ... [illegible] ... פירושו ...
... [illegible] ... וכו'

פרק

מה שצריך שתתעורר עליו ... [illegible] ... אלהים ולא ... [illegible] ...
אלהים לשון יחיד ... [illegible] ... שלש השגות
... [illegible] ...
... [illegible] ... רוח ... [illegible] ...
... [illegible] ... הנבואה ... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...

הצעת קדימות בלמוד בהסכם

פרק ו

דע שזה הענין הנכבד הגדול אשר השיג
יחזקאל עה למדנו אותו מ׳ ממספר המרכבה בהעברת הנבואה אשר
שראהו למדנו אותו הוא הענין בעצמו שראהו ישעיהו עם בטול לא הודך שזה הפרש
והוא אמרו ואראה את ה׳ יושב על כסא רם ונשא ושוליו מלאים את ההיכל. שרפים עומדים
ממעל לו. כבר אמרו לנו החכמים ז״ל כי זה והעידו אותנו על זה הענין ואמרו שההשגה אשר
השיגה יחזקאל היא ההשגה שהשיגה ישעיהו והמשילו בזה משל שני אנשים שראו
את המלך בעת רכבו האחד מהם בן כרך והשני בן כפר כי בן הכפר לעבור אנשי העיר
יודעים תכונת רכיבת המלך אינו מספר רכיבתו אבל יאמר ראיתי את המלך לבד והאח׳
מפני היותו רוצה לספר לאנשי הכפר אשר אינם יודעים דבר מרכבו ותאר פרטי להם מרכבת
ומשרתיו ואחר רכבו וחייליו ומשרתיו ועושי דברו ומצותיו ונשא תשיעור תכונת
השלשה גדולות אחד והוא אמרם בחגיגה כל שראה יחזקאל ראה ישעיהו ישעיה דומה
לבן כרך שראה את המלך יחזקאל דומה לבן כפר שראה את המלך ואלו הדברים
אילו שיפורש בהם מה שזכרתי תחלה והוא שישעיהו לא היו אנשי דורו צריכים
לאמר להם הפרט אבל הספיק להם אמרו ואראה את ה׳ ובני הגלה היו צריכים לפרט
הזה ואולם שהאמונה הזאת חשב שישעיהו ידע שלם מיחזקאל ושלא נהג שלא יחזקאל
והיתה מורא בשני הייתה ידועה לישעיהו שלא היה צריך לפרסם על דרך חדוש לא
היותה שכן ידועה אצל השלמים

פרק ז

מכלל מה שצריך לחקור עליו ולהעיר
השגת המרכבה שנה ושאחר וחדש ויום ותאריך במקום אחר
מה שצריך לבקש לו ענין ולא יחשוב שהיה דבר אין ענין בו ואמרו שצריך להשכיל
בו והוא מפתח הבאורו שפתח השמים ואני זה נמצא אחד בדברי הנביאים ר״ל זכרון
השאת הפתיחה ופתיחת השערים גם כן פתחו שערים ודלתי שמים פתח ושאו פתחי
עולם. פתחו לי שערי צדק. ומזה הרבה. ומה שצריך שיתעורר עליו היות זה הספור כלו ואשר
שהוא במראה הנבואה באמת ספר כמו שאמר ותהי עלי יד ה׳ אמנם כלוה שהוא
חלק הספור ההוא שינוי נבואה אחד והוא כי אשר זכר החיות אמר דמות ארבע חיות ולא אמר
ארבע חיות לבד וכן אמר ודמות על ראשי החיה רקיע וכן אמר מראה אבן ספיר דמות
כסא ואמר ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה ואמר בהם דמות כל האופנים לא אמר בהם דמות
אופן ולא דמות אופנים אבל בזה יאמר ולא באות באחד נמצא שלהם שהם עליו ולא יעשה א׳
אמרו דמות אחד לארבעתן שאין בזה ספק דור ולא כפי הענין הדמות שיו וכן בזה

האחרונה חוזק זה הענין · ונאמר וזכר הרקיע שהם כאשר יתחיל להקרא ועבר והחיות ונגלה
והנה נגלה הרקיע אשר על ראשי הכרובים כמו אבן ספיר כמראה דמות כסא ונראה שלשה
אחר הנה הרקיע שהם ולא הוא דמות הרקיע כמו שהיה כאשר אחר לא שר לראשי החיות
החיות אחרים הכסא אינו דמות כסא ונראה עליהם להורות על הדמות הנוגה הרקיע · כי
האלה ואחר כן נראה לו עליו דמות כסא והבינהו ומראה שצריך שתתעורר עליו ספרו
בתשובה הראשונה שהחיות בעלת טעם ויד אדם יחד ובתשובה הזאת תשובת חשד כמו
בה שהחיות הם כרובים השני נתחלה טעמים לבד ואחר כן אותו להם ידי אדם בתשובה
הוא ויעף לכרובים התשובה ידי אדם תחת כנפיהם ואמרו התשובה נאמרו החיות ויקדים תחת כנפיהם
והבן זה · והתחלת אך כמו במראה האופנים לעמודם ואשר שלא הקדים בארוך · הוא נבואתו
הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנוגה סביב הוא מראה דמות כבוד יי׳ · ואומר
הקשת האותו אחר ואותיו ידוע וזה נפלא בעיון ונתעלה ולא אחר והיה בלא ספק נברא
בשנייה והבינהו · ומראה שצריך שיתעורר אלקי דמות אדם שעל הכסא והענין שבו
כענין חשמל והאמינו מראה אש וזהו מלה אחר נאמר שהיה מלה מורה תואר שני
חש מל · כי האמין יראה המורה שלוחם והפסק המורה שלו מל הגונה והמחבר שני
שנים חלקים בבחינה שני נבדלים שלנו ומחוקן על דרך האמת · ודבר השרוין הצבה שבה
ואמרו שהוא עבר מן הדבור והשתיקה אמרו פעמים חשות פעמים ממללות נברא · כן
משתקה מן אחת מאות אותו · השוה עלשנו שנים בדבר בלי קול אין ספק שאמרם
פעמים חשות פעמים ממללות · אמנם הוא על דבר נברא ומראה אך במה לפי עזה דמות
אדם שעל הכסא האלוה אינו חשמל מלה הרכבה אבל משל על דבר נברא · ובן אחא הנביא
הוא מראה דמות כבוד יי׳ · וכבוד יי׳ אינו יי׳ כמו שבארנו פעמים ולמה שהרגיל בו
או הקשת כולם הם כבוד יי׳ לא הרכבה לא הרוכבה לא יוכל לאו יי׳ · והבן זה · והנה
נשלם לך בזה הפרק מראשי פרקים מה שאם תשלים הראשים הם עם מעשה
מרכבה בזה הענין והשתכלתה שאמר רבינו ז״ל זה המאמר יש זה הספר
יתבאר לך מזה הענין ... חלקים מושגים וכל דברים שעולם שנים
ואולם עם התחלות הראות ולא יעלם מאתנו דבר ולא הקוה ולא התחיל שמועה
מאומה אחר זה הפרק אפי׳ דבר אחד בזה הענין לא בבאור ולא ברמיזה כן ...
... בן בלמה שאחשב לאותו ... ואחל בענינים אחרים
מאלה הענינים שאני מקוה לבאר אותם בזה המאמר ·

שלו

פרק ח

כל הגשמים ההוים הנפסדים לא ישיגם ההפסד רק מצד החומר
שלהם לא זולת זה אבל מצד הצורה ובבחינת עצם הצורה לא ישיגה
ההפסד רק הם עומדים הלא תראה שהצורות המיניות כולם מתמידות ותמידות
אמנם ישיג ההפסד לצורה במקרה ר"ל מפני התדבקה בחומר. וטבע החומר ואמתתו
שהוא לעולם לא ימלט מהעדר הנלוה לו ומפני זה לא יעמוד בו צורה אבל יפשוט צורה
וילבש אחרת תמיד ומה נפלא מה שאמר שלמה בדמותו החומר באשת איש זונה כי לא
ימצא חומר מבלתי צורה כלל אבל היא תמיד כאשת איש לעולם ולא תמצא פנויה לעולם כלל
ועם היותה אשת איש היא מבקשת איש אחר לעולם תמיד במקום בעלה ותפתהו ותמשכהו
בכל ענין שיוכל עד שיושג ממנו מה שהשיג בעלה זה שכן החומר והוא שאין צורה שתהיה
בו הצורה ההיא תכינהו לקבל צורה אחרת ולא יסור מהתגבר ובהשתוות להפשיט זו הצורה
שבעבור ההפסד או חסרון אמנם הוא מפני החומר ובחורו באדם על דרך משל כי שער
עורו ונפלת אבריו ועצמם וכן חולשת כל פעולותיו או בטולם או השתנותם אין הספק
היות כל זה בסיבת הצורה אלא מחמתו שאין זה כי נמשך אל אחר החומר שלו
ההפסד לא אחר צורתו וכן בעלי חיים אחרים ימותו ויחלו מפני החומר שלו לא מפני
צורתו שכל פשעי האדם וחטאיו אמנם הם נמשכים אחר החומר שלו לא אחר צורתו
ומעלותיו כולם אינם נמשכים רק אחר צורתו והמשל בו שהשגת האדם את בוראו
ואת ציורו כל מושכל והנהיג תאוותיו וכעסו והשתכלו במה שצריך לבחור בו ובמה
שצריך לרחקו כל זה נמשך אחר צורתו ואכלו ושתותו ומשגלו ורב תאוותו בהם
וכן כעסו וכל מדה רעה שימצא לו הכל נמשך אחר החומר שלו וכאשר התבאר
שהענין כן ולא היה אפשר בגזרת החכמה האלוהית שימצא חומר מבלתי צורה ולא
שימצא צורה מאלו הצורות מבלתי חומר והתחייב הקשר זאת הצורה האנושית הנכבדה
באחד חשר בחומר שהוא כלם עפרים ודמותו בזה החומר קשרי החשך המביא
אותו לכל חסרון והפסד נתן לצורה הזאת יכולת על החומר ולממשלה ושלטון
עד שתכבישהו ותמנע תאוותו ותשיבם אל מה שאפשר מן היושר ואל השווי ותתנהל
נשר נחלקו מדרגות בני אדם כי יש מבני אדם אנשי שכל משתדלים לבחור הנכבד ולבקש
העליה המתמידה כפי צורת צורתו הנכבדה ולא יחשבו רק בציור מושכל והשגת
דעת אמתית בכל דבר והדבק בשכל האלוהי השופע עליו אשר ממנו נמצאה הצורה
ההיא וכל אשר יביאוהו עניני החומר ותאוותו לשפלותו וחרפתו המתפרסמת יצטער

היתה נכון כי על זה
ינגעו פוחתה בם
בשקבע ונחסר

ישוב שלמה שעשקנו ויבוער וילכו ימיה שיעבדו וישתכל למשא מן החרפה הזה
בבל יכלתו להשאר ימיו בכל זה כאדם שכבש עשו המלך והמלך שהו לעשות זכר
ממקום למקום לבעותו שהאדם ההוא ישתדל בכל יכלתו להתפאר בעבור הכבוד ההוא
ואולי יפחד דבר מוצא למקום קרוב כדי שלא יתבלבלו ידיעותיו בעניינו ושלא ידחה דבו
אדם כן ישבה ימי שהוא בן חורין אחשב הענין ישמחנו וירא שלא עמדו עד ..ין
עורח בזול וישליך כל נפשו בעבור ההוא וילך פני ויפחד בעבור הקנין והוא ישחק וישמח
כן עשו בבני אדם כי ימצא באדם אנשים כמו שאמרנו שכל ערכי החומר אלא אותו
ונפות ואחרון הפסדנו בהשגת ובלבד חוש המשוש אשר הוא חרפה עלינו כמו
שזכר ארסטו אשר בעבודה נתחייב למאכל ולמשתה ולמשגל כי צריך למאכל
למשוך מהם מה שיתמיד ולהפסיד מהם ולהנעיב בעשות חיותו שלא ידבר בהם
ולא ירחיב בזה המאמר ולא ישגו חטאות לאלה הדברים אבל יהיה האדם מושל על
על התאוות כולם לקחת בהם כפי יכלתו ולא ישגיח מהם שלא יהיה שאי אפשר זולתו
ויאמר הבל הבלים האדם אשר הוא אדם והוא צור המושכלות לא זולתו אשר
החוזק והנבער שבהם השגת השם והמלאכים ושאר מעלותיו כפי יכלתו ואחר
האנשים הם עם הענים וקם אשר נתן להם שהם אחים ובני עליון כולכם׃ וזהו
הוא המדבק מן האדם כל שמחת היה הבלתי אחים האחרים לא הנבלים
מהם והם המון הקבלים הם בהפך זה באלו לשמחה וההבלות במושכל
ויאמרו הבלים המוש ההוא אשר הוא חרפתנו הגדולה כל חוש המשוש ולא ישגב
ולא יתעננו רק במאכל במשגל ולא בדבר אחר והם כמו בהמות בעולם שעושים
במאכל ובמשתה ובמשגל כאחרון וגם זה ביין שנענשו הענינים ואחר כל זה
ולמוקיע עוה בכל מקום ואחר ונשים משלמת. הכף שיבוקש מהם בתחלה היתרון
ולאחסיך השנקתך והוא ימשלנך. והפך חוזק התאווה גם כן ואחר שאחת רשעה
יתלו ואחר כי כולם ומנחם וזה הענין עם שלמה משלי כלו להזהיר מן הזנות
ומן המשתה המשכר שבשביל אלה ישעו ויגעו הרחוקים ממנו אשר נמצאי
בהם כי לא לנו המה ואחר שלא ימשלו בנו ואחר אותם ספרו חסותו כי ימנעם ה׳
המשל ההוא כל הוא מצטער כי השתדלות לגיש אחד החומר המזון והנאות בלבד
עשו ולא תפסיד סדורו היה מתנה אוהב סוף דבר החומר התאוה וקלל הנהגותיו ש׳
שזכרנו ואם הוא בלתי נאות אבן ונעשו מן התלמוד לבבו׳ אותו מתנה זה הוכיח שלמה

עה במוסרים ההם כולם הנה ואולם ומעט ההתורה והזהרותיה אמנם כלם לצורך ההוא
החומר שלהם וצריך למי שיבחר להיות אדם באמת לא בהמה בתאר אדם ותמונת
אישים כל השתדלותו לחסר כל צרכי החומר מאמו כל תשוקה ומשגל ושתייה ונשואי אחר
המדות הנמשכות אחר התאוה והכעס ויבוש מהם וישים להם מדרגה לעצמו ·· א
אמנם מה שאי אפשר מלבושיו ומאכל ומשתה יספק מהם במועט ולפי צורך ·
הפרישה לא לפי התאוה ויתעסק הדברים בו גם כן והקדמת עליו טבר ידעת מאמם
קשיה שאינה שלמות ושהחקירים כפנים בן יאיר לא אתל כללם אדם והשתל
ידי הקדו שיתל עשו ולא ואמנם הייון כדין החמון בבוה · ואמנם הקדמ
שהשביה המשכית הדרוני שיהיה אלך יהיה חרפה מקדתב אנשים ערומים ע"ש
מולי עריות ופנים ומהדיזים בוס בבית אחד · ובאור זה כי השתא שון המרי חין
לאדם הפעולה לאותו והסברות הוא מתשעה החוש הרעם מוריתו ננות עלות ל
העבור מתיריסם לא מוסכלו התסדר השכל והנה מורח לשכל ולמה צריך למי שרצה
להיות אדם שירחק זה ולא ידבר בו · ואמנם המשגל איני צריך לאמר בו יותר ממה
שאמרתיו ובפירוש חכמת מאות שבו נתגרתנו החכמים הזהירה מחתום בו ולספור
זכרו אחו לדבר בו כלל ולא לעשות קצה והדבר ידעת אמרם שלשה עכו"ם עקרין קדוש מהם
שלא היה מתעסק עד שלא היה ריחא קרי והדבר ידעת אמרם על שהבכוי עכ שלם
יצאה מתנן שכבה זרע קודם ריאנו אלו כולם עשום מקובלים לאדם מדות א
מדו שיות והדבר ידעת אמרם היהודי עבירה קשים מעבירה קל"ם מעבירה וכו'.
בפירושנו פי' נמי מאחד והוא שהאדם כשיראה אמנם יתרה אצל החקרים הנשפט
אחר החומר שלו כמו שכתבתי שהאדם לא ישפה מיררך נבהמיותיו · אבל היה אצל
היה מקנאות האדם הנמשכים אחר ערותם והשיגשוב בתורי ומעבירה יותר מבבד
שבשנאתו ואין אצלו מי שעבר והעביד קלמעבד במעלתי שהעביד בן אורן חשוב
כי זאת הצורה האנושית וכלם נצלותה ומעותיה אין צריך להשתמש בהם אלא במה
שהם ראויים לו להם עלינו לא צריך להשיגה שלו והדבר ידעת גודל החמור שבא
ס"א וגו' אלנו ובגלות הפה וזה גם כן מחויב שזה הדבר לשון ההוא מקנאות בני אדם נמלך
השם לאדם הבדיל בה משאר בעלי חיים · כמו שאמר מי שם פה לאדם · ואמר הקב"ה
אלהים נתן לי לשון למודים ואין צריך שישתמש באותה ההיא אשר עשה לנו ללמוד
וללמד לשלמות בנחלה שבמסרות ובדרכה השלימה עד שבאו מה שיתבארו הענינים

הענין הקלות הגופות והדברים המגונים בהם לא כמו שנאמר להם ונחוה יהיו
למחשבות רעות וני קדוש · ובלתי שישתוק במחשבתו ובדברו בדבר ישעבנו אחות
אשר הוא חרפה לנו עד שיחשבו במחשבה או בשמעו מזה הענין או יאמר בן
שירים כבר לקח האשה אשר נמלטה אותה והשתמש בה ועבר כמרי המגמל
ויעבר על מצותיו יהיה כמו שאמר בהם ויוסף הדברים לה וזהב עשו לבעל׳ וכלם כן
טעות ופגם בקריאה לשונו זה לשון קדש ולא יחשב שהוא הפלגה או טעות אבל הוא
אמת אמתי שזה הלשון הקדש לא הונח בו שם כלל לכלי המשגל לא מן הזכרים ולא מן
הנשים ולא לעצם המעשה המביא להולדה ולא לשכבת ולא לצואה ׳ והדברים לא הונח להם
תחלה ראשון כלל בלשון העברי ולא ידברו בהם בשמות מושאלים וברמיזות והיה הכונה
בזה שאלו הדברים אין ראוי לזכרם שיושם להם שמות אבל הם ענינים שצריך לשתוק
מהם וכשיצטרך לזכרם יושם התחבולה בזה הלשון בשמות אחרות כמו
שיכנה מעשים מגונה הצריך בכל מלאכותיו אמנם הכלי מן האיש קראוהו גיד והורח
שם על הדמיון אמרו ונגד ברגליו · וקראוהו גם כן שפכה אבל תפלתו והלכ׳
מן הנקבה קבתה וקיבה שם האולתו מכן׳ אבל רחם הוא שם האבר מבני
מעים שישבה בו העובר · והצואה נקרא כן מעברת יצא · ושם השתן מימי רגלים
ושם הזרע שכבת זרע · ושם הפעלה המביאה להולד אין לה שם כלל ימצאו אותו
ישגלנה וישכב או יקח או גלה ערוה לא זולת זה · ולא יטעך שתשגלנה שגל שם
לפעלה אינו כן כי שגל שם הנערה המוכנת להשמיש למשגל לבד שגלה שגל
לימינך · ואומרו ישגלנה לפי הכתיב יקחה לשגל לפי השין והנה ימצא בכל
הספר מבוארת המאמר אל דברי מדות לשוננו כבר שלא עברם א׳ע׳ש׳ , ט׳
שאין בו כולם תכונת המאמר אל דברי מדות סדר הדברים הבאים אחר זה ״

פרק ט

החומר מסך גדול ומחיצה מונעת מהשגת השכל הנפרד כפי מה שהוא ואפי׳
היה חומר זך ונכבד ר״ל אפי׳ החומר הגלגלים כל שכן זה החומר האפל העכור א׳ אשר
הוא החומר שלנו ומפני זה כל אשר ישתדל שכלנו להשיג השם או אחד מן השכלים ימצא א׳
מחיצה ומסך מבדיל בינינו ובין השם והוא נסתר ממנו בענן או בחשך או בערפל או בעב
וכיוצא באלו הרמיזות להיותנו חמריים מלהשיג מפני החומר וזאת הכונה באמרו
ענן וערפל סביביו להעיר על היות המונע ההשגות עצמינו לא שהוא יתברך שיקיף בו
עב או ענן או חשך ויונעו מראותו כפי מה שידמה מחשבות חלושי השכל ובזה נמשל

מלמלך

ובפס׳ ולשמע דברו והלשחה
כנפלה עלה שלבו ומשק ומבל
פלגו וכו׳

זה האמת לעניין אלא שהוא חשך קודם וכן הגלגל בבחינה השנית חשך שני ושרשו הוא הבאויר ׳׳ ים׳
ואמנם זה העניין כי כלל דבר שיש בו אמריה הנבחר אמנם הוא משל לעניין אחד והאורה
ההוא העצם אשר שהיה בו אלא כל מראה נוחה והאמין מכל הקנים לא היה לא שני
כלה הגלגל יתבונן השני הכלליה להעדר שהשנות אחרות נמשנה לנו אמנם הקודר החשך
האחד רק בו לא כי לא אמנם שהוא לא אמין עוד וידוע גם כן ואחר כך במראה בונים ימשל
הדברים היה על ועוד ואמר ונועם אמר לו בחשך השער אותו מגדל אחוס אחר
רשעה גם שנים שתהיו והיה גם כן הוא הכוונה במאמרו חשך שני ושרשו לא שהוא
לא יקדם בחשך כי אין חשך אלא לא האור הזה המתמיד אשר מהספונה הגופות
מחמת החיר כל מחשך כמו שאמר במשנה נוצר והתחיל האירה מבטו

פרק י׳

על היעדרים כמו שהודעתיך לא יהיו העדר אלא העדר הנמור
אמנם העדר הקנין כולם לא יתפשטו בהם שקם העדרים ויתחלקו על כל
העדר וקנין דינם דין שני ההפכים כעורון והראות והמות והחיים והם אלם כשנן
הלא והקול ולמה יאמרו קצתם שהעדר לא יצטרך לפועל ואמנם ההוויה היא ס׳
צריכה לפועל בהכרח וזה אמת אבל אחד ועם היותם אומרים שהעדר לא יצטרך
לפועל ואמנם ההוויה היא צריכה לפועל בהכרח וזה אמת יאמרו על שם
יפעל ויתחלף כמו הראות ושעבר על ההעדרים אלה הם שנים נמנעים וצריך שאופשע שנים
בזה לעתיד שלמה שיתבאר העניין הפילוסופי והוא שאתה ידעת שמסיר המונע הוא ואם לא כן
משעבר אחד כמו שהסיר עמוד מהבית קורה נהיה נמסר עלו ונפלה בגבורתה
הטבעי שאומרין נאמר כי מסיר העמוד הוא הפיל הקורה כבר מבר זה בספר השמע
ובזה הצד גם כן נאמר במי שהסיר קנין אחד שהוא עשה העדר ואעפ׳ שההעדר אינו
דבר נמצא כי כמו שנאמר במי שכבה את הנר בלילה שהוא חדש החשך גם כן נאמר במי
שהפסיד הראות שעשה העורון ואעפ׳ שהחשך והעורון העדרים ואינם צריכים לפועל
ולפי זה הפי׳ יתבאר מאמר ישעיה יוצר אור ובורא חשך עושה שלום ובורא רע
והם מבלתי לא יאמר עושה חשך ולא עושה רע מפני שהם העדרים נמנעים שנהפך ומהו שעתיק עשה עולם
בהם שאמר ואמנם אמר על שהם בורא שהוא מלה שיש לה הלות בהעדר כלשון
העברי כמו שאמר בראשית ברא אלהים את השמים וגו׳ שהוא מהעדר והדרך יחסך
העדר לפעולת הפועל הוא על דרך אמר זכרנו ועל זה הצד גם כן הכאנו אמרו מי שם
פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור ואפשר לפרשו על אחר והוא שאמר

שיאמר מי הוא אשר ברא האדם ויאמר או ישיבהו עבד הכבוד שאנו המציא חומר
שאינו מקבל לשנוי ההוא אי זה קטן שיהיה כי אשר ימציא חומר אחד מקבל מקבל
לקטן מן הקטנים יאמר שאנו שהוא עשה ההעדר כמו שיאמרו שהמית שיכול להמלט מן
ההויה ועמד מהפלט שהוא הדבר המבואר לך שעל כל אחד מן הדעות לא יתלה.
פעולה בשום העדר כל אחד יאמר שעשה ההעדר במקרה כמו שבארנו אבל הדבר
שישיגהו הפועל בעצם הוא דבר נמצא בהכרח אי זה פועל שיהיה ואחד מהם יתלה פעולה
במציאות ואחר זאת ההקדמה שלך לזכור מה שסבת התולדה במופת שאיות הרעות
אחד מהם רעות בעבור לדבר אחר וכלומר שהוא העדר נמצא מן המציאות הרע
ההוא הוא העדר הדבר ההוא אין העדר שלו טוב ומשנהו זה אמרו נמצא מוחלט
שהרעות כולם העדרים והמשל בו במות שהוא רע והוא העדר וכן חולי או עוני או ס'
סכלות הם רעות כולם וכולם העדרים קנינים ותמצא פירוש זאת ההקדמה הכוללת
המציאות שלא יאמר מהם אחד שלא אלא שלא ידעו בין ההעדר והקנין וכן שני ה'
ההפכים אז מי שלא ידעו השנים כולם כמו שלא ידעו ההבדל בכלל הדין
אין אחד והוא משנה המאמר שהעדר העדר ההוא הוא החי בכלל והיות הוא ה'
העדר הדרך מחק כלו ובכלל שיפסד מאחר המציאות הפסד והוא העדר עריכו
ואחר אלו ההקדמות ידע ויבאר שלא יאמר בשום פנים שהוא עושה רע בעצם
כלו שיכוין כונה ראשונה לעשות רעה לא יתכן אבל מעשיו כולם ית' טוב גמור שהוא
אינו עושה רק מציאות וכל מציאות טוב והרעות כולם העדרים לא יתלה בהם פעולה
רק בצד אשר בארנו בהמציאו חומר על הטבע ההוא אשר שלו והוא היותו מחובר להעדר
לעולם כמו שנודע זה הוא סבה לכל הפסד ולכל רע ולזה כל מה שלא המציא
לו הפסד זה והחומר לא יפסד ולא ישיגהו דבר מן הרעות ויהיה אם כן אמתת פעולת
השם כלו טוב אחר שהוא מציאות ולזה הספר המאיר אשר האיר מחשכי העולם ואמ'
וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד עד שמציאות זה החומר השפל לפי מה
שהוא שלו מחובר העדר המחייב למות ולרעות כולם כלו גם כן טוב להתמדת ההויה
והמשך המציאות בבא זה אחר זה ולזה פי' ר' מאיר והנה טוב מאד והנה טוב מות
לשון אשר העירונו עליו וזכור מה שאמרתיו לך בזה הפרק והבינהו יתבאר לך כל
מה שאמרוהו הנביאים והחכמים שהטוב כלו מפעולות השם בעצם ולשון בראשית
רבה אין דבר רע יורד מן השמים ״

פרק י״א

אלו הרעות הגדולות

הגדולות בין בני אדם קצתם לקצתם לפי הכונות והתאוות והדעות והאמונות כולם גם כן
נמשכות אחר ההעדר מפני שהם כולם נמשכים לסכלות ר״ל אשר היא העדר החכמה כמו ש
שהסומא מפני שהוא חסר הראות לא יסור מהכשל במעשיו ויעשה חבורות לזולתו גם כן
מפני שאין אצלו מי שיורהו הדרך כן כתות בני אדם כל איש לפי סכלותו יעשה בעצמו
ובזולתו רעות גדולות באישי המין ואלו היה שם חכמה אשר יחסה לצורת האנושית
כיחס הכח הרואה לעין היו נמנעים מכל הזק לעצמו ולזולתו כי בידיעת האמת
תסור השנאה והקטטה ויסור הזק בני אדם קצתם לקצתם כמו שיעד ואמר וגר זאב
זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ וגו׳ ופרה ודוב תרעינה וגו׳ ושעשע יונק וגו׳ ואחר כן
נתן סבה זה ואמר כי סבת בטול אלו השנאות ואלו המחלוקות ואלו הטרפות היא ידיעת בני
אדם באמת השם לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ
דעה את י״י כמים לים מכסים ודעהו׃

פרק י״ב

הרבה פעמים יעלה
על לב ההמון שהרעות שבעולם יותר מן הטובות ועד שהרבה
מהלצות רוב האומות ומשיריהם יבואו זה הענין ויאמרו כי מן הפלא שימצא
בזמן דבר טוב אמנם רעותיו רבות ותמידיות ואין זה טעות ההמון לבד רק
גם מי שיחשוב שיש לו חכמה וגם כן אלראזי ספר מפורסם קראו האלהיות וכלל בו
משגעונותיו וסכלותיו הרבה ומכללם ענין בדאהו והוא שהרעות במציאות יותר מן הטובות
שאתה כשתשקול בין מנוחת האדם ותענוגי מנוחותיו עם מה שיקרהו מן ה׳
הכאבים והחלאים הקשים והמומים והשגעונות והדאגות והאנחות ו׳
והצרות תמצא מציאות ר״ל מציאות האדם נקמה ורעה גדולה והתחיל לאמת
זה הדעת במניית אלו הרעות אחת אחת כדי שיכחיש בזה מה שיאמינו אנשי האמת ממעלות
חסד השם ומציאות טובו ואשר הוא הטוב הגמור בלא ספק ולא יאצל
ממנו מאתו רק טוב גמור וסבת זה הטעות כלה היות זה הסכל ואחרים מן ההמון לא
יביטו המציאות רק באיש אחד אדם לא זולתו וידמה כל סכל כי המציאות כלו
היה בעבורו וכאלו אין נמצא מציאות זולתו לבד וכשיבואהו הענין בהפך מה שירצה
יגזור שהמציאות כלו רע ואלו שהשגיח האדם במציאות וצייר וידע מיעוט חלקו ממנו
היה מתבאר לו האמת ויתבאר זה ההפסד הארוך שיטעו בו בני אדם ברוב רעות
העולם אינם אומרים שהוא ברוב המלאכים ולא ברוב הגלגלים והכוכבים ולא ברוב
היסודות ומה שהורכב מהם מהמחצבים והצמח ולא ברוב מיני בעלי חיים גם כן ואמנם

ואמנם הלך מחשבתם כולם לקנות אישי מין האדם ויתמידוהו ומזה אשר יתלמדו המתמידים
הדרוש על שהארץ תמיד חלק בן זמות הרעה הגדולה ואיך נמלט זה היותם יעלו
ימי שהרבה המשגל עד שאלו שבו יקשה בעיניהם השיגוהו בעדון ומה שהוא
לא והבהמה המתהלכת הוא שכלבני האדם הנמצאים כמו זולתם ואחר מזה מגדלי
קיים הוא דבר שאין לו שיעור כל כך למתאוות בלא הממשך כמו שאמר ואחר האדם
לבעל המה אינו חיים וכן אדם הולך אף שכוונתם אומר כן גוים כמו אדרי
ולמה שכן בדברי ספרי הנביאים ומזה העניין הנעשה גדול והשלכה בדיעה אגדם
שרבו ושלא יטעה ויחשוב שהמתאוות היתה בעצמו לפי אחר כלה המתאוות אלא הוא רמז
לאין הטרח אשר מן האדם הקטן שכן בערך לו המתאוות העליון ר"ל הגלגלים והכוכבים
ואמנם בערך למלאכים אין ערך על דרך האמת כמו ואמנם האדם הוא
עבד מכלות שבעולמנו זה הנמצא לכל עבד מכלותו שהוא כנגד היסודות ושם
זה גם כן משאת הוא טוב גדול וחלקי מהעם כמה שייחדו בו והשלימו ורוב ה'
הידיעה והפלאות אשר הם משגים ר"ל אישי בני אדם האחרים ומחקרים ה'
עשק ונבקש עזר ותרנות עשה אותם בעצמו בבחירתו עמו ונחלק זה לשם
חלקה עולמו כמו שבאר בספרו ואמר שאת לא גרמו תורים וגו' ואמר שלמה זה
ואמר חולה אדם ישלח דרכו וגו' יועף לב וגו' ואמר זה שכל רע שיגיע לאדם
ישוב אל אחד משלשה מינין ‏ **קנין קה** ‏ והרע הוא שיקרה לאדם
מצד טבע ההויה וההפסד כ"ל ‏ ‏ ואחר הוא בשל אומר פרמש.
זה יקרה לקצת בני אדם מורים גדולים ובטול אברים בבלי היצירה או מתחדשי
משנויים שיקרו במקורות ההפסד האויר או הבדיקים או שקיעת מקומות וכבר
בארנו שההכמה האלהית חייבה שלא יהיה הויה כי אם בהפסד האישי לא היתה
נמשכת ההויה האישית הנה כבר התבאר גמילות החסד וחכמת הטוב הנמור
ושפע הטובה ומי שירצה שיהיה בשל בשר ועצמות ולא יקבל רושם ולא ישיגהו דבר
ממשיגי החומר אמנם ירצה לקבץ בין שני ההפכים והוא לא ישיג בזה והוא שהוא
ירצה להיות מקבל רושם ולא מקבל רושם שאו היה בלתי מקבל למושג לא נהיה
והנה הנמצא מהגוף איש לא אישי מין והיתה הרוחמה שהרע הגוף במאמר הגלגל מן ‏ נג"ע
הקשר הנקרא העצה האחרים לא יתחלש כך שיהיה איוב להיות אדם מדם
הגוף ושבע זרע בשל חיים שלא ימותו ולא יכאבו וכדי התשועה אונדי

הטבעים בעולם שלמה לגנה
ולא לגנגל ה' דבר לצרף

פעמים וזה הדבר אשר אמרנו שיגום הוא העדר שלא לך אפשר הויה ההפסד הוא שכליך שיחייב/
שיהיה זה אבר חומר שיהיה ימצא שהוא שיחייב לו הויה והחומר הזה
הדיונים ויש בני אדם מן המקרים כפי המקרים חומר האיש ההוא והבלתי שאפשר
להבחין אין אדם והארץ והעולם שיהיה אדם אין האדם שלא יהיה עודנו מעמדו שהוא
אי מתואר ... אחד׳ לזה המין מעלת רע שיגיעהו לו והתעלה ימצא עם זה שהרעה
אשר יגיעו בני אדם מזה המין מעטים מאד ולא ימצאו גם כן רחוקים שאתה ה׳
תמצא מדינות שיש להם אלפים שנה לא שהזדמנו ולא שהיו וכן יולדו אלפים מבני אדם
בתכלית הבריאות ולא נולד בעלמום רק על דרך פלא ועל זה זרותו ואם יתנכר היתכן
ולא יאמר על זה זאת הוא מעט מאד ולא חלק מאלף מן הנולדים
שהם בתכלית השלמות׳׳ **והמין הב׳** מן הרעות הוא מה שיגיע לבני אדם
קצתם לקצתם — כהתגבר קצתם על קצתם ושם ה׳
הרעות יותר מהרעות המין הראשון לסבות רבות ידועות הם גם כן מעטים אלא
שאין לעשות בהם המלכים וגם זה אין מדינה שהזמינם בעולם כלו לא ימצא בין
אנשי המדינה ההיא זה המין הרע מתפשט אחד אל אחד ... גם כן מעט שיתבטל
איש להרגו לעזות המלחמות ... והמין יכלה מן הרעות ... רבים בהלאות
הגדולות וזה גם כן בימיו בזמן שבעשור לאחד׳׳ **והמין הג׳** מן הרעות ה׳
הוא מה שיגיע כל הוא מה שיגיעהו לכל אחד מבני אדם
מפעולתו בעצמו וזה הוא הרוב והוא יותר מרעות המין ה׳ השני הרבה והרעות
זה המין יצעקו בני אדם כולם וזהו אשר לא ימצא רק מעט ימצא על עצמו בן אדם וחנו
ערכו לענות בעל הבחירה שלמה שאמרנו לו בחמה ויאחזו לו כמו שיאמר אולת אדם תסלף דרכו
לבם ועל זה נאמר משחית נפשו הוא יעשנה ועל זה המין מן הרעה אמר שלמה ע״ה אולת
אדם תסלף דרכו ועל י״י יזעף לבו וכבר באר גם כן זה המין מן הרעות שהוא פועל האדם
בעצמו והוא אמרו לבד ראה זה מצאתי אשר עשה את האלהים ישר והמה בקשו חשבונות
רבים והחשבונות ההם הם אשר הביאו עליו אלו הרעות ועל זה המין נאמר לא יצא מעפר
און ומאדמה לא יצמח עמל ואחר כן באר מיד שהאדם הוא אשר ימציא זה המין מן הרע
אמר אדם לעמל יולד וזה המין הוא הנמשך אחר הפחיתויות כולם ר״ל רוב התאוה
במאכל ובמשתה ובמשגל ולקחתם בתוספת כמות או בהפסד סדר או בהפסד איכות
המזונות ויהיה סבה לכל החליים והמכאובות הגשמיות והנפשיות אמנם חליי הגוף הם

הם מעוררים · הצלחת הנפש ומרוצה הסדר מעניין · האחד מהם כי השני המשיג
לנפש בהכרח מהנפש שיווי הגוף מאשר הוא כח ושעי כמו שכבר אמרו בענינות הנפש נחשם
אחר מזונותיה : והלא השמחה היא האדם מרוצה בשמים שחיים הכרחיים וישובו לו
עובר אחר להשיגה למה שאין הכרחי לא בהעדר הגוף ולא בהעדר העין : והאחד הראשון
הוא שאין אין תכלית לו · אמנם ההכרחיים כולם הם מה מספר בשלם הבלי אותו · ואבל השני
אין לו תכלית והוא שאם המשוך להיות בלי מפסק והלא היותם מהם יותר נאה והחת
שהאחום מספר ואחיה שישו מעופף או מאחודם אצלם שהיה עשר למינו ולא יעיר כל
סבל רעה המשגה מהיות בטוב ונוחה של אשר לא ישיג לעשות תמה שישגה מלבי מן י
הרוחות ובו ושיטן שמו נעסקות שאיות ברכבת הים ושגת האלהים והבלי לך
כוונת מזה להשיג אלו האחוזות שחיים המחיות ושיאר שלו הראויות ודרכים
ההם אשר לך עם יהדעם מגרת הגם ומשפטיו ויהיו לנפות החומן ויהיה מתישב
דיין אחר לא שרו להשגא למאון גדולה בו יין הרבה שישבר בו הריד ומלבושים רבים
מחויבות בתים הבנין זהב ואבנים של שיעור רוחו בגשם ובלבוש מאשר בילתו בשער
שיתבו בלו תכלית המותרות · אמנם הוא הנחת זה הסבות לבד עד כה הנפש משתד
ההמון עד שלאו הקורם מזה המותרות אשר המותרות זה באומנות היא ויבא לו הרשעת
הנבולות לפי ראיותם להיות הנפש שלהם עובר לבטלה מזה רעה להשיג לשעתו עד
שישנו ונפשו הרעה להבלות מאותה אשר אין תכלית לה כמו שכתבו · אמנם המשוגים
החכמים שבי ידעו תכלית זה המותרות והבליות כמו שאמר דוד ע"ה וארא לתכלית
כל חסד ואמת לנוצרי בריתו ועדותיו · אמנם שהם אשר שמרו עצמן מהמותרות ומעד
הכבוד · וידעו התכליתם התבאר להם כי החסד והאמת בגלל שמו תכליתם מה
שכון בהם מאשר זה חיים והוא ההשגה והאמת החכמה הגוף יבקשו צרכו ההכרחיים
להם לאכול ובגדי ללבוש מבלתי מותר וזה דבר קל ימצאו אליו מיישב עורם משיספיק
להם ההכרחי ולבלתי שתהיו מתמיד זה הענין ובבואו שלו הוא מפני המותרות
עבדות מה שאין הכרחי יתאוה אחר מציאות ההכרחי כי כל אשר יתאוה האדם
מותרות יהיה הענין יותר כבד ויכלו הכחות והעושר במה שאין הכרחי ולא ימצא
ההכרחי וצריך שתבין עשו במותרות כי כל אשר הוא הענין יותר צריך לבטל חיים
יותר נמצא יותר ויותר בחנם וכל שהוא אשר צריך הכרחי הוא נמצא מאד והוא יותר
אחד כי הענין ההכרחי לאדם שלא יגיע תשל קרא האויר והמים והמזון אמנם צרך

האויר יותר חזק שאם יפקד קצת שנה ימות חבלת המים ישוב בלבבו יום או יומים·
והאויר יותר מצוי ויותר בזול בלא ספק ולכך המים יותר מצורך המזון כי כשישתה
ולא יאכל ישארו קצת בני אדם ארבעה ימים וחמשה מבלתי מזון ויהיה המזון המים
בכל מדינה יותר מצוי ויותר בזול· וכן ימשך הענין בחזונות מה שהוא צריך יותר הוא
מצוי יותר והוא יותר בזול במקום הקרוב ממה שאינו הכרחי· אמנם המוסק והעשב
והאורים והבדולח והספירים ואבנים יקרות בלתי הכרחי יחשבו שיש לו ערך בזולת אדם
אם לרפואה והנה יעמדו במקומם ובמקום הדומים להם הרבה מן העשבים ומן
העפרים והוא הבקום במלואות חסדי הש׳ ית׳ על בריותיו ואתה תמצא זה הדין האלוה
ואמנם הבקום ישרו והשוות בשמים מצואר אחר כי אין בהויה ובהפסד הטבעי אשר
מכל שהוא מינו בענין אשר יהיה נמצא ואחד בו אחו בתנאי שסף על איש אחר ממינו
מלהשוות בכל הענינים והתכונות והאיכויות התכונתים בזה האיש הם
התכונתים באיש אחר בשבם ואם יש שם חסרון הוא במקרה מעשה מהחמר מאתה
אחרון בטבעו זה משא כמו שבארנו אין יתרון בלבד באישים תקובלים על מנהג
הטבע לא רק שהוא מחוייב מצד החלוף איכות החמרים אשר הוא הכרחי לטבע
החומר· והוא לא כוון בו איש מבלתי איש אמנם היותו אלא פקימר דרור ועבדים
מוזהבים וזה חסר זה המוהר מן התרשם אין עולם ולא חרק ולא מי שקבץ בכלל זה
המוהר שלפו כבר מוסף טבעו ואמנם הנבדלים מכוונו לשחוק ולא זה החסר
מוהר התרשם חסר דבר מחוייב לא הנהיג המדבר והחושא לא התקיר אם לבי
אלא לקצו· זה הוא שלהרות בכל זמן ובכל מקום ולא הביא לזר כמו שבארנו ולפי
הבחינות האלו יתבאר לך חסדי הש׳ ית׳ על בריותיו בהמציאו ההכרחי על הסדר· וזה
והשוותו בין אישי המין כבר יאמר ולפי זאת הבחינה האמיתית אמר אדון הנביאים
כי כל דרכיו משפט· ואמר דוד כל ארחות י״י חסד ואמת כמו שבארנו· ובבאור אמר
דוד טוב י״י לכל ורחמיו על כל מעשיו כי המציאנו הוא הטוב הגדול הנמור כמו
שבארנו· והנה זאת הכח המנהיג לנפש חיים הוא הרחמים עלינו כמו שבארנו··

פרק נ״ד

״ הנה נתבאר מן הדברים השלשים נבארה הבלעה זו התכונות מה
היה והנני מבאר לך איך התבאר אלה השלשה על כל אחד מן הדש׳
ואומר כל מחשבי שישה בבוא אי אפשר לבבי הבוא אשר עשה תכלית הבריאה
אחר כללה שבה· וזה מבואר לא יצורך לתוספת הענין הכלומים וכן הוא מבואר